Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonComercial 3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) **license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով

ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

Lmy ✓
292

2000

Գ.Ա.Գ. 546.
382
2000
1889
79

ԴՕՆ ԿԱՐԼՈՍ

ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

ՀԻՆԳ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԵԱՄԲ

հեղինակութիւն

ՇԻԼԼԷՐԻ

SCHILLER'S

DON CARLOS.

Թարգմանեց

ԳԷՈՐԳ ԲԱՐԽՈՒԴԱՐԵԱՆՑ

Հ.Ս.Ս.Հ. ՊԵՏ. ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
ГОС. П. БИБЛ. АРМ. С.С.Р.
ՓՈԽԱՆԱԿՈՒՄ ՓՈՂԴ
СБЫЕННЫЙ ФОНД
Ա. ՍՏԱՍՆԻԿՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ
ИМ. А. МАСТИКЯНА

1878

ԹԻՖԼԻՍ

Հ. Էնֆիաճեանցի եւ Ընկ. տպարանում.

Լուս
292
546.

ԴՕՆ ԿԱՐԼՈՍ

ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

ՀԻՆԳ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԵԱՄԲ

հեղինակութիւն

ՇԻԼԼԷՐԻ

SCHILLER'S

DON CARLOS.

Թարգմանեց

ԳԷՈՐԳ ԲԱՐԽՈՒԴԱՐԵԱՆՑ

ЛАЗАРЕВСКІЙ ИНСТИТУТЪ
УЧЕНИЧЕСКАЯ БИБЛІОТЕКА
* ВОСТОЧНЫХЪ ЯЗЫКОВЪ *

1878

ԹԻՖԼԻՍ

Հ. Ինֆիրանեանցի եւ Ընկ. տպարանում.

299

Дозволено цензурою. Тифлисъ. 3 ноября 1877 г.

292-2003
1526/40
2Ф-292

ШИЛЛЕРИ

ԴՈՆ ԿԱՐԼՈՍ

SCHILLER'S

DON CARLOS

ARMENISCHE UEBERSETZUNG

VON

GEORG BARCHUDARIANZ

SEPARAT ABDRUCK AUS DER ZEITSCHRIFT «PORDZ»

ԴՈՆ ԿԱՐԼՈՍ

Ա Ն Զ Ի Ն Ֆ

ՖԻԼԻՊՊՈՍ Բ. *Սպանիայի թագաւորը.*
ԷԼԻՍԱԲԷԹ ՎԱԼՈՒԱ, *նորա ամուսինը.*
ԴՈՆ ԿԱՐԼՈՍ, *թագաժառանգ.*
ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՖԱՐՆԷԶԷ, *Պարմայի իշխանը, թագաւորի քրոջ որդին.*
ԻՆՖԱՆՏԻՆԱ ԿԼԱՐԱ ԵՒԳԷՆԻԱ, *երեք տարեկան երեխայ.*
ԴՔՍՈՒՀԻ ՕԼԻՎԱՐԷՑ, *մեծ սենեկապետուհի.*
ՄԱՐԿԻԶՈՒՀԻ ՄՈՆԴԷԿԱՐ ..... } *Թագուհու*
ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ ԷՔՕԼԻ,..... } *նաժիշտները.*
ԿՈՄՍՈՒՀԻ ՖՈՒԷՆՏԷՍ, ... }
ՄԱՐԿԻԶ ՊՈԶԱ, *Մալտացի ասպետ* ..... } *Սպանիական*
ԴՈՒՔՍ ԱԼԲԱ. ..... } *իշխաններ*
ԿՈՄՍ ԼԷՐՄԱ, *Թիկնապահների մեծը,* ..... } *(գրանդեր)*
ԴՈՒՔՍ ՖԷՐԻԱ, *ասպետ Ոսկէ-գեղման* ..... }
ԴՈՒՔՍ ՄԷԴԻՆԱ ՍԻԴՕՆԻԱ, *ծովապետ* ..... }
ԴՕՆ ԲԱՅՄՈՆԴ ՏԱՔՍԻՍ, *սուրհանդակապետ* ..... }
ԴՕՄԻՆԳՕ, *թագաւորի խոստովանահայրը.*
ՏԷՐՈՒԹԵԱՆ ՄԵԾ ԻՆԿՈՒԻԶԻՏՕՐԸ.
ՎԱՆԱՀԱՅՐ *մի կարթէզիական վանքի.*
ՄԱՆԿԼԱՒԻԿ *թագուհու*
ԴՕՆ ԼՈՒԴՕՎԻԿ ՄԵՐԿԱԴՕ, *թագուհու բժիշկը.*
Շատ տիկիններ, իշխաններ, մանկլաւիկներ, օֆիցերներ թիկնապահներ և զանազան անխօս անձինք.

ԱՌԱՋԻՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ

թագաւորական պարտէզը արևելչուէցում

ԱՌԱՋԻՆ ԵՐԵՒՈՑԹ

ԿԱՐԼՈՍ, ԴՕՄԻՆԳՕ

ԴՕՄԻՆԳՕ

Ահա գեղեցիկ օրերը անցան
Արանջուէցում: Բայց դուք, ի՛մ իշխան,
Դարձեալ այստեղից տխուր էք գնում:
Զուր էինք այստեղ: Այդ խորհրդաւոր
Ձեր լռութեանը վերջ տուէք, իշխան,
Բացէք ձեր սիրտը հօր սրտի առաջ:
Իւր միակ որդու հանգստութեանը
Չի խնայի արքան զոհել ոչ ինչ բան—

(Կարլոսը նայում է գետնին և լռում է).

Մնաց արդեօք մի իղձ, որ չէ կատարել
Իւր սիրած որդու համար երկինքը:
Ես ներկայ էի, երբ Տօլէդոյում
Երդումն ընդունեց ազնիւ կարլոսը.
Այնտեղ ժողովված մեծ իշխանները
Համբուրում էին կարգով նրա ձեռը,
Եւ վեց տէրութիւն մի հատ վայրկենում
Նորա ոտի տակն էին խոնարհում:—
Ես տեսայ, ի՛նչպէս նորա այտերը
Մատաղ արիւնը կարմիր էր ներկում,
Եւ արքայական որոշումները
Ինչպէս նորա կուրծքը ալեկոծում,
Եւ զմայլած աչքը լի երջանկութեամբ
Ժողովքում թռչում ու պտըտում էր—

Այդ աչքը յայտնի խոստովանում էր.
Ես կուշտ եմ։

(Կարլոսը երեսը դարձնում է)

Իշխան, այդ մինչև վիշտը,
Որ մենք ուրթ ամիս արդէն կարդում ենք
Ձեր հայեացքներում, որ ողջ պալատին
Անմեկնելի է և երկիւղալի
Տէրութեան համար, նորին մեծութեան
Շատ է պատճառել անքուն գիշերներ
Եւ արտասուքներ ձեր մօրը։

ԿԱՐԼՈՍ

(շուտով դառնում է նորա կողմը)

Մօ՞ր։

Ո՛վ երկինք, ոյժ տուր, ներեմ այն մարդուն,
Որի շնորհով նա իմ մայրն է։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Իշխան։

ԿԱՐԼՈՍ

(ուշքի գալով ձեռով շփում է ճակատը։)

Գերապատիւ տէր, ես շատ անբաղդ եմ
Մայրերիս կողմից։ Երբ աշխարհ եկայ,
Առաջին գործս էր մայրասպանութիւն։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Մի՞թէ կարող է, ողորմած իշխան,
Այդ մեղադրանքը ձեր խիղճը ծնել։

ԿԱՐԼՈՍ

Եւ իմ նոր մայրը—չարզկի՞ց արդէն
Ինձ հօրս սիրուց։ Հազիւ թէ երբէք
Հայրս ինձ սիրել է։ Իմ ողջ արժէքս էր
Նորա մի հատիկ զաւակ լինելս։
Նա նորան ծնաւ մի դուստր։—Ո՞վ գիտէ,
Ապագան ի՞նչ է պահում իւր ծոցում։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Այդ ծաղը է, իշխան։ Ամբողջ Սպանիան
Աստծու պէս պաշտում է իւր թագուհուն։

Միթէ դո՞ւք միայն ատում էք նորան։
Նորան տեսնելիս ձեր խելքին լսում։
Ամենասիրուն կինը աշխարհում,
Թագուհի — այլ և ձեր հարսը երբեմն։
Անկարելի՞ է։ Անհաւատալի՞։
Միայն Կարլոսը կարող չէ ատել,
Երբ որ ամենքը նորան սիրում են.
Այդ զարմանալի հակասութիւն է։
Զգուշացէ՞ք, իշխան, որ նա չիմանայ,
Թէ որքան որդուն ատելի է նա,
Թէ չէ կը ցաւի։

ԿԱՐԼՈՍ

Մի՞թէ։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Եթէ որ
Կարող է յիշել ձեր մեծութիւնը
Սարագոսսայի վերջին տուրնիրը,
Ուր թեթև խածեց արքայի կուռը
Մի նիզակի շեղ — պալատի միջին
Ամբիոնի վրայ թագուհին նստած
Իւր նաժիշտներով նայում էր խաղին։
Ցանկարծ ձայն եկաւ «Արքան վէրք ստացաւ»—
Ծագեց սաստիկ շփոթ, խուլ շշնջոցը
Լսեց թագուհին։ «Իշխա՞նը», կանչեց,
Եւ ամբիոնից ուզում էր թռչել։—
«Ո՛չ, թագաւորը», պատասխանում են։—
«Բժիշկ բերէք ուրեմն», իսկոյն ասաց նա
Նոր շունչ առնելով։

(կարճ լռութենից յետոյ)

Մտածմունքի մէջ էք։

ԿԱՐԼՈՍ

Ես զարմանում եմ արքայի ուրախ
Խոստովանահօր վրայ, որ նա զուարճալի
Պատմութիւններին այդքան տեղեակ է։

(ծանր և մռայլ կերպով։)

Բայց միշտ լսել եմ, որ լրտեսները
Աւելի շատ են ՁԼասել աշխարհին,
Քան մարդասպանի թոյնն ու դաշնակը։
Զո՛ւր էք աշխատել, տէ՛ր։ Թէ սպասում էք
Շնորհակալութեան, գնացէք իմ հօր մօտ։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Շատ լաւ էք անում, որ զգոյշ էք վարվում
Մարդկանց հետ, իշխա՛ն — միայն ոչ անխտիր։
Կեղծաւորի հետ մի՛ քշէք ձեզնից
Եւ բարեկամին։ Ձեր լաւն եմ ուզում։

ԿԱՐԼՈՍ

Զգո՛յշ, որ այդ բանը հայրս չիմանայ,
Թէ չէ ծիրանին դուք էլ չէք ստանայ։

ԴՕՄԻՆԳՕ (զարմացած)

Ի՞նչպէս։

ԿԱՐԼՈՍ

Զէ՞ որ, նա խոստացել է ձեզ
Կարդինալութիւն։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Ծաղը էք անում ինձ։

ԿԱՐԼՈՍ

Աստուած ո՛չ անէ, որ ես ծաղը անեմ
Այն զարհուրելի մարդուն, որ հօրս
Կարող է փրկել և դատապարտել։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Ես չեմ յանդգնի, իշխա՛ն, ձեր սրտի
Գաղտնիքը բունի դուրս քաշել ձեզնից.
Միայն խնդրում եմ ես ձեր մեծութեան
Զրմոռանալ, որ սուրբ եկեղեցին
Վրդովված խղճի համար ունի մի
Ապաստանարան, որի բանալին
Ոչ մի թագաւոր կարող չէ ձեզ տալ,
Ուր մինչև անգամ չարագործութիւնն

Խորհուրդի դրոշմի տակը պահվում է։—
Դուք գիտէք, իշխա՛ն, թէ ինչ եմ ասում։
Ես պարզ խօսեցի։

ԿԱՐԼՈՍ

Ո՛չ, դրոշմապանին
Այդ փորձութեան մէջ չեմ ուզում ձգել։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Իշխա՛ն, ի՞նչ կասկած։—Դուք չէք ճանաչում
Ձեր հաւատարիմ ծառային։

ԿԱՐԼՈՍ

(բռնում է նորա ձեռը)

Լաւ է

Ուրեմն ինձնից ձեռը վեր առնէք։
Դուք մի սուրբ մարդ էք, ողջ աշխարհ գիտէ—
Բայց ուղղին ասեմ—արդէն բաւական
Ծանրաբեռնած էք։ Այդ ճանապարհով,
Գերապատի՛ւ հայր, դուք չէք բարձրանայ
Պետրոսի գահը։ Շատ գիտենալը
Ձեզ կը ծանրացնէ։ Ցայտնեցէք այսպէս
Թագաւորին, որ ձեզ ուղարկել է։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Ինձ ուղարկե՞լ է։—

ԿԱՐԼՈՍ

Այդպէս ասացի։
Ո՛հ, շատ լաւ գիտեմ, որ ես այս դռանը
Դաւաճանուած եմ—գիտեմ, որ հարիւր
Աչքեր վարձուած են ինձ վրայ հսկելու.
Գիտեմ, ծախել է փիլիպպոս արքան
Իւր միակ որդուն իւր սարուկներից
Ամենավատին, և ամեն մի վանկ
Իմ բերնից թռցրած, բերողին այնպէս
Առատ վարձատրում, ինչպէս որ երբէք
Ոչ մի բարի գործ դեռ չէ վարձատրել։
Եւ գիտեմ։—Ո՛հ, ո՛չ, էլ բան չեմ ասում։

Սիրտս լցուել է. առանց դորան էլ
Շատ բան ասացի։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Արքան միտք ունի
Մուրը չբկոխած Մադրիդում լինել։
Բոլոր պալատը արդէն պատրաստ է.
Պատիւ ունիմ ձեզ, իշխան—

ԿԱՐԼՈՍ

Լաւ, կըգամ
(Դօմինգօն գնում է. կարճ լռութենից յետոյ։)
Թշուառ Փիլիպպոս, թշուառ և որդիդ։—
Արդէն կասկածը վիրաւորում է
Հոգիդ թունաւոր իւր ատաճներով։
Քո այդ տարաբաղդ հետաքրքրութեամբ
Մի սարսափելի կանես յայտնութիւն,
Եւ կըկատաղես, երբ որ կիմանաս։

ԵՐԿՐՈՐԴ ԵՐԵԻՈՑԹ

ԿԱՐԼՈՍ, ՄԱՐԿԻԶ ՊՕԶԱ

ԿԱՐԼՈՍ

Այս ո՞վ է։ Ո՞ւմն եմ տեսնում, ո՞վ երկինք։
Բօդրի՛գօ։

ՄԱՐԿԻԶ

Կարլո՛ս։

ԿԱՐԼՈՍ

Ո՜հ, մի՞թէ իրաւ
Ճշմարիտ է այս։ Դո՞ւ ես։ Հա՛, դու ես։
Ահա իմ կուրծքին սեղմում եմ ես քեզ
Եւ սրտիդ ուժեղ զարկն էլ զգում եմ։
Ո՜հ, այժմ ամէն բան նորից լաւացաւ։

Այս գրկածութեան մէջ առողջացաւ
Իմ հիւանդ սիրտը։ Ես Բօդրիգօիս
Վզին փարուած եմ։

ՄԱՐԿԻԶ

Ձեր հիւանդ սի՞րտը։
Եւ ի՞նչ բան արդեօք նորից լաւացաւ։
Կամ ի՞նչ բան կար, որ պէտք է լաւանար։
Ես զարմանում եմ։

ԿԱՐԼՈՍ

Ի՞նչը քեզ յանկարծ
Բերեց Բրիւսսէլ։ Այս ուրախութիւնն
Ո՞ւմն եմ պարտական։ Ո՞ւմ, հարցնո՞ւմ եմ ես։
Ների՛ր դու, ո՛վ վեհ Նախախնամութիւն,
Այս հայհոյանքը ուրախութենից
Յափշտակուածին։ Ո՞ւմ, եթէ ոչ քեզ,
Ամենաբարի՛։ Գիտէիր չունէր
Կարլոսը հրեշտակ, և ուղարկեցիր
Սորան ինձ համար. իսկ ես հարցնո՞ւմ եմ։

ՄԱՐԿԻԶ

Ներեցէք ինձ, իմ թանգագին իշխան,
Եթէ որ ես ձեր այդ ջերմ ցնծութեան
Զարմանքով միայն պատասխանում եմ։
Դօն Փիլիպպոսի որդուն ես այդպէս
Չէի սպասում տեսնել։ Անբնական մի գոյն
Վառվում է լունատ ձեր այտերի վրայ
Եւ դողդողում են ձեր շրթունքները։
Արդեօք ի՞նչ կարծեմ, թանգագին իշխան։—
Սա առիւծասիրտ այն պատանին չէ,
Որի մօտ ճնշուած մի քաջ ժողովուրդ
Ինձ ուղարկում է։-- Այժմ ես այստեղ
Կանգնած եմ ոչ թէ իբրև Բօդրիգօ,
Եւ ոչ թէ իբրև փոքրիկ Կարլոսի
Խաղաընկերը— այլ իբրև նուիրակ
Ամբողջ մարդկութեան գրկում եմ ես ձեզ—
Ինձնով Ֆլանդրիան ձեր պարանոցին

Կախուած լալիս է և աղերսում է
Զեզնից փրկութիւն։ Կորած է անշուշտ
Ձեր այդ պատուական երկիրը, կորած,
Եթէ որ Ալբան, անսիրտ դահիճը
Մոլեռանդութեան, կրգնայ Բրիւսսէլ։
Կայսր Կարլոսի թոռան վրայ է դնում
Ազնիւ Ֆլանդրիան իւր վերջին յոյսը,
Որ կոչնչանայ, թէ նորա սիրտը
Դադրել է զարկել մարդկութեան համար։

ԿԱՐԼՈՍ

Թո՛ղ ոչնչանայ։

ՄԱՐԿԻԶ

Վա՛յ, ի՞նչ եմ լսում։

ԿԱՐԼՈՍ

Այն օրերն անցան։ Ես էլ երբեմն
Երազում էի մի Կարլոս մասին,
Որի այտերը բորբոքվում էին,
Երբ ազատութեան վրայ խօսք էր լինում—
Բայց նա վաղուց է, ինչ որ թաղուած է։
Սա, որ առաջդ է, այն Կարլոսը չէ,
Որ Ակալայում քեզնից բաժանուեց,
Որ ցնորքներին անձնատուր եղած,
Կարծում էր ստեղծել մի նոր ոսկէդար
Սպանիայի մէջ։— Ո՛հ, այդ ցնորքը
Տղայական էր, բայց հրաշալի նոյնպէս։
Անցան գնացին այդ երազները։—

ՄԱՐԿԻԶ

Երազնե՞ր, իշխա՛ն։— Ուրեմն այդ լոկ
Երազնե՞ր էին։

ԿԱՐԼՈՍ

Թո՛ղ լամ, թո՛ղ թափեմ
Քաղցր արտասուքներ կուրծքիդ վրայ, ո՛վ իմ
Մէկ հատ բարեկամ։ Ես ոչ ոք չունիմ
Այս լայնատարած աշխարհի վերայ—

Ոչ ոք — մինչև ուր հասնում է իմ հօր
Իշխանութիւնը ծով ու ցամաքում,
Չկայ մէկ հոգի — մէկը — մէկը, որ
Արտասուքներիս թեթևութիւն տար,
Բացի քեզանից։ Ո՛վ իմ Բօդրիգօ,
Երդուեցնում եմ քեզ հանդերձեալ կեանքի
Երանութեամբը, թո՛ղ ինձ մնամ այստեղ։

ՄԱՐԿԻԶ

(սաստիկ շարժած խոնարհում է նորա վրայ)

ԿԱՐԼՈՍ

Երևակայիր, թէ ես մի որբ եմ,
Որին խղճալով վերցրիր դահի մօտ։
Ի՞նչ է հայր, չգիտեմ— միայն գիտեմ, որ
Ակքայորդի եմ։ — Ո՛հ, թէ իմ սիրտը
Ուղիղ է ասում, թէ միլիոններից
Ընտրուած ես դու ինձ հասկանալու,
Եթէ արարիչ բնութիւնը իրաւ
Քեզ և ինձ միմեանց նման է ստեղծել,
Երկուսիս հոգու բարակ թելերը
Մեր ծնած ժամին նոյնահանգ լարել.
Թէ մէկ արտասուք, ինձ թեթևացնող,
Քեզ համար թանգ է, քան հօրս շնորհը—

ՄԱՐԿԻԶ

Ո՛հ, աւելի թանգ, քան համայն աշխարհ։

ԿԱՐԼՈՍ

Այնքան ստոր ընկայ — այնքան աղքատ եմ,
Որ մեր մանկութեան օրերը պէտք է
Ես քեզ յիշեցնեմ — պէտք է քեզ խնդրեմ
Վճարել ինձ քո մոռացած պարտքը,
Որ դու արել ես իբրև երեխայ—
Երբ որ դու և ես, երկու աշխոյժ տղայ,
Մէկտեղ մեծացանք իբրև եղբայրներ,
Իմ միակ ցաւս էր հանձարիդ առաջ
Ինձ նսեմանալ — և ես վերջապէս

Հաստատ վճռեցի նուիրել քեզ իմ
Անսահման սէրը, որովհետև ես
Ինձ թոյլ էի զգում հաւասարուել քեզ:
Այնուհետև քեզ սկսեցի տանջել
Անվերջ քնքշութեամբ և եղբայրական
Հարազատ սիրով. բայց դու, մեծասիրտ,
Ցետ էիր դարձնում սէրս սառնութեամբ:
Շատ անգամ մօտդ կանգնած էի լինում,
—Բայց դու այդ երբէք չէիր նկատում—
Արտասուքներով աչքերս լցվում,
Երբ ինձ թողնելով, հասարակ տղերանց
Գիրկդ էիր առնում: Է՞ր միայն դոցա,
Կանչում էի ես վշտալից ձայնով.
Միթէ ես էլ քեզ սիրում չե՞մ սրտով—
Բայց դու սառնութեամբ ծունկ խոնարհելով
Ասում էիր ինձ. արքայի որդուն
Այս է վայելում:

ՄԱՐԿԻԶ

Ո՛հ, թողէք, իշխան,
Այդ տղայական պատմութիւնները,
Որոնք ամօթով ներկում են դէմքս:

ԿԱՐԼՈՍ

Արժանի չէի քեզնից այդ բանին:
Դու կարող էիր սիրտս արհամարհել
Եւ խոցել, բայց ոչ քեզնից հեռացնել:
Դու երեք անգամ ինձ արտաքսեցիր,
Եւ երեք անգամ եկայ ես կրկին
Իբրև աղերսող, սէրդ խնդրելով
Եւ իմը բռնի քեզ նուիրելով:
Մի դիպուած արեց, ինչ որ Կարլոսը
Երբէք չէր կարող: Անգամ խաղալիս
Գնդակդ դիպաւ իմ հօրաքրոջ,
Բոհէմիայի թագուհու աչքին.
Նա կարծում էր, թէ գիտութեամբ եղաւ

Եւ արտասուելով դանդատուեց արքային:
Պալատի բոլոր տղերքը կանչուեցան,
Որ յանցաւորը իմացուի: Արքան
Երդվումէ պատժել սոսկալի կերպով
Այդ նենգութիւնը, թէև անողը
Լինէր իւր որդին:—Ես տեսայ ինչպէս
Դու դողդղալով հեռու կանգնած ես,
Եւ իսկոյն, իսկոյն գնացի և ընկայ
Ես իմ հօր առաջ: Ե՛ս արի, ա՛ռքայ,
Կանչեցի, վրէժդ թափէ՛ որդուդ վրայ:

ՄԱՐԿԻԶ

Ա՛խ, իշխան, ինչե՞ր էք միտս բերում:

ԿԱՐԼՈՍ

Եւ քո Կարլոսը կրեց պատիժը
Ստրկաբար բոլոր պալատի առաջ,
Որ ցաւակցելով կանգնած էր այնտեղ:
Ես նայում էի քեզ և չէի լալիս:
Ցաւը սխմում էր իմ ատամները.
Ես չէի լալիս: Ազնիւ արիւնս
Վազում էր անգութ հարուածների տակ.
Ես նայում էի քեզ և չէի լալիս:—
Ողբալով եկար ընկար առաջս.
Հա՛, կանչեցիր դու, յաղթուած է այժմ իմ
Մեծամտութիւնը: Ես կը վճարեմ
Քեզ այդ, երբ որ դու կըթագաւորես:

ՄԱՐԿԻԶ

(տալիս է Նորան իւր ձեռը)

Հա՛, կըվճարեմ, Կարլո՛ս: Իբրև այր
Նորոգում եմ այժմ տղայական ուխտս:
Ես կըվճարեմ: Իմ ժամն էլ կըգայ:

ԿԱՐԼՈՍ

Ա՛յժմ, այժմ—ո՛հ, էլ մի՛ ուշացնիր—
Ժամանակն հասաւ, երբ դու կարող ես
Ուխտդ կատարել: Ինձ սէր է պէտք այժմ—

Սոսկալի գաղտնիք այրում է կուրծքս:
Պէտք է դուրս հանեմ: Գունատ դէմքիդ վրայ
Թող կարդամ մահուան դատավճիռս:
Լսիր և — ապշիր — բայց բան մի՛ ասիր—
Մօրս սիրում եմ—

ՄԱՐԿԻԶ

Վա՛յ, Աստուած:

ԿԱՐԼՈՍ

Ո՛չ, ո՛չ.

Մի խնայիր ինձ: Ասա՛, որ չկայ
Ինձ նման թշուառ ամբողջ երկրի վրայ—
Ասա՛ — միտքդ արդէն ես գուշակում եմ:
Որդին սիրում է մօրը: Աշխարհի
Սովորութիւնը, բնութեան կանոնը,
Հռովմի օրէնքը դատապարտում են
Այս կիրքը: Գիտեմ, խիստ հակառակ է
Պահանջս իմ հօր իրաւունքներին:
Գիտեմ այդ, բայց ես էլի սիրում եմ:
Այս ճանապարհով անշուշտ կը հասնեմ
Խելագարութեան կամ պատժարանին:
Ես սիրում եմ, հա՛ — սիրում յուսահատ
Եւ մոլի սիրով — ահ ու սարսափով—
Կեանքի վտանգով — այդ աշկարայ է.
Բայց էլի, էլի սիրում եմ, սիրում.

ՄԱՐԿԻԶ

Գիտէ՞ թագուհին ձեր այդ զգացմունքը:

ԿԱՐԼՈՍ

Ի՞նչպէս բացուէի: Նա փիլիպպոսի
Կինն է, թագուհի, հողն էլ Սպանիա:
Մի կողմից իմ հօր սաստիկ կասկածը,
Միւս կողմից դռան սովորութիւնը,
Մի՞թէ հնար էր առանց վկայի
Մօտենալ նորան: Ահա՛ ութ ամիս
Լի տանջանքներով անցան, ինչ որ ինձ

Ո՛հ, Աստուած, լեզուս սկսում է խոցել—
Ե՛կ, եկ հեռանանք շուտով այստեղից:

ՄԱՐԿԻԶ

Ո՛չ, ոչ, դուք պէտք է բացուէք: Խօսքերով
Կը թեթևանայ ծանրացած կուրծքը:

ԿԱՐԼՈՍ

Ցաճախ ինքս ինձ հետ պատերազմել եմ,
Եւ կէս գիշերին, երբ քնած էին
Պահապաններս, ջերմ արտասուքով
Ընկել տիրամօր պատկերի առաջ,
Խնդրելով տալ ինձ որդիական սիրտ—
Բայց իմ աղօթքը երբէք չէր լսվում:
Բօդրի՛գօ, մեկնի՛ր ինձ զարմանալի
Այս հանելուկը Նախախնամութեան—
Է՞ր հազարաւոր հայրերից իսկ այս
Հայրը տուեց ինձ, և հազարաւոր
Լաւ զաւակներից, նրան էլ այս որդին:
Բնութիւնն իւր բոլոր տարածութեան մէջ
Զունի սորա նման հակադրութիւններ:
Եւ ի՞նչպէս արդեօք մարդկային սեռի
Վերջնակէտերը—ինձ ու նրան—այսպէս
Սրբազան կապով նա միաւորեց:
Զարհուրելի՞ բաղդ: Ինչի՞ այս եղաւ:
Ինչի՞ երկու մարդ, որոնք միմեանցից
Միշտ հեռանում են, մէկ ցանկութեան մէջ
Սոսկալի կերպով իրար հանդիպում:
Ահա՛, Բօդրի՛գօ, իրար թշնամի
Երկու լուսաւոր, որոնք անվախճան
Ժամանակներում մէկ անգամ միայն
Իրանց հակառակ շրջանների մէջ
Սաստիկ զօրութեամբ միմեանց են դիպչում,
Յետոյ յաւիտեան միմեանցից փախչում:

ՄԱՐԿԻԶ

Ես գուշակում եմ մի կորստաբեր
Վայրկեան:

Արքան բերել է տուել ճեմարանից,
Ինչ որ ամեն օր ստիպուած եմ նորան
Տեսնել և լռել ինչպէս գերեզման։
Ուրթը դառն ամիս, ո՛վ իմ Բոդրիգո,
Այրում է կուրծքս սոսկալի կրակը,
Եւ սարսափելի խոստովանութիւնն
Շրթունքներիս վրայ էր հազար անգամ.
Բայց հէգ և երկչոտ սողում էր կրկին
Սրտիս խորերը։ Ո՛վ իմ Բոդրիգո—
Մի քանի վարկեան մ ե ն ա կ նորա հետ—

ՄԱՐԿԻԶ

Ա՛խ, բայց ձեր հայրը, իշխան—

ԿԱՐԼՈՍ

Տարաբաղդ,
Մի՛ յիշեր նորան։ Ցիշեր ինձ խղճի
Արհաւիրքները, բայց ոչ իմ հօրը։

ՄԱՐԿԻԶ

Դուք ատո՞ւմ էք ձեր հօրը.

ԿԱՐԼՈՍ

Ո՛չ, ա՛խ, ո՛չ։
Հօրս չեմ ատում—բայց սարսափում եմ
Ինչպէս չարագործ, երբ որ լսում եմ
Այդ զարհուրելի անունը։ Միթէ
Մեղաւո՞ր եմ ես, որ մի ստրկական
Կրթութիւն արդէն մատաղ սրտիս մէջ
Զորցրել է սիրոյ քնքուշ բողբոջը։
Ես վեց տարեկան տղայ էի, երբ որ
Այն զարհուրելի մարդը, որ, ինչպէս
Ասացին, հայրս էր, առաջին անգամ
Ինձ երևեցաւ։ Մի առաւօտ էր,
Երբ նա ոտի վրայ կանգնած ստորագրեց
Զորս մահուան վճիռ։ Ցետոյ ես նորան
Տեսնում էի միայն, երբ պէտքէ յայտնէր
Պատիժ որ և է սխալանքիս համար—

ԿԱՐԼՈՍ

Ես ինքս։ Ինչպէս չար դևեր
Հալածում են ինձ ահեղ երազներ,
Հոգիս կասկածով միշտ մաքառում է
Սարսափեցուցիչ խորհուրդների հետ.
Իմաստակութեան լաբիւրինթոսում
Սողում է թշուառ սրամտութիւնս,
Մինչև որ ապշած յանկարծ կանգնում է
Մի խոր անդունդի բաց բերանի մօտ։—
Ո՛վ իմ Բոդրիգո, թէ այդ մարդու մէջ
Կարողանայի հօրս մոռանալ—
Բոդրիգո— ահա՛, քո մեռելագոյն
Դէմքն ինձ հասկացաւ— թէ որ նորա մէջ
Հօրս մոռանամ, արքան ի՞նչ փոյթս է։

ՄԱՐԿԻԶ

(կարճ լռութենից յետոյ)
Կարո՞ղ եմ արդեօք ես իմ կարլոսին
Մի խնդիրք ուղղել։ Ինչ որ կամք ունիք
Անել, խնդրում եմ, խոստացէք ոչինչ
Զբսկսել առանց ձեր բարեկամի։
Խոստացէք ինձ այս։

ԿԱՐԼՈՍ

Ամենը, ինչ որ
Սէրդ պահանջէ։ Ես բոլորովին
Քո գիրկն եմ ընկնում։

ՄԱՐԿԻԶ

Ինչպէս ասում են,
Արքան ուզում է քաղաք յետ դառնալ։
Ժամանակ քիչ կայ։ Թէ կամենում էք
Դուք թագուհու հետ ծածուկ տեսնուիլ
Արանջուէցից լաւ տեղ չէք գտնի։
Տեղի անվրդով, հանդարտութիւնը—
Գիւղական կեանքի ազատութիւնը
Ցարմար են —

ՀԱՅ-ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԱ Մ. Մաշտոցի անվան Ձեռագրերի ինստիտուտ
ՀԱՅԿ-ՍՍՀԱ
Ա. Մաշտոցի անվան

ԿԱՐԼՈՍ

Ես էլ այդ յուսով էի.
Բայց աւաղ, ի զուր:

ՄԱՐԿԻԶ

Ոչ բոլորովին:
Ես իսկոյն ահա գնում եմ Թագուհուն
Ներկայանալու: Թէ Սպանիայում
Նա նոյնն է, ինչ որ Հէյնրիխի դուռանն էր,
Ապա կը գտնեմ ես անկեղծութիւն:
Թէ որ նշմարեմ նորա հայեացքում
Կարլոսի յոյսը. Թէ նա յօժար է
Ձեզ հետ տեսութեան — Թէ կարելի է
Կանանց հեռացնել —

ԿԱՐԼՈՍ

Շատը իմ կողմն են—
Իսկ Մօնդէկարը աւելի ևս,
Որին գրաւել եմ իւր որդու ձեռով,
Իմ մանկլաւիկով :—

ՄԱՐԿԻԶ

Այդ աւելի լաւ:
Ուրեմն, իշխան, մօտիկ կը մնաք,
Որ երբ նշան տամ, իսկոյն երևաք:

ԿԱՐԼՈՍ

Լաւ — լաւ, գնա՛, շտապի՛ր:

ՄԱՐԿԻԶ

Բոպէ չեմ կորցնի:
Ուրեմն այնտեղ, իշխա՛ն, կը տեսնուինք:

(դուրս են գնում զանազան կողմերից)։

Թագուհու բնակարանը

Պարզ գիւղական տեսարան, կտրուած մի ճեմելիքով և սահմանափակուած Թագուհու տնով։

ԵՐՐՈՐԴ ԵՐԵՒՈՅԹ

ԹԱԳՈՒՀԻ, ԴՔՍՈՒՀԻ ՕԼԻՎԱՐԷՅ, ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ ԷԲՕԼԻ ՄԱՐԿԻԶՈՒՀԻ ՄՕՆԴԷԿԱՐ գալիս են ճեմելիքով։

ԹԱԳՈՒՀԻ (մարկիզուհուն)

Ձեզ կամենում եմ մօտս ունենալ:
Ամբողջ առաւօտ արդէն տանջում են
Ինձ իշխանուհու աշխոյժ աչքերը:
Ինչպէս ուրախ է, տեսէք, որ գիւղից
Պիտի հեռանայ:

ԷԲՕԼԻ

Խոստովանում եմ,
Թագուհի՛, որ շատ ուրախ եմ Մադրիդ
Վերադառնալուս:

ՄՕՆԴԷԿԱՐ

Բայց դուք, Թագուհի՛,
Մի՞թէ ուրախ չէք: Մի՞թէ ակամայ
Հեռանում էք դուք Արանջուէցից.

ԹԱԳՈՒՀԻ

Այս սիրուն տեղից — այո՛, ակամայ:
Այստեղ ես զգում եմ ինձ իմ աշխարհում:
Ես շատ սիրեցի այս փոքրիկ տեղը,
Ուր իմ մանկութեան լաւ բարեկամը,
Գիւղական բնութիւնն, ինձ ողջունում է.
Ուր իմ մանկական խաղերը կրկին
Գտնում եմ և ուր Ֆրանսիայիս անոյշ
Հովերը փչում են: Զբաղատապարտէք,
Հայրենիքը միշտ իրան է քաշում:

ԷԲՕԼԻ

Բայց ինչպէս դատարկ, ինչպէս մեռած է

Եւ տխուր այստեղ։ Կարծես Լա Տրապպէ
Վանքի մէջ լինինք։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ընդհակառակը,
Մադրիդը միայն մեռած է թվում—
Տեսնենք դքսուհին ի՞նչպէս է կարծում։

ՕԼԻՎԱՐԷՑ

Իմ կարծիքն այս է, Ձերդ Մեծութիւն.
Այն օրից, ինչ որ Սպանիայի մէջ
Թագաւորներ կան, սովորութիւն է
Մէկ ամիս այստեղ, միւսը Պարդոյում
Անցկացնել, ձմեռը մայրաքաղաքում։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Այո՛, դքսուհի՛, դուք այդ լաւ գիտէք,
Ձեզ հետ վիճելուց ես հրաժարվում եմ։

ՄՕՆԴԷԿԱՐ

Եւ այս օրերում ինչպէս Մադրիդը
Կլկենդանանայ. Պլացա Մայորում
Շուտով կլինի մի ցուլակռիւ,
Եւ նմանապէս մի առուտ դա Ֆէ
Խոստացել են մեզ—

ԹԱԳՈՒՀԻ

Խոստացե՞լ են մեզ։
Մի՞թէ բարեսիրտ իմ Մօնդէկարից
Լսում եմ ես այդ։

ՄՕՆԴԷԿԱՐ

Ինչի՞ չէ։ Զէ՞ որ
Հերձուածողներ են, որոնց այրում են։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ցուսով եմ, ուրիշ կերպ է մտածում
Իմ էբօլին։

ԷԲՕԼԻ

Ես, Ձերդ Մեծութիւն.

Ես ձեզ խնդրում եմ, չըհամարել ինձ
Պակաս ջերմեռանդ քրիստոնեայ, քան թէ
Մարկիզուհին է։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ա՛խ, մոռանում եմ,
Թէ ես ինչ տեղ եմ— Ուրիշ բան խօսենք—
Գիւղի մասին էր կարծեմ մեր խօսքը։
Զարմանալի շուտ անցաւ ամիսը։
Ուրախութիւններ շատ էի ոպասում
Այստեղի կեանքից. չըգտայ, ինչ որ
Ես յոյս ունէի։ Մի՞թէ ամեն յոյս
Այս վախճանն ունի։ Զկատարուած իղձս
Ես էլ չեմ գտնի։

ՕԼԻՎԱՐԷՑ

Էբօլի՛, ոչինչ
Դեռ չէք ասել մեզ։ Արդեօք գօմէցը
Կարո՞ղ է յուսալ։ Արդեօք կարո՞ղ ենք
Շնորհաւորել ձեզ իբրև նորա հալա։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Իրա՛ւ, դքսուհի՛, լաւ միտս բերիք։
(Իշխանուհուն)
Ինձ խնդրում են, որ ձեզ մօտ միջնորդեմ.
Բայց ի՞նչպէս անեմ։ Արժանաւորին
Միայն կը պարգևեմ ես իմ էբօլին։

ՕԼԻՎԱՐԷՑ

Ձերդ մեծութիւն, արժանաւոր է։
Մի ազնիւ տղամարդ, որին ինքն արքան.
Ինչպէս յայտնի է, իւր արքայական
Շնորհով պատվում է։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Այդ ի հարկէ նրան
Կը բաղդաւորէ։— Մենք կամենում ենք
Իմանալ, արդեօք կարո՞ղ է սիրել

Նա և սէր ստանալ — էբօլի, տուէք
Հարցիս պատասխան:

ԷԲՕԼԻ

(կանգնած է լուռ և չփոթուած, աչքերը դեսնին ուղղած. վերջապէս ընկնում է Թագուհու ոտները):

Ո՛վ վեհ Թագուհի,
Ողորմեցէ՛ք ինձ: Մի՛ Թոյլ տաք — ո՛հ, մի՛,
Ի սէր Աստուծոյ — մի՛ Թոյլ տաք, որ ինձ
Զոհեն — մի՛ Թոյլ տաք:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Զոհե՞լ: Այդ արդէն
Ինձ բաւական է: Վե՞ր կացէք: Այո՛,
Ծանր վիճակ է զոհուած լինելը:
Ես հաւատում եմ: Վե՞ր կացէք — Քանի՞
Ժամանակ է, ինչ կոմսին մերժել էք:

ԷԲՕԼԻ (վեր կենալով)

Ո՛հ, շատ ամիսներ արդէն: Դեռ ևս
Կարլոս իշխանը ճեմարանումն էր:

ԹԱԳՈՒՀԻ

(զարմանում է և քննող աչքով նայումէ նորան)

Արդեօք չէ՞ք քննել, թէ ի՞նչ պատճառով —

ԷԲՕԼԻ

(փոքր ինչ սաստկութեամբ)

Երբէ՛ք, Թագուհի՛, երբէ՛ք այդ բանը
Չի լինի. երբէ՛ք, հազար պատճառով.

ԹԱԳՈՒՀԻ

(շատ ծանր կերպով)

Մէկն էլ հերիք է: Մի խօսքով, նորան
Չէք կարող սիրել — Այդ բաւական է:
Էլ այսուհետև ոչ ինչ այդ մասին:

(միւս տիկիններին)

Այսօր դեռ տեսել չեմ ինֆանտինան.
Մօնդէկար, գնացէք և բերէք նորան:

ՕԼԻՎԱՐԷՑ

(նայումէ ժամացուցին)

Դեռ ժամանակ չէ, Ձերդ Մեծութիւն:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Դեռ ժամանակ չէ՞, որ ես մայր լինիմ
Իրաւ, վատ բան է: Բայց չըմոռանաք
Ասել ինձ, երբ որ ժամանակը դայ:

(գալիս է մի մանկլաւիկ և կամաց խօսում է սենեկապետուհու հետ, որ յետոյ դառնում է Թագուհուն)

ՕԼԻՎԱՐԷՑ

Ձերդ Մեծութիւն, Մարկիզ Պօզա—

ԹԱԳՈՒՀԻ

Պօզա:

ՕԼԻՎԱՐԷՑ

Նա նոր է եկել Ֆրանսիայից և
Նիդերլանդիայից և շնորհ է խնդրում,
Թագուհի մօրից յանձնել ձեզ նամակ:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Այդ թո՞ղ է տուած:

ՕԼԻՎԱՐԷՑ (տարակուսած)

Հրամանագրիս մէջ
Ցիշուած չէ դէպքը, երբ Կաստիլիայի
Որ և է իշխան օտար պալատից
Նամակ է բերել, որ Սպանիացոց
Թագուհուն յանձնէ նորա պարտիզում:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Լաւ, թող ես լինիմ պատասխանատուն:

ՕԼԻՎԱՐԷՑ

Բայց այդ միջոցում, Ձերդ Մեծութիւն,
Խնդրում եմ Թոյլ տաք, որ ես հեռանամ:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Այդ ձեր կամքին եմ Թողնում, դքսուհի:

(Սենեկապետուհին դուրս է գնում և Թագուհին մի նշան է տալիս մանկլաւիկին, որ իսկոյն դուրս է գնում):

ՉՈՐՐՈՐԴ ԵՐԵՒՈՒԹ

ԹԱԳՈՒՀԻ, ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ ԷԲՕԼԻ, ՄԱՐԿԻԶՈՒՀԻ ՄՈՆԴԷԿԱՐ, ՄԱՐԿԻԶ ՊՕՋԱ.

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ասպետ, բարով էք եկել Սպանիա։

ՄԱՐԿԻԶ

Որ իրաւացի պարծանքով հիմա
Ես անուանում եմ իմ հայրենիքը։—

ԹԱԳՈՒՀԻ (կանանցը)

Մարկիզ Պոզա, որ Ռէյմսի տուրնիրում
Հօրս հետ մրցեց և երեք անգամ
Յաղթութիւն տուեց իմ ընտրած զոյնին—
Առաջինն եղաւ, որ Սպանիացոց
Թագուհի լինելու փառքն ինձ զգացրեց։

(դառնալով մարկիզի կողմը)

Երբ որ Լուվրի մէջ, ասպետ, տեսնուեցանք
Մենք վերջին անգամ, դուք այն ժամանակ
Ի հարկէ, չէիք երևակայում,
Որ հիւր կը լինիք ինձ Կաստիլիայում։

ՄԱՐԿԻԶ

Ո՛չ, մե՛ծ Թագուհի,— երազել անգամ
Ես չէի կարող, թէ կը զբաղուի
Ֆրանսիան մեզ համար սոյն եզականից,
Որի համար մենք նախանձում էինք։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Հպարտ Սպանիացի։ Ի՞նչ։ Եզականը—
Վալուայի տան աղջկան այդ բա՞նը։

ՄԱՐԿԻԶ

Ձերդ Մեծութիւն, այժմ կարող եմ
Այդ ասել— Չէ՞ որ այժմ դուք մերն էք։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ես լսել եմ, որ ձեր ճանապարհը

Ֆրանսիայի վրայ էր — ի՞նչ լուր էք բերում
Ինձ համար դուք իմ Թանգագին մօրից,
Աշլ և սիրելի իմ եղբայրներից։

ՄԱՐԿԻԶ (յանձնում է նորան նամակները)

Թագուհի մօրը ես հիւանդ գտայ.
Նորա մի հատիկ ուրախութիւնն է,
Որ Սպանիայի գահի վրայ լինի
Իւր արքայական դուստրը բաղդաւոր։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ինչպէս բաղդաւոր չըլինի անգին
Ազգականների քնքուշ սիրովը,
Քաղցր յիշատակով — ձեր ճանապարհին
Այցելել էք շատ պալատներ, ասպետ,
Տեսել աշխարհներ, մարդիկ և նոցա
Սովորութիւններ — Այժմ ասում են,
Թէ մտադիր էք ձեր հայրենիքում
Ձեզ ու ձեզ ապրել։ Ձեր խաղաղ տան մէջ
Լինել մեծ, քան թէ փիլիպպոս արքան
Իւր գահի վերայ — Իրրև ազատ մարդ,
Մի փիլիսոփայ — Ես կասկածում եմ,
Թէ դուք Մադրիդը հաւանէք։ Այնտեղ
Շատ շատ հանդարտ է։

ՄԱՐԿԻԶ

Այդ իսկ է ահա,
Որին կարօտ է ճնացած Եւրոպան։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Այդպէս եմ լսում։ Բայց ես հեռու եմ
Աշխարհի ամէն տեսակ գործերից.
Նոյն իսկ անցեալը ես մոռացել եմ։

(դառնալով դէպի Իշխանուհի Էբօլին)

Այնտեղ տեսնում եմ բացուած նուէնուֆար—
Խնդրում եմ, գնաք բերէք ինձ համար։

(Իշխանուհին գնում է այն կողմը. Թագուհին փոքր ինչ կամաց մարկիզին)

Ասպետ, ձեր գալով, եթէ չեմ սխալվում,
Շատ ուրախացաւ մէկն այս պալատում.

ՄԱՐԿԻԶ

Ես այստեղ գտայ մի վշտահարի—
Որին աշխարհիս երեսին մի բան
Միայն կարող է մխիթարութիւն—

(Իշխանուհին վերադառնում է ծաղիկը ձեռքին)

ԷՔՕԼԻ

Այնքան երկիրներ տեսնելով, անշուշտ
Շատ հետաքրքիր բաներ կարող է
Պատմել ասպետը:

ՄԱՐԿԻԶ

Այո՛, ի հարկէ:
Ասպետի պարտքն է արկածներ պտռել,
Սրբազնագոյնը —կանանց պաշտպանել:

ՄՕՆԴԷԿԱՐ

Հսկաների դէմ: Այժմ էլ չըկան:

ՄԱՐԿԻԶ

Տկարի համար բռնութիւնը միշտ
Հսկայ է, տիկին:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Իրաւ է ասում
Մարկիզը: Այո՛, դեռ կան հսկաներ,
Բայց ոչ ասպետներ:

ՄԱՐԿԻԶ

Շատ ժամանակ չէ,
Նէապօլիսից վերադառնալիս,
Վկայ էի մի ցաւալի անցքի,
Որ իբրև աւանդ բարեկամութեան,
Ես համարում եմ իմ սեփականը—
Թէ չըվախենամ, որ Ձեր Մեծութեան
Գուցէ ձանձրացնէ իմ պատմութիւնը—

ԹԱԳՈՒՀԻ

Իմ կամքն էք հարցնում: Մեր Իշխանուհու
Հետաքրքրութեան անկարելի է

Կատարում չըտալ: Սկսեցէք: Ես էլ
Պատմութիւններ շատ եմ սիրում լսել:

ՄԱՐԿԻԶ

Երկու ազնիւ տուն Միրանդոլայում
Ձանձրացած սաստիկ թշնամութեամբ, որ
Դարերով արդէն ժառանգել էին
Ջիբէլիններից և Գուէլֆներից,
Ազգականութեան քնքուշ կապերով
Վճռեցին կապել հաստատ հաշտութիւն:
Եւ այդ գեղեցիկ կապը կապելու
Ընտրուած էին հզօր Պիէտրոի
Քեռորդին Ֆէրնանդ և Կոլոննայի
Հրեշտականման դուստրը Մաթիլդան:
Երբէք բնութիւնը դեռ չէ ըստեղծել
Երկու աւելի գեղեցիկ արտեր—
Երբէք աշխարհը ոչ մի ընտրութիւն
Այդպէս բաղդաւոր դեռ չէ համարել:
Դեռ իւր գեղեցիկ հարսին պաշտում էր
Ֆէրնանդօն միայն կենդանագրի մէջ—
Ո՛հ, ինչպէս նորա սիրտը դողում էր,
Ինչպէս անհամբեր ուզում էր ստուգել,
Որ այդ պատկերը նորան չէ խաբել:
Պադուայի մէջ, ուր Ֆէրնանդօին
Արգելում էր իւր ուսման ընթացքը,
Սպասում էր նա այն ուրախ վայրկենին,
Երբ որ վերջապէս կրկարողանար
Իւր Մաթիլդայի առաջը չոքած
Սիրոյ առաջին ուխտը թոթովել:

(Թագուհին հետաքրքրվում է. Կարճ լռութենից յետոյ մարկիզը շարունակում է իւր պատմութիւնը, որքան Թագուհու ներկայութիւնը ներում է, աւելի ուղղելով իւր խօսքը դէպի Իշխանուհի Էքօլին)

Բայց այդ միջոցին այրիանում է
Պիէտրոն — ինչպէս աշխոյժ պատանի,
Նրը լսում է Համբաւի ձայնը,

Որ Մաթիլդային գովասանում է։
Գնում է — տեսնում է — սիրահարվում է։
Կիրքը խեղդում է բնութեան հեզ ձայնը,
Քեռին քեռորդու հարսին ուզում է,
Եւ այդ յանցանքը սեղանի առաջ
Սրբագործում է։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ցեռոյ Ֆէրնանդօն

ՄԱՐԿԻԶ

Դեռ այդ սոսկալի փոփոխութենից
Անտեղեակ, սիրոյ թեւերի վերայ
Շտապում է զմայլած դէպ՝ Միրանդօլա։
Եւ մինչ վառվում են աստղեր երկնքում,
Արագ ձիու վրայ նա տուն է հասնում—
Երաժշտութեան ուրախ ձայներով
Թնդումէ պալատը լուսաւորուած։
Նա ահ ու դողով աստիճաններով
Վերև է դնում և չըճանաչուած
Հարսնիքի ուրախ դահլեճը մտնում։
Եւ հիւրերի մէջ Պիէտրօին տեսնում—
Մի հրեշտակ կողքին, հրեշտակ աննման,
Որ Ֆէրնանդօին ծանօթ է, որ նրան
Այդպէս լուսափայլ երազի մէջ էլ
Դեռ ոչ մի անգամ չէր երևացել։
Մի հայեացք ցոյց տուեց, թէ նա ինչ ուներ,
Եւ ինչ յաւիտեան արդէն կորցրել էր։

ԷՐՕԼԻ

Ո՛հ, խե՛ղճ Ֆէրնանդօ։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ձեր պատմութիւնը
Վերջացաւ, ասպե՛տ, այնպէս չէ՞ — պէտք է
Վերջացած լինի։

ՄԱՐԿԻԶ

Ո՛չ բոլորովին։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Զասացի՞ք դուք, որ ձեր բարեկամն էր
Ֆէրնանդօն։

ՄԱՐԿԻԶ

Այո՛, նրանից թանգագին
Բարեկամ չունիմ։

ԷՐՕԼԻ

Շարունակեցէ՛ք
Ձեր պատմութիւնը։

ՄԱՐԿԻԶ

Վերջը տխուր է —
Եւ յիշատակը վիշտս նորոգում։
Թոյլ տուէ՛ք չասեմ նորա վախճանը—
(ընդհանուր լռութիւն)

ԹԱԳՈՒՀԻ

(դառնալով դէպի Իշխանուհի Էրօլին)
Այժմ կարծում եմ, որ թոյլ կըտրուի
Վերջապէս գրկել ինձ իմ աղջկանը։
Էրօլի՛, գնացէ՛ք և բերէ՛ք նորան։
(Իշխանուհին հեռանում է։ Մարկիզը նշանով կանչում է մի մանկլաւիկի, որ երևում է բեմի եռանի կողմում և իսկոյն անյայտանում է։ Թագուհին քաշ է անում նամակները, որոնց մարկիզը տուել է և երևում է զարմացած։ Այդ միջոցին մարկիզը ծածուկ և խորհրդաւոր կերպով խօսում է մարկիզուհի Մօնդէկարի հետ։ Թագուհին կարդալով նամակները, դառնում է մարկիզին, ձգելով նորա վրայ մի քննողական հայեացք)։

Դուք Մաթիլդայի մասին մեզ ոչինչ
Զասացիք։ Գուցէ նորան յայտնի չէ,
Ինչպէս Ֆէրնանդօն սաստիկ տանջվում է։

ՄԱՐԿԻԶ

Դեռ Մաթիլդայի սիրտը քննել չեն—
Բայց վեհանձն հոգիք լուռ համբերում են։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ի՞նչ էք այս և այն կողմը դուք նայում։
Ձեր աչքերն ուշի են այստեղ որոնում։

ՄԱՐԿԻԶ

Մտածում եմ, թէ որքան բաղդաւոր

АКАДЕМІЯ НАУКъ * ИНСТИТУТЪ ВОСТОКОВѢДѢНІЯ * BIBLIOTEKA

Կրլինէր մէկը, որի անունը
Չեմ կարող ասել, եթէ նա հիմա
Իմ տեղը լինէր։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ո՞վ է մեղաւոր,
Որ բաղդաւոր չէ։

ՄԱՐԿԻԶ

Կարո՞ղ եմ արդեօք
Իմ ուզածի պէս մեկնել ձեր խօսքը։
Արդեօք կըստանա՞յ նա ներողութիւն,
Եթէ հիմայ գայ։

ԹԱԳՈՒՀԻ (վախեցած)

Ինչ՞, Մարկի՛զ, հիմա՞։
Այդ ի՞նչ էք ասում։

ՄԱՐԿԻԶ

Արդեօք կարո՞ղ է
Նա յոյս ունենալ—

ԹԱԳՈՒՀԻ (աւելի վախեցած)

Վախեցնում էք ինձ,
Մարկի՛զ— մի՞թէ նա—

ՄԱՐԿԻԶ

Արդէն այստեղ է։

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ԵՐԵԻՈՑԹ

ԹԱԳՈՒՀԻ, ԿԱՐԼՈՍ

(Մարկիզ Պօզան և մարկիզուհի Մօնդէկարը հեռանում են բեմի ետևի կողմը)։

ԿԱՐԼՈՍ

(ընկնելով Թագուհու առաջ)

Վերջապէս հասա՛ւ ցանկալի րոպէն,
Եւ այս Թանգագին ձեռը կարող է
Բռնել Կարլոսը։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Այդ ի՞նչ էք անում—
Ի՞նչ յանդգնութիւն։ Վե՛ր կացէք։ Տեսան,
Կանայքս հեռու չեն։

ԿԱՐԼՈՍ

Ո՛չ, չեմ վեր կենայ—
Այստեղ յաւիտեան չոքած կըմնամ։
Այստեղ կախարդուած թո՛ղ ես քարանամ—

ԹԱԳՈՒՀԻ

Խելագա՛ր։ Ո՞րքան համարձակութիւն
Տալիս է ձեզ իմ շնորհը։ Ի՞նչ։ Գիտէ՞ք,
Որ այդ յանդուգն խօսքերն ուղղում էք
Դուք ձեր Թագուհուն, ձեր մօրը։ Գիտէ՞ք
Որ ես— ես ինքս այս յարձակմանից
Արքային—

ԿԱՐԼՈՍ

Եւ որ ես մահ կըստանամ։
Թո՛ղ ինձ այստեղից քաշեն մորթելու։
Մի հատիկ վայրկեան դրախտի մէջ ապրել
Թանգ չեմ համարում մահով վճարել։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Բայց ձեր Թագուհի՞ն—

ԿԱՐԼՈՍ

Աստուա՛ծ իմ, Աստուա՛ծ,
Ահա՛ գնում եմ— ես ձեզ թողնում եմ—
Պէտք է գնամ, երբ որ դուք պահանջում էք։
Մա՛յր, մա՛յր, ո՛հ, ի՞նչպէս սոսկալի կերպով
Ինձ հետ խաղում էք։ Մի թեթև նշան,
Մի հայեացք, մի լոկ հնչիւն ձեր բերնից
Լինել ու չքանալ հրամայում է ինձ։
Ի՞նչ էք ուզում, որ էլի պատահի։
Կա՞յ արդեօք մի բան լոյս արևի տակ,
Ոչ ես պատրաստ չեմ զոհել, երբ որ դուք
Ցանկանում էք այդ։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Փախի՛ք։

ԿԱՐԼՈՍ

Ո՛հ, Աստուա՛ծ։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Մի՞այն մի բան, Կարլո՛ս, ես ձեզ խնդրում եմ

Լացող աչքերով — փախէք — ո՛հ, փախէք,
Որ նաժիշտներս, բանտապետներս,
Ձեզ և ինձ այսաեղ մէկտեղ չըտեսնեն,
Եւ այդ մեծ լուրը չըսանեն հասցնեն
Ձեր հօր ականջին:

ԿԱՐԼՈՍ

Այստեղ կըսպասեմ
Իմ ճակատագրին — կեանք լինի, թէ մահ:
Ի՞նչ: Դորա՞ համար յոյս դրել էի
Այս վայրկենի վրայ, որ ձեզ վերջապէս
Պարգևում է ինձ առանց վկայի,
Որ սուտ երկիւղով խաբուիմ, հասնելով
Իմ նպատակին: Ո՛չ, Թագուհի, ո՛չ:
Հարիւր ու հազար անգամ կը դառնայ
Աշխարհը գուցէ բևեռների վրայ,
Քան թէ կը կրկնէ բաղդն այս շնորհը:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Այո՛, յաւիտեան նա այդ չի կրկնի:
Տարաբաղդ, ի՞նչ էք ուզում ինձանից:

ԿԱՐԼՈՍ

Ո՛հ, Թագուհի՛, որ ես մաքառել եմ,
Մաքառել, ինչպէս մի մահկանացու
Դեռ չէ մաքառել, վկաս Աստուած է —
Թագուհի, ի զո՛ւր: Ես էլ ոյժ չունիմ:
Ես թուլացել եմ:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Հերի՛ք է, լռեցէ՛ք —
Մի՛ վըդովէք իմ խաղաղութիւնը:—

ԿԱՐԼՈՍ

Ի՛մն էիք — բոլոր աշխարհի առաջ
Ինձ նշանակուած երկու տէրութեան
Դաշնադրութեամբը: Իմը ճանաչուած
Երկնքից նոյնպէս և բնութենից.
Եւ Փիլիպպոսը խլեց ձեզ ինձնից:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Նա ձեր հայրն է:

ԿԱՐԼՈՍ

Եւ ձեր ամուսինը:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Որից ամենից մեծ տէրութիւնը
Աշխարհիս վերայ դուք կը ժառանգէք:

ԿԱՐԼՈՍ

Եւ ձեզ էլ ինձ մայր:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Աստուած իմ, Աստուած —
Դուք կատաղում էք:

ԿԱՐԼՈՍ

Արդեօք գիտէ՞ նա,
Որքան հարուստ է: Ունի՞ սիրտ ձերը
Գնահատելու: Ո՛չ, չեմ գանգատի:
Ես կը մոռանամ, ինչպէս բաղդաւոր
Կապրէի ձեզ հետ — եթէ միայն նա
Բաղդաւոր լինէր: Նա բաղդաւոր չէ —
Ահա՛, այս է, այս դժոխային տանջանք:
Նա բաղդաւոր չէ և չէ լինելու:
Դու միայն ինձնից առար երկինքս,
Որ Փիլիպպոսի ծոցում փչացնես:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ի՞նչ գարշելի միտք:

ԿԱՐԼՈՍ

Ո՛հ, գիտեմ ով էր
Այս ամուսնութեան կապողը — գիտեմ,
Թէ Փիլիպպոսը ինչպէս է սիրում,
Եւ թէ ինչպէս է նա հարսնախօսել:
Արդեօք ո՞վ էք դուք այս տէրութեան մէջ.
Թագուհի՞: Երբէ՞ք: Թէ Թագուհի էք,
Ի՞նչպէս են անում Սլքաներն այսքան
Գաղանութիւններ: Ինչի՞ Ֆլանդրիան
Արիւն է թափում հաւատի համար:

Կամ կարելի է թէ Փիլիպպոսի
Կինն էք դուք։ Ո՛չ, ո՛չ, անկարելի է։
Ես չեմ հաւատում։ Այր մարդու սիրտը
Կնոջն է պատկանում. Փիլիպպոսինն ում։
Եւ փայփայանքը, որ նա երբեմն
Ձեզ ընծայում է, պիտի չըմուրայ
Իւր գայլսոնից և ալիքներից։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ձեզ ո՞վ է ասել, թէ իմ վիճակը
Փիլիպպոսի հետ արտասուելի է։

ԿԱՐԼՈՍ

Իմ սիրտը, որ ջերմ զգում է, թէ ինչպէս
Ինձ հետ կը լինէր նա նախանձելի։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ինքնահաւան դու։ Եթէ իմը ինձ
Հակառակն ասէ։ Եթէ Փիլիպպի
Մեծարողական քնքուշութիւնը
Եւ նորա սիրոյ մինչիկ նշանը
Աւելի լինի շարժում ինձ, քան թէ
Նորա մեծամիտ որդու յանդուգն
Պերճախօսութիւնն։ Եթէ ծերունու
Ցարգանքը —

ԿԱՐԼՈՍ

Այո՛։ Այդ ուրիշ բան է —
Այո՛ — ի հարկէ — խնդրում եմ — ներէք —
Ես չը գիտէի — Այդ չը գիտէի,
Որ թագաւորին այդքան սիրում էք։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ես բոլոր սրտով յարգում եմ նորան։

ԿԱՐԼՈՍ

Ձէ՞ք սիրել երբէք։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Զարմանալի՛ հարց։

ԿԱՐԼՈՍ

Ձէ՞ք սիրել երբէք։

ԹԱԳՈՒՀԻ

— Այժմ էլ չեմ սիրում։

ԿԱՐԼՈՍ

Որովհետև ձեզ ձեր սիրտն ու ուխտը
Արգելում են այդ։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Հեռացէ՛ք, իշխա՛ն,
Եւ ուրիշ անգամ չը գաք այդ մասին
Ինձ հետ խօսելու։

ԿԱՐԼՈՍ

Որովհետև ձեզ
Ձեր սիրտն ու ուխտը արգելում են այդ։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Պարտքս — Տարաբաղդ, ի՞նչ հարկաւոր է
Քննել մեզ բաղդի որոշումները,
Որոնց դուք և ես պիտի հնազանդուինք։

ԿԱՐԼՈՍ

Պիտի հնազանդի՞նք, պիտի հնազանդի՞նք։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ի՞նչ էք կամենում դորանով ասել։

ԿԱՐԼՈՍ

Այն, որ կարլոսը էլ չի հնազանդի,
Երբ որ կարող է իւր ուզածն անել։
Այն, որ կարլոսը էլ չէ կամենում
Ամենադժբաղդ մնալ այս երկրում,
Երբ միայն պէտք է նրան օրէնքը քանդել,
Որ նա ամենից բաղդաւոր լինի։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Արդեօք հասկացայ։ Դուք դեռ յոյս ունիք,
Երբ որ ամեն բան արդէն կորած է։

ԿԱՐԼՈՍ

Մեռելներն եմ միայն կորած համարում։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ինձ վրայ, ձեր մօր վրայ էք դուք յոյս դնում։

(Նա ձգում է նորա վրայ երկար, թափանցող հայեացք — յետոյ վսեմ և ծանր կերպով)

Այո՛, ինչի՞ չէ։ Ներընտիր արքան
Շատ բան կարող է — կարող է կրակին
Տալ հանգուցեալի դրած օրէնքները,
Ոտի տակ առնել նորա պատկերը։
Կարող է նոյնպէս — արդեւլողն ոչ է —
Նա էսկուրիալի լուռ կամարներից
Նորա զմրսած դիակը հանել,
Ցոյց տալ արեւին, քամուն տալ նորա
Անարգուած փոշին։ Ցետոյ վերջապէս
Գործը լրացնելով փառաւորապէս —

ԿԱՐԼՈՍ

Ի սէր Աստուծոյ, մի՛, մի՛ ասէք այդ։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ցետոյ վերջապէս մեր հետ պսակուիլ։

ԿԱՐԼՈՍ

Անիծա՛ծ որդի։

(մի վայրկենի չափ մնում է քարացած և լուռ)

Այո՛, վերջացաւ։

Այժմ վերջացաւ։ — Ես պարզ տեսնումեմ,
Ինչ որ յաւիտեան պիտի մութ մնար։
Դուք այսուհետեւ չըկաք ինձ համար —
Չըկաք — էլ չըկաք — Բաղդը որոշեց,
Եւ դուք ինձ համար անդարձ կորած էք —
Ո՛հ, այս զգացմունքը դժոխք է ամփոփում —
Բայց դժոխք կայ նոյնպէս և ձեզ սիրելում —
Վա՛յ ինձ, չեմ կարող ես այս ըմբռնել.
Ձեզ ես կարծես թէ կորաւվում են։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Անբա՛ղդ, թանգագին Կարլոս։ Ես զգումեմ —
Զգում բոլորովին այդ անասելի
Տանջանքը, որ ձեր կուրծքը մաշում է։
Ձեր ցաւն անչափ է, ինչպէս և սէրը,
Բայց նրան յաղթելու փառքն էլ անչափ է.
Ստացէ՛ք այդ փառքը, պատանի՛ դիւցազն,
Վարձն արժանի է վեհ մարտնչողին,
Արժանի է այն երիտասարդին,

Որի սրտի մէջ դեռ վառ է այնքան
Անմահ պատկերի առաքինութիւնն։
Քաջալերուեցէք, իմ ազնիւ իշխան։
Մեծն Կարլոսի թոռը սկսումէ
Վստահ մաքառել, երբ որ այլ մարդկանց
Երկչոտ որդիքը թուլասրտվումեն։

ԿԱՐԼՈՍ

Ո՛հ, արդէն ուշ է, Աստուա՛ծ իմ, ուշ է։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ա՞յր լինել։ Կարլոս, որքա՛ն մեծ է մեր
Առաքինութիւնն, երբ կոտրվումէ
Նրա տակ մեր սիրտը։ Ձեզ բարձր է դրել
Երկինքը, իշխա՛ն — շատ բարձր, քան թէ
Ձեր եղբայրներից բիւրաւորներին։
Կողմնապահութեամբ նա իւր սիրածին
Տուել է այն, ինչ որ խլել է միւսներից։
Եւ միլիոնաւոր մարդիկ հարցնումեն.
Մի՞թէ նա արդէն իւր մեր արգանդում
Արժանի էր միւս հողեղէններից
Նախադասուելու։ Իշխա՛ն, երկինքի
Կամքն արդարացրէ՛ք։ Արժանացէ՛ք գնալ
Մարդկութեան առաջ։ Զոհեցէ՛ք, ինչ որ
Ոչ ոք զոհել չէ։

ԿԱՐԼՈՍ

Ես այդ կարող եմ —
Ձեզ ըստանալու հսկայական ոյժ
Ունիմ. կորցնելու, ամենևին ոչ։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Խոստովանեցէ՛ք, Կարլո՛ս — նախանձը,
Ցամառութիւնն ու հպարտութիւնը
Բորբոքումեն ձեր կիրքը մեր համար։
Այդ սէրն ու սիրտը, որ դուք շռայլաբար
Ինձ զոհ էք բերում, պատկանումեն այն
Տէրութիւններին, որոնց երբեմն
Կըկառավարէք։ Մի՛ վատնէք դուք ձեր

Սաների կայքը: Սէրը սրբազան
Պարտք է ձեզ համար: Մինչև այժմ նա
Մօր կողմն էր շեղվում— ցուէ՛ք, ո՛հ, տուէ՛ք
Այն ձեր ապագայ տէրութիւններին,
Եւ զգացէ՛ք խղճի սրերի փոխանակ
Աստուած լինելու երանութիւնը:
Էլիսաբէթն էր ձեր սէրն անդրանիկ,
Ձեր երկրորդ սէրը լինի Սպանիան:
Ի՛նչ ուրախութեամբ ես յետ կը քաշուեմ,
Կարլոս, ձեր ազնիւ սիրուհու առաջ:

ԿԱՐԼՈՍ

(սաստիկ շարժած ընկնում է նորա առաջ)

Ո՛հ, որքան մեծ էք, երկնայի՞ն էակ —
Այո՛, բոլորը, բոլորը, ինչ որ
Դուք պահանջում էք, ես կը կատարեմ—

(վեր է կենում)

Ամենակալի առաջը կանգնած
Երդվում եմ, երդվում յաւիտենական—
Ո՛հ, երկի՞նք, ո՛չ, ո՛չ, յաւիտենական
Միայն լռութիւն, ո՛չ մոռացութիւն:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ի՞նչպէս պահանջեմ Կարլոսից, ինչ որ
Ինքս էլ կարող չեմ:

ՄԱՐԿԻԶ

(չտապով դուրս գալով ճեմելիքից)

Արքա՛ն:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Աստուա՛ծ իմ:

ՄԱՐԿԻԶ

Իշխա՛ն, հեռացէ՛ք շուտով այստեղից:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Նորա կասկածը սարսափելի է,
Եթէ տեսնէ ձեզ —

ԿԱՐԼՈՍ

Այստեղ կը մնամ:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Բայց ո՞վ կը զոհուի

ԿԱՐԼՈՍ (բռնելով մարկիզի ձեռից)

Գնա՛նք, գնա՛նք, Բօդրի՛գօ:

(Նա գնում է և էլի յետ է դառնում)

Ի՞նչ տանեմ հետս:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Տարէ՛ք մօր անկեղծ

Բարեկամութիւն

ԿԱՐԼՈՍ

Բարեկամութիւն

Մայր

ԹԱԳՈՒՀԻ

Եւ Ֆլանդրիայի այս արտասուքը:

(Տալիս է նորան մի քանի նամակներ: Կարլոսը և մարկիզը դուրս են գնում: Թագուհին անհանգիստ նայում է իւր չորս կողմը, որոնելով իւր նաժիշտներին, որոնք ոչ մի տեղ չեն երևում: Այն ինչ նա ուզում է հեռանալ բեմի ետևի կողմը, մտնում է Թագաւորը)

ՎԵՑԵՐՈՐԴ ԵՐԵՒՈՑԹ

ՓԻԼԻՊՊՈՍ ԹԱԳԱՒՈՐ, ԴՈՒՔՍ ԱԼԲԱ, ԿՈՄՍ ԼԷՐՄԱ, ԴՕՄԻՆԳՕ. մի քանի տիկիններ և իշխաններ, որոնք մնում են մի փոքր հեռու:

ԹԱԳԱՒՈՐ

(զարմացած նայում է իւր չորս կողմը և կարճ ժամանակ լռում է)

Այդպէս մենա՞կ էք, տիկի՛ն, և մի կին
Զուն՞էք ձեզ ընկեր: Ես զարմանում եմ—
Ո՞ւր են գնացել ձեր նաժիշտները:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Իմ տէր ամուսին—

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ինչե՞ մենակ էք

(իւր հետևորդներին)

Այս աննկարելի սխալանքի մասին
ձիշդ հաշիւ տալ ինձ։ Ո՞վ է հերթական,
Այսօր թագուհուն ո՞վ է ծառայում։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ո՛հ, մի՛ բարկանաք, իմ ամուսին — ես
Ես եմ մեղաւոր — — իմ հրամանովն է
Հեռացել Եբօլի իշխանուհին։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ձեր հրամանո՞վն է —

ԹԱԳՈՒՀԻ

Կանչել դայեակին.
Սիրոս կարօտեց ինֆանտինային։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Եւ դորա համար ձեր նաժիշտներին
Հեռացրի՞ք։ Բայց այդ առաջինին միայն
Արդարացնում է։ Ո՞ւր էր երկրորդը։

ՄՕՆԴԷԿԱՐ

(որ այդ միջոցին վերադառնալով խառնուել է միւս տիկիններին հետ, առաջ է գալիս)

Տէր արքայ, զգո՞ւմ եմ, որ յանցաւոր եմ։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Դորա համար ձեզ տալիս եմ տասը
Տարի ժամանակ Մադրիդից հեռու
Մտածել այդ մասին։

(Մարկիզուհին լալով յետ է գնում։ Ընդհանուր լռութիւն։ Բոլոր ներկայ եղող անձինք տարակուսած նայում են թագուհու վերայ)

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ո՞ւմ համար էք դուք
Լալիս, Մօնդէկար։

(Թագաւորին)

Տէր իմ, եթէ որ
Ես յանցաւոր եմ, պէտք է այս թագը,
Որ ես կրումեմ և որ ձեռք բերել
Երբէք չեմ ձգտել, ինձ կարմրելուց
Գոնէ պաշտպանէր։ Արդեօք կա՞յ օրէնք

Այս տէրութեան մէջ, որ դատի կանչէ
Մի ինքնակալի աղջկան։ Միթէ
Բռնութիւնն է միայն Սպանիայի մէջ
Կանանց պաշտպանը և ոչ թէ նոցա
Ազնվութիւնը։ Այժմ ներեցէ՛ք
Ինձ, իմ ամուսին — ես սովորած չեմ
Արտասուք աչքում արձակել ինձնից,
Որոնք ջերմեռանդ ծառայել են ինձ —
Մօնդէկար, եկէ՛ք։

(առնում է իւր գօտին և տալիս է մարկիզուհուն)

Դուք թագաւորին
Բարկացրի՞ք — ոչ ինձ — ընդունեցէ՛ք այս
Իբրև յիշատակ իմ համակրութեան,
Եւ ներկայ ժամիս — գնացէ՛ք այս երկրից —
Դուք Սպանիայում միայն մեղանչել էք,
Իմ Ֆրանսիայում սիրով կըսրբեն
Ձեր արտասուքը — Ո՛հ, միշտ պիտ՝ յիշեմ։

(Նա գլուխը թեքում է մեծ սենեկապետուհու կուրծքին և ծածկում է երեսը)

Աւա՜ղ, այսպէս չէր իմ Ֆրանսիայում։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Միթէ ցաւեցրե՞ց ձեր սիրտն իմ սիրոյ
Ցանդիմանութիւնն — մի բառ, որ դրեց
Շրթունքներիս վրայ ամենաքնքուշ
Հոգացողութիւնն.

(դառնալով իշխաններին)

Այստեղ կանգնած են
Իմ իշխանները։ Արդեօք իջե՞լ է
Քունն աչքերիս վրայ, մինչև չեմ հաշուել
Ամեն երեկոյ ժողովուրդներիս
Սրտերի զարկը — Մի՞թէ աւելի
Պիտի վախենամ ես գահիս համար,
Քան թէ իմ սրտի ամուսնու համար —
Հպատակներիս համար իմ սուրն է

Ինձ երաշխաւոր և — Ալբա դուքսը.
Ամուսնուս սիրոյ համար — այս աչքը:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Տէր իմ, եթէ ձեզ վերաւորեցի —

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ամենահարուստ մարդն եմ համարվում
Քրիստոնէական ամբողջ աշխարհում:
Երբէք արեգակը մայր չէ մտնում
Իմ տէրութեան մէջ — Բայց այս բոլորը
Ուրիշն էլ ունէր. ինձանից յետոյ
Էլի շատերը կունենան: Այս է
Իմ սեփականը: Բաղդինն է, ինչ որ
Թագաւորն ունի — փիլիպպոսինը
Էլիսաբէթն է: Ահա այստեղ ես
Մահկանացու եմ:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Տէր, վախենո՞ւմ էք

ԹԱԳԱՒՈՐ

Այս ալիքներից: Երբ որ վախենալ
Սկսեմ, իմացէք, որ վախենալուց
Ես դադարել եմ: —

(Իշխաններին)

Իմ իշխանները
Այս տեղ են — չըկայ միայն առաջինը:
Ո՞ւր է Դոն Կարլոս:

(ոչ ոք չէ պատասխանում)

Այդ տղան իմ սրտում
Երկիւղ է ձգում: Ինչ որ եկել է
Նա Ալկալայից, միշտ փախչում է իմ
Ներկայութենից: Նորա արիւնը
Տաք է, էր այդպէս սառն է հայեացքը,
Հանդիսաւոր և չափած շարժուածքը:
Արթուն եղէք. ձեզ եմ յանձնում նորան:

ԱԼԲԱ

Արթուն եմ: Քանի որ այս զբահի տակ
Մի սիրտ է զարկում, Դոն Փիլիպպոսը
Կարող է հանգիստ քուն մտնել: Ինչպէս
Աստուծոյ քէրովբէն դրախտի դռանը,
Դուքս Ալբան դահլին է պահապանը:

ԼԷՐՄԱ

Կարո՞ղ եմ արդեօք ամենիմաստուն
Արքային յայտնել նուաստ կարծիքս —
Իմ թագաւորի մեծութիւնը ես
Այնչափ պաշտում եմ, որ նորա որդուն
Չեմ կարող այդպէս շուտ և խիստ դատել:
Ես վախենում եմ կարլոս իշխանի
Տաք արիւնից, բայց ոչ նորա սրտից:

ԹԱԳԱՒՈՐ

Կոմս Լէրմա, այդպէս սիրուն խօսքերով
Դուք կամենում էք կաշառել հօրը:
Ներցուկս դուքսն է — էլ բան մի՛ ասէք: —

(դառնալով իւր հետևորդներին)

Այժմ շտապում եմ Մադրիդ: Սրբազան
Պարտքս կանչում է: Հերձուածն ամեն տեղ
Վարակում է իմ հպատակներին:
Նիդերլանդիս մէջ խռովութիւնն աճում:
Իսկ ժամանակն է: Մի սարսափելի
Օրինակ պէտք է մոլորուածներին
Դարձնելու համար: Ես կրկատարեմ
Վաղը քրիստոնէայ թագաւորների
Մեծ և սուրբ ուխտը: Այս դատաստանը
Շատ խիստ կրլինի և անօրինակ:
Բոլոր պալատս արդէն կանչուած է:
(դուրս է տանում թագուհուն. միւսները հետևում են)

ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ ԵՐԵԻՈՑԹ

ԴՈՆ ԿԱՐԼՈՍ, ձեռին նամակներ. ՄԱՐԿԻԶ ՊՕԶԱ, գալիս են հակառակ կողմից.

ԿԱՐԼՈՍ

Արդէն վճռել եմ: Ֆլանդրիան թող փրկուի:
Նա կամենում է — Այդ ինձ հերիք է:

ՄԱՐԿԻԶ

Եւ էլ կորցնելու ժամանակ չկայ:
Դուքս Ալբան արդէն նշանակուած է
Այնտեղ կուսակալ:

ԿԱՐԼՈՍ

Էգուց ես հօրս
Կներկայանամ, և ինձ համար մի
Պաշտօն կըխնդրեմ: Սա իմ առաջին
Խնդիրքն է, որ ես ուղղում եմ նորան:
Կարող չէ մերժել: Վաղուց է, որ նա
Ակամայ է ինձ տեսնում Մադրիդում:
Ի՜նչ լաւ միջոց է ինձ հեռացնելու:
Եւ — խոստովանիմ, Բոդրի՛գո, ուրիշ
Շատ յոյսեր ունիմ — Գուցէ յաջողի,
Երես առ երես հետը խօսելով,
Գրաւել նորա համակրութիւնը:
Երբէք լսել չէ նա բնութեան ձայնը —
Արի կըփորձեմ, տեսնենք որքան ոյժ
Կունենայ նա իմ շընթունքների վրայ:

ՄԱՐԿԻԶ

Ահա՛ վերջապէս խօսեց Կարլոսս:
Այժմ ես կրկին ճանաչեցի ձեզ:

ՈՒԹԵՐՈՐԴ ԵՐԵԻՈՑԹ

ԱՌԱՋԻՆՆԵՐԸ, ԿՈՄՍ ԼԷՐՄԱ.

ԼԷՐՄԱ

Նոր թողեց արքան Արանջուէցը:
Ես հրաման ունիմ —

ԿԱՐԼՈՍ

Շատ լաւ, կոմս Լէրմա:
Ես յետ չեմ մնայ:

ՄԱՐԿԻԶ

(ուզում է գնալ. պաշտօնական ձևով)
Էլի բան ունի՞ք
Ինձ հրամայելու, ողորմած իշխան:

ԿԱՐԼՈՍ

Էլ ոչ ինչ, Մարկիզ: Ես ցանկանում եմ
Որ յաջողութեամբ հասնէք դուք Մադրիդ:
Այնտեղ ինձ էլի շատ բան կը պատմէք
Ֆլանդրիայի մասին:

(Կոմս Լէրմային, որ դեռ սպասում է)
Իսկոյն գալիս եմ:

(Կոմս Լէրման դուրս է գնում)

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ԵՐԵԻՈՑԹ

ԴՈՆ ԿԱՐԼՈՍ, ՄԱՐԿԻԶ ՊՕԶԱ.

ԿԱՐԼՈՍ

Ես քեզ հասկացայ, և շնորհակալ եմ:
Բայց այս ստիպմունքը արդարացնում է
Մի երրորդ անձի ներկայութիւնը:
Միթէ եղբայր չե՞նք — Աստիճանների
Կատակախաղը հեռու մեր միջից:
Երևակայիր, թէ մենք երկուսս
Դիմակաւորուած եկել ենք հանդէս.

Դու ստրկի շորով, իսկ ես հաճոյքից
Թագաւորի պէս զարդարել եմ ինձ։
Քանի հանդէսը շարունակվում է,
Հաւատարիմ ենք մենք մեր դերերին,
Եւ ծիծաղելի ծանրութեամբ խաղում,
Որ ուրախակից լինինք ամբոխին.
Բայց քեզ կարլոսդ նշան է տալիս
Դիմակի տակից, և դու անցնելիս
Սխմում ես ձեռս։ Իրար հասկացանք։

ՄԱՐԿԻԶ

Աքանչելի՛ երազ, եթէ միշտ տևէ։
Այդքան վստա՞հ է Կարլոսս դիմնալ
Ինքնակալութեան հրապոյրների դէմ,
Դեռ մէկ մեծ օր կայ ձեր առաջ — մէկ օր —
Ես կը յիշեցնեմ — երբ դիւցազնական
Այդ ոգին կընկնի ծանր փորձի տակ։
Դօն Փիլիպպոսը փչում է հոգին.
Քրիստոնէութեան առաջին դահը
Ստանում Կարլոսը — Մի ահագին վիհ
Բաժնում է նրան միւս հողեղէններից։
Եւ աստուած է նա, ով երեկ մարդ էր.
Այնուհետև նա անսխալական է,
Ցաւիտենական պարտքերը լռում են.
Եւ մարդկութիւնը — այսօր դեռ սուրբ բառ
Նորա ականջին — ինքն իրան ծախած,
Նուաստ սողում է իւր կուռքի առաջ։
Ցաւի հետ անցնում ցաւակցութիւնը։
Փափուկ, զեղխ կեանքը խեղդում է նորա
Առաքինութիւնն։ Պէրուն նրա անմիտ
Ծախսերի համար տալիս է ոսկի։
Նորա ախտերին բուրվառ է ձգում
Նորա պալատը։ Նա անոյշ քնում է
Իւր նենգ ստրուկներից ստեղծած երկնքում։
Երազ է նորա աստուածութիւնը —
Վա՛յ խելագարին, որ նրան զարթեցնէ։

Բայց ձեր Ռոդրի՞գօն — Բարեկամութիւնն
Ճշմարտախօս է և միշտ համարձակ.
Թոյլ մեծութիւնը կարող չէ տանել
Նրա ճառագայթին։ Դուք չէք համբերի
Մի քաղաքացու յանդգնութեանը,
Իսկ ես — իշխանի հպարտութեանը։

ԿԱՐԼՈՍ

Շատ ճշմարիտ է և զարհուրելի
Նկարագիրդ մի ինքնակալի։
Հաւատում եմ քեզ — բայց փափկութիւնն է
Մատնում նրա սիրտը մոլութիւններին։
Ես դեռ մաքուր եմ. քսաներեք տարիս
Նոր է լրացել։ Ինչ որ ուրիշներն
Անխնայ փչացրել են անառակութեան
Գարշելի ծոցում, հոգու լաւ կէսը,
Այրական ոյժը, ես այդ պահել եմ
Իշխանի համար։ Ո՞վ կարող է մեզ
Միմեանցից բաժնել, եթէ ոչ կանայք։

ՄԱՐԿԻԶ

Ես ինքս։ Ի՞նչպէս սիրեմ ձեզ, Կարլո՛ս,
Երբ որ ձեզանից պիտի վախենամ։

ԿԱՐԼՈՍ

Այդ լինելու չէ։ Կարո՞ղ ես դու ինձ։
Միթէ քո սրտում կա՞ն դահի առաջ
Մուրացող կրքեր։ Ոսկի՞ ես ուզում։
Իբրև հպատակ դու շատ հարուստ ես,
Քան թէ կը լինիմ ես իբրև արքայ —
Պատի՞ւ ես ուզում։ Իբրև պատանի
Արդէն սպառել ես դու նորա չափը
Եւ — դէն ես ձգել։ Ուրեմն ո՞վ է
Մեզնից լինելու միւսին պարտական —
Դու լուռ ես։ Ինքդ — ինքդ դողում ես
Փորձութեան առաջ։ Քեզ վրայ վստահ չես։

ՄԱՐԿԻԶ

Լա՛ւ։ Ես յաղթուած եմ։ Ահա՛ իմ ձեռը։

ԿԱՐԼՈՍ

Ուրեմն ի՞նչ ես։

ՄԱՐԿԻԶ

Այո՛, յաւիտեա՛ն։

ԿԱՐԼՈՍ

Ինչպէս որ հիմա հաւատարիմ ես
Իշխանին, յետոյ արքայի՞ն նոյնպէս։

ՄԱՐԿԻԶ

Երդվում եմ ձեզ այդ։

ԿԱՐԼՈՍ

Եւ այն ժամանակ,
Երբ սիրտս մտնի շողոքորթութեան
Որդունքը — երբ որ աչքս մոռանայ
Արտասուք թափել — ականջս խփուի
Աղերսանքներին, արթուն պահապան
Կը լինի՞ս դու իմ առաքինութեան,
Պինդ կը ցնցե՞ս ինձ, կը կանչե՞ս ոգիս
Իւր մեծ անունով։

ՄԱՐԿԻԶ

Այո՛։

ԿԱՐԼՈՍ

Լա՛ւ։ Հիմա
Էլի մի խնդիրք։ Ինձ միշտ «դու» ասա։
Միշտ նախանձել եմ քեզ նմանների
Բարեկամական այդ իրաւունքին։
Այդ «դուն» խաբում է սիրտս ու ականջս
Հաւասարութեան քաղցր զգացմունքով —
Մի հակառակիր — ես գիտեմ, ինչ որ
Ուզում ես ասել։ Քեզ համար, գիտեմ,
Դա ոչինչ բան է, բայց ինձ համար, շատ,
Ուզո՞ւմ ես լինիլ դու իմ եղբայրը։

ՄԱՐԿԻԶ

Եղբայրդ եմ.

ԿԱՐԼՈՍ

Հիմա կերթամ հօրս մօտ։
Էլ չեմ վախենում։ Քեզ հետ միասին
Անվախ կը կանչեմ դարս ասպարէզ։

(դուրս են գնում)

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ

թագաւորական պալատը մադրիդում

ԱՌԱՋԻՆ ԵՐԵԻՈՑԹ

ՓԻԼԻՊՊՈՍ ԹԱԳԱՒՈՐ, գահի վերայ. ԴՈՒՔՍ ԱԼԲԱ, թագաւորից մի փոքր հեռու, գլուխը ծածկած. ԿԱՐԼՈՍ.

ԿԱՐԼՈՍ

Պետութիւնը միշտ նախապատիւ է.
Առաջին քայլը նախարարինն է։
Նա Սպանիայի համար է խօսում —
Ես տան որդի եմ։

(գլուխ է տալիս և յետ է կանգնում)

ՓԻԼԻՊՊՈՍ

Դուքսը կրմնայ,
Իշխանը խօսի։

ԿԱՐԼՈՍ (դառնալով Ալբային)

Ուրեմն ես ձեր
Վեհանձնութենից, դո՛ւքս, պէտք է խնդրեմ
Արքան ինձ պարգև։ Որդին — գիտէք որ —
Շատ բան կարող է խօսիլ իւր հօր հետ,
Ինչ որ երրորդին պէտք չէ իմանալ։
Արքան ձեզ կրմնայ — ես միայն իմ հօր հետ
Մի կարճ ժամանակ ուզում եմ մնալ։

ՓԻԼԻՊՊՈՍ

Նա բարեկամն է։

ԿԱՐԼՈՍ

Բայց արժանի՞ եմ

Արդեօք համարել դքսին և իմը։

ՓԻԼԻՊՊՈՍ

Եւ կարժանանա՞ս։—Հաւանելի չէ՞
Ինձ այն որդիքը, որոնք անում են
Լաւ ընտրութիւններ, քան թէ հայրերը։

ԿԱՐԼՈՍ

Եւ այս կարող է լսել Ալբայի
Ազնվութիւնը։ Արևս վկայ,
Երբէք չէի խաղայ այն մարդու դերը,
Որ չէ ամաչում անկոչ խառնուել
Հօր ու որդու մէջ. որ զգալով իւր
Ունչութիւնը, այդպէս կանգնում է—
Չէ, Աստուած վկայ, թէ և վաստակս
Լինէր և մի թագ—

ՓԻԼԻՊՊՈՍ

(Թողնում է իւր տեղը, մի սպառնալի հայեացք ձգելով Իշխանի վերայ)

Հեռացէ՛ք, դո՛ւքս։

(սա գնում է դէպի ետևի դուռը, որով մտել է Կարլոսը, Թագաւորը նշանով ցոյց է տալիս միւս դուռը)

Ո՛չ,
Առանձնարանս. մինչև ձեզ կանչեմ։

ԵՐԿՐՈՐԴ ԵՐԵՒՈՅԹ

ՓԻԼԻՊՊՈՍ ԹԱԳԱՒՈՐ, ԴՕՆ ԿԱՐԼՈՍ
ԿԱՐԼՈՍ

(հենց որ դուքսը թողնում է սենեակը, մօտենում է Թագաւորին և սաստիկ շարժած, ընկնում է նորա առաջ)

Ահա այժմ կրկին իմ հայրն էք—իմը,
Եւ ամենաջերմ շնորհակալութիւն
Այս շնորհի համար։—Հայր իմ, ձեր ձեռը—
Ո՛հ, երջանիկ օր։—Այս քաղցր համբոյրից
Վաղուց զրկուած էր ձեր որդին։ Ինչե՞

Այսքան ժամանակ հեռացնում էիք,
Հայր, ինձ ձեր սրտից։ Ես ի՞նչ եմ արել։

ՓԻԼԻՊՊՈՍ

Իշխան, քո սիրտը այդ հնարքներին
Ծանօթ չէ. թող մնան։ Ես չեմ կամենում։

ԿԱՐԼՈՍ

Ես այդ գիտէի։ Այդ ձեր պալատի
Մարդկանց կարծիքն է։—Հայր իմ, հայր, լաւ չէ,
Չէ, Աստուած վկայ, բոլորը լաւ չէ,
Ինչ որ աբեղան ասում է, ինչ որ
Ասում են նորա արբանեակները։
Ես վատ չեմ, հայր իմ։—Այս տաք արիւնն է
Իմ չարութիւնը, և իմ յանցանքն է
Իմ մանկութիւնը։ Ես վատ չեմ, վատ չեմ,
Հաւատացէ՛ք ինձ, թէ և շատ անգամ
Սաստիկ յուզմունքներ ամբաստանում են
Իմ բարի սիրտը։—

ՓԻԼԻՊՊՈՍ

Սիրտդ մաքուր է,
Ինչպէս աղօթքդ. այդ ինձ յայտնի է։

ԿՈՐԼՈՍ

Ա՛յժմ, կամ երբէ՛ք—Հայր, մենք մենակ ենք։
Պալատածիսի պինդ անջրպետով
Էլ բաժանուած չէ որդին իւր հօրից։
Ա՛յժմ, կամ երբէ՛ք։ Մի արևափայլ
Ձառագայթ յուսոյ լուսաւորում է
Հոգիս և մի քաղցր նախազգացութիւն
Ցնցում է սիրտս—Բոլոր երկինքը
Իւր հրեշտա՛ղների զուարթ խմբերով
Եւ ամենասուրբ էակը բարձրից
Ահա զմայլում են վսեմ և գեղեցիկ
Այս տեսարանով։—Հայր իմ, հաշտութիւն։

(ընկնում է նորա ոտները)

ՓԻԼԻՊՊՈՍ

Թո՛ղ ինձ և վեր կաց։

ԿԱՐԼՈՍ

Հա՛յր իմ, հաշտութի՛ւն։

ՓԻԼԻՊՊՈՍ

(կամենում է նորանից խլուել)

Ինձ շատ յանդուգն է թվում այս խաղը։—

ԿԱՐԼՈՍ

Ցանդո՞ւգն է թվում զաւակիդ սէրը։

ՓԻԼԻՊՊՈՍ

Արտասուք։ Ո՛հ, ի՞նչ զզուելի տեսիլ—
Հեռո՛ւ իմ աչքից։

ԿԱՐԼՈՍ

Ա՛յժմ, կամ երբէք—
Հա՛յր իմ, հաշտութի՛ւն։

ՓԻԼԻՊՊՈՍ

Հեռո՛ւ իմ աչքից։
Ամօթով ծածկուած յետ դառիր
Դու իմ պատերազմներից, գիրկս կը բանամ
Քեզ ընդունելու — Այդպէս մերժում եմ—
Երկչոտ յանցանքը միայն կը լուացուի
Այդ ամօթալի աղբիւրի ջրով։
Ով չէ կարմրում զղջալուց, երբէք
Չի փախչի նրանից։

ԿԱՐԼՈՍ

Արդեօք ո՞վ է սա.
Ո՞ր սխալմամբ է այս օտարականը
Խառնուել մարդկանց մէջ— Ցաւիտենական
Վկայութիւնը մարդկութեան չէ՞ որ
Արտասուքներն են։ Սորա աչքերը
Ցամաք են, սա մի կնոջ ծնունդ չէ—
Ո՛հ, թո՛ղ վաղօրօք երբէք չըթրջուած
Աչքերդ սովորին արտասուք թափել։

Թէ չէ, գուցէ դուք մի ծանր ժամում
Անցեալի համար ևս արտասուէք։

ՓԻԼԻՊՊՈՍ

Միթէ կարծում ես սիրուն խոսքերով
Կարո՞ղ ես խախտել հօրդ կասկածը։

ԿԱՐԼՈՍ

Ես կոչնչացնեմ, հա՛յր, այդ կասկածը—
Ես պինդ կը կպչեմ հայրական սրտին,
Աստիկ կը քաշեմ, մինչև այդ սրտից
Ես վեր կը ձգեմ այդ ծանր կասկածի
Քարէ կեղևը։ — Ովքե՞ր են, որոնք
Ինձ իմ արքայի շնորհից զրկումեն։
Ի՞նչ առաջարկեց աբեղան հօրը
Որդու փոխարէն։ Ի՞նչ արիտուր պիտի
Ալբան նորան տայ անգաւակ վատնած
Կեանքի փոխարէն։ Դուք ուզումէք սէր —
Ահա այս կուրծքում բզխումէ նորա
Աղբիւրն աւելի զով և ջերմ, քան թէ
Պղտոր ու ցեխոտ հորերում, որոնց
Դեռ փիլիպպոսի ոսկին պիտ՝ բանայ։

ՓԻԼԻՊՊՈՍ

Լռի՛ր դու, յանդո՛ւգն — Այդ մարդիկ, որոնց
Դու հայհոյում ես, իմ հաւատարիմ
Ծառաներն են և դու պիտի նոցա
Ցարգես։

ԿԱՐԼՈՍ

Ո՛չ երբէք։ Ես ինձ լաւ գիտեմ։
Ձեր Ալբայի չափ՝ կարող է գործել
Եւ ձեր Կարլոսը, աւելի ևս։
Ի՞նչ փոյթ վարձկանին տէրութիւնը, որ
Երբէք չի՝ լինի նորան սեփական։ —
Նորան ի՞նչ հոգս է, թէ Փիլիպպոսի
Գլխի մազերը կներկուին սպիտակ։
Ձեզ ձեր Կարլոսը կարող է սիրել—

Սարսափելի է մեն մենակ լինել
Աթոռի վերայ։

ՓԻԼԻՊՊՈՍ

(Նորա խօսքերից շարժուած կանգնած է խոր մտածմունքի մէջ։ Կարճ լռութենից յետոյ)

Այո՛, մենակ եմ։

ԿԱՐԼՈՍ

(աչխուժով և ջերմեռանդութեամբ առաջ գնալով)

Դուք մենակ էիք։ Էլ մի՛ ատէք ինձ.
Ես ձեզ կըսիրեմ ջերմ և կաթոգին,
Միայն մի՛ ատէք ինձ։ — Ի՞նչպէս սքանչելի,
Ի՞նչպէս քաղցր է զգալ մի ազնիւ սրտում
Մեզ փառաւորուած. գիտենալ, որ մեր
Ուրախութիւնը կարմրեցնում է
Օտար այտերը, որ մեր երկիւղը
Դողէ պատճառում օտար սրտի մէջ,
Որ մեր ցաւերը արտասունքով թրջում
Օտար աչքերը։ — Ի՞նչպէս գեղեցիկ
Եւ հրաշալի է, թէ թէի տուած
Անգին որդու հետ, կրկին անց կենալ
Վարդերով ցանած մանկութեան ուղին,
Կրկին երազել կեանքի երազը։
Ի՞նչպէս վսեմ է իւր որդու փառքով
Անմահ և անջինջ բարերար ճնալ
Դարերի համար։ — Ի՞նչ գեղեցիկ է
Ցանել, որ հնձէ սիրելի որդին,
Ժողվել, ինչ որ նա պիտի շահեցնէ,
Եւ այժմն ըզգալ նորա ջերմեռանդ
Շնորհակալութիւնն։ — Հայր իմ, հայր, ահա
Այս երջանկութեան մասին գիտութեամբ
Լուռ ճնացին ձեր աբեղաները։

ՓԻԼԻՊՊՈՍ

(բաւական շարժուած)

Ո՛հ, որդեակ, որդեակ, ինքդ ես քեզ դատում։

Շատ հիանալի նկարագրում ես
Այն բաղդը, որից ինձ միշտ զրկել ես։

ԿԱՐԼՈՍ

Այդ Աստուած դատէ։ — Դուք ինձ հեռացրիք
Ինչպէս հայրական սրտից, նոյնպէս և
Ձեր իշխանութեան մասնակցութենից։
Մինչև այժմ — ո՛հ, մի՞թէ այդ լաւ էր,
Մի՞թէ արդար էր — մինչև այս օրը
Ես Սպանիայի թագաժառանգը
Սպանիայի մէջ իբր օտար էի.
Ես գերի էի այստեղ, ուր երբեմն
Տէր պիտի լինիմ։ Մի՞թէ արդար էր
Այդ, մի՞թէ լաւ էր — ո՛հ, քանի՞ անգամ
Ամօթից նայել եմ դէպի խոնարհ,
Երբ որ ես օտար դեսպաններիցը
Կամ լրագիրներից իմանում էի
Արանջուէցի նորութիւնները։

ՓԻԼԻՊՊՈՍ

Արիւնդ սաստիկ եռ է գալիս քո
Երակների մէջ։ Դու կըքանդէիր։

ԿԱՐԼՈՍ

Թողէք քանդեմ, հայր։ — Երակներիս մէջ
Խիստ է եռ գալիս — Քսաներեք տարի՛,
Եւ անմահութեան համար դեռ ոչ ինչ —
Ես զարթելեմ, ես ինձ ճանաչեցի —
Իմ արքայական կոչումը ինչպէս
Պարտատէր քնից վեր է թռցնում ինձ,
Եւ իմ մանկութեան կորցրած ժամերը
Ցիշեցնում են իմ պատուի պարտքերը։
Ահա այն վսեմ, գեղեցիկ բոպէն,
Որ պահանջում է ինձնից սրբազան
Աւանդի շահը։ Հանդէս է կանչում
Ինձ պատմութիւնը, պապերիս փառքը
Եւ որոտաձայն փողը համբաւի։

Ժամանակն հասաւ բանալ իմ առաջ
Փառքի ասպարէզ։ — Տէ՛ր արքայ, արդեօք
Կարո՞ղ եմ յայտնել խնդիրքս, որ ինձ
Բերել է ձեզ մօտ։

ՓԻԼԻՊՊՈՍ

Դարձեալ մի խնդի՞րք։
Ասա՛, իմանամ։

ԿԱՐԼՈՍ

Բրաբանտ նահանգում
Սաստիկ ածում է ապստամբութիւնն։
Ապստամբների յամառութեանը
Ազդու և խոհեմ պէտք է դիմադրել։
Մալեռանդների կատաղութիւնը
Զսպելու համար, պէտք է դուքս Ալբան
Զօրք տանէ Ֆլանդրիա, և արքան նորան
Պիտի անսահման իշխանութիւն տայ։
Ո՛րքան պատուաւոր է այդ պաշտօնը,
Ո՛րքան յարմար է ձեր որդուն տանել
Փառքի տաճարը — ինձ, տէ՛ր արքայ, ինձ
Ցանձնեցէք զօրքը։ Նիդերլանդացիք
Ինձ շատ են սիրում։ Ես յանդգնում եմ
Երաշխաւորել արիւնով նոցա
Հաւատարմութիւնն։

ՓԻԼԻՊՊՈՍ

Երազե՞լ ես։
Այր է հարկաւոր այդ պաշտօնին և
Ոչ թէ պատանի —

ԿԱՐԼՈՍ

Մարդ է հարկաւոր,
Հա՛յր իմ, միայն մարդ, և այդ է ահա,
Ինչ որ դուքս Ալբան երբէք չէ եղել։

ՓԻԼԻՊՊՈՍ

Երկիրը միայն կարող է զսպել
Ապստամբութիւնն։ Խնայելը այստեղ

Անմտութիւն է։ — Քո սիրտը, որդեակ,
Փափուկ է. դքսից շատ են վախենում —
Ցե՛ռ առ խնդիրքդ։

ԿԱՐԼՈՍ

Ուղարկեցէ՛ք ինձ
Զօրքով Ֆլանդրիա, վստահացէ՛ք, հա՛յր,
Փափուկ սրտիս վրայ։ Արդէն արքայի
Որդու անունը, որ դրոշակներիս
Առաջ կը թռչի, իսկոյն կընուաճէ,
Ուր դուքս Ալբայի դահիճները միայն
Պիտի աւերեն։ Ահա ծնկաչոք
Աղաչում եմ ձեզ։ Կեանքիս առաջին
Խնդիրքն է այս։ — Հա՛յր, հաւատացէ՛ք ինձ
Ֆլանդրիան —

ՓԻԼԻՊՊՈՍ

(Թափանցող հայեացքով զննելով իշխանին)
Նոյնպէս ընտիր զօրքս քո
Փառասիրութեա՞ն։ Դանակը ի՞նքս
Տամ ինձ սպանողին։

ԿԱՐԼՈՍ

Ո՛հ, Աստուած, այ՞ս է,
Ա՞յս է պտուղը, որ ակն ունէի
Ես այս մեծ ժամից։
(կարճ մտածմունքից յետոյ մեղմ ծանրութեամբ)
Պատասխանեցէ՛ք
Մեղմութեամբ։ Այդպէս մի՛ արձակէք ինձ։
Ես չէի կամենայ արձակուած լինիլ
Ձեզնից այդպիսի վատ պատասխանով,
Արձակուած լինիլ այս ծանր սրտով։
Վարուեցէք ինձ հետ ողորմածաբար։
Դա իմ անհրաժեշտ կարիքն է, վերջին
Ցուսահատ փորձս է — ձեմ կարողանում
Ես այդ ըմբռնել, տանել իբրև այր,
Որ դուք ամեն բան, ամեն բան այդպէս

Բաց էք ասում ինձ և արձակում էք:
Խնդիրքս մերժուած, հազարաւոր քաղցր
Յոյսերից խաբուած, գնում եմ ձեր աչքից: —
Առօք և փառօք կը բազմին Ալբան
Եւ ձեր Դոմինգօն, ուր ձեր զաւակը
Այժմ լալիս էր գետնի վրայ ընկած:
Պալատի բոլոր սպասաւորները,
Այնքան իշխաններ, աբեղաների
Խումբը վկայ էր, որ դուք շնորհեցիք
Ինձ հանդիսաւոր ընդունելութիւն:
Մի ամաչեցնէք ինձ: Հայր, մի՛ խոցէք
Սիրտս մահուշավ պալատի մարդկանց
Յանդուգն ծաղրին լի նախատինքով
Ինձ զոհ բերելով, որ օտարները
Ձեր շնորհով լցուած, իսկ ձեր Կարլոսը
Ոչինչ կարող չէ խնդրել ձեզանից:
Իբրև գրաւական, որ դուք ուզում էք
Իմ անձը պատուել, ուղարկեցէք ինձ
Զօրքով Ֆլանդրիա:

ՓԻԼԻՊՊՈՍ

Էլ այդ չը կրկնես,
Թէ չէ կը շարժես իմ բարկութիւնը:

ԿԱՐԼՈՍ

Թող թագաւորս բարկանայ ինձ վրայ,
Էլի խնդրում եմ ես վերջին անգամ —
Հաւատացէք ինձ, տէր իմ, Ֆլանդրիան:
Ինձ Սպանիայից պէտք է հեռանալ:
Այստեղ մնալս նոյն է շունչ քաշել
Դահճի կացնի տակ: — Ծանր դրուած է
Մադրիդում ինձ վրայ երկինքը ինչպէս
Մահացու յանցանք: Միայն անյապաղ
Տեղափոխութիւնն ինձ կառողջացնէ:
Եթէ ինձ փրկել կամենում էք, հայր —
Ուղարկեցէք ինձ զօրքով Ֆլանդրիա:

ՓԻԼԻՊՊՈՍ

Քեզ պէս հիւանդը, որդեակ, բժշկի
Աչքի տակ պիտ՝ մնայ: Դու Սպանիայում
Կը մնաս, դուքսը կերթայ Ֆլանդրիա: —

ԿԱՐԼՈՍ

(սաստիկ վրդովված)

Այժմ ինձ պատեցէք, բարի ոգիներ:

ՓԻԼԻՊՊՈՍ

(մի քայլ յետ քաշուելով)

Կաց, ի՞նչ ես ուզում ասել դորանով:

ԿԱՐԼՈՍ

(դողդոջուն ձայնով)

Հայր, անփոփոխ է ձեր որոշումը:

ՓԻԼԻՊՊՈՍ

Արքայի խօսք է:

ԿԱՐԼՈՍ

Գործս վերջացաւ:
(դուրս է վազում սաստիկ վրդովված):

ԵՐՐՈՐԴ ԵՐԵԻՈՑԹ

ՓԻԼԻՊՊՈՍ բաւական ժամանակ կանգնած է տխուր մտածմունքների մէջ ընկղմած, վերջապէս սկսում է յետ ու առաջ քայլել. ԱԼԲԱՆ մօտենում է այլայլուած.

ՓԻԼԻՊՊՈՍ

Միշտ պատրաստ կացէ՛ք Բրիւսսէլ երթալու
Հրամանն ընդունել:

ԱԼԲԱ

Պատրաստ եմ, արքայ:

ՓԻԼԻՊՊՈՍ

Ձեր հրովարտակը արդէն սենեակումս
Կնքուած դրած է: Գնացէ՛ք թագուհուց
Արձակուրդ առէք և ձեր հրաժեշտը
Տուէ՛ք իշխանին:

ԱԼԲԱ

Իսկոյն տեսայ Նրան,
Կատաղածի պէս գնաց այս դահլիճից,
Եւ նմանապէս Ձեր Մեծութիւնը
Շատ վրդովված էք երևում։— Գուցէ
Ձեր խօսակցութեան նիւթն էր —

ՓԻԼԻՊՊՈՍ

(մի քանի քայլ անելով)

Դուքս Ալբան։

(Թագաւորը կանգնում է և անակնթարթ նայում է Նորան մռայլ կերպով)

Ուրախ եմ լսել, որ Կարլոսը իմ
Պաշտօնեաներին ատում է. սակայն
Անբաւական եմ տեսնել, որ նոցա
Արհամարհում է։

ԱԼԲԱ

(երեսի գոյնը թռչում է և ուզում է տաքանալ)։

ՓԻԼԻՊՊՈՍ

Ոչինչ մի՛ ասէք։
Ես ձեզ տալիս եմ իրաւունք հաշտուել
Իշխանի հետ։

ԱԼԲԱ

Տէր։

ՓԻԼԻՊՊՈՍ

Ասացէք, ո՞վ էր
Որ ըզգուշացրեց առաջին անգամ
Ինձ իմ որդու չար մտադրութենից։
Այն ժամանակ ես միայն ձեզ լսեցի,
Բայց ոչ և Նորան։ Պէտք է փորձ անեմ,
Դուքս։ Այսուհետև Կարլոսն իմ դահին
Պիտի աւելի մօտ լինի։ Գնացէք։

(Թագաւորը մտնում է իւր սենեակը։ Դուքսը հեռանում է ուրիշ դռնով)

ՉՈՐՐՈՐԴ ԵՐԵՒՈՑԹ

Թագուհու նախասենեակը

ԴՈՆ ԿԱՐԼՈՍ մտնում է միջին դռնով խօսելով մի ՄԱՆԿԱՒԻԿԻ հետ։ Նախասենեակում գտնուող պալատի սպասաւորները նորան տեսնելով, հեռանում են կից սենեակները։

ԿԱՐԼՈՍ

Ինձ նամա՞կ։— Բայց այս ի՞նչ բանալիք է։
Եւ ինչի՞ այսպէս ծածուկ եմ ստանում։
Մօտ եկ։— Ո՞վ տուեց։

ՄԱՆԿԱՒԻԿ

(խորհրդաւոր կերպով)

Ինչպէս նկատեց
Ինձ այն տիկինը, լաւ է գուշակուի
Այդ բանը, քան թէ նկարագրուի։—

ԿԱՐԼՈՍ

(մի քայլ յետ դառնալով)

Տիկի՞նը։

(ուշադրութեամբ զննելով մանկլաւիկին)

Ի՞նչպէս։— Ո՞վ ես դու։

ՄԱՆԿԱՒԻԿ

Թագուհու
Մանկլաւիկն եմ ես։—

ԿԱՐԼՈՍ

(վախեցած վրայ է վազում և ձեռով ծածկում է նորա բերանը)

Վա՛յ քեզ։ Կա՛ց։ Գիտեմ։

(Շտապով քանդում է կնիքը և հեռանում է դահլիճի ծայրը նամակը կարդալու համար։ Այդ միջոցին գալիս է դուքս Ալբան և, իշխանից չընկատուած, անց է կենում նորա մօտով և մտնում է Թագուհու սենեակը։ Կարլոսը սկսում է սաստիկ դողալ և փոփոխակի դեղնում ու կարմրում է։ Նամակը կարդալուց յետոյ երկար միջոց կանգնած է անխօս, աչքերը նամակի վրայ ձգած։ Վերջապէս դառնում է մանկլաւիկին)։

Նա ի՞նքը տուեց քեզ այս նամակը։

ՄԱՆԿԼԱՒԻԿ

Այո՛, իւր ձեռով։

ԿԱՐԼՈՍ

Նա ինքը տուեց—
Ո՛հ, մի՛ ծաղրիր ինձ։ Դեռ չեմ կարդացել
Նորա գրած մի բան։ Կը հաւատամ քեզ,
Եթէ որ երդուես։ Թէ սուտ է, անկեղծ
Խոստովանի՛ր ինձ և հետս կատակ
Մի՛ անիր։

ՄԱՆԿԼԱՒԻԿ

Ո՞ւմ հետ։

ԿԱՐԼՈՍ

(կրկին նայում է նամակի մէջ և կասկածելով գնում է մանկլաւիկին։ Մի քանի քայլ անելով դահլիճի մէջ)։

Ծնողքդ դեռ կա՞ն։

Հա՞։ Եւ քո հայրը Թագաւորի մօտ
Պաշտօնի մէ՞ջ է։ Սպանիացի՞ է։

ՄԱՆԿԼԱՒԻԿ

Իմ հայրը ընկաւ ճակատամարտում
Սէնտ Կէնտինի մօտ։ Նա գնդապետ էր
Սավոյի դքսի հեծելազօրքում.
Անունն Աբնցօ կոմս դէ Հէնարէց։

ԿԱՐԼՈՍ

(բռնում է նորա ձեռը և սուր նայում է նորա աչքերում)։

Նամակը տուեց քեզ Թագաւո՞րը։

ՄԱՆԿԼԱՒԻԿ (վիրաւորուած)

Ողորմած իշխան, արժանի՞ եմ ես
Ձեր այդ կասկածին։

ԿԱՐԼՈՍ (կարդում է նամակը)

„Այս բանալիքով
„Բացվում են յետին սենեակները
„Թագուհու բաժնում։ Վերջին սենեակը
„Կից է մի փոքր՞ առանձնարանի,
„Ուր դեռ չէ մտել երբէք մի լրտես։

„Այնտեղ կարող է սէրը համարձակ
„Խոստովանել այն, ինչ որ մինչև այժմ
„Արտայայտում էր միայն հայեացքներով,
„Կը լսուի խնդիրքը ամօթխածի
„Եւ գեղեցիկ վարձ կը ստանայ սիրոյ
„Հեզ նահատակը։

(կարծես թէ թմրութենից զարթեցաւ)

Երազի մէջ չեմ—
Խելագարուած չեմ— Այս իմ աջ կուռն է—
Այս էլ իմ սուրն է — Գրուած տողեր են—
Այս իսկութիւն է։ Նա ինձ սիրումէ—
Սիրում է — այո՛ — Նա ինձ սիրում է։

(յափշտակուած ուզում է դուրս վազել սենեակից ձեռները դէպի վեր տարածած)։

ՄԱՆԿԼԱՒԻԿ

Ուրեմն եկէք տանեմ ձեզ, իշխա՛ն։

ԿԱՐԼՈՍ

Թո՛ղ դեռ ուշքի գամ։— Սիրտս դողում է
Երջանկութենից։ Այդ բարձր յոյսը
Ե՞րբ եմ ունեցել։ Երբ եմ յանդգնել
Այդ բանն երազել։ Ինչպէս մարդս շուտ
Աստուած լինելուն ընտելանում է—
Ո՞վ էի առաջ և այժմ ո՞վ եմ։
Այս այլ երկինք է, ուրիշ արև է,
Իմ տեսածը չէ — Նա ինձ սիրումէ։

ՄԱՆԿԼԱՒԻԿ

(ուզում է տանել նորան)

Իշխա՛ն, իմ իշխա՛ն, այս տեղ տեղը չէ—
Դուք մոռանում էք։

ԿԱՐԼՈՍ (յանկարծ սառելով)

Արքայի՛ն, հօրս։

(վեր է թողնում ձեռները, երկիւղալի նայում է իւր չորս կողմը և սկսում է ինքն իրան ժողովել)։

Սարսափելի է. — Այո՛, բարեկամ,
Ուղեղ ասացիր: Ես շնորհակալ եմ:
Ուշքս թռել էր: — Բայց որ պիտի լռեմ,
Այս երջանկութիւնն կուրծքիս մէջ փակեմ —
Ահա՛, ահա՛, այս սարսափելի է —
(բռնում է մանկլաւիկի ձեռը և տանում է մի կողմը)
Ինչ որ դու այստեղ տեսար, չը տեսար —
Լսո՞ւմ ես — պէտք է գերեզմանի պէս
Պահէ քո սիրտը: Հիմա հեռացիր:
Ես մենակ կերթամ: Գնա՛, մեզ չը տեսնեն
Այստեղ միասին: Գնա՛: —

ՄԱՆԿԼԱՒԻԿ (ուզում է գնալ)

ԿԱՐԼՈՍ

Բայց կա՛ց, լսի՛ր,: —
(Մանկլաւիկը յետ է դառնում: Կարլոսը դնում է մէկ ձեռը նորա ուսին և ծանր ու հանդիսաւոր կերպով նայում է նորա երեսին)

Հետդ տանում ես սոսկալի գաղտնիք,
Որ նման է այն սաստիկ թոյներին,
Որոնք պատռում են իրանց ամանը —
Լաւ իշխիր քեզ վրայ: Երբէք չիմանայ
Գլուխդ այն, ինչ որ կուրծքդ պահում է:
Նմանիր անշունչ ճայնատար փողին,
Որ ընդունում է հնչիւնն ու կրկնում,
Ինքը չէ լսում: Դու մի տղայ ես —
Միշտ տղայ մնա և շարունակիր
Անհոգս կեանք վարել — Լաւ գիտացել է
Սորա իմաստուն գրողը սիրոյ
Սուրհանդակ ընտրել: Թագաւորն այստեղ
Որոնելու չէ իւր սև օձերը:

ՄԱՆԿԼԱՒԻԿ

Եւ ես, իմ իշխան, ես շատ հպարտ եմ,
Որ ես մի գաղտնիք աւելի գիտեմ,
Քան թէ ինքն արքան: —

ԿԱՐԼՈՍ

Անմի՛տ պատանի,
Այդ բանից պէ՛տք է աւելի դողաս: —
Հասարակութեան մէջ թէ պատահենք,
Պէտք է երկիւղով և խոնարհութեամբ
Մօտենաս դու ինձ: Մեծամտութեամբ
Երբէք ցոյց չըտաս այնպիսի ձևեր,
Որ իմացուի, թէ վայելում ես դու
Իշխանի շնորհը: Շատ կըմեղանչես,
Որդեակ, իմ առաջ, եթէ աշխատես
Ինձ հաճոյանալ: — Թէ այսուհետև
Ցանձնարարութիւն ունենաս ինձ մօտ,
Բառերով չասես և չըհաւատաս
Քո շրթունքներին: Քո ասելիքը
Երբէք չը յայտնես ինձ սովորական
Եղանակներով: Դու պիտի խօսիս
Ինձ հետ աչքերով, քո ցուցամատով,
Ես էլ կըլսեմ քեզ իմ աչքերով:
Օդը և լոյսը մեր շուրջ Փիլիպպի
Հլու ստրուկներն են: Համր պատերը
Նրա վարձկաններն են: — Մարդ է գալիս —
(բացվում է թագուհու սենեակը և դուրս է գալի դուքս Ալբան):
Գնա՛:

Մնաս բարով:

ՄԱՆԿԼԱՒԻԿ

Իշխա՛ն, միայն չը մոռանաք

Սենեակը:

(գնում է)

ԿԱՐԼՈՍ

Դուքսն է — Ո՛չ, ո՛չ, կը գտնեմ:

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ԵՐԵԽՈՒԹ

ԴՈՆ ԿԱՐԼՈՍ, ԴՈՒՔՍ ԱԼԲԱ.

ԱԼԲԱ

(կտրելով նորա ճանապարհը)

Երկու խօսք ունիմ, ողորմած իշխան:

ԿԱՐԼՈՍ

Լաւ — ուրիշ անգամ:

(ուզում է գնալ)

ԱԼԲԱ.

Ի հարկէ, տեղը
Ցարմար չէ: Գուցէ կը բարեհաճիք
Ձեր մեծութիւնը ինձ ձեր սենեակում
Ունկնդրութիւն տալ:

ԿԱՐԼՈՍ

Ի՞նչ հարկաւոր է:
Ես ձեզ այստեղ էլ կարող եմ լսել —
Միայն շուտ արէք, մի՛ երկարացնէք:

ԱԼԲԱ.

Ես եկայ յայտնել, ողորմած իշխան,
Ամենախոնարհ շնորհակալութիւնս
Մի գործի համար:—

ԿԱՐԼՈՍ

Շնորհակալութի՞ւն:
Ի՞նչ բանի համար — Շնորհակալութիւն
Ինձ դուքս Ալբայից:

ԱԼԲԱ.

Հաղիւ դուրս եկաք
Արքայի մօտից, որ հրաման սաացայ
Բրիւսսէլ երթալու:

ԿԱՐԼՈՍ

Բրիւսսէլ: Հա՛: Իրաւ:

ԱԼԲԱ.

Էլ ո՞ւմ կարող եմ այդ վերաբերել,
Իշխա՛ն, եթէ ոչ միայն ձեր ողորմած
Միջնորդութեանը արքայի մօտ: —

ԿԱՐԼՈՍ

Ի՞նձ:
Ամենևին ոչ — հաւատացէք, ոչ:—
Գնացէք, տէր ընդ ձեզ:

ԱԼԲԱ.

Էլ ուրիշ ոչի՞նչ:
Ես զարմանում եմ:— Մի՞թէ ինձ ոչինչ
Ցանձնարարութիւն չէ՞ք տայ Ֆլանդրիա:

ԿԱՐԼՈՍ

Ի՞նչ. ի՞նչ կայ այնտեղ:

ԱԼԲԱ.

Բայց փոքր ինչ առաջ,
Կարծեմ, այդ երկրի ներկայ վիճակը
Պահանջում էր նոյն իսկ Դոն Կարլոսի
Ներկայութիւնը:

ԿԱՐԼՈՍ

Ի՞նչպէս: Հա՛, իրաւ —
Բայց այդ առաջ էր — Այսպէս էլ լաւէ—
Աւելի լաւ է—

ԱԼԲԱ

Շատ զարմանում եմ—

ԿԱՐԼՈՍ

Դուք երևելի զօրապետ էք, դո՛ւքս—
Այդ ո՞վ չըգիտէ — Նախանձն էլ պէտք է
Այդ խոստովանի: Ես ո՞վ եմ— Ես մի
Երիտասարդ եմ— Այդ կարծիքն ունի
Եւ թագաւորը: Եւ թագաւորը
Իրաւունք ունի: Այդ բանը ինքս
Այժմ տեսնում եմ, և ես ուրախ եմ:
Ուրեմն այդ մասին հերիք է խօսիլ:
Ցանկանում եմ ձեզ բարի ճանապարհ:
Այժմ չեմ կարող, ինչպէս տեսնում էք,
Տարաբաղդաբար — ես շատ զբաղուած եմ—
Մնացածը վաղը, կամ թէ ուզում էք,

Ցետոյ, և կամ թէ, երբ որ Բրիւսսէլից
Կը վերադառնաք։—

ԱԼԲԱ

Ի՞նչպէս։

ԿԱՐԼՈՍ

(կարճ լռութենից յետոյ, տեսնելով, որ դուքսը դեռ կանգնած է)

Դուք շատ լաւ
Ժամանակ էք գնում։ — Ձեր ճանապարհը
Կանցնի Միլանով, Լոթարինգիայով,
Բուրգունդիայով և Գերմանիայով։—
Գերմանիա — Հա՛, Գերմանիայում
Ձեզ ճանաչում են։ — Այժմ ապրիլն է,
Մայիս և յունիս — յուլիսի վերջում,
Կամ օգոստոսի սկզբում անպատճառ
Կը լինիք Բրիւսսէլ։ Ես չեմ կասկածում,
Որ շուտով մենք ձեր յաղթութիւնների
Լուրը կը լսենք։ Դուք կաշխատէք մեր
Ամենողորմած վստահութեանը
Արժանի գտնուել։

ԱԼԲԱ

Միթէ կարող եմ
Ես այդ, ըզգալով ոչնչութիւնս։

ԿԱՐԼՈՍ

(կարճ լռութենից յետոյ ջերմութեամբ և հպարտութեամբ)

Շուտ էք վշտանում — և իրաւունքով։
Խոստովանում եմ, անզգութիւն էր
Իմ կողմից ձեր դէմ գործ դնել մի զէնք,
Որով չէք կարող ինձ պատասխանել։

ԱԼԲԱ

Ձե՞մ կարող։ —

ԿԱՐԼՈՍ

(ժպտելով տալիս է Նորան իւր ձեռը)

Ափսոս, ժամանակ չունիմ
Այժմ Ալբային տալ արժանաւոր
Բաւականութիւն։ Մի ուրիշ անգամ։ —

ԱԼԲԱ

Իշխա՛ն, երկուսս էլ մենք սխալվում ենք
Այլ և այլ կերպով։ Դուք զոր օրինակ,
Ձեզ քսան տարով յետոյ էք տեսնում,
Ես ձեզ նոյնքանով տեսնում եմ առաջ։

ԿԱՐԼՈՍ

Ցե՞տոյ, դուքս Ալբա։

ԱԼԲԱ

Եւ նոյն ժամանակ
Միտքս է ընկնում, թէ քանի գիշեր
Արքային պատրաստ էր Պորտուգալիացի
Սիրուն ամուսնու, ձեր մեր մօտ զոհել
Իւր թագի համար գնելու մի կուռ,
Ինչպէս որ սա է։ Նորան, կարծում եմ,
Ցայտնի կը լինէր, որքան հեշտ բան է
Արքաներ ծնել, քան պետութիւններ —
Թէ որքան հեշտ է աշխարհի համար
Արքաներ ճարել, քան թէ մի աշխարհ
Արքայի համար։

ԿԱՐԼՈՍ

Շատ ճշմարիտ է,
Դո՛ւքս Ալբա, յետոյ։ —

ԱԼԲԱ

Եւ որքան արիւն
Պէտք է որ թափէր ձեր ժողովուրդը,
Մինչև որ Նորա երկու կաթիլը
Ձեզ արքայ արին։

ԿԱՐԼՈՍ

Աստուած վկայ է,
Շատ ճշմարիտ է — և երկու խօսքում
Բոլորն ամփոփուած, ինչ որ վաստակի
Հպարտութիւնը կարող է բաղդի
Հպարտութեանը դէմ դնել։ — Հիմա,
Դո՛ւքս Ալբա, դուրս վերաբերութիւնն։

ԱԼԲԱ

Վայ արքայական մեծութեան քնքուշ
Երեխային, որ ծիծաղում է իւր
Դայեակի վերայ: Ինչպէս քաղցր է մեր
Յաղթութիւնների կակուղ բարձի վրայ
Քընել: Ի հարկէ, թագի վրայ միայն
Ակներն են փայլում և ոչ վէրքերը,
Որոնցով պէտք էր այդ թագը ստանալ —
Այս սուրը օտար ազգերի համար
Օրէնքներ էր գրում: Սա խաչելութեան
Առաջ փայլում էր և Եւրոպայում
Հաւատի սերմի համար արիւնոտ
Ակոսներ փորում: Վերև, երկնքում
Աստուած էր դատում, ես երկրի վերայ —

ԿԱՐԼՈՍ

Աստուած, սատանայ, նոյն է: Դուք նորա
Աչ ձեռն էիք միշտ: Յիտեմ, — ուրեմն
Լռենք այդ մասին: Կայ մի քանի բան,
Որոնց այժմ յիշել, ես զգուշանում եմ —
Ես յարգում եմ իմ հօր ընտրութիւնը:
Հօրս մի Աքբա շատ հարկաւոր է.
Բայց դորա համար չեմ նախանձում նրան:
Դուք մի մեծ մարդ էք: — Գուցէ այդպէս է:
Ես համարեա թէ հաւատում եմ այդ:
Միայն ափսոս, որ մի քանի հազար
Տարով առաջէք դուք աշխարհ եկել:
Իմ կարծիքն այս է. Աքբան այն մարդն է,
Որ պիտի յայտնուէր աշխարհի վերջին:
Երբ որ մոլութեան յանդգնութիւնը
Կը սպառէ երկնից համբերութիւնը,
Երբ առատ հունձը չարագործութեան
Կանգնած կը լինի լեռը հասկերով
Եւ անօրինակ հնձող պահանջէ.
Ահա ձեր տեղը — Ո՛հ, Աստուած, իմ դրախտ,
Ազնի՛ւ Ֆլանդրիա — Բայց ի՞նչ կարող եմ:

Լաւ է չը խօսիմ: Ասում են, թէ դուք
Ձեզ հետ տանում էք արդէն ստորագրուած
Մահուան վճիռներ: Այդ զգուշութիւնը
Շատ գովելի է: Այդպէսով ոչինչ
Հալածանքներից պէտք չէ վախենալ —
Ո՛վ իմ հայր, ինչպէս վատ հասկացայ քեզ:
Ես քեզ խստասիրտ էի համարում.
Որ չը յանձնեցիր դու ինձ այն գործը,
Որով միայն Աքբան կարող է փայլել —
Այդ օրից դու ինձ սկսեցիր յարգել:

ԱԼԲԱ

Իշխան, այդ խօսքը պահանջում է: —

ԿԱՐԼՈՍ (տաքանալով)

Ի՞նչ:

ԱԼԲԱ

Բայց ափսոս, որ դուք արքայորդի էք:

ԿԱՐԼՈՍ

(սուրը մերկացնելով)

Այդ պահանջում է արիւն — Մերկացրէք,
Դո՛ւքս Աքբա, սո՛ւրը:

ԱԼԲԱ (սառնութեամբ)

Ո՞ւմ դէմ:

ԿԱՐԼՈՍ

Մերկացրէ՛ք,
Թէ չէ կը սպանեմ:

ԱԼԲԱ

Եթէ այդպէս է —

(մենամարտում են)

ՎԵՑԵՐՈՐԴ ԵՐԵԻՈՑԹ

ԹԱԳՈՒՀԻ, ԴՈՆ ԿԱՐԼՈՍ, ԴՈՒՔՍ ԱԼԲԱ.

ԹԱԳՈՒՀԻ

(վախեցած դուրս է գալիս սենեակից)

Մերկ սուրեր։

(իշխանին բարկացած և հրամայելով)

Կարլոս։

ԿԱՐԼՈՍ

(Թագուհուն տեսնելով բոլորովին չփոթվում է, վեր է թողնում կուռը, կանգնած է անշարժ և անզգայ, յետոյ վազում է դքսի վերայ և համբուրում է նորան)

Հաշտությունք, մոռանանք

Դուքս։

(անխոս ընկնում է Թագուհու առաջ, յետոյ շուտով վեր է կենում և դուրս է վազում)

ԱԼԲԱ

Ատուած վկայ, զարմանալի է։—

ԹԱԳՈՒՀԻ

(մի քանի վայրկեան կանգնած է անհանդիստ և երկմտութեան մէջ, յետոյ կամաց գնում է դէպի իւր սենեակը, դռան մօտ կանգնում է և շուռ է գալիս)

Դուքս Ալբա։

(դուքսը նորա ետեից մտնում է սենեակը)

Էքսլի իշխանուհու առանձնարանը

ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ ԵՐԵԻՈՑԹ

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ նուրբ ճաշակով և գեղեցիկ, բայց պարզ հագնուած նուագում է վեր վերայ։ Մտնում է Թագուհու ՄԱՆԿԱՒԻԿԸ.

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ (շուտ վեր է թռչում)

Կը գայ

ՄԱՆԿԱՒԻԿ (շտապով)

Մենակ էք։ Ես շատ
Զարմանում եմ, որ դեռ այստեղ չէ նա.
Բայց այս բոպէին պէտք է որ նա գայ։

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

Պէտք է։ Ուրեմն և կամենում է —
Բանը վճռած է —

ՄԱՆԿԱՒԻԿ

Իսկոյն կըմտնի.
Ո՛վ իշխանուհի, նա ձեզ սիրում է —
Սիրում է, սիրում։ Ուրիշն այդպէս
Կարող չէ սիրել, և ոչ ոք ձեզ պէս
Երբէք չէ սիրուել։

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

(անհամբերութեամբ քաշում է նորան իւր մօտ)

Շուտ արա, պատմի՛ր։
Խօսեցա՞ր հետը։ Ի՞նչ ասաց նա քեզ։
Ի՞նչպէս ընդունեց։ Ի՞նչ խօսքեր խօսեց։
Տարակուսեցա՞ւ, զարմացա՞ւ արդեօք։
Իմացա՞ւ ով է ուղարկել նորան
Բանալին։ Դէ՛հ, շուտ — կամ թէ չիմացա՞ւ,
Սխա՞լ իմացաւ։ — Շուտ պատասխան տուր։
Ի՞նչ ես պապանձուել։ Ո՛հ, ամօ՞թ, ամօ՞թ։
Այդպէս անշնորհք և անտանելի
Դանդաղ չես եղել ոչ մի ժամանակ։

ՄԱՆԿԱՒԻԿ

Թողնո՞ւմ էք խօսիմ, տիրուհի։ Ես նորան
Տուի Թագուհու նախասենեակում
Բանալին և ձեր գրած տոմսակը։
Սաստիկ զարմացաւ և նայեց ինձ վրայ,
Երբ իմ բերանից թռաւ այս խօսքը,
Թէ ուղարկուած եմ ես մի կնոջից։

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

Զարմացա՞ւ։ Շատ լաւ։ Ապրի՞ս. բայց յետո՞յ,
Դէ՛հ, շարունակի՛ր։

ՄԱՆԿԱՒԻԿ

Ես ուզում էի
Աւելի խօսել, բայց նա դունատուեց,
Խլեց նամակը և ըսպառնալով

Նայելով ինձ վրայ, ասաց, թէ գիտէ
Արդէն ամեն բան։ Զարմանքով կարդաց
Նամակն ու յանկարծ ըսկսեց դողալ։

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

Ամեն բան գիտէ՞։ Այդպէ՞ս ասաց նա։

ՄԱՆԿԼԱՒԻԿ

Ցետոյ հարցրեց երեք չորս անգամ,
Արդեօք իրաւ դո՞ւք, դուք ի՞նքդ էք տուել
Ինձ այն նամակը։

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

Արդեօք ես ի՞նքս։
Ուրեմն ասա՞ց նա իմ անունը։

ՄԱՆԿԼԱՒԻԿ

Ձեր անո՞ւնը — ո՛չ, անունը չասաց —
Ասաց. կարող են լրտեսներ լինիլ
Այնտեղ թագ կացած, և թագաւորին
Կարող են յայտնել։

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ՝ (զարմացած)

Այդպէ՞ս ասաց նա։

ՄԱՆԿԼԱՒԻԿ

Ասաց. արքայի համար շատ և շատ
Նշանաւոր է և շատ ցանկալի
Նամակի մասին մի բան իմանալ։

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

Արքայի համա՞ր։ Ուղի՞ղ լսեցիր։
Արքայի համա՞ր։ Ա՞յդ էր նրա խօսքը։

ՄԱՆԿԼԱՒԻԿ

Այո՛։ Նա ասաց, թէ վտանգաւոր
Մի գաղտնիք է այդ, և ըզգուշացրեց,
Որ ես զգոյշ լինիմ թէ իմ խօսքերի,
Թէ ձևերի մէջ, որ թագաւորը
Կասկած չըտանէ։

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

(կարճ մտածմունքից յետոյ լի զարմանքով)

Բոլորն այնպէս է —
Այնպէս — Ուրիշ կերպ անկարելի է —
Նա իմացել է իմ պատմութիւնը —
Զարմալի է։ Արդեօք ո՞վ պիտի
Յայտնած լինի նրան — Ո՞վ, հարցնում եմ ես —
Ո՞վ է այնպէս սուր և այնպէս խորը
Տեսնում, ուրիշ ո՞վ, եթէ ոչ սիրոյ
Սրատես աչքը։ Բայց շարունակի՛ր,
Կարդա՞ց տոմսակը —

ՄԱՆԿԼԱՒԻԿ

Տոմսակը, ասաց,
Բովանդակում է այնպիսի մի բաղդ,
Որ նորա վերայ սարսափ է բերում.
Որ նա երազել չէ վատահացել։
Տարաբաղդաբար դուքսը ներս մտաւ,
Եւ մենք ստիպուեցանք —

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ (տհաճութեամբ)

Բայց, ի սէր Աստծոյ,
Դուքսն ի՞նչ գործ ունի այնտեղ։ Բայց ո՞ւր է։
Ի՞նչտեղ մնաց նա։ Ի՞նչ է ուշանում։
Ինչի՞ չէ գալիս։ — Տեսնո՞ւմ ես, ինչպէս
Սխալ ես իմացել։ Որքան բաղդաւոր
Կը լիներ արդէն այնքան միջոցում,
Որ դու գործ դրիր պատմելու համար,
Թէ նա ուզում է բաղդաւոր լինիլ։

ՄԱՆԿԼԱՒԻԿ

Ես վախենում եմ, մի՞ գուցէ դուքսը —

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

Դարձեա՛լ այն դուքսը։ Այստեղ նրան ի՞նչ կայ։
Ի՞նչ գործ ունի այն քաջ տղամարդը
Արդեօք իմ հանդարտ երջանկութեան հետ։
Կարողէր դքսին նա այնտեղ թողնել,

կամ թէ հեռացնել — Ո՛հ, իրաւ, տղայ,
Իշխանդ սիրել լաւ չէ իմանում,
Ինչպէս և կանանց սիրտը ճանաչել։
Նա չըգիտէ, թէ ի՞նչ են բոպէներ —
Ես, մարդ է գալիս։ Գնա, այդ իշխանն է։
(մանկլաւիկը շտապով դուրս է գնում)
Գընա, շո՛ւտ գընա։ — Ո՞ւր դրի վինս։
Թող նա ինձ գտնէ որպէս անպատրաստ —
Իմ երգը լինի նորան առաջնորդ։ —

ՈՒԹԵՐՈՐԴ ԵՐԵՒՈՅԹ

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ, փոքրինչ յետոյ ԴՈՆ ԿԱՐԼՈՍ.

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

(մի տաճկական բազմոցի վրայ թէք ընկած նուագում է)

ԿԱՐԼՈՍ

(ներս է ընկնում։ Նա ճանաչում է իշխանուհուն և քարացածի պէս մնում է կանգնած)

Աստուա՛ծ, ի՞նչ տեղ եմ։

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

(վեր է դնում վինը և դէմ է գնում նորան)։

Ա՛հ, Կարլոս իշխան։

ԿԱՐԼՈՍ

Այս ի՞նչ տեղ եմ ես։ Թշուառա՛ սխալմունք —
Այն սենեակը չէ։

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

Ինչպէս Կարլոսը
Լաւ իմանում է այն սենեակները
Նկատել, ինչտեղ կանայք մենակ են։

ԿԱՐԼՈՍ

Ո՛հ, իշխանուհի — Ներեցէ՛ք ինձ — ես
Նախասենեակի դուռը բաց գտայ։

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

Մի՞թէ։ Բայց միտս է, որ ես կողպեցի։

ԿԱՐԼՈՍ

Ձեզ այդպէս է թվում, այդպէս — Բայց ես ձեզ
Հաւատացնում եմ, որ դուք սխալվում էք.
Դուք ուզում էիք կողպել, այդպէս է,
Ես ընդունում եմ — Բայց չը կողպեցիք։
Հաւատացէ՛ք, ոչ։ Ես անց կենալիս
Լսում եմ մէկը վին է նուագում —
Արդեօք վին չէ՞ր այն։
(կասկածելով նայում է իւր շուրջը)
Իրաւ, չեմ սխալուել —
Ահա և վինը — Աստծուն յայտնի է,
Որ ես չափազանց սիրում եմ լսել
Այդ նուագարանը։ Կանգնում լսում եմ,
Ցափշտակվում եմ և ներս եմ վազում
Քաղցր նուագողն, որ հիանալի
Շարժեց իմ սիրտը, որ ինձ կախարդեց,
Տեսնել աննման սիրուն աչքերը։

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

Մի շատ ցանկալի հետաքրքրութիւն,
Որ կատարեցիք, ի հարկէ, իսկոյն,
Ինչպէս կարող եմ ապացուցանել։
(կարճ լռութենից յետոյ ծանրութեամբ)
Ո՛հ, ես յարգում եմ համեստ այր մարդուն,
Որ նա, մի կնոջ չամաչեցնելու,
Սկսում է հնարել այդպիսի ստեր։

ԿԱՐԼՈՍ (անկեղծութեամբ)

Ո՛վ իշխանուհի, ինքս ըզգում եմ,
Որ կամենալով սխալ ուղղել,
Աւելի կոպիտ սխալներ եմ անում։
Մի տաք ինձ մի դեր, որի համար ես
Անընդունակ եմ։ Դուք այս սենեակում
Ապաստանարան էիք որոնում։

Դուք ուզում էիք մարդկանցից հեռու
Ապրել ձեր սրտի հանդարտ լիճերով:
Ես, անբաղդության զաւակս, եկայ,
Եւ ոչնչացաւ ձեր քաղցր երազը—
Եւ այդ պատճառով ահա ես խսկոյն—
(ուզում է գնալ

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

(սաստիկ շփոթվում և զարմանում է, բայց խսկոյն էլի ժողովումէ իրան)

Ո՛հ, դուք անգութ էք:

ԿԱՐԼՈՍ

Ես հասկանում եմ,
Թէ այս սենեակում այդ հայեացքը ի՞նչ
Է նշանակում, և ես պաշտում եմ
Այդ աղնուամիտ շփոթութիւնը:
Վա՛յ այն տղամարդուն, որ կնոջ կարմրելուց
Քաջասրտվումէ: Ես վհատում եմ,
Երբ որ իմ առաջ կանայք դողում են:

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

Մի՞թէ այդպէս է.—Մի անօրինակ
Խղճմտանք է դա մի երիտասարդ
Մարդու, մանաւանդ իշխանի համար:
Հա՛, իշխա՛ն — հիմա պէտք է դուք մնաք,
Այժմ ես ինքս եմ խնդրում այդ բանը:
Ամեն մի աղջկայ երկիւղը կանցնի,
Տեսնելով այդչափ առաքինութիւն:
Բայց գիտե՞ք, իշխա՛ն, յանկարծ մտնելով
Ընդմիջեցիք իմ սիրելի երգը:
(Նա տանում է նորան բազմոցի մօտ և կրկին վեր է առնում վինը)

Ես պէտք է կրկնեմ: Թող ձեր պատիժը
Լինի ինձ լսել:

ԿԱՐԼՈՍ

Մի պատիժ, նոյնքան
Ցանկալի, որքան և իմ յանցանքը—
Եւ ուղիղն ասեմ. ձեր երգի միտքը,

Այնքան հաճելի, այնքան սքանչելի
Գեղեցիկ էր, որ երրորդ անգամ էլ
Կարող եմ լսել:

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

Մի՞թէ լսել էք,
Իշխա՛ն, այդ լաւ չէ — կարծեմ որ խօսքը
Սիրոյ վերայ էր:

ԿԱՐԼՈՍ

Եւ, թէ չեմ սխալվում,
Բաղդաւոր սիրոյ վերայ էր խօսքը—
Մի շատ գեղեցիկ նիւթ այս աննման
Բերանի համար. միայն ոչ այնքան
Ճշմարիտ ասուած, որքան գեղեցիկ:

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

Ո՞չ, ճշմարիտ չէ՞ — կասկածո՞ւմէք դուք:

ԿԱՐԼՈՍ (ծանրութեամբ)

Ես կասկածումեմ, արդեօք Կարլոսը
Եւ իշխանուհի Էբօլին միմեանց
Երբէք կհասկանա՞ն, երբ որ առարկան
Սիրոյ վերայ է:
(Իշխանուհին շփոթվում է: Նա նկատում է այդ բանը և շարունակում է թեթև հաճոյականութեամբ)

Որովհետև ո՞վ,
Ո՞վ կը հաւատայ այդ վարդ այտերին,
Որ այդ կուրծքն երբէք մաշել է կիրքը:
Սիրել գիտէ նա, ով բոլորովին
Անոյշ է սիրում:

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

(բոլորովին իւր առաջուայ աշխուժով)

Ո՛հ, մի՛ ասէք, այդ:
Սարսափելի է — Եւ երևումէ,
Որ այդ վիճակը միմիայն ձեզ է,
Եւ այն էլ այսօր — այսօր հալածում:
(բռնում է նորա ձեռը, փաղաքշող կարեկցութեամբ)

Տխուր էք, իշխան: — Դուք տանջվումէք — Հա,
Աստուած վկայ է, դուք շատ էք տանջվում:
Բայց ինչի՞ տանջուիլ, երբ ձեզ համար է
Աշխարհի բոլոր վայելչութիւնը,
Ձեզ համար բնութեան շռայլ պարգևները,
Ձեզ համար կեանքի ուրախութիւնը:
Դուք, իշխան — մի մեծ արքայի որդի,
Ապրելի էս: Արդէն օրրոցում
Ստացել էք ձիրքեր, որոնք ձեր կոչման
Փայլունը անգամ խաւարեցնում են:
Նա — որ կաշառել է բոլոր կանանց,
Այն կանանց, որոնք անսխալ որոշել
Գիտեն այր մարդկանց արժէքն ու փառքը,
Նա, որ նուաճում է մի լոկ հայեացքով,
Նա, որ վառում է, երբ ինքը սառն է,
Իսկ երբ բորբոքուիլ կամենայ, պէտք է
Եղեմներ ստեղծէ և երկնային բաղդ
Ցանէ չորս կողմը: — Նա, որին բնութիւնն
Բիւրաւորների և մի քանի սի
Բաղդաւորութեան համար այդպիսի
Ձիրքեր է շնորհել, մի՞թէ կարող է
Ինքն ամբաղդ լինել: — Ո՛վ երկինք, դու որ
Նորան ամեն բան, ամեն բան տուիր,
Ինչի՞ միմիայն աչքեր չըտուիր,
Որով նա տեսնէր իւր յաղթանակը:

ԿԱՐԼՈՍ

(որ այդ բոլոր միջոցին ընկղմած էր խորին անմտադրութեան մէջ, իշխա-
(նուհու լռութեամբ յանկարծ սթափում է և վեր է կենում)

Շատ գեղեցիկ է, հիանալի է:
Խնդրում եմ մէկ էլ երդէք այդ տեղը:

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

(զարմացած նայում է նորան)

Կարլոս, ո՞ւր էիք դուք այդ միջոցում:

ԿԱՐԼՈՍ (վեր թռչելով)

Հա, Աստուած վկայ, լաւ միտս բերիք —
Ես պէտք է, պէտք է շուտով հեռանամ:

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ (բռնում է նորան)

Ո՞ւր:

ԿԱՐԼՈՍ (սաստիկ երկիւղով)

Դուրսը, բաց օդը: — Թողէք ինձ գնամ —
Ինձ թվում է, թէ աշխարհն իմ ետև
Հրդեհ է ընկել:

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ (բռնութեամբ պահում է նորան)

Ի՞նչ պատահեց ձեզ,
Ի՞նչ անբնական վարմունք է, իշխան:

(Կարլոսը մնում է կանգնած և ընկնում է խոր մտածմունքի մէջ. Իշխա-
նուհին օգուտ է քաղում այդ վայրկենից, նորան իւր մօտ նստեցնելու բազ-
մոցի վերայ)

Ձեզ պէտք է հանգիստ, սիրելի՛ Կարլոս —
Այժմ վրդովված է ձեր արիւնը —
Նստեցէք ինձ մօտ — հեռացրէք ձեզնից
Այդ ցնորքները — հարցրէք ձեզ անկեղծ,
Գիտե՞ այս գլուխը այս սրտի ցաւը.
Եւ եթէ գիտէ — մի՞թէ պալատի
Թէ ասպետներից, թէ տիկիններից
Զըկայ ոչ մէկը, որ կարողանար
Ձեզ առողջացնել, որ ձեզ հասկանար —
Մի՞թէ արժանի չէ և ոչ մէկը —

ԿԱՐԼՈՍ (առանց մտածելու)

Գուցէ Էբօլի իշխանուհին է —

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ (ուրախացած, շտապով)

Իրա՞ւ:

ԿԱՐԼՈՍ

Տուէք ինձ մի աղերսագիր —
Ցանձնարարական մի գիր հօրս վրայ.
Տուէք: Ասում են ձեր խօսքը կանցնի:

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

Այդ ո՞վ է ասում: (Ուրեմն լեզուդ
կասկածն էր կապում):

ԿԱՐԼՈՍ

Երևի արդէն

Դուք էլ լսել էք։ Ցանկարծ ուզում
Ես Բրաբանտ գնալ, որ — մի գործ շինեմ։
Հայրս չէ ուզում։—Իմ բարի հայրը
Շատ անհանդիստ է, որ եթէ սկսեմ
Զօրք կառավարել — դա իմ երգելուն
Կարող է վնասել։

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

Կարլոս, խաբում էք։
Խոստովանեցէք, որ դուք ուզում էք
Խորամանկութեամբ իմ ձեռից արծնել։
Այստեղ նայեցէք, կեղծաւոր, այստեղ։
Ով ասպետական գործերի վրայ է
Միայն մտածում — մի՞թէ, ասացէք,
Նա այն աստիճան կրստորանայ, որ
Կանանց վայր ձգած ժապաւէնները
Ծածուկ վեր թռցնէ. և — ներեցէք ինձ —
(թեթևութեամբ և արագութեամբ մատով բաց է անում նորա շապկի կուրծքը
և հանում է մի երիզակապ, որ այնտեղ թաղցրած էր)
Այսպէս թանգ պահէ։

ԿԱՐԼՈՍ

(զարմանքով յետ քաշուելով)

Իշխանուհի։ Ոչ.
Այդ չափից անցաւ։ Ես տեսնում եմ, որ
Դաւաճանուած եմ։ — Ձեզ ո՞վ կը խաբէ։
Դուք ոգիների և դևերի հետ
Միախորհուրդ էք։

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

Եւ այդ բանի վրայ
Զարմանում էք դուք։ Գրաղն ի՞նչ է, իշխան,
Ձեր միտը բերեմ մի քանի անցքեր —
Փորձեցէք, հարցրէք։ Եթէ որ նոյն իսկ
Հաճոյքի խաղը, օդում թռցրած
Թեթև հնչիւնը, իսկոյն թաղցրած

Գողտուկ ժպիտը և մինչև անգամ
Նշաններ, ձեռքը, ինչտեղ ձեր հոգին
Հեռու էր, ոչինչ, ոչինչ ինձանից
Ծածուկ չէ մնացել, ապա դատեցէք,
Հասկացել եմ ես արդեօք, թէ ի՞նչ տեղ
Կամենում էիք, որ ձեզ հասկանան։

ԿԱՐԼՈՍ

Իրաւ որ այդ մեծ վստահութիւն է —
Գրաղն ընդունում եմ ես, իշխանուհի։
Դուք խոստանում էք այնպիսի գիւտեր
Անել իմ սրտում, որոնց մասին ես
Ոչինչ չը գիտեմ։

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

(փոքր ինչ վերաւորուած և ծանրութեամբ)

Չը գիտէ՞ք, իշխան։
Լաւ մտածեցէք։ Նայեցէք ձեր շուրջ.
Այժմ թագուհու սենեակներում չէք,
Որ ձեզ պէտք լինի դիմակաւորուիլ —
Դուք շփոթվում էք, յանկարծ կարմրեցաք —
Այո՛, ի հարկէ, ո՞վ է լինելու
Այնքան հեռատես, յանդուգն և պարապ,
Կարլոս իշխանին լրտեսել, երբ որ
Նա կարծում է, թէ նորա ետևից
Ոչ ոք չէ նայում։—Արդեօք ո՞վ տեսաւ,
Ինչպէս նա վերջին պարահանդիսում
Իւր պարընկերին, թագուհուն, կանգնած
Թողեց և գնաց իւր ձեռն էրօլի
Իշխանուհուն տուէց։ Մի սխալմունք, իշխան,
Որ մինչև անգամ արքան նկատեց,
Որ այդ բոպ!ին դահլիճը մտաւ։

ԿԱՐԼՈՍ (հեգնական ժպտով)

Նա էլ նկատեց։ Այո՛, տիրուհի,
Այդ բանն իսկապէս նորա համար չէր։

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

Նոյնպէս այն անցքը պալատի մատռում,
Որ հիմա գուցէ և մոռացել էք:
Դուք ընկած էիք Սուրբ Կուսի առաջ
Ջերմ աղօթքի մէջ, յանկարծ ձեր ետև—
Դուք մեղաւոր չէք — կանանց շորերի
Խշխշոց լսուեց, և Դօն Փիլիպպի
Քաջասիրտ որդին դողդղաց, ինչպէս
Մի հերետիկոս, սուրբ պատարագի
Խորհրդի առաջ: Նորա գունաթափ
Շրթունքների վրայ թունաւորուելով
Մեռաւ աղօթքը — կրքով բորբոքուած—
Ի՞նչ ծիծաղալի, սրտաշարժ բան էր—
Բռնեց ցիրամոր սուրբ և պաղ ձեռը
Եւ ջերմ համբոյրներ ըսկսեց դրոշմել
Մարմարիոնի վրայ:

ԿԱՐԼՈՍ

Դուք զբաղարտում էք
Ինձ, իշխանուհի: Դա ուրիշ բան չէր,
Եթէ ոչ միայն ջերմեռանդութիւն:

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

Այդ ուրիշ բան է, իշխան:— Ի հարկէ
Այն էլ տարվելու երկիւղն էր, երբ որ
Կարլոս իշխանը, թագուհին և ես
Միասին նստած թուղթ էինք խաղում,
Եւ զարմանալի յաջողակութեամբ
Նա այս ձեռնոցը գողացաւ ինձնից—
(Կարլոսը այլայլած վեր է թռչում)
Թէև նա այնքան քաղաքավար էր,
Որ մի թղթի տեղ յետ տուեց իսկոյն:

ԿԱՐԼՈՍ

Ո՛հ, Աստուած — Աստուած, այդ ի՞նչ եմ արել:

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

Ցուսով եմ, ոչինչ, որ այժմ ուրանաք:
Ինչպէս իմ սիրտը ուրախ դողդղաց,

Երբ անակնկալ ընկաւ իմ ձեռը
Մի փոքրիկ նամակ, որ պահել էիք
Դուք ձեռնոցի մէջ: Մի շատ սրտաշարժ
Երգ էր այն, իշխան—

ԿԱՐԼՈՍ

(շուտով նորա խօսքը կտրելով)
Բանաստեղծութիւն—
Աւելի ոչինչ — Երբեմն ուղղագ
Շատ զարմանալի բշտիկներ է ծնում,
Որոնք շուտ իսկոյն ոչնչանում են,
Այն էլ այդպիսի մի բան էր: Լաւ է,
Լռենք այդ մասին:

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

(սաստիկ զարմացած հեռանում է նորանից և մի քանի ժամանակ հեռուից նայում է նորան)։
Ես յոգնեցայ, բայց
Այս մարդու վերայ ոչինչ չէ ազդում:
(նա մի քանի վայրկեան լռում է)
Բայց ի՞նչ: — Գուցէ այս հպարտութիւնն է,
Որ զուարճանալու համար երեսին
Բթամտութեան դիմակ է դրել—
Այո՛, այդպէս է:
(նա նորից մօտենում է իշխանին և կասկածելով նայում է նորան)
Իշխան, վերջապէս
Մի խորհուրդ տուէք — Մնացել եմ կանգնած
Մի կախարդական դարանի առաջ,
Եւ ոչ մէկը իմ բանալիներից
Չէ յարմարում նրան:

ԿԱՐԼՈՍ

Այդպէս էլ ես եմ
Կանգնած ձեր առաջ

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

(շուտ հեռանում է նորանից, մի քանի անգամ լուռ քայլում է սենեակի մէջ յետ ու առաջ և ինչպէս երևում է մեծ մտածմունքի մէջ է։ Վերջապէս երկար լռութենից յետոյ ծանր և հանդիսաւոր կերպով)։
Ինչ կուզէ լինի—

Վերջապէս պէտք է ես վճռեմ խօսիլ։
Ես ձեզ ընտրում եմ ինձ վրայ դատաւոր։
Դուք ազնիւ մարդ էք—դուք տղամարդ էք,
Իշխան, և ասպետ։ Ես ինձ ձգում եմ
Ձեր կուրծքի վերայ։ Դուք պիտի փրկէք
Ինձ, Իշխան, իսկ թէ փրկութիւն չը կայ,
Մի արտասուքով կարեկից եղէք։

(Իշխանը զարմացած մօտենում է Նորան և մեծ հետաքրքրութեամբ և կարեկցութեամբ լսում Նորան)

Արքայի յանդուգն սիրելիներից
Մէկը—Ռուի Գոմէց կոմս Սիլվա—Վաղուց
Խնդրում է ձեռս։ Արքան յօժար է,
Աբդէն վերջացած է առուտուրը.
Ես վաճառուած եմ այն անասունին։

ԿԱՐԼՈՍ (սաստիկ շարժած)

Վաճառուա՞ծ, դարձեա՞լ, դարձեա՞լ վաճառուած
Հարաւի այն մեծ վաճառականից։

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

Այդ բոլորը չէ։ Բաւական չէ, որ
Ինձ քաղաքական նպատակներին
Զոհում են, այլ և անմեղութեանս
Թակարդ են դնում։—Ահա այս թուղթը
Կարող է այն սուրբ մարդու երեսից
Դիմակը խլել։

(Կարլոսը առնում է թուղթը, բայց սաստիկ հետաքրքրուած լինելով Նորա պատմութեամբ, ժամանակ չունի կարդալու)

Եւ ի՞նչ տեղ դտնեմ
Փրկութիւն, Իշխան։ Մինչև այժմ իմ
Առաքինութեան միակ պաշտպանն էր
Հպարտութիւնս. սակայն վերջապէս—

ԿԱՐԼՈՍ

Վերջապէս ընկա՞ք, ընկա՞ք, հա՞։ Ո՛չ, ո՛չ,
Ի սէր Աստուծոյ։

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

(հպարտութեամբ և ազնվութեամբ)

Ընկա՞ց. ո՞ւմ ձեռով։
Ո՛վ ողորմելի իմաստակութիւն։
Ո՞րքան սխալվում են այն խելօքները,
Կանանց շնորհը և սիրոյ բաղդը
Ապրանք կարծելով. որ կարելի է
Վաճառել, գնել։ Դա միակ բանն է
Ամբողջ երկրի վրայ, որ չէ վաճառվում։
Սէրն է սիրոյ գին։ Դա այն գոհարն է,
Որին գին չը կայ, որ Ես կընծայեմ
Կամ թէ յաւիտեան գեանում կըթաղեմ,—
Ինչպէս որ այն մեծ վաճառականը,
Որ Ռիալտոի ոսկով չը գրաւված,
Թագաւորներին ամաչեցնելու,
Իւր մարգարիտը կրկին ծովը ձգեց,
Զրկամենալով պակաս գնով տալ։

ԿԱՐԼՈՍ

(Իրաւ — այս կինը շատ գեղեցիկ է)

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

Թող ասեն, թէ այս կամապաշտութիւն—
Հպարտութիւն է. ինձ համար մէկ է։
Ես չեմ բաժանի ուրախութիւնս։
Բոլորը կըտամ միմիայն մէկին,
Որին ընտրել եմ։ Միայն մէկ անգամ
Կընծայեմ սէրս, բայց և յաւիտեան։
Միմիայն մէկին կըբազդաւորէ
Իմ սէրը—մէկին—Բայց և այդ մէկին
Աստուած կը շինէ։ Սրտերի թովիչ
Ներդաշնակութիւնն—մի քաղցր համբոյր—
Սիրոյ անժուժկալ վայելչութիւնը
Եւ գեղեցկութեան վսեմ, երկնային
Կախարդութիւնը մի ճառագայթի
Գոյներ են միայն, մի շքեղ ծաղկի

Քնքուշ թերթիկներ։ Եւ ես, անմիտս,
Պէտք է այդ ծաղկի սիրուն բաժակից
Մի կարած թերթիկ ընծայեմ մէկին։
Ինքս կին մարդու վսեմութիւնը,
Ինքս արարչի մեծ ձեռագործը
Պիտի աւերե՞մ, ինչ է քաղցրացնեմ
Մի զեղեց և մոլի մարդու երեկոն։

ԿԱՐԼՈՍ

(Անկարելի է. այսպիսի աղջիկ
Ունէր Մադրիդը, և ես — ես այսօր
Առաջին անգամն եմ այդ իմանում)։

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

Վաղուց պալատից կըհեռանայի,
Կըհեռանայի ես այս աշխարհից,
Սուրբ պատերի մէջ ինձ կըթաղէի։
Բայց կայ դեռ մի կապ, մի կապ, որով ես
Ամուր կապուած եմ այս աշխարհի հետ։
Ա՛խ, գուցէ մի ցնորք, բայց սրտիս շատ թանգ։
Ես սիրում եմ և — ինքս սիրվում չեմ։

ԿԱՐԼՈՍ

(ոգեորուած առաջ գնալով)

Սիրվում էք, սիրվում։ Հա՛, Աստուած վկայ.
Ահա՛ երդվում եմ, որ դուք սիրվում էք,
Եւ անպատմելի։

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

Հրեշտակս խօսեց։ Ի հարկէ, Կարլո՛ս,
Երբ դուք երդվում էք, ես հաւատում եմ։

ԿԱՐԼՈՍ

(քնքշութեամբ առնում է նորան իւր գիրկը)

Քաղցրի՛կ, աննման, հրաշալի՛ աղջիկ,
Երկրապագութեան արժանի էակ,
Ականջս — աչքս — սիրտս քեզանով
Ցափշտակեցիր։— Ո՞վ այս աշխարհում,

Ո՞վ քեզ տեսնելով կարող է ասել —
Թէ նա չէ սիրել — Բայց այստեղ, այստեղ,
Գեղեցի՛կ հրեշտակ, ի՞նչ ես ուզում դու
Այստեղ, փիլիպպոս արքայի դռանը,
Տէրտէրների մէջ։ Այս օդը քեզ պէս
Ծաղկի համար չէ։— Հա՛, նոքա կուզեն,
Կուզեն այս քնքուշ ծաղիկը կտրել —
Ես հաւատում եմ — Բայց ո՛չ, ո՛չ երբէք,
Արևս վկայ — Ես կըփաթաթեմ
Կուռս քո մէջքին, թևերիս վերայ
Ես քեզ կանցկացնեմ դևերով լեցը
Դժոխքի միջով։ Հա՛ — թո՛ղ պահապան
Հրեշտակդ լինիմ —

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

Ո՛հ, Կարլո՛ս, Կարլո՛ս,
Ո՛րքան քիչ էի ես ձեզ ճանաչում.
Բայց որքա՛ն առատ, որքա՛ն չափազանց
Վարձատրում է ձեր գեղեցիկ սիրտը
Ձեզ հասկանալու դժուարութիւնը։

(բռնում է նորա ձեռը և ուզում է համբուրել)

ԿԱՐԼՈՍ (ձեռը յետ քաշելով)

Այդ ի՞նչ էք անում։

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

(քնքշութեամբ ու նազով և միևնոյն ժամանակ անթարթ աչքով նայում է նորա ձեռի վերայ)

Ի՛նչ գեղեցիկ է,
Որքա՛ն հարուստ է այս ձեռը։— Իշխա՛ն,
Այս ձեռը էլի ունի բաժնելու
Երկու թանգագին պարգև — մի թագ և
Կարլոսի սիրտը — գուցէ երկուսն էլ
Մի մահկանացուի կը լինին բաժին —
Մեծ և երկնային պարգև — Համարեա
Մի մահկանացուի համար անչափ մեծ —
Իշխա՛ն, եթէ դուք բաժնել ուզէիք։

Թագուհիները սիրել չը գիտեն —
Մի կին, որ գիտէ սիրել, չը գիտէ
Թագի արժէքը: Ուրեմն, իշխան,
Աւելի լաւ է իսկոյն բաժանէք —
Բայց գուցէ արդէ՞ն — Այդ աւելի լաւ.
Եւ ո՞վ է արդօեք այդ բաղդաւորը:

ԿԱՐԼՈՍ

Քեզ, անգի՛ն աղջիկ, կը բանամ սիրտս —
Քո անմեղութեան, մաքուր, անարատ
Բնութեան կը յայտնեմ սրտիս խորհուրդը:
Այս պալատի մէջ դու ես ամենից
Արժանաւորը, դու ես մէկ հատը,
Դու առաջինը, որ բոլորովին
Հասկացաւ հոգիս: — Քեզ սուտ չեմ ասի —
Այո՛, սիրում եմ.

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

Անգութ: Քեզ համար
Այդքան դժուար է խոստովանիլը:
Ես նախանձելի կը համարեմ ինձ,
Եթէ քո սրտին սիրելի եմ ես:

ԿԱՐԼՈՍ (զարմացած)

Այդ ի՞նչ է ասում:

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

Այդպէս խաղ խաղա՞լ
Ինձ հետ: Ո՛հ, իրաւ, իշխան, այդ լաւ չէր:
Բանալին անգամ ուրանում է դուք,

ԿԱՐԼՈՍ

Բանալի՞ն —

(ծանր մտածմունքից յետոյ)

Ա՛խ, հա՛ — չիմա հասկացայ —

Ո՛հ, Աստուա՛ծ:

(Նորա ծնկները դողում են. նա բռնում է մի աթոռ, որ վայր չընկնի, և ծածկում է երեսը։ Երկար լռութիւն երկու կողմից։ Իշխանուհին աղաղակում է և վայր է ընկնում)

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

Վա՛յ ինձ: Այս ի՞նչ արի ես:

ԿԱՐԼՈՍ

(բարձրանալով սաստիկ յուսահատութեան մէջ)

Ցանկարծ երկնքից այսպէս ցած գլորուի՞լ:
Սարսափելի է:

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

(երեսը բարձի մէջ ծածկելով)

Ո՛հ, տէր Աստուած իմ,
Այս ի՞նչ իմացայ:

ԿԱՐԼՈՍ (ծունկ չոքելով նորա առաջ)

Ո՛հ, ներեցէք,
Ես մեղաւոր չեմ — Սիրք — Անբաղդ սխալ —
Աստուած վկայ է, ես մեղաւոր չեմ:

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ (իրանից հեռացնելով)

Հեռացէ՛ք աչքիցս, ի սէր Աստուծոյ:

ԿԱՐԼՈՍ

Ձեզ այս դրութեան մէ՞ջ թողնեմ: Ո՛չ երբէք:

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

(նորան բռնութեամբ իրանից մղելով)

Վերհանձն եղէք, ողորմա՛ծ եղէք.
Հեռո՛ւ իմ աչքից — Ուզում է՞ք սպանե՞լ:
Ես ձեզ ատում եմ:

(Կարլոսը ուզում է գնալ)

Նամակս տուէ՛ք,
Բանալին նոյնպէս: Միւս նամակն ո՞ւր է:

ԿԱՐԼՈՍ

Մի՞ւսը: Այդ ո՞րն է:

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

Արքայի գրածը.

ԿԱՐԼՈՍ (սարսափելով)

Ո՞ւմ գրածը:

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

Այն, որ ինձանից ստացաք:

ԿԱՐԼՈՍ

Արքայից նամակ, և ձեր անունո՞վ:

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

Ո՛վ երկինք, այս ինչ ցաւի մէջ ընկայ։
Տուէ՛ք նամակը, տուէ՛ք, ինձ պէտք է։

ԿԱՐԼՈՍ

Արքայից նամակ՞ և ձեր անունո՞վ։

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

Տուէ՛ք նամակը, ի սէր Աստուծոյ։

ԿԱՐԼՈՍ

Որ մէկի դէմքից կարող է խլել
Դիմա՞կը — այս է։

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

Ես կը մեռնիմ — Տուէ՛ք։

ԿԱՐԼՈՍ

Այս նամակը դուք —

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

(յուսահատութեամբ ձեռները կոտրտելով)
Ինչ փորձանքի մէջ
Զգեցի անձս։

ԿԱՐԼՈՍ

Այս նամակը դուք
Արքայի՞ց ստացաք — Հա՛, իշխանուհի՛,
Բանը փոխուեցաւ —
(նամակը ուրախ ուրախ ձեռի մէջ բարձրացնելով)
Սա մի թանգագին։
Մի ծանրակշիռ նամակ է։ Սորան
Թափելու համար ո՞չինչ են բոլոր
Փայլուն թագերը Փիլիպպ արքայի —
Այս նամակը ես ինձ մօտ կը պահեմ
(դուրս է գնում)

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ (նորա ճանապարհը կտրելով)

Աստուած, ես կորայ։

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ԵՐԵՒՈՒԹ

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ (մենակ)

Իշխան, միհատ խօսք։
Իշխա՛ն, լսեցէ՛ք։ — Գնա՞ց։ Ո՛հ, նա ինձ
Արհամարհում է։ — Ահա՛ մընացի
Ես սարսափելի միայնութեան մէջ —
Արտաքսուած — մերժուած —
(նա ընկնում է բազմոցի վերայ, կարմ լուսինից յետոյ)
Ո՛չ, միայն, զըկուած,
Զրկուած ոսոխից։ Էլ կասկած չը կայ,
Որ նա սիրում է։ Նա խոստովանեց։
Բայց ո՞վ է արդեօք այդ բաղդաւորը։ —
Այսքանը պարզ է — որ նա սիրում է
Անիրաւացի։ — Նա վախենում է,
Այդ բանն իմացուի։ Նա թագցնում է
Իւր կիրքն արքայից։ — Բայց ինչո՞ւ, երբ այդ
Նորա սրտոմն է։ — Գուցէ հօրից չէ՞
Վախենում հօր մէջ։ Ի՜նչ ուրախացաւ.
Ի՜նչպէս ցնծաց նա բաղդաւորի պէս,
Երբ որ իմացաւ արքայի մոլի
Մտադրութիւնը .... Ինչո՞ւ նորա խիստ
Առաքինութիւնն այստեղ պապանձեց։ —
Նորան ի՞նչ օգուտ, եթէ որ արքան
Թագուհուն —
(Ցանկարծ խօսքը կտրում է մի բան միտն ընկնելով։ Միևնոյն ժամանակ խլում է իւր կուրծքից Կարլոսի տուած երիզակապը, կարմ մէջոց գնում է և ճանաչում է)
Հիմա։ Ո՛հ, ես անմիտ
Հիմա հասկացայ։ — Ո՞ւր էր իմ խելքը։
Նոր բացուեց աչքս։ — Վաղուց է նոքա
Սիրում են միմեանց։ Դեռ թագաւորը
Չէր ընտրել նորան։ Առանց թագուհուն
Իշխանն ինձ երբէք մենակ տեսել չէ։ —
Ուրեմն նրա տեղ ե՞ս էի կարծում
Ինձ այնպէս անչափ, ջերմ, անկեղծ պաշտուած։

Ո՛հ, այս չըլսուած խաբէութիւն է։
Եւ ես թագուհուն ինքս մատնեցի
Իմ թուլութիւնը —
(լռութիւն)
Ի՞նչպէս հաւատամ,
Թէ բոլորովին անյոյս է սիրում
Կարլոս Իշխանը։ — Անյոյս սէրը այդ
Մրցման չէ դիմնայ։ Սիրով կշտանա՞լ,
Երբ ամենամեծ արքան աշխարհի
Ի զուր տանջվում է։ — Ո՛չ. անյոյս սէրը
Երբէք չէ բերի այդպիսի զոհեր։
Ինչ ջերմ համբոյր էր։ Ինչպէս պինդ սխմեց
Նա ինձ իւր սրտին։ — Այդ փորձն, համարեա,
Այնչափ յանդուգն էր այն ասպետական
Հաւատարմութեան համար, որ պիտի
Զըհատուցանուի։ Նա ընդունում է
Բանալին, որպէս թէ թագուհին է
Ուղարկել նորան։ Նա հաւատում է
Սիրոյ համարձակ այդ որոշմանը —
Եւ նա գալիս է, իրաւ գալիս է։
Նա հաւատում է փիլիպպի կնոջ
Այդ խելացնոր մտադրութեանը։ —
Ի՞նչպէս կարող էր, եթէ նա փորձով
Քաջալերուած չէր։ Պարզ երևում է,
Որ թագուհին էլ նորան սիրում է։
Հա՛, այդ սրբուհին նոյնպէս ըզգում է։
Ի՛նչ խորամանկ է . . . . Ես դողում էի,
Ես ինքս այդ մեծ առաքինութեան
Պատկերի առաջ։ Մի վսեմ էակ
Թվում էր նա ինձ։ Ես կորչում էի
Նորա շուքի մէջ։ Նրա գեղեցկութեան
Չէի հաւատում ես այն անվրդով
Խաղաղութիւնը, որ հակառակ է
Հողեղէն բնութեան։ Եւ այդ արտաքին
Երևոյթ էր միայն. Նա ուզեցել է

Երկու սեղանի վրայ էլ շռայլանալ։
Առաքինութեան դիմակն երեսին,
Համարձակուել է հետն էլ մոլութեան
Գաղտնի հրճուանքով իրան քաղցրացնել։
Համարձակուե՞լ է։ Եւ այդ անպատիժ
Պէտք է յաջողի՞ այն միմոսուհուն,
Ինչէ, չէ յայտնվում ոչ ոք վրիժահան։ —
Չէ՛, Աստուած վկայ. ես մինչև այսօր
Պաշտում էի նրան։ — Բայց հիմա վրէժ, վրէժ։
Արքան թող լսէ խաբէութիւնը —
Արքա՞ն։
(կարճ մտածմունքից յետոյ)
Հա՛, իրա՛։ — Այս լաւ միջոց է։
(դուրս է գնում)

Մի սեւեռակ թագաւորական պալատում

ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ԵՐԵՒՈՑԹ

ԳՈՒԴՍ ԱԼԲԱ, ՊԱՏԵՐ ԴՕՄԻՆԳՕ.

ԴՕՄԻՆԳՕ

Ի՞նչէք կամենում ասել, Դո՛ւքս Ալբա։

ԱԼԲԱ

Այսօր արել եմ մի նշանաւոր
Գիւտ, որի մասին ես կամենում եմ
Մեկնութիւն ստանալ։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Ի՞նչ գիւտ։ Ի՞նչ բան է։

ԱԼԲԱ

Այսօր թագուհու նախասենեակում
Ես պատահեցայ Կարլոս Իշխանին։
Նա ինձ անպատուեց։ Խօսք խօսքի եղանք։
Վէճը սաստկացաւ։ Սուրեր մերկացրինք։

Այդ աղմուկի վրայ յանկարծ թագուհին
Դուռը բաց արեց և ընկաւ մեր մէջ,
Իշխանի վերայ խիստ, բայց մտերիմ
Հայեացք ձգելով: — Միայն մի հայեացք —
Իշխանի կուռը կարծես քարացաւ —
Նա վազեց ինձ վրայ, գրկեց: — Ես զգացի
Մի շատ ջերմ համբոյր — և նա էլ չըկար:

ԴՕՄԻՆԳՕ

Դուքս, այդ բանը շատ կասկածելի է —
Մի բան միտս ընկաւ: — Այսպիսի մտքեր,
Խոստովանում եմ, վաղուց ծլում են
Եւ իմ կուրծքի մէջ: — Այդ երաշներից
Ես փախչում եմ և մարդու չեմ ասել
Երկսայրի սրեր են կասկածելի
Բարեկամները: — Ես վախենում եմ
Այդպիսիներից: Դժուար է քննել
Մարդկանց, աւելի դժուար հասկանալ:
Թռցրած բառերը են վերաւորուած
Խորհրդակիցներ — Եւ այդ պատճառով
Ես իմ գաղտնիքը պահեցի մինչև
Ժամանակն ինքը լոյս աշխարհ հանեց:
Կայ ծառայութիւն, որ լաւ չէ անել
Թագաւորներին — Յանդուգն ձեռով
Արձակած նետը, եթէ չըհասնի
Որսին, կըդառնայ արձակողի վրայ —
Խօսքս երդումով պատրաստ եմ կնքել
Սուրբ նշխարի վրայ — Բայց ականատես
Մարդու ցուցմունքը, բերանից խլած
Մի բառ աւելի ծանրակշիռ են,
Քան համոզմունքս: — Է՛հ, ափսոս, որ մենք
Սպանիայումն ենք:

ԱԼԲԱ.

Բայց ինչի՞:

ԴՕՄԻՆԻԳՕ

Ուրիշ

Պալատների մէջ կիրքը կարող է
Իրան մոռանալ. իսկ այստեղ նորան
Խիստ օրէնքներով ըզգուշացնում են:
Սպանիայի մէջ թագուհիներին
Հեշտ չէ մեղանչել: — Ես հաւատում եմ —
Բայց աւելի վատ, եթէ յաջողէր
Մեզ այստեղ նոցա մի բանում բռնել:

ԱԼԲԱ.

Լսեցէք: — Այսօր արքան ընդունեց
Կարլոս Իշխանին ամբողջ ժամի չափ:
Իշխանը խնդրեց, որ իրան յանձնուի
Նիդերլանդիայի կառավարութիւնն:
Շատ և շատ խնդրեց: Ես կից սենեակում
Ականջ էի դնում: Լացից աչքերը
Կարմրել էին, երբ պատահեցայ
Նորան դուռն մէջ: Ցետոյ, կէսօրին
Տեսնում եմ նորան. դէմքը փայլում է
Ուրախութենից: Նա ըզմայլած է,
Որ թագաւորն ինձ նախադասել է.
Եւ շնորհակալ է: Հանգամանքները
Այլ են, ասում է, և աւելի լաւ:
Նա կեղծաւորուիլ երբէք չըգիտէր:
Ի՞նչպէս հասկանամ ուրեմն ես այս
Հակասութիւնը: Իշխանն ուրախ է,
Որ անպատուած է, և թագաւորը
Ինձ շնորհ է տալիս սաստիկ բարկութեամբ —
Արդեօք ի՞նչ կարծեմ: Այս նոր պատիւը
Կարծես աքսոր է և ոչ թէ շնորհ:

ԴՕՄԻՆԳՕ

Բանն այդ տեղ հասաւ, այդ տեղ: Եւ մի հատ
Բոպէն կործանեց, ինչ որ շինեցինք
Մենք տարիներով: Եւ դուք, դուք այդպէս
Հանդի՞ստ, անտարբե՞ր: — Ճանաչո՞ւմ էք այդ
Երիտասարդին: — Գուշակո՞ւմ էք, թէ
Մեզ ի՞նչ է սպասում, երբ նա զօրանայ: —

Իշխանը — նորան ես թշնամի չեմ։
Ուրիշ հոգսեր են մաշում իմ սիրտը,
Հոգսեր աթոռի, Աստուծոյ և սիրբ
Հաւատի համար։ Իշխանը (նորան
Ես ճանաչումեմ — գիտեմ նրա հոգին)
Մի զարհուրելի միտք է յղացել —
Տոլէդո — մի միտք. թագաւոր դառնալ
Եւ մեր սուրբ կրօնը ուրանալ։ — Մի նոր
Առաքինութեամբ վառուելէ սիրտը,
Որով նա հպարտ, ապահով և գոհ,
Չէ ուզում մուրալ ոչ մի կրօնից։ —
Նա մտածում է։ Նորա ուղեղը
Բորբոքուելէ մի անսովոր ցնորքով —
Ցարգել մարդկանցը — Դուքս, կարող է նա
Մեր արքան լինել։

ԱԼԲԱ

Երաշ, գուցէ և
Պատանեկական մեծամտութիւն,
Որ կամենումէ դեր խաղալ։ — Բայց նա
Շատ շուտ կըփոխուի, երբ հրամայելու
Կարգն իրան հասնի։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Ես կասկածումեմ։ —
Նա շատ հպարտ է իւր ազատութեամբ,
Նա սովորած չէ բռնութեան, որ և
Ինքը բռնանայ — Արդեօք յարմա՞ր է
Մեր գահի համար։ Նորա համարձակ
Ոգին կը քանդէ մեր քաղաքական
Նպատակները։ Զուր աշխատեցի
Ես այդ յամառին տանջել ներկայի
Մոլութիւններով։ Դիմացաւ փորձին —
Սարսափելի է նրա մէջ այդ ոգին —
Եւ փիլիպպոսը վաթսունի մէջ է։

ԱԼԲԱ

Շատ հեռատես էք։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Նա և թագուհին
Միախորհուրդ են։ Արդէն սողումէ,
Թէև ծածկաբար, երկուսի մէջէլ
Նորութեան թոյնը, բայց շուտով յայտնի
Նա կընկերգործէ, երբ գահին տիրէ։
Ես ճանաչումեմ այդ վալուային —
Պէտք է վախենանք այդ թշնամուհուց,
Եթէ նա իշխէ փիլիպպոսի վրայ։
Դեռ ևս բաղդը մեզ ողորմած է.
Առաջը կտրենք։ — Մի թակարդի մէջ
Գցենք երկուսին — Հիմա արքային
Մի նշան կըտանք. հաստատ, անհաստատ, —
Բաւական է որ կասկածաւորուի։
Մենք չենք կասկածում։ Եւ համոզուածին
Հեշտ է համոզել նոյնպէս ուրիշին։
Անշուշտ դեռ ևս շատ բան կըբանանք,
Երբ հաւաստի ենք, որ պիտի բանանք։

ԱԼԲԱ

Բայց ահա հիմա գլխաւոր հարցը.
Ո՞վ պիտի յայտնէ այդ բանն արքային։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Ոչ դուք և ոչ ես։ Լսեցէ՛ք, ծածուկ
Ինչեմ պատրաստել մեր նպատակին
Հասնելու համար։ Մեր դաշնակցութեան
Պակաս է երրորդ, գլխաւոր անձը։ —
Արքան էբօլի իշխանուհու վրայ
Սիրահարուած է։ Ես սննդումեմ
Այդ կիրքը, որ ինձ շատ օգտակար է։
Ես եմ միջնորդը — Այդ օրիորդին
Մեր նպատակի համար եմ կրթում —
Եթէ յաջողի, պէտք է նորա մէջ
Մի դաշնակցուհի, պէտք է թագուհի
Ծաղկի մեզ համար։ Նա ինքն է այստեղ

Այժմ ինձ կանչել։ Ես մեծ յոյս ունիմ,
Վալուայի տան այն շուշանները
Մի Սպանիացի աղջիկ կրկոխէ
Գուցէ մի գիշեր։

ԱԼԲԱ

Այս ի՞նչ եմ լսում։
Իրաւ այդպէ՞ս է — Երկինքը վկայ,
Ես չէի սպասում։ Այդ լաւ հարուած է։
Դու զարմացնում ես ինձ, դօմինիկեան։
Հիմա մենք տարանք։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Ս՞ս։ Ո՞վ է դալիս։
Նա է, նա ինքը։

ԱԼԲԱ

Կից սենեակումն եմ,
Եթէ որ —

ԴՕՄԻՆԳՕ

Շատ լաւ։ Ես ձեզ կրկանչեմ։
(Ալբան դուրս է գնում)

ՏԱՍՆԵՒՄԷԿԵՐՈՐԴ ԵՐԵՒՈՑԹ

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ, ԴՕՄԻՆԳՕ.

ԴՕՄԻՆԳՕ

Ի՞նչ կըհրամայէք, տիրուհի՛

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

(հետաքրքրութեամբ նայելով դռան ետևից)

Միթէ

Մենակ չէ՞նք այստեղ։ Ինչպէս տեսնում եմ,
Դուք մի վկայ էլ բերել էք ձեզ հետ։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Ի՞նչպէս։

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

Այն ո՞վ էր, որ իսկոյն գնաց։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Այդ դուքս Ալբան էր, որ շնորհ է խնդրում
Ինձանից յետոյ ձեզ ներկայանալ։

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

Դուքս Ա՞լբան։ Արդեօք ի՞նչ է կամենում։
Զըգիտէ՞ք դուք։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Ե՞ս, և առաջ քան թէ
Կիմանամ, թէ ինչ նշանաւոր դէպք
Վաղուց չունեցած բաղդին ինձ կրկին
Արժանացնում է տեսնուիլ էբօլի
Իշխանուհու հետ։

(լռութիւն, որի միջոցին նա սպասում է նորա պատասխանին)

Արդեօք վերջապէս
Հանգամանքները բարեյաջո՞ղ են
Մեր թագաւորի ցանկութիւններին։
Արդեօք իմ յոյսը հիմնաւո՞ր էր, թէ
Լաւ մտածելով կընդունէք դուք մի
Առաջարկութիւն, որ մերժում էիք
Ինքնահաճութեամբ։ Ես մեծ յուսով եմ։—

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

Տարա՞ք արքային վերջին պատասխանս։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Ո՛չ, ես չուզեցի այդպէս մահու չափ
Խոցել նրա սիրտը։ Դեռ, իմ տիրուհի,
Դեռ ժամանակ կայ։ Ձեզնից է կախուած
Կրկին մեղմացնել ձեր պատասխանը։

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

Գնացէք, յայտնեցէք արքային, որ ես
Նորան սպասում եմ։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Իրաւ, զեղեցիկ
Իմ իշխանուհի։

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

Կատակ չեմ անում։
Աստուած վկայ, դուք, ինձ վախեցնում էք։—
Արդեօք ի՞նչ արի, որ մինչև անգամ—
Մինչև անգամ դուք գունաթափուեցաք։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Իշխանուհի՛, այս ուրախութիւնը—
Ո՛հ, ես ըմբռնել անգամ չեմ կարող։

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

Գերապատիւ տէր, հարկաւոր էլ չէ։
Բոլոր աշխարհը տան ինձ, չէի ուզի։
Որ դուք ըմբռնէք։ Բաւականացէք,
Որ այդ այդպէս է։ Զուր մի՛ աշխատէք
Իմանալ, թէ ո՞ւմ պերճախօսութեան
Պարտական էք այդ փոփոխութիւնը։
Մխիթարուեցէք, որ այդ մեղքի մէջ
Դուք մասնակից չէք, անման է նոյնպէս
Եւ եկեղեցին, թէև դուք արդէն
Ինձ ապացուցիք, որ եկեղեցին
Երբեմն իւր աղջկանց մարմիններն անգամ
Զոհում է բարձր նպատակներին։
Ոչ էլ այդ բանը։ — Տէր, այդ բարեպաշտ
Սկզբունքները շատ բարձր են ինձ համար։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Մեծ ուրախութեամբ յետ կառնեմ, եթէ
Աւելորդ էին։

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

Խնդրում եմ ասէք
Արքային, որ նա սխալ չըմեկնէ
Իմ արարմունքը։ Ես էլի նոյնն եմ,
Ինչ առաջէի։ Հանգամանքները
Միայն փոխուել են։ Երբ ես բարկութեամբ
Մերժեցի նորա առաջարկութիւնն,
Կարծում էի, թէ նա բաղդաւոր է

Ամենասիրուն իւր ամուսնու հետ—
Ես կարծում էի, որ հաւատարիմ
Ամուսնու համար արժէ ինձ զոհուիլ։
Բայց այդ առաջէր — առաջ։ Իսկ հիմա,
Հիմա, ի հարկէ, ուղիղը գիտեմ։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Շարունակեցէք, շարունակեցէք,
Իշխանուհի՛, մենք մեզ հասկանում ենք։

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

Այսքան հերիք է, որ նա բռնուած է։
Ես էլ աւելի չեմ խնայի նորան։
Ներդաւոր գողը արդէն բռնուած է։
Թէ թագաւորը, թէ ողջ Սպանիան,
Թէ ես խաբուած ենք։ Ես հիմա գիտեմ,
Որ նա սիրում է։ Ես ապացոյցներ
Ունիմ, որոնք նրան կըսարսափեցնեն։
Արքան խաբուած է — Բայց, Աստուած վկայ,
Անպատիժ չի մնայ նորան խաբողը։
Վսեմ, գերբնական առաքինութեան
Դիմակը նորա դէմքից կըխլեմ,
Որ ողջ աշխարհը տեսնէ յանցաւոր
Կնոջ ճակատը։ Այդ բանն ինձ համար
Անչափ թանգ արժէ — Բայց ահա՛ ինչ է
Իմ ցնծութիւնը, իմ յաղթանակը—
Որ նորա համար աւելի թանգ է։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Հիմա ամեն ինչ լաւ է։ Թոյլ տուէք,
Դքսին ներս կանչեմ։

(Նա դուրս է գնում)

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ (զարմացած)

Արդեօք այս ի՞նչ է։

ՏԱՍՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ԵՐԵՒՈՅԹ

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ, ԴՈՒՔՍ. ԱԼԲԱ, ԴՕՄԻՆԳՕ.

ԴՕՄԻՆԳՕ

(Ներս է բերում դքսին)

Մեր համբաւը, դո՛ւքս, այստեղ ուշ հասաւ:
Իշխանուհին մեզ ինքը յայտնում է,
Մի գաղտնիք, որ նա պիտի մեզանից
Իսկոյն իմանար:

ԱԼԲԱ

Ուրեմն նորան
Շատ չի զարմացնի այցելութիւնս:
Ես իմ աչքերին շատ չեմ հաւատում,
Այստեղ կնոջ սուր աչք է հարկաւոր:

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

Ի՞նչ է՛ք իմացել: —

ԱԼԲԱ

Մենք ցանկանում ենք,
Տիրուհի՛, լսել, ի՞նչ տեղ և կամ երբ
Կարող է՛ք դուք մեզ —

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

Շատ լաւ: Ուրեմն
Վաղը առաւօտ կըսպասեմ ես ձեզ:
Ես պատճառ ունիմ էլ չըպահել այս
Դատապարտելի գաղտնիքը ծածուկ —
Պէտք է անյապաղ յայտնել արքային:

ԱԼԲԱ

Դորա համար իսկ եկել ենք ձեզ մօտ:
Արքան այդ իսկոյն պէտք է իմանայ,
Պէտք է ձեզանից լսէ, տիրուհի՛:
Ո՞ւմ աւելի հեշտ կըհաւատայ նա,
Ո՞ւմ, եթէ ոչ իւր ամուսնու արիւն
Ընկերակցուհուն:

ԴՕՄԻՆԳՕ

Ո՞ւմ, եթէ ոչ ձեզ,
Որ թէ կամենաք, կարող է՛ք նրա վրայ
Անսահման իշխել:

ԱԼԲԱ

Կարլոս իշխանի
Թշնամին եմ ես:

ԴՕՄԻՆԳՕ

Նոյնը կարծում են
Ամենքն իմ մասին: Իսկ իշխանուհին
Ազատ է: Ինչտեղ մենք պիտի լռենք,
Ձեզ ձեր պաշտօնը ստիպում է խօսել:
Արքան մեր ձեռից կարող չէ փախչել,
Երբ ձեր խօսքերը կազդեն նորա վրայ:
Ցետոյ մենք արդէն բանը կըշինենք:

ԱԼԲԱ

Բայց պէտք է շտապել: Վայրկեանը թանգ է:
Ես ամեն րոպէ կարող եմ հրաման
Ստանալ երթալու —

ԴՕՄԻՆԳՕ

(կարճ մտածմունքից յետոյ դառնալով իշխանուհուն)

Արդեօք չէ՞նք կարող
Նամակները գտնել: Մեծ զարկ կըտային
Գործին, եթէ որ իշխանից գրած
Նամակներ բռնենք: — Բայց կա՛ց — հա՛, իրա՛ւ —
Դուք և թագուհին քնում է՛ք — կարծեմ —
Մէկ սենեակի մէջ

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

Ո՛չ, ես քնում եմ
Կից սենեակի մէջ: — Բայց այդտեղ ի՞նչ կայ:

ԴՕՄԻՆԳՕ

Վատ չէր ձեռք բերել բանալիները: —
Արդեօք չէ՞ք տեսել, ի՞նչ տեղ է պահում
Նա սովորաբար արկղի բանալին:

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ (մտածելով)

Այդպէս գուցէ թէ։— Հա՛, ես կարող եմ
Գտնել բանալին։ —

ԴՕՄԻՆԳՕ

Նամակին պէտք է
Տանող և բերող — — Շատ են Թագուհու
Հետևորդները — — Արդեօք չէ՞նք կարող
Մենք մի հետք գտնել — — Ի հարկէ, փողը
Շատ բան կարող է։—

ԱԼԲԱ

Արդեօք իշխանին
Ո՞վ է մտերիմ։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Եւ ոչ մի հոգի
Ամբողջ Մադրիդում։

ԱԼԲԱ

Զարմանալի է։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Ինձ հաւատացէք։ Ես փորձով գիտեմ,
Որ ողջ պալատը արհամարհում է։

ԱԼԲԱ

Բայց կա՛ց։ Հա՛, հիմա նոր միտս ընկաւ։
Երբ ես դուրս եկայ Թագուհու մօտից
Նախասենեակը, այնտեղ իշխանը
Մանկլաւիկներից մէկի հետ ծածուկ
Ինչ որ խօսում էր։

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

(շուտ խօսքի մէջ ընկնելով)

Ո՛չ, ո՛չ, այդ ուրիշ —
Այդ ուրիշ բան էր։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Կարելի չէ՞ մեղ

Արդեօք իմանալ։— Այս հանգամանքը
Կասկածելի է։—

(դքսին)

Ճանաչո՞ւմ էք դուք
Այն մանկլաւիկին։

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

Այդ դատարկ բան է։
Ոչինչ է։ Գիտեմ։— Դեռ ես չը խօսած
Թագաւորի հետ, մենք կը տեսնուինք—
Իսկ այդ միջոցին շատ բան կը յայտնուի.

ԴՕՄԻՆԳՕ

(նորան մի կողմը տանելով)

Եւ Թագաւորը՝ կարո՞ղ է յուսալ,
Կարո՞ղ եմ նորան յայտնել։ Հա՞։ Հաստա՞տ։
Եւ ո՞րն է արդեօք գեղեցիկ ժամը,
Որում վերջապէս նորա իղձերը
Պիտի կատարուին։

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

Այս մօտ օրերում
Կը հիւանդանամ։ Ինձ կը հեռացնեն
Թագուհու մօտից։ Այսպէս է կարգը
Մեր պալատի մէջ։ Եւ այն ժամանակ
Ես իմ սենեակում կը մնամ մենակ։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Բաղդը մեր կողմն է։ Էլ չենք վախենում
Թագուհիներից։—

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

Ահա՛ Թագուհին
Ինձ պահանջում է, կրկին տեսութիւն.

(շտապով դուրս է գնում)

ՏԱՍՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ԵՐԵԻՈՑԹ

ԱԼԲԱ, ԴՈՄԻՆԳՈ.

ԴՈՄԻՆԳՈ

(կարճ լռութենից յետոյ, որի միջոցին նա աչքերով հետևել էր իշխանուհուն)

Դուքս, այս վարդերը և ձեր մարտերը—

ԱԼԲԱ

Եւ քո Աստուածը — Այդպէս կըսպասեմ
Կայծակին, որ մեզ պիտի խորտակէ:

(Նոքա դուրս են գնում)

Վանքի մէջ:

ՏԱՍՆՁՈՐՍԵՐՈՐԴ ԵՐԵԻՈՑԹ

ԴՈՆ ԿԱՐԼՈՍ, ՎԱՆԱՀԱՑՐ

ԿԱՐԼՈՍ

(վանահօրը, այն ինչ ներս է մտնում)

Արդէն այստե՞ղ էր:— Շատ ափսոսում եմ.

ՎԱՆԱՀԱՑՐ

Առաւօտուանից նա երեք անգամ
Արդէն եկել է: Դեռ մի ժամ չկայ,
Ինչ որ գնացել է:—

ԿԱՐԼՈՍ

Բայց էլի կըգա՞յ:

Զասա՞ց, որ կըգայ:

ՎԱՆԱՀԱՑՐ

Կէսօրից առաջ
Խոստացաւ նա գալ:

ԿԱՐԼՈՍ

(մօտ գնալով պատուհանին և դուրս նայելով)

Ձեր մենաստանը

Հեռու է կանգնած ճանապարհներից—
Ահա այն կողմը, տեսէք, Մադրիդի
Աշտարակները — Այնտեղ հոսում է
Մանսարանէսը — Այս տեսարանը
Իմ ցանկացածն է — Այստեղ ամեն բան
Անձայն և լուռ է, ինչպէս մի գաղտնիք:

ՎԱՆԱՀԱՑՐ

Ասացէք. ինչպէս միւս կեանքի մուտքը:

ԿԱՐԼՈՍ

Ձեր աղնվութեան, գերապատիւ տէր,
Հաւատացել եմ, ինչ որ ինձ համար
Ամենից թանգ է, ամենից սուրբ է:
Ոչ ոք չիմանայ և կամ դուշակէ
Թէ ում հետ այստեղ ծածուկ խօսել եմ:
Շատ երևելի պատճառներ ունիմ
Բոլոր աշխարհի առաջ ուրանալ
Այն մարդուն, որին այստեղ սպասում եմ:
Եւ դորա համար այս վանքն ընտրեցի:
Դաւաճաններից և յարձակմունքից
Ցուսով եմ այստեղ մենք ապահով ենք:
Ցիշեցէ՛ք, ինչ որ ինձ խոստացել էք:

ՎԱՆԱՀԱՑՐ

Հաւատացէ՛ք մեզ, ողորմած տէր իմ,
Թագաւորների կասկածը ոչինչ
Որոնելու չէ գերեզմաններում:
Հետաքրքրութեան ականջը միայն
Բաղդի և կրքի դռան վերայ է:
Այս պարիսպներից դուրս է աշխարհը:

ԿԱՐԼՈՍ

Գուցէ կարծումէք, թէ այս զգուշութեան,
Այս երկիւղի տակ մեղքով ծանրացած
Մի խիղճ է սողում:

ՎԱՆԱՀԱՑՐ

Ոչինչ չեմ կարծում:

ԿԱՐԼՈՍ

Դուք սխալվումէք, ով բարեպաշտ հայր,
Իրաւ սխալվումէք: Գաղտնիքս մարդկանց
Առաջն է դողում, բայց ոչ Աստուծոյ:

ՎԱՆԱՀԱՑՐ

Որդեակ, մեզ համար այդ հարկաւոր չէ:
Ապաստանութեան այս տունը բաց է
Թէ յանցանքին և թէ անմեղութեան:
Արդեօք այն, ինչ որ դու մտադրել ես
Բարի է, թէ չար, ազնիւ, անազնիւ —
Այդ թող որոշէ սեփական սիրտդ:

ԿԱՐԼՈՍ (ջերմութեամբ)

Մեր գաղտնիքը, հայր, ոչինչ նախատինք
Չէ ձեր Աստծուն: Նորա սեփական,
Գեղեցիկ գործն է — կարող եմ ասել ;
Ձեզ մինչև անգամ:

ՎԱՆԱՀԱՑՐ

Ի՞նչ հարկաւոր է:
Ազատեցէք ինձ, իշխան, այդ բանից:
Վաղուց կնքել եմ, թողել եմ աշխարհն
Եւ իւր գործերը, հեռու ճանապարհ
Գնալու պատրաստուած: Ի՞նչ հարկաւոր է
Քանդել կնիքը այս կարճ միջոցում
Հրաժեշտից առաջ — Շատ քիչ բան է պէտք
Մեր երջանկութեան — Ահա հնչում է
Ժամի զանգակը: — Գընամ աղօթեմ:
(վանահայրը դուրս է գնում)

ՑԱՍՆԵՒՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ԵՐԵՒՈՑԹ

ԴՕՆ ԿԱՐԼՈՍ, ՄԱՐԿԻԶ ՊՕԶԱ ներս է մտնում

ԿԱՐԼՈՍ

Ահա վերջապէս ես քեզ տեսնում եմ:

ՄԱՐԿԻԶ

Ո՛հ, որքան ծանր է մի բարեկամի
Անհամբերութեան համար այս փորձը:
Արեգակն երկու անգամ ծագել է
Եւ երկու անգամ մայր մտել, ինչ որ
Կարլոսիս վիճակը որոշել է:
Եւ ես միայն հիմա պիտի իմանամ: —
Ասա, հաշտուեցաք:

ԿԱՐԼՈՍ

Ո՞վ:

ՄԱՐԿԻԶ

Դու և արքան:
Եւ Ֆլանդրիայի գործն էլ վճռած է:

ԿԱՐԼՈՍ

Որ դուքսը վաղը պիտի գնայ այնտեղ —
Այդ վճռած է, հա:

ՄԱՐԿԻԶ

Անկարելի է:
Ո՛չ, ո՛չ, այդպէս չէ: Միթէ խաբուած է
Ամբողջ Մադրիդը: Դու ընդունուեցար
Արքայից, և նա —

ԿԱՐԼՈՍ

Մնաց անսասան:

ՄԱՐԿԻԶ

Ձեռ գնայ Ֆլանդրիա:

ԿՈՐԼՈՍ

Ո՛չ, ո՛չ:

ՄԱՐԿԻԶ

Ո՛հ, իմ յոյս:

ԿԱՐԼՈՍ

Բայց այդ թող մնայ: Ո՛վ իմ Ռոդրիգո,
Ինչ որ բաժնուեցանք միմեանցից, ինչեր

Զանցան իմ գլխին: Բայց նախ խորհուրդ տուր:
Ինձ հարկաւոր է տեսնել թագուհուն:

ՄԱՐԿԻԶ

Մ՞ՐԴ — Ո՛Չ — ինչի՞:

ԿԱՐԼՈՍ

Ես մեծ յոյս ունիմ: —
Դու գունատվում ես: Ո՛Չ, հանդարտ եղիր:
Ես պէտք է, պէտք է բաղդաւոր լինիմ: —
Բայց դորա մասին յետոյ: Այժմ ասա.
Ի՞նչպէս տեսնեմ նրան:

ՄԱՐԿԻԶ

Ի՞նչ բան է, Կարլոս:
Ի՞նչ հիմք ունի քո այդ նոր երազը:

ԿԱՐԼՈՍ

Երազ չէ, եղբայր, Աստուած վկայ, ո՛Չ:
Սա իսկութիւն է, այո՛, իսկութիւն,
(հանելով թագաւորի գրած նամակը էբօլի իշխանուհուն)
Որ սորա մէջն է: Հիմա թագուհին
Ազատ է, ազատ թէ մարդկանց և թէ
Երկնքի առաջ: Ահա՛. ա՛ռ, կարդա՛,
Եվ չես զարմանայ:

ՄԱՐԿԻԶ (նամակը բանալով)

Այս ի՞նչ եմ տեսնում:
Արքայի գիրն է:

(կարդալուց յետոյ)

Այս ո՞ւմն է գրուած:

ԿԱՐԼՈՍ

Էբօլի իշխանուհուն: — թագուհու
Մանկլաւիկներից մէկը անցեալ օր
Տուեց ինձ մի նամակ և մի բանալի,
Ուղարկուած ինձ մի անծանօթ անձից:
Այն նամակի մէջ նշանակուած էր
Մի առանձնարան թագուհու բաժնում,

Ուր ինձ սպասում էր մի կին, որին ես
Վաղուց սիրում եմ: Իսկոյն գընացի —

ՄԱՐԿԻԶ

Գընացի՞ր, անմի՛տ:

ԿԱՐԼՈՍ

Գիրն ինձ ծանօթ չէ —
Բայց կինը ծանօթ: Բացի նորանից
Ուրիշ ո՞վ պէտք է իրան համարէ
Կարլոսից պաշտուած: Ես յափշտակուած
Վազում եմ այնտեղ: Իմ առաջնորդն է
Մի հրաշալի երդ սենեակի ներսից —
Ես բաց եմ անում դուռը և մտնում —
Բայց ո՞ւմն եմ գտնում — Ո՛վ սարսափ:

ՄԱՐԿԻԶ

Արդէն
Գուշակում եմ ես:

ԿԱՐԼՈՍ

Ես կորած էի,
Բօդրիգօ, կորած, եթէ հրեշտակի
Ձեռը չընկնէի: Ի՛նչ անբաղդ դիպուած:
Խաբուած անզգոյշ իմ հայեացքներից,
Նա ենթարկվում է քաղցր պատրանքին,
Իրան կարծելով պաշտուած նոցանից:
Կարեկից հոգոյս ծածուկ վշտերին,
Նրա փափուկ սիրտը վեհանձնաբար, բայց
Չըմտածելով, համոզվում է սէր
Առաջարկել ինձ: Պատկառանքը ինձ
Ստիպում է լռել: Նա ընդհատում է
Իմ լռութիւնը — և բաց դրուած է
Առաջս նորա գեղեցիկ սիրտը: —

ՄԱՐԿԻԶ

Եւ այդպէս հանդարտ պատմում ես դու այդ —
Իշխանուհին քո սիրտը թափանցեց:
Եվ կասկած չկայ, որ նա իմացաւ

Սիրոյդ ամենաճաճուկ դաղանիքը։
Դու անպատուել ես նորան չափազանց։
Նա թագաւորի վերայ իշխում է։

ԿԱՐԼՈՍ

Նա շատ ազնիւ է և առաքինի։

ՄԱՐԿԻԶ

Իւր սիրոյ օգտի համար է այդպէս —
Ճանաչում եմ այդ առաքինութիւնն.
Ես վախենում եմ սաստիկ դորանից —
Որքան ստոր է դա այն դաղափարից,
Որ հոգու նոյն իսկ մայրական ծոցից
Հպարտ, գեղեցիկ շքով բողբոջած,
Ազատ ծլում է և շքեղ ծաղկում,
Առանց օգնութեան մի պարտիզպանի։
Դա օտար ճիւղ է հարաւայինին
Նմանեցրած, մի կոշտ կլիմայում բուսած.
Կրթութիւն ասա, համոզմունք, ինչպէս
Կուզես անուանիր։ Դա մի ստացական
Անմեղութիւն է բորբոքուած արնից
Խորամանկութեամբ, խիստ մրցմամբ խլած,
Ճշտութեամբ դրուած երկնքի հաշվում,
Որ պահանջում է այդ և վարձատրում։
Ի՛նքդ մտածիր. նա այդ կընկեր՞
Երբէք թագուհուն, որ մի տղամարդ
Նորա սեփական, դժուար ձեռք բերած
Առաքինութեան վրայ անուշադիր,
Զուր այրուի անյոյս սիրոյ բոցերում
Դօն Փիլիպպոսի ամուսնու համար։

ԿԱՐԼՈՍ

Այդպէս լաւ գիտե՞ս դու իշխանուհուն։

ՄԱՐԿԻԶ

Ի հարկէ որ չէ։ Հազիւ տեսել եմ
Նրան երկու անգամ։ Բայց թո՛ղ տուր ասեմ
Քեզ կլի մի խօսք։ Ինձ թվում է, որ

Նա ծածկում էր իւր թուլութիւնները,
Նա լաւ գիտէր իւր առաքինութիւնն։
Ցեռոյ թագուհուն տեսայ։ Ո՛հ, կարլոս,
Ի՜նչ տարբերութիւն։ Ինաճին, հանդարտ
Վսեմութեամբ, անհոգս թեթևմտութեան,
Մարդավարութեան սերտած ձևերին
Իսպառ անծանօթ, հաւասար հեռու
Ցանդգնութենից ՝և երկչոտութենից,
Հաստատ քայլերով, ինչպէս դիցուհի,
Մտնում է դալիս նա պատշաճի անձուկ
Միջին շաւիղով, չընկատելով,
Որ հարկադրում է պաշտել իւր անձը
Նոյն իսկ այնտեղ, ուր նա երազել չէ
Հաւանել իրան։ Արդեօք Կարլոսս
Եւ այստեղ, և այս հայելու մէջ էլ,
Այժմ էլ ճանաչո՞ւմ է իւր էբօլին։—
Նա անստսան էր, քանի սիրում էր.
Սէրն էր միայն նորա առաքինութիւնն.
Զըվարձատրեցիր նորան — նա կընկնի։

ԿԱՐԼՈՍ

(փոքր ինչ սաստկութեամբ)

Ո՛չ, ո՛չ, չի ընկնի։

(մի քանի քայլ յետ ու առաջ անելուց յետոյ)

Ոչ, ասում եմ քեզ —
Ո՛հ, թէ գիտենար Իսդրիգօն, ինչպէս
Վայելում է նրան խլել իւր Կարլոսից
Նորա երկնային երջանկութիւնը,
Նորա հաւատը մարդկային բնութեան
Վսեմութեան վերայ։

ՄԱՐԿԻԶ

Արժանի՞ եմ այդ
Ցանդիմանութեան։—Ես այդ չեմ ուզում,
Հոգոյս սիրական, Աստուած վկայ, ո՛չ։
Ո՛հ, այդ էբօլին — թող հրեշտակ լինէր,

Եւ մեծ յարգանքով ես էլ կընկնէի
Նորա վսեմութեան առաջ, ինչպէս դու.
Միայն թէ չիմանար նա քո դարտնիքը:

ԿԱՐԼՈՍ

Տէս, որքան անհիմն է քո երկիւղը:
Արդեօք ունի՞ նա այլ ապացոյցներ,
Բացի նոցանից, որոնցից ինքը
Պիտի ամաչի: Կրկամենայ նա
Գընել վըրէժը իւր պատուի դնով:

ՄԱՐԿԻԶ

Արդէն շատերը, որ չը կարմրին,
Զոհել են իրանց նշաւակութեան:

ԿԱՐԼՈՍ

(սաստկութեամբ տեղից վեր կենալով)

Ո՛չ, այդ քո կողմից անզթութիւն է:
Նա շատ հպարտ է, նա շատ ազնիւ է:
Ես ճանաչում եմ և չեմ վախենում:
Զուր ես աշխատում յոյս վախեցնել,
Պէտք է անպատճառ խօսիմ մօրս հետ:

ՄԱՐԿԻԶ

Հիմա. բայց ինչի՞:

ԿԱՐԼՈՍ

Էլ ոչինչ բանի

Հիմա չեմ նայի — պէտք է որոշուած
Տեսնեմ վիճակս: Աշխատի՛ր, որ ես
Խօսիմ Նորա հետ:

ՄԱՐԿԻԶ

Եւ այդ նամակը

Ուզում ես ցոյց տալ: Իրաւ ուզո՞ւմ ես:

ԿԱՐԼՈՍ

Այդ մասին ոչինչ մի՛ հարցնիր: Միայն
Հնար ցոյց տուր, որ ես խօսիմ Նորա հետ:

ՄԱՐԿԻԶ (ծանրութեամբ)

Զասացի՞ր, որ դու սիրում ես մարդ —
Ուզում ես ցոյց տալ նրան այդ նամակը:

(Կարլոսը նայում է դետնին և լռում է)

Կարլոս, դէմքիդ վրայ կարդում եմ մի բան,
Որ բոլորովին նոր է ինձ համար,
Որ բոլորովին անծանօթ էր ինձ
Մինչև այս րոպէն: Դու քո երեսը
Դարձնում ես ինձնից: Ուրեմն ուղի՞ղ է.
Տուր տեսնեմ, արդեօք ուղի՞ղ կարդացի:—

(Կարլոսը տալիս է նորան նամակը: Մարկիզը պատռտում է)

ԿԱՐԼՈՍ

Այդ ի՞նչ ես անում, խելագարուե՞լ ես:

(մեղմանալով)

Ճշմարիտ — ես քեզ խոստովանում եմ,
Այդ նամակը շատ թանգ էր ինձ համար:

ՄԱՐԿԻԶ

Այդպէս էր թվում: Դորա համար իսկ
Պատռտեցի ես:

(Մարկիզը ձգում է մի սուր թափանցող հայեացք իշխանի վերայ, որ երկմտութեամբ նայում է նորան: Երկար լռութիւն)

Հօրդ անկողնի

Անպատվութիւնը ի՞նչ գործ ունի քո
Սիրոյ հետ, Կարլոս: Վտանգաւո՞ր էր
Քեզ Փիլիպպոսը: Ի՞նչ կապ կարող է
Ամուսնու դժրած պարտքերը կապել
Քո յոյսերի հետ: Մեղանչե՞լ է նա,
Ասա՛ ինձ, ինչ տեղ որ դու սիրում ես:
Նոր եմ ըսկսում ես քեզ ճանաչել:
Ո՛հ, մինչև հիմա որքան վատ եմ ես
Հասկացել սէրդ:

ԿԱՐԼՈՍ

Ի՞նչպէս, Բոդրի՛գո.
Դու ի՞նչ ես կարծում:

ՄԱՐԿԻԶ

Ո՛Հ, ես տեսնում եմ,
Թէ ինչ բանից ես պիտի յետ սովրիմ։
Հա՛, մի ժամանակ այդպէս չէիր դու.
Երբեմն դու շատ, շատ հարուստ էիր։
Քո սիրտը տաք էր, ամբողջ աշխարհը
Տեղաւորվում էր արձակ կուրծքիդ մէջ.
Այժմ այդ չըկայ։ Կիրքը և ինչին
Ինքնասիրութիւնն այժմ այդ բոլորը
Ոչնչացրել են։ Եվ քո աչքերը
Արտասուք չունին խեղճ նահանգների
Այն անտանելի վիճակի համար.
Հա՛, չունին մէկ հատ արտասուք անգամ։
Ո՛Հ, Կարլոս, որքա՜ն, որքա՜ն աղքատ ես,
Ինչ որ ոչ ոքին էլ չես սիրում դու,
Բացի քեզանից։

ԿԱՐԼՈՍ

(ընկնում է մէկ աթոռի վերայ։—Կարճ լռութենից յետոյ հազիւ լացը պահելով)

Ես գիտեմ, որ դու
Ինձ էլ չես յարգում։

ՄԱՐԿԻԶ

Այդպէս չէ, Կարլոս։
Ես ճանաչում եմ այդ վրդովմունքը։
Դա մի գովելի զգայման սխալմունք է.
Քեզ էր պատկանում թագուհին, արքան
Խլեց քեզանից — Բայց մինչև հիմա
Դու համեստութեամբ չէիր հաւատում
Քո իրաւունքին։ Գուցէ Փիլիպպոսն
Արժանի էր նրան։ Դու վստահ չէիր
Քո կարծիքի վրայ։ Նամակը վճռեց։
Տեսար, դու էիր արժանաւորը։
Ցնծալով տեսար բռնութեան վիճակն
Արդէն որոշուած։ Շատ ուրախացար,
Որ դու զրկուած ես. որովհետև միշտ

Զրկանք կրելը շողոքորթումէ
Ազնիւ սրտերին։ Բայց այստեղ միայն
Դու մոլորուեցար։ Հպարտութիւնդ
Բաւականութիւն ըզգաց — սիրտդ յոյս։
Հիմա տեսնում ես. ես լաւ դիտէի,
Որ դու այս անգամ չես հասկացել քեզ։

ԿԱՐԼՈՍ (չարժուած)

Սխալ ես, Օդրի՛գո։ Ես այդքան ազնիւ
Չէի մտածում, ամենևին ոչ,
Ինչպէս ուզում ես ինձ հաւատացնել։

ՄԱՐԿԻԶ

Ուրեմն այդպէ՞ս ես ճանաչում դու ինձ։
Տես, Կարլոս, երբ որ դու սխալվում ես,
Ես միշտ ուզում եմ գտնել մի ազնիւ
Շարժառիթ, որին տամ քո սխալը։
Բայց հիմա, որ մենք միմեանց հասկացանք,
Հիմա դու պէտք է տեսնես թագուհուն—

ԿԱՐԼՈՍ

(փաթաթուելով նորա վզին)

Օդրի՛գո, ինչպէս ամաչում եմ ես։

ՄԱՐԿԻԶ

Ես քեզ խօսք տուի։ Մնացածն ես գիտեմ։
Վայրենի, յանդուգն, բաղդաւոր մի միտք
Ծնաւ ուղեղս։ — Դու մի գեղեցիկ
Բերանից պէտք է լսես իմ միտքը։
Ես կըմօտենամ թագուհուն։ Գուցէ
Արդէն վաղը իսկ որոշուի բանը։
Մինչև այդ, Կարլոս, չըմոռանաս, որ
Մի մտադրութիւն, որ թելադրուած է
Իմաստութենից, մարդկութեան ծանր
Ցաւը ստիպում է ձեռից չըթողնել,
Թէև չաջողէր և հաղար անգամ։ —
Լսո՞ւմ ես, Կարլոս, յիշիր Ֆլանդրիան։

ԿԱՐԼՈՍ

Այո՛, բոլորը պատրաստ եմ անել,
Ինչ որ պատուիրէք ինձ դու և վսեմ
Առաքինութիւնն։

ՄԱՐԿԻԶ

Ժամանակն անցաւ։
Արդէն գալիս են հետևորդներդ։
(Նոքա գրկում են միմեանց)
Հիմա դու կրկին Թագաժառանգ ես,
Ես մի հպատակ։

ԿԱՐԼՈՍ

Այժմ ուղղակի
Քաղաքն ես գնում։

ՄԱՐԿԻԶ

Այո՛։

ԿԱՐԼՈՍ

Կա՛ց։ Մի խօսք։
Փոքր մնաց, որ մոռանում էի։ —
Երևելի լուր։ — «Բրաբանտ ուղարկուող
Բոլոր գրերը կարդում է արքան»։
Զգո՛յշ կաց, Բոդրի՛գո։ Նամակատուները,
Ես գիտեմ, ծածուկ հրաման է ստացել։

ՄԱՐԿԻԶ

Ի՞նչպէս իմացար,

ԿԱՐԼՈՍ

Դօն Բայմոնդ Տակսիսն
Իմ բարեկամն է։

ՄԱՐԿԻԶ

(կարճ լռութենից յետոյ)
Այդպէ՞ս։ Ուրեմն
Հիմա կուղարկենք Գերմանիայով։
(Նոքա դուրս են գնում զանազան կողմերից)

ԵՐՐՈՐԴ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ

թագաւորի ննջարանը

ԱՌԱՋԻՆ ԵՐԵՒՈՒԹ

Մի սեղանի վերայ երկու վառած մոմ։ Սենեակի ետևի կողմը մի քանի մանկաւիկներ քնած են ծունկ չոքած։ ԹԱԳԱՒՈՐԸ, վրայի շորը հանած, կանգնած է սեղանի առաջ հատ կուռը աթոռի վերայ կախուած. նա մտածմունքի մէջ է. նորա առաջ ընկած են մէկ մէդալիոն և թղթեր։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Որ նա ցնորասէր մի կին է եղել,
Այդ ո՞վ կուրանայ։ Երբէք չէի կարող
Ես սէր տալ նորան։ — Բայց ե՞րբ ցոյց տուեց
Թէ զգում է նորա պակասութիւնը։
Ուրեմն հաստատ է — նա խաբեբայ է։
(այստեղ նա անում է մի շարժողութիւն, որով զգաստանում է և զարմանալով վեր է կենում)
Ի՞նչ տեղ էի ես։ Բացի արքայից
Ոչ ոք արթուն չէ՞ — Ահա մոմերը
Արդէն հանգչում են. դեռ լուսացել չէ՞։ —
Քունս կորցրել եմ։ Բնութիւն, համարիր
Քեզ հանգստացած։ Արքան քնելու
Ժամանակ չունի։ Ես արթուն եմ, և
Օր պիտի լինի.—
(Նա հանգցնում է մոմերը և բաց է անում պատուհանի վարագոյրը։—Ցեռ ու առաջ քայլելով նա նկատում է քնած տղերանցը և մի քանի ժամանակ լուռ կանգնում է նոցա առաջ. յետոյ քաշում է զանգակը)

Արդեօք քնա՞ծ են
Նմանապէս և իմ նախասենեակում։

ԵՐԿՐՈՐԴ ԵՐԵԻՈՅԹ

ԹԱԳԱՒՈՐ, ԿՈՄՍ ԼԷՐՄԱ.

ԼԷՐՄԱ

(սաստիկ զարմանում է թագաւորին տեսնելով)

Ձերդ Մեծութիւն, լաւ չէ՞ք ըզգում ձեզ։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Կրակ կար պալատի ձախ թեւում, Լէրմա։
Միթէ աղմուկը դուք չլսեցի՞ք։

ԼԷՐՄԱ

Ոչինչ չեմ լսել, Ձերդ Մեծութիւն։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ոչի՞նչ։ Ուրեմն երազո՞ւմն էլ։
Առանց պատճառի այդ չի պատահի։
Արդեօք թագուհին չէ՞ քնում այնտեղ։

ԼԷՐՄԱ

Այո՛, տէր արքայ։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Այս երազը ինձ
Վախեցրեց։ Պէտք է պահապանների
Թիւը շատացնել այնտեղ, լսո՞ւմ էք,
Երբ որ կրմթնի — Բայց բոլորովին
Ծածուկ, որ ոչ ոք — ես չեմ ուզում, որ —
Ի՞նչ էք աչքերով ինձ այդպէս քննում։

ԼԷՐՄԱ

Ես տեսնում եմ մի բորբոքուած հայեացք,
Որ քուն է խնդրում։ Ես յանդգնում եմ
Ձեր Մեծութեանը յիշեցնել մի կեանք,
Որ թանգագին է. ժողովուրդները
Ցիշեցնել, որոնք անքուն լուսացրած
Գիշերի հետքը պէտք է երկիւղով
Կարդան ձեր դէմքին։ — Միայն երկու ժամ
Առաւօտեան քուն —

ԹԱԳԱՒՈՐ (խառնուած աչքերով)

Ես քուն կը գտնեմ
Էսկուրիալի մէջ։ — Քանի որ արքան
Քնած է, կը կորցնէ իւր թագը, այրը —
Իւր կնոջ սիրտը։ — Ո՛չ, ո՛չ, այս միայն
Զրպարտութիւն է։ — Զէ՞ որ մի կին է,
Որ իմ ականջին ասաց այդ բանը։
Կնոջ անունը զրպարտութիւն է։
Զէ, չեմ հաւատայ ես այդ յանցանքին,
Մինչև մի այր մարդ ինձ չը հաստատէ։
(մանկլաւիկներին, որոնք այդ միջոցին զարթել են)
Դուքս Ալբան թող գայ։

(մանկլաւիկները դուրս են գնում)

Առաջ եկէք, կոմս։

Ճշմարիտ է, հա՞։

(նա կանգնում է կոմսի առաջ և աչքերով զննում է նորան)

Ո՛հ, մի ակնթարթ
Եւ ըստուգութիւն — Երդուեցէք, իրաւ
Ճշմարի՞տ է, հա՞։ Խաբուա՞ծ եմ, խաբուա՞ծ։
Իրա՞ւ։

ԼԷՐՄԱ

Տէ՛ր արքայ։

ԹԱԳԱՒՈՐ (յետ գնալով)

Արքայ, արքայ միայն,
Եւ դարձեալ արքայ — Ոչինչ աւելի
Մի լաւ պատասխան։ Ահա զարկում եմ
Այս ապառաժին, ուզում եմ ջուր, ջուր,
Այրող ծարաւս հանգարտեցնելու —
Նա ինձ տալիս է բորբոքուած ոսկի։

ԼԷՐՄԱ

Ի՞նչն է ճշմարիտ, տէր արքայ։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ոչինչ։

Թողէք ինձ, գնացէ՛ք։

(կոմսը ուզում է հեռանալ. նա կրկին յետ է կանչում նորան)

Ամուսնացած էք։
Դուք հայր էք, կոմս, հա՞։

ԼԷՐՄԱ

Այո՛, վերհափառ։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ամուսնացած էք և չէ՞ք վախենում
Մի գիշեր մնալ ձեր տիրոջ դռանը։
Ձեր գլուխը ինչպէս արծաթ սպիտակ է,
Եւ չէ՞ք ամաչում հաւատալ ձեր կնոջ
Ազնվութեանը։ Ո՛հ, գնացէ՛ք ձեր տուն։
Այնտեղ կըգտնէք նորան ձեր որդու
Բնութիւնը պղծող գրկածութեան մէջ։
Հաւատացէ՛ք ձեր արքային, գնացէ՛ք—
Դուք զարմանո՞ւմ էք— Ապշած նայո՞ւմ էք
Դուք իմ երեսին — որովհետև ես
Ինքս ծածկուած եմ սպիտակ մազերով։
Ո՛վ թշուառական, լա՛ւ մտածեցէ՛ք,
Թագուհիները իրանց անունը
Չեն բծաւորում։ Չեղ մահ է սպասում,
Թէ կասկածումէ՛ք։ —

ԼԷՐՄԱ

Այդ ո՞վ կարող է։
Ո՞վ կը յանդգնի արքային բոլոր
Երկիրների մէջ այն հրեշտակային
Առաքինութեան նայել կասկածի
Թունաւոր աչքով. այն ամենալաւ
Թագուհուն այդպէս—

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ամենալաւը,
Ուրեմն և ձե՞ր ամենալաւը։
Նա իմ շուրջ ունի լաւ բարեկամներ։
Այդ շատ թանգ պիտի արժած լինի նրան,
Շատ աւելի թանգ, քան թէ, կարծումեմ,
Կարող էր նա տալ։ Դուք արձակուած էք։
Կանչեցէ՛ք դքսին։

ԼԷՐՄԱ

Արդէն լսումեմ
Նախասենեակում նորա քայլերը։

ԹԱԳԱՒՈՐ (աւելի մեղմ եղանակով)

Կոմս, ճշմարիտ է, ինչ որ փոքր առաջ
Դուք նկատեցիք։ Անքնութենից
Գլուխս այրվումէ։ Մոռացէ՛ք, ինչ որ
Արթուն երազում ասացի ես ձեզ։
Լսո՞ւմէ՛ք, Լէրմա։ Մոռացէ՛ք։ Ես ձեր
Ողորմած տէրն եմ։
(Նա մեկնում է նորան իւր ձեռը համբուրելու։ Լէրման գնում է և բաց է անում դուռը դուքս Ալբային)

ԵՐՐՈՐԴ ԵՐԵՒՈՒԹԹ

ԹԱԳԱՒՈՐ, ԴՈՒՔՍ ԱԼԲԱ.

ԱԼԲԱ

(մօտենում է թագաւորին տարակուսանքով)
Այս անակնկալ
Հրամանը, արքա՛յ, — այն էլ այսպիսի
Անսովոր ժամում։
(Նա զարմանում է, երբ որ լաւ նկատում է թագաւորին)
Այս տեսարանը—

ԹԱԳԱՒՈՐ

(այդ միջոցին նստել է և սեղանից վեր է առել մէդալիոնը։ Նա երկար ժամանակ լուռ նայում է դքսին)
Ուրեմն իրա՞ւ է։ Էլ հաւատարիմ
Ծառայ չունի՞մ ես։

ԱԼԲԱ (կանգնած է ապշած և լուռ)

Ի՞նչպէս

ԹԱԳԱՒՈՐ

Մահուչափ
Անպատուած եմ ես — դիտէ՛ք, և ոչ ոք

Ինձ չէ զգուշացնում,

ԱԼԲԱ (սաստիկ զարմացած)

Մի անպատվութիւն,
Որ իմ արքային է վերաբերում,
Եւ ես չըգիտեմ.

ԹԱԳԱՒՈՐ

(ցոյց տալով Նորան նամակները)

Ճանաչո՞ւմ էք դուք
Այս գիրը։

ԱԼԲԱ

Այո։ Դօն Կարլոսինն է —

ԹԱԳԱՒՈՐ

(լռութիւն, որի միջոցին Թագաւորը սուր քննում է դքսին)

Դեռ ես ոչինչ չէք գուշակում դուք։
Դուք զգուշացրիք ինձ Նորա փառասէր
Նպատակներից։ Արդեօք այդ էր միայն,
Որի առաջ ես պիտի դողայի։

ԱԼԲԱ.

Փառասիրութիւնն ընդարձակ բառ է,
Նորա մէջ շատ բան է պարունակուած։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Եվ ուրիշ ոչինչ չունի՞ք յայտնելու։

ԱԼԲԱ

(կարճ լռութենից յետոյ)

Ձեր Մեծութիւնը իմ պահպանութեան
Հաւատացել էք այս տէրութիւնը։
Եւ տէրութեանն եմ պարտական գաղտնի
Գիտութիւնս և խոհեմութիւնս։
Ինչ որ առանձին ես ենթադրում եմ,
Մտածում, գիտեմ, ինձ է պատկանում։
Դա է սրբազան սեփականութիւն,
Որ թէ ստրուկը, թէ հպատակը
Իրաւունք ունին չասել արքային —

Ո՛չ այն ամենը, ինչ որ ինձ համար
Պարզ է, հասուն է արքային համար։
Բայց թէ անպատճառ նա կամենում է
Բաւականութիւն տալ իւր ցանկութեան,
Խնդրում եմ հարցնել ոչ իբրև իմ տէր.

ԹԱԳԱՒՈՐ

(տալիս է Նորան նամակները)

Առէք կարդացէք։

ԱԼԲԱ

(կարդում է և վախեցած դառնում է Թագաւորին)

Ո՞ր խելագարն է
Տուել արքային այս անբաղդ թերթը։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ուրեմն գիտէ՞ք խօսքն ում վերայ է —
Կարծեմ անունը մէջը յիշուած չէ։

ԱԼԲԱ (շփոթուած յետ քաշուելով)

Տէր, ես շտապեցայ։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ասացէ՛ք, գիտէ՞ք։

ԱԼԲԱ. (կարճ մտածմունքից յետոյ)

Ես պէտք է խօսիմ։ Իմ տիրոջ կամքն է։
Ես էլ չեմ կարող — Ո՛չ, սուտ չեմ ասի։
Գիտեմ այն անձը —

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ո՛հ, օգնի՛ր ինձ մի
Նոր մահ հնարել, ով վրէժխնդրութեան
Ահաւոր Աստուած։ — Ուրեմն այնպէս
Պարզ ու յայտնի է այդ թղթի միտքը,
Որ, առանց երկար քննութեան, իսկոյն
Մարդ իմանում է։ Այդ չափից դուրս է։
Ես չըգիտէի, ո՛չ, չըգիտէի,
Որ ես վերջինն եմ այդ բանն իմանում.
Վերջինն եմ ամբողջ տէրութեանս մէջ։ —

ԱԼԲԱ. (ընկնում է Թագաւորի առաջ)

Խոստովանում եմ յանցանքս, արքա՛յ։

Ես ամաչում եմ, ամաչում երկչոտ
Խոհեմութենից, որի խորհրդով
Ես լուռ մնացի, այն ինչ արքայիս
Պատիւը, այն ինչ արդարութիւնը,
Ճշմարտութիւնը հարկադրում էին
Ինձ, որ ես խօսիմ — Բայց որովհետև
Ամենքը լուռ են — և գեղեցկութեան
Կախարդութիւնը պապանձեցրել է
Բոլոր այր մարդկանց, ես յանդգնում եմ
Խօսել, թէպէտև գիտեմ, որ որդու
Գրաւիչ խօսքերը, որ մի ամուսնու
Սիրտը հրապուրող գեղեցկութիւնը,
Արտասուքները —

ԹԱԳԱՒՈՐ (շուտ և սաստկութեամբ)

Վե՛ր կացէք, Ալբա՛,
Անվա՛խ խօսեցէք ինձ հետ — վե՛ր կացէք:

ԱԼԲԱ

Գուցէ յիշում էք, Ձերդ Մեծութիւն,
Արանջուէցի ամարանոցում
Պատահած անցքը, երբ դուք թագուհուն
Մենակ և շփոթուած դտաք պարտիզում —

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ա՛հ, ինչ եմ լսում: Շարունակեցէ՛ք:

ԱԼԲԱ

Մարկիզուհին Մօնդէկար գնաց աքսոր,
Որովհետև նա այնքան վեհանձն էր:
Որ իրան զոհեց թագուհու համար —
Հիմա յայտնի է — որ մարկիզուհին
Արել էր, ինչ նրան հրամայել էին.
Կարլոս իշխանը այնտեղ է եղել:

ԹԱԳԱՒՈՐ (սաստիկ բարկութեամբ)

Այնտե՞ղ է եղել —

ԱԼԲԱ

Մի այր մարդու հետը

Աւազում, որ այն ճեմելիքի ճախ
Մուտքից ըսկսուած գնում էր կորչում
Մի քարայրի մէջ, ինչտեղ ընկած էր
Եւ մի թաշկինակ, որ կորցրել էր
Իշխանը, իսկոյն կասկած պատճառեց:
Պարտիզպաններից մէկը իշխանին
Տեսել էր այնտեղ նոյն իսկ բոպէին,
Երբ պարտէզ մտաք Ձեր Մեծութիւնը:

ԹԱԳԱՒՈՐ (մռայլ մտածմունքից յետոյ)

Եւ նա լա՛ց եղաւ, երբ ես յայտնեցի
Նորան զարմանքս: Ես կարմրեցայ
Այնտեղ իմ բոլոր պալատի առաջ:
Ինքս իմ առաջ կարմրեցայ ես —
Աստուած վկայ է, նորա այն վսեմ
Առաքինութեան առաջը ինչպէս
Մի դատապարտուած կանգնած էի ես —

(երկար և խոր լռութիւն. նա նստում է և երեսը ծածկում է)

Այո՛, դո՛ւքս Ալբա — Դուք ճշմարիտ էք —
Այս ինձ կարող է ստիպել սոսկալի
Մի վճիռ անել: — Թողէ՛ք մի բոպէ
Առանձին մնամ:

ԱԼԲԱ

Արքա՛յ, այդ բանը
Դեռ բոլորովին չէ վճռում գործը —

ԹԱԳԱՒՈՐ (թղթերը խառնելով)

Ո՛չ այս, և ոչ այս, ոչ էլ դարձեալ այս,
Եւ ոչ այս բոլոր, այս դատապարտող
Ապացոյցները: Ոչ, բանը պարզ է —
Այդ բանը վաղուց արդէն գիտէի —
Ցանցանքը սկսուեց նոյն իսկ բոպէին
Երբ որ առաջին անգամ Մադրիդում
Ես ընդունեցի նորան ձեզանից —
Հիմա յիշում եմ, ինչպէս սարսափած,
Մեռելի գոյնը երեսին փռուած,

Նայում էր նա իմ ալիքների վրայ:
Այնտեղ սկսեց նա նենգաւոր խաղը:

ԱԼԲԱ

Իշխանը զրկուեց իւր երիտասարդ
Մօր մէջ իւր հարսից: Արդէն երկուսի
Սիրտն էլ ցնցվում էր քաղցր իղձերով,
Վառուած էր սիրով, որոնց արգելեց
Նոր դրութիւնը: Երկիւղն էլ չըկար,
Որ սովորաբար միշտ ուղեկից է
Սիրոյ առաջին խոստովանութեան:
Եւ յիշատակը անցեալ օրերի
Սկսեց աւելի համարձակ խօսիլ:
Կապուած մտքերի և հասակների
Ներդաշնակութեամբը, դժգոհ ստիպմունքից,
Աւելի վստահ հնազանդվում էին
Կրքի յուզմունքին: Նոցա ձգտմանը
Առաջը կտրեց քաղաքկանութիւնն:
Ի՞նչպէս հաւատալ, տէ՛ր արքայ, թէ նա
Այդ իրաւունքը ծերակոյտին տայ,
Թէ նա զսպեց իւր վավաշոտութիւնն,
Որ ուշադրութեամբ քննէ դիւանի
Արած ընտրութիւնն: Նա սպասում էր սէր,
Եւ ստացաւ — մի թագ:

ԹԱԳԱՒՈՐ

(վիրաւորուած և դառնութեամբ)

Շատ խորն էք քննում —
Շատ խորը, Աչքա՛.— Ափսոսում եմ ձեր
Պերճախօսութեան:— Շատ շնորհակալ եմ:
(վեր կենալով, սառնութեամբ և հպարտութեամբ)
Դուք ճշմարիտ էք: Այո՛, թագուհին
Շատ մեղանչել է, որ նա ինձանից
Ծածուկ է պահել այս նամակները,
Որ նա ինձանից թագցրեց իշխանի
Պարտիզում դալը: Նա շատ սխալուել է,

Սխալուել է սնոտի մեծահոգութեամբ.
Ես գիտեմ, ինչպէս կըպատժեմ նորան:
(քաշում է զանգակը)
Էլ ուրիշ ո՞վ կայ նախասենեակում —
Էլ հարկաւոր չէք ինձ, դո՛ւքս, հեռացէք:

ԱԼԲԱ

Մի՞թէ ես կրկին անհաճոյ եղայ,
Տէ՛ր արքայ, ձեզ իմ ջերմեռանդութեամբը:

ԹԱԳԱՒՈՐ

(մանկլաւիկին, որ ներս է մտնում)

Դօմինգօն թո՛ղ գայ:
(մանկլաւիկը դուրս է գնում)
Ես ձեզ ներում եմ,
Որ երկու բոպէ սիրտս վախեցրիք
Դուք մի յանցանքով, որ կարող է միայն
Ձեր դէմ կատարուիլ:
(Աչքան գնում է)

ՉՈՐՐՈՐԴ ԵՐԵՒՈՑԹ

ԹԱԳԱՒՈՐ, ԴՕՄԻՆԳՕ

ԹԱԳԱՒՈՐ

(մի քանի անգամ քայլում է յետ ու առաջ, որ հանդարտուի)

ԴՕՄԻՆԳՕ

(մտնում է դքսի հեռանալուց մի քանի բոպէից յետոյ, մօտենում է թագաւորին և մի քանի ժամանակ հանդիսաւոր լռութեամբ նայում է նորան)

Ինչպէս ուրախ եմ
Եւ հիանում եմ, որ Ձեր Մեծութեան
Տեսնում եմ այդպէս հանգիստ, անվրդով:

ԹԱԳԱՒՈՐ

Դուք հիանո՞ւմ էք:

ԴՕՄԻՆԳՕ

Փառք և գոհութիւն
Նախախնամութեան, որ իմ երկիւղը
Անհիմն է եղել։ Այժմ աւելի
Կարող եմ յուսալ։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Երկիւղ։ Ի՞նչ բանից։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Ես չեմ ուրանայ, տէր արքայ, որ ես
Մի գաղտնիք ունեմ։

ԹԱԳԱՒՈՐ (մռայլ կերպով)

Յայտնեցի՞ արդէն
Կամքս իմանալ ձեր այդ գաղտնիքը։
Այդ ո՞վ ինքնակամ առաջս կտրեց։
Մեծ յանդգնութիւն, պատիւս վկայ։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Վեհափառ տէր իմ, առիթը, տեղը,
Ուր ես իմացայ, կնիքը, որի տակ
Ես այն իմացայ, այդ մեղադրանքից
Ազատումն ինձ։ Խոստովանքի մէջ
Աւանդուեցաւ ինձ որպէս մի յանցանք,
Որ ծանրացնում է յայտնողի խիղճը
Եւ թողութիւն է խնդրում երկնքից։
Ուշ արդէն զղջաց իշխանուհին իւր
Այն արարմունքը, որից սպասում է
Շատ սարսափելի հետևանքներ իւր
Թագուհու համար

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ճշմարիտ։ Որքա՜ն
Բաբեսիրտ է նա։ — Դուք չէք սխալուել,
Թէ ինչի համար ես ձեզ կանչել եմ։
Դուք պէտք է հանէք ինձ այս մռայլոտ
Լաբիւրինթոսից, որի մէջ ձգեց

Ինձ մի կոյր եռանդ։ Ձեզնից սպասում եմ
Ես ճշմարտութիւն։ Անկեղծ խօսեցէք։
Ինչի՞ն հաւատամ, ի՞նչ որոշում տամ։
Ճշմարտութիւն եմ պահանջում ես ձեր
Պաշտօնից։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Արքայ, եթէ որ նոյն իսկ
Փափուկ պաշտօնս չըդնէր ինձ վրայ
Ներելու քաղցր պարտաւորութիւնն,
Սակայն էլի ձեզ պէտք աղաչեմ,
Ձեր հանգստութեան համար աղաչեմ,
Արդէն յայտնածով բաւականանալ։
Ձըշարունակել քննել մի գաղտնիք,
Որ ուրախալի չի պարզուի երբէք։
Ինչ այժմ յայտնի է, կարող էք ներել։
Արքայի բերնից մի բառ, մի հատ բառ—
Եւ չէ մեղանչել երբէք թագուհին։
Արքայի կամքը կարող է մէկին
Առաքինութիւն և թէ բաղդ շնորհել—
Միայն իմ տիրոջ միշտ հանդարտ հոգին
Կարող է վերջ դնել բոլոր լուրերին,
Որոնց բամբասանքը տարածում է։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Լուրե՞ր։ Իմ մասի՞ն, ժողովուրդիս մէ՞ջ

ԴՕՄԻՆԳՕ

Ստեր, տէր արքայ, դատապարտելի
Ստեր, երդվում եմ։ Բայց կան դիպուածներ,
Երբ ժողովուրդի հաւատը, թէ և
Սուտ և անհաստատ, անցնում է իրրև
Զուտ ճշմարտութիւն։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Եւ այդ դիպուածը
Հիմա՞ է, հիմա՞—

ԴՕՄԻՆԳՕ

Բարի անունը

Է մի թանկագին, եզական բարիք,
Որի համար միշտ պէտք է թագուհին
Մրցի հասարակ մարդու կնոջ հետ։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ես յոյս ունիմ, որ վտանգի մէջ չէ
Բարի անունը։

(Նա ձգում է Դօմինգօի վերայ կասկածոտ հայեացք։ Կարճ լռութենից յետոյ)

Տէրտէր ես պէտք է,
Աւելի վատ բան լսեմ ձեզանից։
Մի յետաձգէք։ — Վաղուց կարդում եմ
Ձեր չարագուշակ դէմքի վրայ ես այդ։
Շուտով ասացէք։ Ինչ կուզէ լինի։
Մի թողնէք երկար այս տանջանքի մէջ։
Ի՞նչ կարծիք ունի իմ ժողովուրդը։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Կրկնում եմ, տէր իմ, որ ժողովուրդը
Կարող է սխալուիլ — և նա սխալվում է։
Նորա կարծիքը պէտք է արքային
Երբէք չըշփոթէ — Միայն որ այդքան
Համարձակուել է նա այդ հաստատել —

ԹԱԳԱՒՈՐ

Մի կաթիլ թոյնի համար պէտք է ձեզ
Այսքան աղաչեմ։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Տէր, ժողովուրդը
Մտաբերում է դեռ այն ամիսը,
Երբ որ մերձ ի մահ հիւանդ էիք դուք —
— Երեսուն եօթնեակ նորանից յետոյ
Կարդաց թագուհու ապատման լուրը —

(Թագաւորը վեր է կենում և քայլում է դանդակը։ Մտնում է դուքս Ալբան Դօմինգան չուարած)

Զարմանում եմ, տէր։

ԹԱԳԱՒՈՐ

(Դքսին դէմ դնալով)

Տօլէդօ, այր էք։
Պաշտպանեցէք ինձ այս քահանայից,

ԴՕՄԻՆԳՕ

(Նա և դուքս Ալբան տարակուսած նայում են միմեանց վերայ։ Կարճ լռութենից յետոյ)

Եթէ առաջուց մենք գիտենայինք,
Որ այս համբաւի համար կըպատժուինք —

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ապօրինաձի՞ն է, ասում էք դուք։
Հազիւ թէ մահից ազատուել էի,
Երբ որ թագուհին իրան մայր ըզգաց —
Ի՞նչպէս։ Չէ՞ որ այդ այն ժամանակն էր,
Երբ որ դուք իսկ սուրբ Դօմինիկոսին
Տաճառների մէջ փառաբանեցիք
Այդ հրաշքի համար, որ ցոյց տուեց ինձ —
Ինչ որ հրաշք էր առաջ, այժմ էլ չէ՞։
Ապա ուրեմն կամ այն ժամանակ
Եւ կամ թէ հիմա սուտ էք խօսում դուք։
Ասացէք տեսնեմ, որին հաւատամ։
Ես բոլորովին թափանցում եմ ձեզ։
Թէ այն ժամանակ պատրաստ էր եղել
Ձեր դաւը, սուրբը կըզըկուէր փառքից։

ԱԼԲԱ

Դա՞։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ապա ի՞նչպէս կարող էիք դուք
Այդ անօրինակ ներդաշնակութեամբ
Միմեանց հասկանալ, եթէ առաջուց
Չէք համաձայնել։ Եւ դուք ուզում էք
Ինձ հաւատացնե՞լ։ Սիրէ կարծում էք,
Թէ չե՞մ նկատել, ինչ ագահութեամբ
Ցարձակուեցաք ձեր կողոպուտի վրայ։

Եւ թէ որպիսի բաւականութեամբ
Զուարճանում էիք դուք իմ վշտերով
Եւ իմ բարկութեամբ։ Միթէ չէ՞մ տեսնում
Թէ ինչ եռանդով առաջէ ընկնում
Դուքսը այն շնորհին, որ որդուս համար
Էի պատրաստել։ Ինչ ուրախութեամբ
Բարեպաշտ հայրը առաջէր տանում
Իւր փոքրիկ ոխը, օգուտ քաղելով
Իմ բարկութենից։ Դուք կարծում էք ինձ
Աղէ՞ղ ձեր ձեռին, որ ինչպէս ուզէք
Կարող էք լարել— Ես դեռ կամք ունիմ—
Եւ թէ պէտք է ինձ կասկածել, ապա
Թողէք, որ ես նախ ձեզանից սկսեմ։

ԱԼԲԱ

Տէր, այդ խօսքերին արժանի չէ մեր
Հաւատարմութիւնն։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Հաւատարմութիւն։
Հաւատարմութիւնը զգուշացնում է
Սպառնող յանցանքից. վրէժխնդրութիւնը
Խօսում է, երբ որ կատարուած է նա։
Ասացէք ինձ. ի՞նչ օգտուեցայ ես ձեր
Ծառայութենից։ — Եթէ ուղիղ է,
Ինչ որ ասում էք, ի՞նչ է մնում ինձ
Բացի բաժանման սոսկալի վերքից
Եւ վրէժխնդրութեան տխուր յաղթանակից.—
Բայց ոչ, դուք միայն երկիւղէք յայտնում,
Միայն անհաստատ կասկածներ տալիս.
— Անդունդի ափը կանգնած թողնում էք
Ինձ ու փախչում էք։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Միթէ հնա՞ր են
Այլ ապացոյցներ, երբ կարելի չէ
Աչքը համոզել։

ԹԱԳԱՒՈՐ

(երկար լռութենից յետոյ ծանր և հանդիսաւոր կերպով դառնալով դէպի դուքսը)

Ես կրժողվեմ։
Տէրութեան բոլոր մեծամեծներին,
Ինքս կրդատեմ։ Առաջ եկէք դուք—
Եթէ սիրտ ունիք — ամբաստանեցէք
Այնտեղ թագուհուն իբրև պոռնիկ կին —
Նա մահ կրստանայ — առանց փրկութեան —
Նա և ինքնանտը — Բայց լա՛ւ իմացէք,
Թէ արդարանան — դուք պիտի մեռնիք։
Պատրաստ էք յարգել ճշմարտութիւնը
Այդպիսի զոհով։ Շո՛ւտ որոշեցէք։
Զէ՞ք ուզում։ Լո՞ւռ էք։ Իրաւ չէ՞ք ուզում—
Ապա ուրեմն դուք խաբեփայ էք։

ԱԼԲԱ

(որ լուռ կանգնած էր մի կողմը, սառնութեամբ և հանդարտութեամբ)

Տէր, ես ուզում եմ։

ԹԱԳԱՒՈՐ

(զարմացած դառնում է նորա կողմը, և մի քանի ժամանակ անթարթ աչքով նայում է նորան)

Շատ համարձակ էք։
Բայց ես յիշում եմ, որ արիւնահեղ
Պատերազմներում երբէք չէք խնայել
Ձեր կեանքն ուրիշի փոքր բանի համար —
Եւ թեթևամիտ խաղացողի պէս
Բաղդին էք յանձնել նրան փառքի համար —
Կեանքը ձեզ համար մի ոչինչ բան է —
Ես արքայական արիւնը երբէք
Զոհ չեմ բերելու խելացնորին,
Որ չունի այլ յոյս, քան թէ իւր ինչին
Գոյութեան վախճան տալ մի փառաւոր —
Ոչ, ես մերժում եմ ձեր զոհ։ — Գնացէ՛ք։
Գնացէ՛ք, դահլիճում կիմանաք կամքս.

(Ալբան և Դոմինգոն դուրս են գնում)

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ԵՐԵԻՈՑԹ

ԹԱԳԱՒՈՐ (մենակ)

Այժմ մարդ տուր ինձ, մի մարդ, ով բարի
Նախախնամութիւն. — Շատ բան ես տուել:
Այժմ խնդրում եմ, պարզևիր մի մարդ:
Դու, դու միայն ես. ոչինչ կարող չէ
Ծածկուիլ քո աչքից: Խնդրում եմ շնորհես
Ինձ մի բարեկամ, որովհետև ես
Ամենագէտ չեմ, ինչպէս որ դու ես:
Օգնականներս, որոնց տուել ես,
Դու գիտես, ինչ են: Ինձ շատ թանգ արժեն
Այդ ծառաները: Նոցա կրքերը
Սանձի տակ դրած ծառայում են
Իմ նպատակներին, ինչպէս կայծակներդ
Մաքրում են աշխարհ: Ես ճշմարտութեան
Կարօտ եմ — Նորա հանդարտ աղբիւրը
Չեն կարող գտնել թագաւորները
Կեղտոտ աղբիւսի մէջ մոլորութեան:
Տուր ինձ այնպիսի հաղուագիւտ մի մարդ,
Որ սիրտ ունենայ բաց և անարատ,
Պարզ հոգի և աչք անկաշառելի,
Որ օգնէ գտնել ինձ այն աղբիւրը. —
Ահա խառնում եմ վիճակը. օգնիր
Այն հազարներից, որոնք իմ գահի
Ճառագայթներում շարժվում են, գտնել
Իմ ցանկացածին

(Նա բաց է անում արկղը և հանում է մի յիշատակարան. բաւական մի-
ջոց գիրքը թերթելուց յետոյ)

Միայն անուններ

Գրուած են այստեղ — բայց ոչ մի վաստակ
Չէ յիշուած, որով նորա այս գրքում
Տեղ են ըստացել — Ի՞նչն է մոռացվում՝
Այնպէս շուտ, ինչպէս շնորհակալութիւնն:

Բայց միւս երեսին ճիշտ ստորագրած է
Ամեն մի յանցանք: Այս լաւ չէ: Մի՞թէ
Ցիշողութիւնը վրէժխնդրութեան
Կարօտ է դեռ ևս սորա օգնութեան:

(շարունակում է կարդալ)

Ով է՞ — Կոմս Էդմոնտ — Նա ի՞նչ է ուզում
Այստեղ — Ցաղթութիւն Սէնտ Կէնտինի մօտ:
Հին բան է: Թող գնայ մեռելների մօտ:

(Ջնջում է այդ անունը և գրում է ուրիշ թերթի վերայ: Շարունակում է կարդալ)

Մարկիզ դէ Պօզա — Պօզա — Հազիւ թէ
Ցիշում եմ նորան, բայց երկու անգամ
Նշան եմ դրել — Ապացոյց, որ մեծ
Նպատակների համար ուզել եմ
Նորան գործ դնել: Ի՜նչպէս այդ մարդը
Հեռու էր մնում մինչև այժմ ինձնից,
Եւ իւր պարտապան արքայի աչքից
Ծածկում էր իրան: Իրաւ իմ բոլոր
Երկիրների մէջ դա է մէկ հատը,
Որ ինձ կարօտ չէ: Եթէ նա լինէր
Շահասէր մէկը, կամ թէ փառասէր,
Վաղուց իմ գահի առաջ կերևէր:
Ե՛կ փորձեմ Նորան: Ով որ առանց ինձ
Կարող է ապրել, անշուշտ Նորանից
Կարող եմ լսել ես ճշմարտութիւն:

(դուրս է գնում)

ՎԵՑԵՐՈՐԴ ԵՐԵԻՈՑԹ

ԴՕՆ ԿԱՐԼՈՍ խոսակցում է ՊԱՐՄԱՑԻ ԻՇԽԱՆԻ հետ, ԱԼԲԱ-ՖԷՐԻԱ և ՄԷԴԻՆԱ ՍԻԴՕՆԻԱ ԴՌՍԵՐԸ, ԿՈՄՍ ԼԷՐՄԱ և ուրիշ ԻՇԽԱՆՆԵՐ ձեռներին թղթեր բռնած, բոլորն էլ սպասում են թագաւորին:

ՄԷԴԻՆԱ ՍԻԴՕՆԻԱ

(որից բոլորն էլ աչկարայ հեռանում են, դառնում է դուքս Ալբային, որ մենակ և մտածելով քայլում է յետ ու առաջ)

Դուք խօսում էիք, դո՛ւքս, արքայի հետ —
Ի՞նչպէս է Նորա հոգու դրութիւնը:

ԱԼԲԱ

Շատ վատ ձեզ ու ձեր համբաւի համար։

ՄԷԴԻՆԱ ՍԻԴՕՆԻԱ

Աւելի հեշտ էր ինձ անդլեացոց
Թնդանօթների կրակի մէջ, քան թէ
Այս յատակի վրայ։

(Կարլոս, որ լուռ կարեկցութեամբ նայում էր նորան, մօտենում է և սխմում է նորա ձեռը)

Իշխան, Ջերմեռանդ
Շնորհակալութիւնս ձեր վեհանձնութեան։
Տեսէք, ամենքը ինձնից փախչում են։
Հիմա որոշուած է իմ կորուստը։

ԿԱՐԼՈՍ

Դրէք ձեր յոյսը, բարեկամ, իմ հօր
Շընորհի և ձեր անմեղութեան վրայ։

ՄԷԴԻՆԱ ՍԻԴՕՆԻԱ

Ո՛հ, ես կորցրել եմ մի նաւատորմիղ,
Որի նմանը ծովը չէր տեսել։
Ի՞նչէ իմ գլուխը, համեմատելով
Այն եօթանասուն մեծ նաւերի հետ,
Որոնց կուլ տուեց ծովը — Բայց, իշխան,
Հինգ ձեզ պէս որդիք, ծաղկած հասակում —
Ահա՛ այս է, այս իմ սիրտը կոտրում։

ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ ԵՐԵԻՈՑԹ

ԹԱԳԱՒՈՐ, դուքս է գալիս հագնուած. ԱՌԱՋԻՆՆԵՐԸ. բոլորը վեր են առնում գլխարկները ու յետ են քաշվում երկու կողմը, կազմելով նորա բոլորքը մի կիսաշրջան. լռութիւն)

ԹԱԳԱՒՈՐ

(մի ընդհանուր հայեացք ձգելով նոցա վերայ)

ԾաՃկուեցէ՛ք։

(Դօն Կարլոս և Պարմայի իշխանը ամենից առաջ մօտենում են ու համբուրում թագաւորի ձեռը. Նա բաւական բարեկամաբար է վարվում վերջինի հետ, առանց իւր որդու վերայ ուշադրութիւն դարձնելու)

Քոյրս հարցնում է, արդեօք
Բաւական ենք մենք ձեզնից, քեռորդի։

ՊԱՐՄԱ

Թող նա այդ հարցնէ, երբոր առաջին
Պատերազմից ես կը վերադառնամ։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Մի՛ շտապէք, ձեզ էլ կարգը կը հասնի,
Երբ կը կոտրուին այս պինդ ոստերը։

(դուքս Ֆէրիային)

Ի՞նչ կայ, Ֆէրիա։

ՖԷՐԻԱ

(ծունկ խոնարհելով թագաւորի առաջ)

Կալատրավայի
Մեծ ասպետն այսօր առաւօտ մեռաւ,
Եւ նորա խաչը յետ է ուղարկուած։

ԹԱԳԱՒՈՐ

(առնում է խաչը և նայում է իւր շուրջը)

Նորանից յետոյ ո՞վ է արժանի
Կրել այս խաչը։

(Նշանով կանչում է Ալբային իւր մօտ, որ խոնարհում է նորա առաջ ծնկան վերայ և թագաւորը կախ է անում նշանը նորա կուրծքին)

Դո՛ւքս, իմ առաջին
Զօրավարն էք դուք — միայն այդ եղէք,
Եւ չի պակսի իմ շնորհը ձեզնից։

(Նա նկատումէ դուքս Մէդինա Սիդօնիային)

Վա՛հ, ծովապետս։

ՄԷԴԻՆԱ ՍԻԴՕՆԻԱ

(անհաստատ քայլերով մօտենումէ թագաւորին և չոքումէ նորա առաջ կորացած գլխով)

Այս է, տէ՛ր արքայ,
Բոլորը, ինչ որ ես յետ եմ բերում
Սպանիական զօրքից և Արմադայից։

ԹԱԳԱՒՈՐ

(երկար լռութենից յետոյ)

Ես Աստուծոյ տակն եմ — ես միայն մարդկանց դէմ
Ուղարկեցի ձեզ, ոչ թէ ժայռերի
Եւ մրրիկների — բարով էք եկել:
(Նա մեկնումէ նորան ձեռը համբուրելու համար)
Շնորհակալ եմ, որ ձեր մէջ ինձ համար
Մի արժանաւոր ծառայ պահեցիք:
Իշխաններ, այսպէս ճանաչել եմ ես,
Եւ դուք էլ պէտք է այսպէս ճանաչէք:
(Նշան է տալիս նորան, որ վեր կենայ և գլուխը ծածկէ — յետոյ դառնում է միւսներին)
Էլ ո՞վ ինչ ունի.

(Դոն Կարլոսին և Պարմայի իշխանին)

Իշխաններ, ձեզնից
Ես շնորհակալ եմ:
(Սոքա դուրս են գնում: Միւս իշխանները մօտենում են և չոքած յանձնում են թագաւորին իրանց թղթերը. նա չոտապով կարդում է թղթերը և տալիս է դուքս Ալբային)

Տարէք սենեակս:
Վերջացաւ արդեօք:

(ոչ ոք չէ պատասխանում)

Այս ի՞նչպէս է, որ
Իշխաններիս մէջ երբէք չեմ տեսնում
Մարկիզ Պոզային: Գիտեմ, որ փառքով
Ծառայել է ինձ: Ինչի՞ չէ յայտնվում:
Մեռե՞լ է դուցէ:

ԼԷՐՄԱ

Տէր արքայ, նա նոր
Վերադարձել է ճանապարդութենից
Եւրոպայի մէջ: Այժմ Մադրիդ է,
Եւ հանդիսաւոր օրուան է սպասում,
Որ գայ իւր տիրոջ ոտները ընկնի:

ԱԼԲԱ

Մարկիզ Պոզա — դա, Ձերդ Մեծութիւն,
Քաջ Մալտացին է, որ զարմանալի

Գործ է կատարել, ինչպէս պատմումեն:
Երբ մեծաւորի հրամանով բոլոր
Ասպետներն իրանց կղզին ժողվեցան,
Որ պաշարումէր Սուլթան Սոլիման,
Ցանկարծ դպրոցից, Ալկալայի մէջ,
Անյայտանումէ տասնութ տարեկան
Երիտասարդը, և անկոչ կանգնում
Լա Վալէտտայի դռների առաջ:
«Այս խաչն, ասումէ, դնեցին ինձ համար.
Այժմ ուզումեմ վաստակել նորան»:
Եւ նա էր մէկը այն ասպետներից,
Թուով քառասուն, որոնք Պիալի,
Ուլուչիալի: և Մուստաֆայի
Եւ Հասէնի դէմ ուղիղ կէսօրին
Սէնտ Էլմո ամրոցը պաշտպանեցին
Երեք իրար վրայ կրկնած կատաղի
Յարձակմունքներից: Երբ որ վերջապէս
Ամրոցը առնվում և ասպետները
Բոլորը ընկնում, ձգում է իրան
Ծովը և մենակ անվնաս հասնումէ
Նա Լա Վալէտտա: Երբ երկու ամսից
Յետոյ Թշնամին թողնումէ կղզին,
Ասպետը կրկին վերադառնումէ
Սկսած ուսումը շարունակելու:

ՖԷՐԻԱ

Մարկիզ Պոզան էր նոյնպէս, որ յետոյ
Այն երևելի դաւաճանութիւնն
Կատալոնիայում բացեց և միայն
Իւր ճարտարութեամբ տէրութեան համար
Այն նշանաւոր նահանգը պահեց:

ԹԱԳԱՒՈՐ

Շատ զարմանումեմ — Այդ ի՞նչ մարդ է նա
Որ այդ արել է և երեք հոգուց,
Որոնց հարցնումեմ, չունի նախանձող —

Անշուշտ այդ մարդը ունի անսովոր
բնաւորութիւն, կամ խսպառ չունի —
Իբրև հրաշք պէտք է նորան ես տեսնեմ:

(դուքս Ալբային)

Պատարագից յետ կըբերէք նորան
ինձ մօտ սենեակս:

(Դուքսը դուրս է գնում։ Դառնալով դուքս Ֆէրիային)

Դուք էլ կըբռնէք
իմ տեղը այսօր գաղտնի խորհրդում:

(դուրս է գնում)

ՖԷՐԻԱ

Այսօր մեր տէրը շատ ողորմած է:

ՄԷԴԻՆԱ ՍԻԴՕՆԻԱ

Լաւ է, ասացէք, թէ նա աստուած է —
Գոնէ ինձ համար:

ՖԷՐԻԱ

Դուք արժանի էք
Ձեր բաղդին: Իրաւ, ես բոլոր սրտով
Համակրում եմ ձեզ:

ԻՇԽԱՆՆԵՐԻՑ ՄԷԿԸ

Ես էլ նմանապէս:

ԵՐԿՐՈՐԴԸ

Ճշմարիտ և ես:

ԵՐՐՈՐԴԸ

Սիրտս դողում էր:
Մի արժանաւոր ձեզ պէս զօրավար:

ԱՌԱՋԻՆԸ

Ոչ թէ ողորմած էր արքան ձեզ հետ —
Այլ արդարադատ:

ԼԷՐՄԱ

(դուրս գնալով, Մէդինա Սիդոնիային)

Ո՛րքան հարուստ էք,
Ծովապէտ, յանկարծ դուք երկու բառով:

(բոլորը դուրս են գնում)

թագաւորի առանձնարանը

ՈՒԹԵՐՈՐԴ ԵՐԵՒՈՑԹ

ՄԱՐԿԻԶ ՊՕՋԱ, ԴՈՒՔՍ ԱԼԲԱ։

ՄԱՐԿԻԶ (ներս մտնելով)

Ի՞նձ է կանչում, ի՞նձ — Անկարելի է:
Անշուշտ շփոթել էք դուք անունները —
Բայց ի՞նչ է ուզում արդեօք ինձանից:

ԱԼԲԱ

Ուզում է ձեզ հետ նա ծանօթանալ:

ՄԱՐԿԻԶ

Հետաքրքրութեան համար միմիայն —
Ուրեմն ափսոս կորցրած վայրկենին —
Կեանքը շատ կարճ է:

ԱԼԲԱ

Ես ձեզ յանձնում եմ
Ձեր բարի աստղին: Արքան ձեր ձեռն է:
Աշխատեցէք, որ լաւ օգուտ քաղէք
Դուք այս վայրկենից. և ձեզ, ձեզ միայն
Պիտի մեղադրէք, եթէ զուր անցնի:

(նա հեռանում է)

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ԵՐԵՒՈՑԹ

ՄԱՐԿԻԶ (մենակ)

Լաւ ասացիր, դո՛ւքս: Այո՛, օգտուիլ
Պէտք է վայրկենից, որ միայն մէկ անգամ
Հանդիպում է մեզ: Ճշմարիտ, որ այս
Պալատականը լաւ խորհուրդ տուեց —
Թէ և ոչ այնքան նորա կարծիքով

Լաւ, որքան իմով։

(Մի քանի անգամ յետ ու առաջ քայլելով)

Բայց ի՞նչպէս արդեօք
Եկայ ես այստեղ։—Արդեօք դիպուածի
Մի խաղ է, որ ես տեսնում եմ ինձ այս
Հայելիներում։ Ամբողջ միլիօնից
Ուղիղ ի՞նձ գտաւ և Թագաւորի
Ականջին ասաց նա իմ անունը։
Մի դիպուածի միայն։ Գուցէ աւելի—
Դիպուածը նման է անտաշ քարին,
Որ կեանք է ստանում վարպետի ձեռին։
Դիպուածն է պարզև Նախախնամութեան.
Մարդը պէտք է նրան իւր նպատակին
Ցարմար մի ձև տայ — ինձ համար մէկ է,
Թէ ինչ է ուզում արքան ինձանից —
Ես զիտեմ, ինչ եմ ուզում նորանից —
Եւ Թող դա լինէր միմիայն մի հատ
Կայծ ճշմարտութեան այս բռնաւորի
Հոգու մէջ ձգուած — ի՜նչ զարհուրելի
Կարող է դառնալ Նախախնամութեան
Ձեռին այդ կայծը։ Ուրեմն, ինչ որ
Ինձ խաղ երևաց, գուցէ ունենայ
Մի մեծ նպատակ։ Այսպէս կամ այնպէս —
Այդ միևնոյն է այժմ ինձ համար։
Ես այս հիման վրայ պիտի ներգործեմ։

(Նա մի քանի անգամ յետ ու առաջ ման է գալիս սենեակում և վերջապէս կանգնում է մի պատկերի առաջ և հանդարտ զննում է նորան։ Թագաւորը երևում է կից սենեակում, ուր նա մի քանի հրամաններ է տալիս։ Ցեռոյ մտնում է և լուռ կանգնում է դռան մէջ և մի քանի ժամանակ նայում է մարկիզին, որ նորան չէ նկատում)։

ՏԱՍՆԵՐՐՈՐԴ ԵՐԵՒՈՑԹ

ԹԱԳԱՒՈՐ, ՄԱՐԿԻԶ ՊՕԶԱ

(Մարկիզը դէմ է գնում Թագաւորին, երբ որ տեսնում է նորան, և խոնարհում է ծնկան վերայ, վեր է կենում և անշփոթ կանգնում է նորա առաջ)

ԹԱԳԱՒՈՐ

Առաջ էլ ինձ հետ խօսո՞ւել էք դուք։

ՄԱՐԿԻԶ

Ո՛չ։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Դուք վաստակ ունիք իմ գահի առաջ,
Ինչի՞ էք Թողնում ինձ երախտապարտ։
Իմ յիշողութեան մէջ հազարաւոր
Մարդիկ են ճնշվում։ Միայն Աստուած է
Ամենագէտը։ Ձեզ կը վայելէր։
Ձեր Թագաւորի աչքին երևիլ։
Ինչի՞ համար դուք չարիք այս բանը;

ՄԱՐԿԻԶ

Տէր, երկու օր է, ինչ որ եկել եմ
Արտասահմանից։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ես չեմ կամենում
Իմ ծառաներին պարտական մնալ —
Խնդրեցէք մի շնորհ։

ՄԱՐԿԻԶ

Ես վայելում եմ
Օրէնքները, տէր։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Այդ իրաւունքը
Ունի նմանապէս և մարդասպանը։

ՄԱՐԿԻԶ

Աւելի ևս լաւ քաղաքացին։
Ես գոհ եմ, տէր իմ։

ԹԱԳԱՒՈՐ (ինքն իրան)

Որքան մեծամի՛տ,
Որքան վստահ է։ Բայց ես այդ բանին
Ինքս էի սպասում։— Ես Սպանիացուն
Հպարտ եմ ուզում։ Այդ իմ սրտովս է,
Թէ և չափն անցնի։— Ես լսեցի, որ
Թողել էք դուք իմ ծառայութիւնը։

ՄԱՐԿԻԶ

Ես յետ քաշուեցայ, որ տեղ տամ ինձնից
Արժանաւորին։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Շատ ափսոսում եմ։
Որքա՜ն վնաս է իմ տէրութեանը,
Երբ որ ձեզ նման մարդիկ պարապ են—
Գուցէ երկի՞ւղ էք կրում զանց առնել
Այն ասպարէզը, որ յարմար է ձեր
Ընդունակութեան։

ՄԱՐԿԻԶ

Ո՛չ։ Ես լաւ գիտեմ,
Նա, որ հմուտ է ճանաչել մարդկանց
Սրտերը, իսկոյն մի հատ հայեացքով
Կիմանար, արդեօք ինչ գործում նորան
Պիտանի եմ ես և ինչ գործում ոչ։
Ամենախորին շնորհակալութեամբ
Զգում եմ, տէր արքայ, այն շնորհը, որին
Արժանի արիք ինձ ձեր կարծիքով.
Բայց —

(խօսքը կտրում է)

ԹԱԳԱՒՈՐ

Դուք վստահ չէք։

ՄԱՐԿԻԶ

Խոստովանում եմ,
Ձի՞րդ Մեծութիւն, որ պատրաստուած չեմ
Ձեր հպատակի բառերով յայտնել

Այն բանը, ինչ որ ես մտածել եմ
Իբրև մի անդամ ամբողջ մարդկութեան.—
Որովհետև, տէր, երբ ես վերջացրի
Տէրութեան հետ իմ յարաբերութիւնն,
Ես չէի կարծում, թէ պէտք կը լինի
Ցայտնել որոշմանս պատճառները;

ԹԱԳԱՒՈՐ

Այդքան թո՞յլ են ձեր այդ պատճառները։
Երևի երկիւղ ունիք մի բանից։

ՄԱՐԿԻԶ

Եթէ ժամանակ կը շնորհէք ինձ, տէր,
Բացատրել այստեղ իմ պատճառները,—
Կեանքս չեմ խնայի. բայց կը վնասուի
Ճշմարտութիւնը, եթէ կը զրկէք
Ինձ այդ շնորհից։ Ես պէտք է ընտրեմ
Կամ ձեր բարկութիւնն, կամ արհամարհանք։
Ուրեմն լաւ է, որ ես ձեր աչքին
Ցանցաւոր թուիմ, քան թէ մի յիմար։

ԹԱԳԱՒՈՐ (ակնկալութեամբ)

Ասացէ՛ք տեսնեմ։

ՄԱՐԿԻԶ

—Ես մի իշխանի
Ծառայ չեմ լինի։

(Թագաւորը զարմացած նայում է նորան)

Տէր, ես չեմ խաբի
Վաճառականին։ Թէ կամենում էք
Ինձ մի պաշտօն տալ, անշուշտ առաջուց
Կշռել էք գործը։ Դուք կամենում էք
Միայն բազուկս և քաջութիւնս
Պատերազմի մէջ, գլուխս — խորհրդում։
Ոչ թէ գործերս, այլ թագաւորիս
Հաւանութիւնը պէտք է նպատակ
Դնեմ ինձ համար։ Սակայն ինձ համար
Առաքինութիւնն իւր արժէքն ունի։

Բաղդը, որ արքան պէտք է իմ ձեռով
Ցանէ, ես ինքս էլ կարողէի ստեղծել,
Եւ այդ կը լիներ ինձ ուրախութիւն;
Որ յօժարակամ գործ կը կատարեմ,
Ոչ թէ միայն լոկ պարտաւորութիւն:
Եւ այս է արդեօք ձեր ցանկութիւնը:
Կընդունէք դուք ձեր արարչութեան մէջ
Այլ արարիչներ: Ես գործիք դառնամ,
Երբ ինքս վարպետ կարողեմ լինիլ—
Ես մարդկութեան եմ նուիրել սէրս:
Միապետութեան մէջ ես կարող չեմ
Բացի ինձանից ոչ ոքին սիրել:

ԹԱԳԱՒՈՐ

Շատ գովելի է ձեր այդ եռանդը:
Դուք ցանկանումէք, որ բարի գործէք:
Բայց ինչպէս կանէք, այդ միւնոյն է
Հայրենասիրին և իմաստունին:
Ապա ընտրեցէք իմ տէրութեան մէջ
Այնպիսի պաշտօն, որ յարմար լինի
Այդ ազնիւ ձգտմանը ծառայելու:

ՄԱՐԿԻԶ

Չեմ գտնում:

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ի՞նչպէս:

ՄԱՐԿԻԶ

Ինչ որ իմ ձեռով
Պիտի տարածէք—արդեօք բա՞ղդ է դա:
Արդեօք դա նո՞յնն է, որ մաքուր սէրս
Տալիս է մարդկանց—Այս բաղդի առաջ
Կը դողար նոյն իսկ Ձեր Մեծութիւնը—
Ո՛չ: Տէրութիւնը նոր բաղդ է ստեղծել—
Որ նա կարող է առատ բաժանել,
Մարդկանց սրտերում նոր կրքեր ծնել,
Որոնք հանդարտումեն այդ սուտ բաղդով:
Ճշմարտութիւնը դրոշմումէ նա իւր
Դրամների վերայ: Մի ճշմարտութիւն,

Որ ձեռնտու է միմիայն իրան:
Բոլոր միւսները, որոնք չեն նման
Սորան, մերժուած են: Բայց մի՛թէ ինչ որ
Օգուտ է գահին—բաւակա՞ն է ինձ:
Մի՛թէ կարո՞ղ է իմ եղբայրական
Սէրը ծառայել եղբօրս ճնշման:
Ի՞նչպէս համարեմ նորան երջանիկ—
Մինչ դեռ կարող չէ աղատ մտածել:
Ո՛չ, ինձ մի՛ ընտրէք տարածել, արքայ,
Ձեր ստեղծած բաղդը:—Ես հրաժարվումեմ—
Ես մի իշխանի ծառայ չեմ լինի:

ԹԱԳԱՒՈՐ (չուտ)

Դուք պրոտէստանտ էք:

ՄԱՐԿԻԶ

Տէր, ձեր կրօնը
Ինձ էլ է նոյնպէս:
(կարճ լռութենից յետոյ)
Սխալ հասկացաք,
Եւ իսկ այդ բանից վախենումէի:
Տէր, դուք տեսնումէք, որ ես տէրութեան
Գաղտնիքներիցը հանումեմ քօղը:
Եւ ո՞վ կը լինի ձեզ երաշխաւոր,
Թէ այսուհետև սուրբ է ինձ համար
Այն բանը, որից էլ չեմ վախենում:
Վտանգաւոր եմ, որ մտածել եմ
Ինքս ինձ վերայ—Ո՛չ, տէր, այդպէս չէ:
Իղձերս ահա այստեղ փտումեն:
(ձեռը կուրծքին դնելով)
Ծաղրելի կիրքը նորասիրութեան,
Որ շղթաները միայն ծանրացնումէ,
Բայց ջախջախելու զօրութիւն չունի,
Երբէք արիւնս բորբոքելու չէ:
Իմ գաղափարին հասուն չէ դարը:
Ես պատկանումեմ գալոց դարերին:
Մի՛թէ կարո՞ղ է պատկերը խռովել,
Արքայ, ձեր սիրտը—փչեցէք—չըկայ:

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ես առաջինը ճանաչեցի ձեզ
Արդեօք այս կողմից։

ՄԱՐԿԻԶ

Այս կողմի՞ց — այո՛։

ԹԱԳԱՒՈՐ

(վեր է կենում և մի քանի քայլ անելուց յետոյ կանգնում է մարկիզի դէմը, ինքն իրան)

Այս եղանակը նոր է ինձ համար։
Շողոքորթութեան կայ նոյնպէս մի վերջ։
Նմանին անվայել է խելօք մարդուն —
Այս էլ նոր փորձ է — Անշուշտ այդպէս է
Այս բաղդ որսալ է — եթէ այդպէս է,
Ես կառաջարկեմ ձեզ մի այլ պայման,
Ուր զօրեղ ոգին —

ՄԱՐԿԻԶ

Արքայ, շատ չնչին
Համարում էք դուք մարդու պատիւը։
Դուք ազատ մարդու խօսքերում անդամ
Շողոքորթողի հնարքներ էք տեսնում։
Գիտեմ, թէ ովէ ձեզ այդ թելադրում։
Մարդիկ իրանք են ձեզ այդպէս ստիպում։
Նոքա կամաւոր ուրացան իրանց
Ազնվութիւնը և իջան այս ստոր
Աստիճանի վրայ։ Սաստիկ սարսափած
Փախչում են նոքա իրանց մեծութեան
Ուրուականից։ Գոհ են վիճակից։
Թշուառ և երկչոտ իմաստակութեամբ
Իրանց շղթաները զարդարում են,
Եւ պատշաճապէս նոցա կրելուն
Առաքինութեան տալիս են անուն։
Այսպէս ձեր ձեռը անցաւ աշխարհը,
Այսպէս էր ստացել նորան ձեր հայրը։
Եւ այսպէս թշուառ և աղաւաղուած —
Դուք չէիք կարող, տէր, յարգել մարդկանց։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Փոքր ինչ ճշմարիտ են այս խոսքերը։

ՄԱՐԿԻԶ

Միայն ափսոս որ Աստուծոյ ստեղծած
Մարդուն փոխեցիք դուք ձեր արարած
Եւ այդ նորաձոյլ ձեր արարածին
Ձեզ իբրև Աստուած առաջարկեցիք —
Միայն մի բանում փոքր սխալուեցաք.
Դուք մնացիք մարդ — Աստուծոյ ստեղծած,
Իբրև հողեղէն ընդունակ էիք
Ցաւիլ և ըղձալ և համակրութեան
Կարօտում էիք — այն ինչ Աստուծոյ
Կարելի է միայն զոհ մատուցանել —
Առաջը դողալ — Նորան աղօթել։
Ի՛նչ արտասուելի փոխանակութիւն,
Բնութեան անբաղդ աղաւաղութիւն —
Մարդուն շինելով ձեզ անբան գործիք,
Ներդաշնակութիւնը խանգարեցիք։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Իրաւ այս մարդը թափանցեց հոգիս։

ՄԱՐԿԻԶ

Սակայն ձեզ համար նշանակութիւն
Ունի այդ զոհը։ Դուք եղական էք —
Առանձին մի սեռ — Այդ գնով ահա
Դուք մի աստուած էք — Սարսափելի էր,
Թէ այդ չըլինէր — եթէ այդ գնով,
Բիւրաւոր մարդկան ոտնակոխ արած
Բաղդաւորութեամբ բան չը շահուէիք,
Եթէ միմիայն ազատութիւնը,
Որ ոչնցացրիք, բաւականացնէր
Ձեր ցանկութիւնը, խնդրում եմ թոյլ տաք,
Որ ես հեռանամ։ իմ սիրտը լի է —
Հրապոյրը զօրեղ այն եղականի
Առաջը կանգնել, որին կուզէի
Իմ սիրտը բանալ։

(մոնում է կոմս Լէրման և կամաց խօսում է թագաւորի հետ։ Սա նշան է տալիս նորան որ հեռանայ և ինքը մնում է նստած առաջուայ դրութեան մէջ)

ԹԱԳԱՒՈՐ

(մարկիզին, երբ որ Լէրման դուրս է գնում)

Շարունակեցէք

ՄԱՐԿԻԶ (կարճ լռութենից յետոյ)

Տէր, բոլորովին գնահատում եմ —

ԹԱԳԱՒՈՐ

Վերջացրէք։ Դուք ինձ շատ բան ունէիք
Էլի ասելու։

ՄԱՐԿԻԶ

Տէր, նոր եմ եկել
Ես Ֆլանդրիայից և Բրաբանտից —
Որպիսի՜ հարուստ, ծաղկած նահանգներ,
Եւ ի՜նչ պատուական բարի ժողովուրդ —
Մտածումէի, թէ ի՜նչ երկնային
Երջանկութիւն է այդպիսի ազնիւ
Ազգի հայր լինել — Եւ յանկարծ մարդու
Այրուած ոսկորներ տեսայ իմ առաջ։ —

(նա լռում է և աչքերը ուղղում թագաւորի վերայ, որ փորձում է դիմանալ նորա հայեացքին, բայց չփոթուած նայում է գետնին)

Իրաւունք ունիք։ Սխալուած էք։ Բայց որ
Կարող էք, ինչ որ պարտք էք համարում,
Այդ իմ հոգու մէջ սարսափ է ձգում։
Ափսոս կարող չէ իւր արիւնի մէջ
Լողացող զոհը գովասանութեան
Ցաղեր նուագել զոհողի համար.
Որ պատմութիւնը մարդիկ են գրում —
Ոչ բարձր էակներ։ Փիլիպպի դարը
Կըփոխանակէն մարդասէր դարեր,
Որոնք կըծնին մեղմ դաղափարներ,
Եւ բաղդաւորուած քաղաքացիքը
Կըհաշտուին իրանց իշխանների հետ.
Տէրութիւնը իւր որդոց կըխնայէ,
Կարիքը կըդդայ մարդասիրութիւն։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ե՞րբ ձեր կարծիքով պիտի մարդասէր
Այդ դարերը դան, եթէ ներկայի
Անէծքից դողամ։ Նայեցէք ձեր շուրջ
Իմ Սպանիայում, ուր ժողովուրդը
Վայելում է բաղդ և խաղաղութիւն.
Եւ Ֆլամանդացոց տալիս եմ ես նոյն
Խաղաղութիւնը։

ՄԱՐԿԻԶ

Գերեզմանատան
Խաղաղութիւնը։ Եւ դուք յո՞յս ունիք,
Թէ կըվերջացնէք, ինչ որ սկսել էք։
Յո՞յս ունիք, թէ դուք կըդադարեցնէք
Քրիստոնութեան նորոգութիւնը,
Աշխարհին նոր կեանք շնորհող դարունը։
Դուք կամենում էք ողջ Եւրոպայում —
Մենակ դէմ կենալ համաշխարհային
Բաղդի անիւին, որ արագութեամբ
Առաջ է գլորվում, և ձեր մարդկային
Թոյլ ձեռով — բռնել նորա ցիցերը։
Ո՛չ, այդ չէք կարող։ Քանի հազարներ
Արդէն փախել են ձեր երկիրներից։
Եւ կրօնի համար հալածուածներն են
Ձեր ամենալաւ հպատակները։
Այդ փախչողներին Էլիսաբէթը
Մայրական գթով ընդունեց գիրկը,
Եւ Բրիտանիան այժմ ծաղկում է
Մեր արհեստներով։ Գրէնադան, զուրկ նոր
Քրիստոնեաների աշխատութենից,
Անապատ դառաւ։ Եւ ի՜նչ ուրախ է
Եւրոպան տեսնել, որ իւր թշնամին
Սեփական ձեռով իրան մորթում է։

(թագաւորը շարժուած է։ Մարկիզը նկատում է այդ բանը և մի քայլ մօտենում է նորան)

Դարերի համար ուզում էք տնկել,
Եւ մահ էք ցանում։ Այդ բռնի գործը

Իւր ըստեղծողից երկար չի ապրի։
Ապերախտութեան կառուցել էք դուք —
Ի զուր բնութեան դէմ այդպէս մաքառել,
Ի զուր զոհել էք ձեր արքայական
Կեանքը կործանիչ նպատակներին։
Մարդն աւելի է, քան թէ կարծում էք։
Նա երկարատև քընից կըզարթի
Եւ կըպահանջէ իւր իրաւունքը։
Նա ձեզ Ներոնի և Բուզերիսի
Կարգին կըդասէ — Եւ այդ ինձ ցաւ է,
Որովհետև դուք բնութեամբ բարի էք։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ո՞վ է այդ բանը ձեզ հաւատացրել։

ՄԱՐԿԻԶ

Այո՛, վկայ է ինքն Արարիչը —
Այո՛ — կրկնումեմ։ Ցեռ տուէք, ինչ որ
Առաք մեզանից։ Եւ վերհանձնաբար
Իբրև մի հզօր ձեր առատ ձեռով
Սփռեցէք ձեր շուրջ բաղդաւորութիւն։
Թողէք հանճարներ ծաղկին ու հասնին։
Ցեռ տուէք, ինչ որ առաք մեզանից։
Դառէք բիւրաւոր արքայից արքայ։

(վստահութեամբ մօտենում է Նորան և ձգում է նորա վերայ հաստատ և կրակոտ հայեացքներ)

Ո՛հ, երանի թէ թափուէր իմ բերնից
Պերճախօսութիւնն այն հազարների,
Որոնք մասնակից են այս մեծ ժամին,
Որ ճառագայթը, որ նկատում եմ
Ես այս աչքերում, վառ բոց փոխէի —
Հրաժարուեցէք, տէր, այդ անբնական
Պաշտուելուց, որ մեզ ոչնչացնում է։
Օրինակ դառէք մեզ ճշմարտութեան
Ցաւիտենական։ — Ո՛հ, երբէք մի մարդ
Այդքան հարուստ չէր, որ ունեցածը
Գործ դնէր այդպէս աստուածավայել։
Ողջ Եւրոպայի թագաւորները

Ցարգումեն անունը սպանիական։
Առաջնորդ դառէք նոցա, տէր արքայ։
Մի գրչի շարժուածք միայն այս ձեռով,
Եւ կընորոգուի ամբողջ երկիրը։
Տէր, ազատութիւն շնորհեցէք մտքին —

(ընկնումէ նորա ոտները)

ԹԱԳԱՒՈՐ

(Սաստիկ զարմացած դարձնումէ երեսը, յետոյ կրկին դառնալով դէպի մարկիզը)

Ինչ զարմանալի ցնորասէր էք դուք։
Բայց — վո՞ր կացէք — ես —

ՄԱՐԿԻԶ

Նայեցէք ձեր շուրջ,
Նայեցէք, արքայ, հրաշալի բնութեան։
Նա ազատութեան վերայ է հիմնուած —
Եւ ինչ հարուստ է այդ ազատութեամբ։
Մեծ Արարիչը կաթիլ ցօղի մէջ
Դնում է որդնին, և մինչև անգամ
Ապականութեան մեռած փոսերում
Ազատութիւն է տալիս հաճոյքին։ —
Բայց ո՛րքան նեղ է և աղքատ է ձեր
Արարչութիւնը։ Տերևի ձայնը
Սարսափեցնում է քրիստոնէական
Աշխարհի մեծին — Դուք ամեն տեսակ
Առաքինութեան առաջ դողում էք —
Իսկ նա — այդպէս չէ — Նա ազատութեան
Զը կամենալով մի արգելք դնել —
Նա թոյլ է տալիս իւր աշխարհի մէջ
Անթիւ չարիքներ — Նորան, Ստեղծողին,
Ոչ ոք չէ տեսնում։ Նա համեստաբար
Ծածկել է իրան յաւիտենական
Օրէնքների տակ։ Դոցա է տեսնում
Ազատամիտը և ոչ թէ Նորան։
«Ինչ պէտք է Աստուած», ասում է նա մեզ,
«Ինքը աշխարհը շատ բաւական է։»
Եւ մի քրիստոնեայ իւր ջերմ աղօթքով

Չէ գովել նորան աւելի, քան թէ
Ազատամիտը այս հայհոյանքով։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Դուք յանձնառու էք իմ տէրութեան մէջ
Տարածել վսեմ այդ գաղափարը։

ՄԱՐԿԻԶ

Դո՛ւք, դո՛ւք կարողէք։ Ձեր ժողովրդի
Բաղդաւորութեան նուիրեցէ՛ք, տէ՛ր,
Ձեր զօրութիւնը, որ — մինչև հիմա —
Միայն ձեր գահի փառքին էր նուիրած —
Վերականգնեցէք մարդու պատիւը։
Թող քաղաքացին լինի այն, ինչ որ
Առաջ եղել է։ Թող թագաւորին
Լինի նպատակ — Լինի միակ պարտք —
Իւր եղբայրների իրաւունքն յարգել։
Եւ երբ որ մարդը, ազատ ապրելով,
Կըսթափի, կըզգայ իւր մեծ արժէքը —
Եւ ազատութեամբ կառաքինանայ —
Երբ որ երջանիկ կանէք աշխարհում
Ձեր տէրութիւնը, այն ժամանակ, տէ՛ր,
Իրաւունք ունիք տիրել աշխարհին։

ԹԱԳԱՒՈՐ

(երկար լռութենից յետոյ)

Ես ձեզ մինչև վերջ թողի որ խօսիք —
Գիտեմ, ուրիշ կերպ, քան թէ այլ մարդիկ
Պատկերացնում էք դուք ձեզ աշխարհը —
Ես չեմ կամենում օտար չափի տակ
Դնել ձեր անձը։ Ես առաջինն եմ,
Որին ձեր սրտի խորհուրդն յայտնեցիք.
Ես հաւատում եմ, որ այդ այդպէս է։
Այդ համեստութեան համար, որով դուք
Այդ կարծիքները, որոնց յայտնեցիք
Ինձ ջերմ եռանդով, մինչև այսօրը
Ծածուկ էք պահել — Ձեր այդ խելացի
Զգուշութեան համար, երիտասարդ մարդ,
Ես կըմոռանամ, ինչ որ իմացայ,

Ինչպէս իմացայ։ Այժմ վեր կացէք։
Ես կամենում եմ անփորձ պատանուն
Դատել իբրև ծեր, ոչ իբրև արքայ։
Այդպէս է կամքս։ — Ես կարծում եմ, որ
Ազնիւ սրտերում, թոյնն էլ կարող է
Փոխուիլ մի լաւ բան։ Բայց հեռու կացէք
Ինկուիզիցիոնից — Ես շատ կափսոսամ։ —

ՄԱՐԿԻԶ

Իրաւ կափսոսաք։

ԹԱԳԱՒՈՐ

(անթարթ աչքով նայելով նորան)

Երբէք ես ձեզ պէս
Մի մարդ չեմ տեսել։ — Ո՛չ, մարկի՛զ, դուք ինձ
Շատ խիստ էք դատում։ Ես չեմ կամենում
Մի Ներոն լինել — Ձեր դէմ դոնէա
Ներոն չեմ լինի։ Ես իմ ձեռի տակ
Ձեմ սպանի ամեն բաղդաւորութիւն։
Ես այսուհետև ձեզ իմ աչքի տակ
Իրաւունք կըտամ, որ միշտ մարդ մնաք։

ՄԱՐԿԻԶ

Եւ եղբայրների՞ս։ — Ո՛հ, տէ՛ր, ինձ համար
Չէի ես խօսում։ Իմ անձի համար
Չէի աշխատում։ Տէ՛ր, նոյնպէս և ձեր
Հպատակների՞ն —

ԹԱԳԱՒՈՐ

Եւ եթէ այդպէս լաւ
Իմանում էք դուք, ինչպէս ապագան
Պէտք է ինձ դատէ. թող նա սովորի
Ձեր օրինակից, ինչպէս իմացայ
Վարուիլ մարդու հետ, երբ մեկին գտայ։

ՄԱՐԿԻԶ

Ամենաարդար արքան աշխարհի,
Ո՛հ, թող չըլինի յանկարծ անարդար —
Ձեր Ֆլանդրիայում հազարները կան
Ինձնից լաւերը։ — Միայն դուք, արքայ —
Կարող եմ ազատ ես խոստովանել —

Դուցէ առաջին անգամն է՛ք տեսնում
Ազատութիւնն այս հեզ պատկերի տակ։

ԹԱԳԱՒՈՐ

(մեղմ ծանրութեամբ)

Էլ բան մի՛ ասէ՛ք այդ նիւթի մասին —
Գիտեմ ուրիշ կերպ կըմտածէիք,
Թէ ճանաչէիք մարդկանց ինչպէս ես։ —
Ես չեմ կամենում այս տեսութիւնը
Վերջինը լինի։ Ի՞նչպէս անեմ, որ
Ձեզ պարտաւորեմ։

ՄԱՐԿԻԶ

Թողէ՛ք ինչպէս կամ։
Ի՞նչ կըլինէի, տէր իմ, ձեզ համար,
Եթէ որ ինձ էլ դուք կաշառէիք։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Այդ հպարտութեան չեմ կարող տանել։
Դուք այսօրուանից պաշտօնի մէջ է՛ք —
Մի՛ հակառակիք։ Կամքս այդպէս է։

(կարճ լռութենից յետոյ)

Բայց ի՞նչպէս. ի՞նչ էր արդեօք ուզածս։
Չէ՞ որ ուզածս ճշմարտութիւն էր։
Եւ ես գտնում եմ այստեղ աւելի —
Դուք ինձ քննեցիք իբրև արքային,
Ոչ իբրև հօրը մի գերդաստանի։

(տեսնելով, որ մարկիզը տարակուսում է)

Ես ձեզ հասկացայ։ Բայց — Թող լինէի
Իբրև հայր անբաղդ, միթէ չե՞մ կարող
Բաղդաւոր լինիլ իբրև ամուսին։

ՄԱՐԿԻԶ

Եթէ մի որդի, հօր ապագայ յոյս,
Եւ մի սիրարժան աղնիւ ամուսին
Բաղդաւորացնել կարող են մէկին,
Վրեմն վստահ կարող եմ ասել,
Թէ բաղդաւոր է՛ք դուք երկուսով էլ։

ԹԱԳԱՒՈՐ մռայլ (կերպով)

Ո՛չ, բաղդաւոր չե՛մ։ Եւ երբէ՛ք այսպէս

Սաստիկ չեմ զգացել այդ բանը, ինչպէս
Այս իսկ րոպէին —

(մի վշտալից հայեացք ձգելով մարկիզի վերայ)

ՄԱՐԿԻԶ

Իշխանը աղնիւ
Եւ շատ բարի է։ Ես միշտ այդպէս եմ
Ճանաչել նորան։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Իսկ ե՞ս — ինչ որ նա
Խլեց ինձանից, ոչ մի թագ չի տայ
Ինձ փոխարէնը — մի առաքինի
Թագուհի։

ՄԱՐԿԻԶ

Տէր, ո՞վ կը համարձակի

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ո՞վ, ո՞վ — Աշխարհը, բամբասանքը, ես —
Փաստեր կան, որոնք նորան անխնայ
Եւ բոլորովին դատապարտում են։
Կան և ուրիշներ, որոնք ինձ վերայ
Սարսափ են բերում — Բայց, մարկիզ — ծանր է,
Ծանր է հաւատալ։ Ո՞վ է մեղադրում —
Բայց եթէ իրաւ — նա ընդունակ է
Այդքան ստոր ընկնիլ, այդ աստիճան իւր
Պատիւը կորցնել, որքա՞ն ուրեմն
Հեշտ է հաւատալ, թէ զըպարտել է
Նորան էրօլին։ Չէ՞ որ քահանան
Ատում է նորան և որդուս։ Աբբան
Ոխ ունի սրտում։ Կինս ինձ համար
Աւելի արժէ, քան թէ ամենքը

ՄԱՐԿԻԶ

Տէ՛ր, կնոջ սրտում կայ դարձեալ մի բան,
Որ ամեն բանից շատ բարձր է, բարձր է
Եւ բամբասանքից — և դա է կնոջ
Առաքինութիւնն։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Իմ խօսքն էլ այդ է։
Այնքան ստոր ընկնիլ, որքան թագուհուն

Անբաստանում են, դա շատ թանդ արժէ:
Այդպէս հեշտ, ինչպէս հաւատացնում են,
Անկարելի է պատուի սրբազան
Կապերը քանդել: Մարկիզ, դուք մարդկանց
Լաւ էք ճանաչում: Վաղուց ձեզ պէսին
Կարօտ էի ես: Դուք բարեսիրտ էք
Եւ հոգով զուարթ, և ընդունակ էք
Մարդկանց ճանաչել — այս պատճառով էլ
Ես ձեզ ընտրել եմ —

ՄԱՐԿԻԶ

(զարմացած և վախեցած)

Ի՞նձ ընտրել էք, տէր.

ԹԱԳԱՒՈՐ

Դուք կանգնած էիք ձեր տիրոջ առաջ
Եւ չընդդրեցիք ձեզ համար ոչինչ:
Այդ մի անսովոր բան է ինձ համար —
Դուք, մարկիզ, անշուշտ արդար կը լինիք:
Կիրքը ձեր աչքը չի մոլորեցնի —
Մօտեցէք որդուս, և լաւ քննեցէք
Թագուհու սիրտը: Ես ձեզ նորա հետ
Ծածուկ խօսելու իրաւունք կը տամ:
Հիմա հեռացէք:

(Նա քաշում է զանգակը)

ՄԱՐԿԻԶ

Եթէ այստեղից
Հեռանամ մի հատ կատարուած յուսով,
Ապա կը լինի այս օրն ինձ համար
Կեանքիս ամենագեղեցիկ օրը:

ԹԱԳԱՒՈՐ

(մեկնում է նորան ձեռը համբուրելու)

Եւ սա ինձ համար մի կորած օր չէ:

(Մարկիզը վեր է կենում և գնում է: Կոմս Լէրման մտնում է)

Կոմս Լերմա, ասպետը այսուհետև
Ինձ մօտ ամեն ժամ ազատ մուտք ունի:

4.4.

ՉՈՐՐՈՐԴ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ

Թագուհու դահլիճը

ԱՌԱՋԻՆ ԵՐԵՒՈՒԹ

ԹԱԳՈՒՀԻ, ԴՔՍՈՒՀԻ ՕԼԻՎԱՐԷՑ, ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ ԷԲՕԼԻ, ԿՈՄՍՈՒՀԻ ՖՈՒԷՆՏԷՍ և ուրիշ կանայք.

ԹԱԳՈՒՀԻ

(տեղից վեր կենալով մեծ սենեկապետուհուն)

Ուրեմն չը կա՞յ բանալին — Պէտք է
Իսկոյն կոտրել տալ արկղի կողպէքը —

(տեսնելով Էբօլի իշխանուհուն, որ մօտենում է և համբուրում է նորա ձեռը)

Բարով, Էբօլի: Ես շատ ուրախ եմ,
Տեսնելով կրկին ձեզ առողջացած —
Թէև դեռ ևս փոքր ինչ գունաթափ —

ՖՈՒԷՆՏԷՍ (նենգութեամբ)

Տենդն է մեղաւոր, որ ջղերի վրայ
Խիստ ներգործում է: Արդեօք այդպէս չէ՞,
Ի՛մ իշխանուհի:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Շատ ուզում էի
Այցելութիւն դալ ձեզ, իմ սիրելի —
Բայց գիտէք, որ ես իրաւունք չունիմ:

ՕԼԻՎԱՐԷՑ

Իսկ ես կարծում եմ, որ իշխանուհին
Մենակ չէր մնում —

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ես հաւատում եմ:
Բայց ի՞նչ եղաւ ձեզ: Ինչի՞ էք դողում:

ԷԲՕԼԻ

Ոչինչ — այդ ոչինչ — ձերդ մեծութիւն:
Իրաւունք տուէք, որ ես հեռանամ:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Դուք ծածկում էք ձեր հիւանդութիւնը.
Դուք աշխատում էք առողջ երևիլ,

Եւ սակայն կանգնել չէք կարողանում:
Օգնեցէք նորան, կոմսուհի, նստել
Այս աթոռի վրայ:

ԷՐՕԼԻ

Ազատ օդի մէջ
Ես կառողջանամ:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Կոմսուհի՛, գնացէք
Դուք էլ նորա հետ — ի՞նչ պատահեցաւ:
(Մտնում է մի մանկլաւիկ և խօսում է դքսուհու հետ, որ իսկոյն դառնում է դէպի Թագուհին)

ՕԼԻՎԱՐԷՑ

Ձերդ մեծութիւն, մարկիզ Պոզան է.
Նա ուղարկուած է ձեզ մօտ արքայից:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Թող դայ, սպասում եմ:
(Մանկլաւիկը գնում է և բացէ անում դուռը մարկիզ Պոզայի առաջ)

ԵՐԿՐՈՐԴ ԵՐԵՒՈՑԹ

ՄԱՐԿԻԶ ՊՈԶԱ, ԱՌԱՋԻՆՆԵՐԸ.

(Մարկիզը ծունկ է չոքում Թագուհու առաջ, որ վեր կենալու նշան է տալիս նորան)

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ի՞նչ է իմ տիրոջ
Հրամանը, մարկի՛զ: Կարո՞ղ եմ լսել
Ամենի առաջ:

ՄԱՐԿԻԶ

Ինձ պատուիրած է
Առանձին խօսել ձեր մեծութեան հետ:
(Թագուհին նշան է տալիս և կանայք դուրս են գնում)

ԵՐՐՈՐԴ ԵՐԵՒՈՑԹ

ԹԱԳՈՒՀԻ, ՄԱՐԿԻԶ ՊՈԶԱ.

ԹԱԳՈՒՀԻ

Հաւատամ արդեօք աչքերիս, մարկի՛զ:
Դուք ուղարկուած էք ինձ մօտ արքայից:

ՄԱՐԿԻԶ

Դուք զարմանո՞ւմ էք, տիրուհի՛. բայց ես՝
Ամենևին ոչ:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ապա ուրեմն
Աշխարհը ծռուել է ճանապարհից.
Թէ չէ՝ դուք և նա — խոստովանում եմ —

ՄԱՐԿԻԶ

Անսովոր բան է փոքր ինչ, ի հարկէ —
Բայց ներկայումս հրաշալիքներով
Լի է աշխարհը:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Սորա նմանը
Հաղիւ թէ լինի:

ՄԱՐԿԻԶ

Դիցուք, վերջապէս
Ես դարձ եմ եկել — թէ ձանձրացել եմ
Այս պալատի մէջ իմ անբնական
Դերը խաղալուց: Անբնական դեր:
Այդ ի՞նչ ասել է: Ով որ կամք ունի
Օգտակար անել իւր անձը մարդկանց,
Պէտք է նախ նոցա նմանիլ աշխատէ:
Ի՞նչ հարկաւոր է աղանդաւորի
Մնապարծ հագուստը: Դիցուք, թագուհի՛ —
Ո՞վ փառասէր չէ, իւր կրօնի համար
Մարդիկ գրաւելու — դիցուք միտք ունիմ
Իմ կրօնը գահի վերայ բարձրացնել:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ո՛չ, մարկիզ — ո՛չ, ոչ. և իբրև կատակ
Ես չէի սպասի ձեզանից այդ խակ
Մտադրութիւնը: Դուք այն մարդը չէք,
Որ սկսէք մի բան, ինչ որ վերջացնել
Անկարելի է:

ՄԱՐԿԻԶ

Այդ դեռ յայտնի չէ:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Միմիայն մի բան կարող եմ կարծել —

Որ ինձ ձեր կողմից շատ կը զարմացնէր,
Որ դուք — դուք, մարկիզ —

ՄԱՐԿԻԶ

Կեղծաւոր մէկն եմ։
Շատ կարելի է։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Այս հանգամանքում
Գոնէ ազնիւ չէք։ Զեմ կարծում, արքան
Հրամայած լինի այն, ինչ որ դուք ինձ
Պիտի ասէք։

ՄԱՐԿԻԶ

Ոչ։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Միթէ կարող է
Բարի գործը վատ միջոցներ սրբել։
Մի՞թէ — ներեցէք իմ այս կասկածը —
Միթէ կընդունէ՞ այս պաշտօնը ձեր
Ազնուութիւնը։ Դժուար կարող եմ
Ես այդ հաւատալ։

ՄԱՐԿԻԶ

Ես էլ նմանապէս,
Եթէ արքային խաբել ուզէի։
Բայց այդպէս չէ իմ մտադրութիւնը։
Այս անգամ նորան ես մտադիր եմ
Շատ հաւատարիմ ծառայել, քան թէ
Պատուիրել է ինձ։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Այդպէս ես կրկին
Ճանաչեցի ձեզ. բայց բաւական է։
Ի՞նչ է անում նա։

ՄԱՐԿԻԶ

Ո՞վ, Թագաւո՞րը —
Ինչպէս տեսնում եմ, շուտ պիտի առնեմ
Վրէժս անաչառ իմ դատաւորից։
Ինչ որ չեմ շտապում ես ձեզ պատմելու,
Աւելի ևս չէք շտապում դուք այն

Ինձնից լսելու — բայց պէտք է լսէք։
Արքան խնդրում է ձեր մեծութեանը,
Որ՝ Ֆրանսիայի դեսպանին այսօր
Ձեզ մօտ չընդունէք։ Այս էր ինձ յանձնուած։
Ես կատարեցի։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Այդ է բոլորը,
Մարկի՛զ, ինչ որ դուք ինձ նորա կողմից
Ասելու ունիք։

ՄԱՐԿԻԶ

Համարեա այդ է,
Որ ինձ տալիս է իրաւունք այժմ
Այստեղ լինելու։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ես հետաքրքիր
Զեմ լինի, մարկի՛զ, իմանալ, ինչ որ
Դուցէ ինձ համար գաղտնիք պիտի մնայ —

ՄԱՐԿԻԶ

Այո՛, Թագուհի՛, այդ մի գաղտնիք է —
Թէև, եթէ այդ դուք չը լինէիք,
Ես կշտապէի ձեզ մի քանի բան
Իսկոյն հաղորդել և բզզուշացնել
Մի քանի մարդկանց որոգայթներից —
Բայց ձեզ այդ բանը պէտք չէ գիտենալ։
Թող ձեր չորս կողմը պատէ վտանգը.
Բայց դուք այդ երբէք պիտի չիմանաք։
Որովհետև այդ բոլորը չարժէ,
Որ մի հրեշտակից քաղցր քունը խլէ.
Այլև իմ գալը դորա համար չէր։
Կարլոս իշխանը —

ԹԱԳՈՒՀԻ

Արդեօք ի՞նչպէս է։

ՄԱՐԿԻԶ

Նա նման է այն իմաստասիրին,
Որ ճշմարտութիւնը քարոզելով,
Դատապարտուած է իբրև յանցաւոր —
Եւ նոյնպէս պատրաստ զոհուիլ իւր սիրուն,

Ինչպէս իմաստունը՝ ճշմարտութեան:
Բայց ես շատ բառեր չունիմ նորանից —
Այստեղ է նորա սիրտը և հոգին:
(տալիս է թագուհուն մի նամակ)

ԹԱԳՈՒՀԻ

(նամակը կարդալուց յետոյ)
Գրում է, թէ պէտք է նա ինձ հետ խօսի:

ՄԱՐԿԻԶ

Ես էլ ասում եմ մի և նոյն բանը:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Միթէ նա կը զգայ իրան բախտաւոր,
Երբ որ տեսնէ, որ ես տարաբախտ եմ:

ՄԱՐԿԻԶ

Ո՛չ — նա աւելի աշխոյժ կստանայ
Եւ վստահութիւն ձեզ հետ տեսնուելով:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ի՞նչպէս:

ՄԱՐԿԻԶ

Դուքս Ալբան գնում է Ֆլանդրիա:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Այդպէս եմ լսում:

ՄԱՐԿԻԶ

Արքան իւր խօսքը
Երբէք չէ փոխի: Այդ մեզ յայտնի է:
Բայց այս էլ կայ, որ Կարլոսը այստեղ
Զը պէտք է մնայ, մանաւանդ հիմա:
Անկարելի է Ֆլանդրիան զոհել:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Գիտէ՞ք մի հնար:

ՄԱՐԿԻԶ

Այո՛ — բայց սաստիկ
Վտանգաւոր է, յանդուգն է ինչպէս
Յուսահատութիւնն — Այլ հնար չկայ:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ասացէք տեսնեմ:

ՄԱՐԿԻԶ

Ձեզ, միայն ձեզ

Համարձակւում եմ յայտնել, թագուհի:
Միայն ձեզանից պէտք է այդ բանը
Լսէ Կարլոսը առանց զզուելու:
Թէ և անունը, որ դա պիտի կրէ,
Խորթ է ականջին —

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ապստամբութիւն: —

ՄԱՐԿԻԶ

Պէտք է արքայի դէմ ապստամբի
Կարլոս իշխանը. պէտք է նա ծածուկ
Հեռանայ Բրիւսսէլ, ուր Ֆլամանդացիք
Արդէն դիրքը բաց՝ սպասում են նորան:
Նորա մի խօսքով զէնք կառնէ ամբողջ
Նիդերլանդիան: Եւ արդար գործին
Զօրութիւն կըտայ արքայի որդին:
Նա Փիլիպպոսի գահը իւր զէնքով
Կըսասանեցնէ: Եւ ինչ բանին որ
Ձեր համաձայնում հայրը Մադրիդում,
Անշուշտ Բրիւսսէլում կը համաձայնի:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Այսօր տեսել է՞ք նորան և այդպէս
Վստահ խօսո՞ւմ է՞ք:

ՄԱՐԿԻԶ

Այո՛, որ այսօր
Տեսել եմ նորան:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ձեր նախագիծը
Երկիւղալի է — բայց և հրապուրիչ:
Ես կարծում եմ, որ իրաւունք ունիք —
Յանդուգն միտք է, և այդ պատճառով
Գուցէ աւելի հաւանում եմ ես:
Ես դորա վերայ լաւ կըմտածեմ:
Գիտէ՞ Իշխանը:

ՄԱՐԿԻԶ

Յանկալի է, որ
Նա ձեր բերանից լսէ այդ բանը:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Իրաւ մեծ միտք է — եթէ իշխանի
Մանուկ հասակը —

ՄԱՐԿԻԶ

Դա ինչաս չունի:
Այնտեղ են էգմոնդ և Օրանիէն,
Կայսր Կարլոսի քաջ զինուորները,
Որոնք խորհրդում նոյնքան խոհեմ են,
Որքան ահարկու պատերազմի մէջ:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ձեր միտքը վսեմ ու գեղեցիկ է —
Իշխանը պէտք է անշուշտ ներգործէ:
Այն դերը, որ նա ունի Մադրիդում,
Նորա փոխանակ իմ սիրան է տանջում —
Ես խոստանում եմ նորան Ֆրանսիան,
Այլ և Սավոյան: Ես համաձայն եմ
Ձեզ հետ, որ պէտք է իշխանը գործէ —
Բայց սորա համար փոյթ է հարկաւոր:

ՄԱՐԿԻԶ

Այդ էլ պատրաստ է: —

ԹԱԳՈՒՀԻ

Այդ ես կը հոգամ:

ՄԱՐԿԻԶ

Ուրեմն յոյս տամ, Թագուհի, նորան
Ձեզ հետ տեսութեան:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ես կը մոռանամ:

ՄԱՐԿԻԶ

Նա պատասխան է խնդրում ձեզանից —
Եւ ես խոստացայ, որ դատարկ ձեռով
Չեմ վերադառնայ:

(Իւր յիշատակարանը տալով նորան)

Այժմ երկու տող
Շատ բաւական է. —

ԹԱԳՈՒՀԻ (գրելուց յետոյ)

Էլի կը տեսնեմ
Ձեզ ուրիշ անգամ:

ՄԱՐԿԻԶ

Միշտ, երբ կը հրամայէք,
Ձերդ մեծութիւն:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Միշտ, երբ հրամայեմ,
Միշտ — Մարկիզ, ի՞նչպէս մեկնեմ ես ինձ այդ
Ազատութիւնը:

ՄԱՐԿԻԶ

Մեկնեցէք անմեղ,
Որքան կարող էք: Դա մեզ տուած է:
Այդ բաւական է — Թագուհուս համար
Այդ բաւական է:

ԹԱԳՈՒՀԻ (վերջացնելով խօսակցութիւնը)

Ի՞նչ կուրախանամ,
Մարկիզ, եթէ որ Եւրոպայի մէջ
Այդ տեղն էլ ստանար ազատութիւնը,
Ստանար Կարլոսից — խոստանում եմ ձեզ
Մասնակցութիւնս:

ՄԱՐԿԻԶ

Գիտէի, որ դուք
Ինձ կը հասկանաք:

ԴՔՍՈՒՀԻ ՕԼԻՎԱՐԷՑ (երևումէ դռան մէջ)

ԹԱԳՈՒՀԻ (սառնութեամբ մարկիզին)

Իմ տիրոջ կամքը
Ցարգելի է ինձ ինչպէս սուրբ օրէնք:
Գնացէք յայտնեցէք Թագաւորին իմ
Ամենախոնարհ հնազանդութիւնը:

(Նա մի նշան է տալիս մարկիզին, որ դուրս է գնում)

Ճեմելիք թագաւորական պալատում

ՉՈՐՐՈՐԴ ԵՐԵՒՈՑԹ

ԴՕՆ ԿԱՐԼՈՍ, ԿՈՄՍ ԼԷՐՄԱ.

ԿԱՐԼՈՍ

Այստեղ մեզ ոչ ոք չէ խանգարելու.
Ի՞նչ ունէիք դուք ինձ հաղորդելու:

ԼԷՐՄԱ

Վսեմափայլ իշխան, դուք մի բարեկամ
Ունէիք այստեղ։

ԿԱՐԼՈՍ

Որ ինձ յայտնի չէ —
Ի՞նչ էք կամենում դորանով ասել։

ԼԷՐՄԱ

Ուրեմն պէտք է ես ներողութիւն
Խնդրեմ ձեզանից, որ իմացել եմ
Աւելի, քանթէ իրաւունք կար ինձ։
Բայց, իշխան, որ ձեզ միամտացնեմ,
Պէտք է ասեմ, որ այդ բանը գիտեմ
Ուղիղ աղբիւրից. կարծ ասեմ — ինձնից։

ԿԱՐԼՈՍ

Խօսքն ո՞ւմ վերայ է։

ԼԷՐՄԱ

Մարկիզ Պօզայի։

ԿԱՐԼՈՍ

Ցեռոյ։

ԼԷՐՄԱ

Եթէ դուք յայտնել էք նորան,
Ինչ որ ուրիշին պէտք չէ իմանալ,
Ինչպէս որ ես երկիւղ եմ կրում —

ԿԱՐԼՈՍ

Երկի՞ւղ էք կրում։

ԼԷՐՄԱ

— Այո՛, նա այսօր
Արքայի մօտ էր։

ԿԱՐԼՈՍ

Իրա՞ւ։

ԼԷՐՄԱ

Երկու ժամ.
Եվ շատ մտերիմ խօսակցութեան մէջ։

ԿԱՐԼՈՍ

Մի՞թէ, ճշմարիտ։

ԼԷՐՄԱ

Ես չնչին բան չէր

Նոցա առարկան։

ԿԱՐԼՈՍ

Դորան խօսք չըկայ։

ԼԷՐՄԱ

Մի քանի անգամ, իշխան, լսեցի
Ես ձեր անունը։

ԿԱՐԼՈՍ

Ցուսով եմ, որ դա
Մի վատ նշան չէ։

ԼԷՐՄԱ

Այլև թագուհու
Ննջարանի մէջ այսօր առաւօտ
Շատ խորհրդաւոր կերպով յիշուել է։

ԿԱՐԼՈՍ

(զարմացած յետ է քաշվում)
Կոմն Լէրմա։

ԼԷՐՄԱ

Երբ որ մարկիզը գնաց,
Ես հրաման ստացայ նորան այսուհետև
Առանց յայտնելու թոյլ տալ արքային
Ներկայանալու։

ԿԱՐԼՈՍ

Այդ շատ մեծ բան է։

ԼԷՐՄԱ

Անօրինակ է, ինչ որ արքային
Ծառայում եմ ես։

ԿԱՐԼՈՍ

Իրաւ շատ շատ է —
Խնդրում եմ ասէք, թագուհու մասին
Ի՞նչ էին խօսում։

ԼԷՐՄԱ

Ո՛չ, ո՛չ, իմ իշխան։
Այդ ընդդէմ է իմ պարտաւորութեան։

ԿԱՐԼՈՍ

Զարմանալի է։ Մէկը ասում էք,
Միւսը պահում էք։

ԼԷՐՄԱ

Առաջինը ձեզ,
Երկրորդն արքային եմ ես պարտական։

ԿԱՐԼՈՍ

— Իրաւունք ունիք։

ԼԷՐՄԱ

Թէև մարկիզին
Իբրև պատուաւոր մարդ եմ ճանաչել։

ԿԱՐԼՈՍ

Ուրեմն լաւ էք ճանաչել նորան։

ԼԷՐՄԱ

Ամենատեսակ առաքինութիւն
Անբիծ է, մինչև փորձի տակ կընկնի։

ԿԱՐԼՈՍ

Այո՛, այդպէս է։

ԼԷՐՄԱ

Եւ իմ կարծիքով
Մի ընչին բան չէ արքայի շնորհը։
Շատ առաքինի մարդիկ բռնուել են
Այդ ոսկէ կարթով։

ԿԱՐԼՈՍ

Այո՛։

ԼԷՐՄԱ

Երբեմն
Խոհեմութիւն է յայտնել այն բանը,
Ինչ որ էլ ծածկել անկարելի է։

ԿԱՐԼՈՍ

Այո՛ այդպէս է։ Սակայն ասացիք,
Որ դուք մարկիզին իբրև պատուաւոր
Մարդ էք ճանաչել։

ԼԷՐՄԱ

Թէ դարձեալ նոյնն է,
Կասկածս նորան վատացնելու չէ,
Եւ դուք, իմ իշխան, կրկին կըշահուիք։

(ուզումէ գնալ)

ԿԱՐԼՈՍ

(շարժած հետևումէ նորան և սխմումէ նորա ձեռը)

Ես եռապատիկ կըշահուիմ, ազնիւ
Եւ պատուական մարդ — ես հարստացայ
Նոր բարեկամով, բայց չըդնեցի
Նորան առաջին բարեկամիս գնով։

(Լերման դուրս է գնում)

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ԵՐԵՒՈՑԹ

ՄԱՐԿԻԶ ՊՕԶԱ գալիս է ճիմելիքով, ԿԱՐԼՈՍ։

ՄԱՐԿԻԶ

Կարլոս, Կարլոս, կա՞ց։

ԿԱՐԼՈՍ

Այս ո՞վ է կանչում։
Վա՜հ, դու ես։ Ինչ լաւ։ Ես վանքն եմ գնում,
Դու էլ չուշանաս։

(ուզում է գնալ)

ՄԱՐԿԻԶ

Միայն երկու բոպէ համբերիր, Կարլոս։

ԿԱՐԼՈՍ

Եթէ մեզ տեսնե՞ն։—

ՄԱՐԿԻԶ

Ո՛չ, մի վախենար։
Բոպէի բան է։ Լսիր, թագուհին —

ԿԱՐԼՈՍ

Հօրս մօտ էի՞ր։

ՄԱՐԿԻԶ

Այո՛, կանչել էր։

ԿԱՐԼՈՍ (ակնկալութեամբ)

Ցետոյ։

ՄԱՐԿԻԶ

Վճռած է, մօրդ կը տեսնես։

ԿԱՐԼՈՍ

Բայց արքա՞ն։ Ասա՛, նա ի՞նչ էր ուզում։

ՄԱՐԿԻԶ

Ոչինչ — միմիայն հետաքրքրութիւն։
Ուզում էր տեսնել, թէ ինչ մարդ եմ ես —
Գուցէ աւելորդ ջերմեռանդութիւն
Մի բարեկամի։ Ինքս էլ չը գիտեմ։
Միայն թէ պաշտօն առաջարկեց ինձ։

ԿԱՐԼՈՍ

Որից ի հարկէ հրաժարուեցար դու։

ՄԱՐԿԻԶ

Հասկանալի է։

ԿԱՐԼՈՍ

Միմեանցից ի՞նչպէս
Բաժանուեցաք դուք։

ՄԱՐԿԻԶ

Բաւականին լաւ։

ԿԱՐԼՈՍ

Այնտեղ իմ մասին ոչինչ խօսք չեղաւ։

ՄԱՐԿԻԶ

Քո մասի՞ն։ Այո՛. բայց հարևանցի։
(հանում է մի յիշատակարան և տալիս է Լիսանին)
Առ այժմ ահա մի երկու տող բան
Թագուհուց գրած։ Վաղը կիմանամ
Ինչ տեղ և ինչպէս։

ԿԱՐԼՈՍ

(կարդում է առանց ուշադրութեան, յետոյ պահում է յիշատակարանը և ուզում է գնալ)

Ուրեմն վանքում
Մենք կը տեսնուինք։

ՄԱՐԿԻԶ

Կա՛ց, ի՞նչ ես շտապում։
Այստեղ մարդ չըկայ։

ԿԱՐԼՈՍ (ակամայ ժպտելով)

Միթէ փոխե՞լ ենք
Մենք մեր դերերը։ Շատ ապահով ես
Այսօր, Բոդրի՛գօ։

ՄԱՐԿԻԶ

Բայց ինչի՞ այսօր։

ԿԱՐԼՈՍ

Ի՞նչ է գրում ինձ Թագուհին։

ՄԱՐԿԻԶ

Միթէ

Ներ չըկարդացի՞ր։

ԿԱՐԼՈՍ

Ե՞ս։ Այո՛, իրաւ։

ՄԱՐԿԻԶ

Ի՞նչ պատահեցաւ։ Ի՞նչ եղաւ, Կարլոս։

ԿԱՐԼՈՍ

(Նորից կարդում է գրուածը, ոգևորուած և ուրախ)

Երկնային հրեշտակ, այո՛, կըլինիմ —
Այո՛, կըդառնամ ես քեզ արժանի —
Վեհանձն հոգիք սիրով աւելի
Վեհանձնանում են։ Ինչ կուզէ լինի.
Դու հրամայում ես. ես կըհնազանդուիմ —
Նա ինձ գրում է, որ ես պատրաստուիմ
Մի շատ կարևոր որոշման համար։
Ի՞նչ է կամենում։ Արդեօք չըգիտե՞ս։

ՄԱՐԿԻԶ

Դիցուք թէ գիտեմ։ Միթէ կարո՞ղ ես
Այժմ դու լսել։

ԿԱՐԼՈՍ

Ցաւեցա՞ր ինձնից։
Միտքս ցրուած էր։ Ների՛ր, Բոդրի՛գօ։

ՄԱՐԿԻԶ

Ցրուա՞ծ էր։ Պատճա՞ռ։

ԿԱՐԼՈՍ

Ինքս էլ չըգիտեմ։
Ուրեմն ի՞մն է այս մատենիկը։

ՄԱՐԿԻԶ

Ընդհակառակը եկել եմ խնդրել,
Որ քոնն էլ ինձ տաս։

ԿԱՐԼՈՍ

Ի՞մը։ Բայց ինչի՞։

ՄԱՐԿԻԶ

Եւ բոլոր մանր մունր թղթերը,
Որոնք չըպէտք է երրորդ ձեռն անցնին.
Նամակներ, կամ թէ ուրիշ գրուածներ —
Կարճ ասեմ — Կարլո՛ս — քո պահարանը։

ԿԱՐԼՈՍ

Բայց ինչի՞ համար։

ՄԱՐԿԻԶ

Զգուշութեան համար։

Ով գիտէ, յանկարծ ինչ կըպատահի։
Իսկ ինձ մօտ ոչ ոք չի որոնի։ Տուր։

ԿԱՐԼՈՍ

Զարմանալի է։ Արդեօք ի՞նչ է այս։

ՄԱՐԿԻԶ

Միամիտ եղիր։ Ոչինչ բան չըկայ,
Լոկ զգուշութիւն է վտանգի առաջ։
Ես միտք չունիմ, հաւատա՛, Կարլոս,
Ես միտք չունիմ քեզ վախեցնելու։

ԿԱՐԼՈՍ

(տալիս է Նորան յիշատակարանը)

Լա՛ւ պահիր։

ՄԱՐԿԻԶ

Այո՛։

ԿԱՐԼՈՍ

(Նշանաւոր կերպով նայումէ Նորան)

Ո՛հ, Բոդրիգո, ես
Շատ բան տուի քեզ։

ՄԱՐԿԻԶ

Ոչ այնքան, որքան
Արդէն ունիմ ես ստացած քեզանից —
Ուրիմն այնտեղ, Կարլոս, մնացածը.
Այժմ մնաս բարով։

(ուզում է գնալ)

ԿԱՐԼՈՍ

(երկմտութեան մէջ է—վերջապէս յետ է կանչում Նորան)

Խնդրում եմ մի՛ն կէ
Տուր նամակները. նոցանից մէկը
Նա ինձ գրել է Ալկալա, երբ որ
Այնտեղ մերձ ի մահ հիւանդ էի ես։
Ես այդ նամակը միշտ պահում էի
Այստեղ սրտիս վրայ։ Գորանից զըկուիլ
Ծանր է ինձ համար։ Այդ մէկ հատը տուր —
Մնացածը տար։

(հանում է նամակը և վերադարձնում է թղթակալը)

ՄԱՐԿԻԶ

Կարլոս, ակամայ
Համաձայնում եմ։ Այդ նամակն էլի
Աւելի ուզում։

ԿԱՐԼՈՍ

Մնաս բարով։

(Նա կամաց հեռանումէ և մի վայրկենի չափ կանգնում է դռան մօտ։ յետ է դառնում և տալիս է Նորան նամակը)

Ահա։

(Նորա ձեռը դողում է, արտասուքներ են թափվում Նորա աչքերից. Նա փաթաթվում է մարկիզի վզին և երեսը ծածկում է Նորա կուրծքի մէջ)

Այդ չի՛ կամենայ հայրս, Բոդրիգո,
Այնպէս չէ՞, հայրս այդ չի՛ կամենայ։

(Նա շուտ հեռանում է)

ՎԵՑԵՐՈՐԴ ԵՐԵՒՈՑԹ

ՄԱՐԿԻԶ

(զարմացած նայումէ Նորա ետեւից)

Կարելի՞ բան է։ Ուրեմն Նորան
Ես չե՞մ ճանաչել. լա՛ւ չեմ ճանաչել։
Նորա սրտի մէջ այդ ծալը ինձնից
Ծածո՞ւկ էր մնացել։ Նա կասկածո՞ւմ է
Իւր բարեկամից։ Ո՛չ, ո՛չ, իմ կողմից
Զրպարտութիւն է։—Ի՞նչ արեց նա ինձ,
Որ ես ամենից տկարս Նորան
Ամբաստանում եմ։ Ինքս կանէի
Ինչ որ յանցանք եմ համարում Նորան —
Որ նա զարմացաւ — իրաւունք ունէր։
Ե՞րբ է նա ծածկել իւր բարեկամից
Իւր խորհուրդները։— Նա ցաւ է զգում.
Կարլոս, չեմ կարող ես ազատ պահել
Սիրտդ ցաւերից. դեռ ևս աւելի
Պէտք է տանջեմ ես քո բարի հոգին։
Արքան հաւատաց անօթին, որին
Ցանձնեց սրբազան խորհուրդն իւր սրտի։

Հաւատարմութիւնը պահանջում է
Շնորհակալութիւն: Ի՞նչ օգուտ էր քեզ
Իմ շատ խօսելուց, երբ լռութիւնս
Ցաւ չէ պատճառում. դուցէ նոքանից
Ազատ է պահում: Ի՞նչ հարկաւոր է
Ցոյց տալ քնածին շանթաբեր ամպը,
Որ նորա գլխին ծանր կախուած է —
Բաւական է, որ կամաց հեռացնեմ,
Որ երբ դու զարթես, պարզ երկինք տեսնես:

(դուրս է գնում)

թագաւորի առանձնարանը

ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ ԵՐԵՒՈՅԹ

ԹԱԳԱՒՈՐ, նստած է բազկաթոռի վերայ. նորա մօտ կանգնած է ԻՆՖԱՆՏԻՆԱ ԿԼԱՐԱ ԵՒԳԷՆԻԱ

ԹԱԳԱՒՈՐ (երկար լռութիւնից յետոյ)

Ո՛չ: Սա իմ դուստրն է — ի՞նչպէս կարող է
Բնութիւնը այսպէս ճշմարտութեամբ խաբել:
Այս երկնակապոյտ աչքերը իմն են:
Բոլոր գծերը ճիշտ իմ գծերն են:
Իմ սիրոյ զաւակ: Այո՛, դու իմն ես:
Ահա իմ կուրծքին սխմում եմ ես քեզ —
Դու իմ արիւնն ես:

(յանկարծ լռում է)

— Իմ արիւն: Չէ՞ որ
Այդ բանից եմ ես աւելի դողում:
Չէ՞ որ որդիս էլ իմ պատկերն ունի:

(վեր է առնում պատկերը և փոփոխակի նայումէ նորա վերայ ու դիմացի հայելու մէջ—վերջապէս ձգումէ պատկերը գետնի վերայ, շուտով վեր է կենում և հեռացնում է իրանից երեխային)

Հեռու ինձանից, հեռու, ո՛հ, հեռու:
Այս անդունդի մէջ խապառ կորչում եմ:

ՈՒԹԵՐՈՐԴ ԵՐԵՒՈՅԹ

ԿՈՄՍ ԼԷՐՄԱ, ԹԱԳԱՒՈՐ.

ԼԷՐՄԱ

Տէր արքայ, խակոյն եկաւ Թագուհին
Նախասենեակը:

ԹԱԳԱՒՈՐ

Հիմա՞:

ԼԷՐՄԱ

Խնդրում է,
Որ ունկնդրութիւն շընորհէք նորան —

ԹԱԳԱՒՈՐ

Հիմա՞, հիմա՞, այս անսովոր ժամի՞ն—
Ոչ, ես չեմ կարող այժմ ընդունել —
Հիմա չեմ կարող —

ԼԷՐՄԱ

Ահա Թագուհին —

(նա դուրս է գնում)

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ԵՐԵՒՈՅԹ

ԹԱԳԱՒՈՐ, ԹԱԳՈՒՀԻ, մտնում է, ԻՆՖԱՆՏԻՆԱ.

(Ինֆանտինան վազում է Թագուհու մօտ և կպչում է նորան. Թագուհին ընկնում է Թագաւորի առաջ, որ լուռ և չփոթուած կանգնած է)

ԹԱԳՈՒՀԻ

Իմ տէր ամուսին — ես արդարութիւն
Խնդրում եմ ձեզնից.

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ի՞նչ: Արդարութիւն —

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ես անպատուած եմ։ Արկղս կոտրել են —

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ի՞նչպէս։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Եւ միջից անյայտացել են
Մի քանի բաներ, որոնք ինձ համար
Շատ թանգագին են։ —

ԹԱԳԱՒՈՐ

Որոնք ձեզ համար
Շատ թանգագի՞ն են։ —

ԹԱԳՈՒՀԻ

Թանգագին իրանց
Նշանակութեամբ, որոնց կարող է
Հանգամանքներին անտեղեակ մարդու
Ցանդգնութիւնը —

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ցանդգնութի՞ւնը —
Նշանակութի՞ւն — սակայն վե՞ր կացէք։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ոչ, իմ ամուսին, մինչև որ հաստատ
Խոստում չը տաք ինձ ձեր արքայական
Իշխանութեամբը բաւականութիւն
Տալ ինձ, բերելով առաջս գողին,
Եթէ ոչ՝ փոխել իմ ծառաներին,
Որոնք անկասկած թաքցնում են գողին —

ԹԱԳԱՒՈՐ

Սակայն վե՞ր կացէք — Այդ դըրութեան մէջ —
Վե՞ր կացէք։

ԹԱԳՈՒՀԻ (վեր է կենում)

Որ նա բարձրաստիճան է,
Այդ աշկարայ է — Արկղիս մէջը կար

Ակն ու մարգարիտ, որ մէկ միլիոնից
Աւելի արժէր. իսկ նա տարել է
Միայն նամակներ։ —

ԹԱԳԱՒՈՐ

Որոնց մասին ես —

ԹԱԳՈՒՀԻ

Պատրաստ եմ, տէր իմ։ Այդ նամակները,
Այլև մի պատկեր իշխանիցն էին։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ումի՞ց —

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ձեր որդուց։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ձեր անուամբ։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Այո՛։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Կարլոս իշխանի՞ց։ Եւ դուք այդ բանը
Ի՞նձ էք ասում, ի՞նձ։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ինչի՞ չասեմ ձեզ,
Տէր և ամուսին։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Եւ այդ ճակատո՞վ։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Այդ ի՞նչ էք ասում։ Մի՞թէ չէ՞ք յիշում
Այն նամակները, որ թոյլտուութեամբ
Երկու արքունեաց Դօն Կարլոսը ինձ
Գրում էր Սէն Ժերմէն։ Արդեօք թո՞յլ էր տուած
Նոյնպէս պատկերը, որ նա նոցա հետ
Ինձ ուղարկել էր, թէ միայն նորա
Ա՛հմարեր յոյսն էր կառավարել այդ
Հսմարձակ քայլը — Ես յանձնառու չեմ

Վճռել այդ հարցը: Գուցէ դա էր մի
Անզգուշութիւն, որ ներելի է —
Ես Նորա համար երաշխաւոր եմ:
Ի՞նչ կը մտածէր նա այն ժամանակ,
Թէ այդ պատկերը իւր մօր համար էր:
(տեսնելով Թագաւորի վրդովուիլը)
Ի՞նչէր: Ի՞նչ եղաւ —

ԻՆՖԱՆՏԻՆԱ

(որ այդ միջոցին գտնելով պատկերը գետնի վերայ և նորա հետ խաղալով, տալիս է Թագուհուն)

Տէս, ինչ գեղեցիկ
Պատկեր է, մայրիկ —

ԹԱԳՈՒՀԻ

Այդ ի՞նչ է: Իմն է —

(Նա ճանաչում է պատկերը, և անխօս մնում է կանգնած քարացածի պէս: Նա և Թագաւորը նայում են միմեանց անթարթ աչքով: Երկար լռութիւնից յետոյ)

Խոստովանում եմ, տէր, այդ միջոցը
Ամուսնու սիրտը փորձելու համար,
Շատ աղնիւ է և արքայավայել —
Բայց էլի մի բան ուզում եմ հարցնել:

ԹԱԳԱՒՈՐ

Հարցնելը, տիկի՛ն, ինձ կը վայելի:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Թող իմ կասկածով գոնէ չը տանջուի
Անմեղութիւնը: — Եթէ ուրեմն
Ձեր հրամանովն էր այդ գողութիւնը —

ԹԱԳԱՒՈՐ

Այո՛:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ուրեմն ինձ էլ ոչ ոքին
Պէտք չէ մեղադրել, ոչ ոքին խղճալ,
Բացի ձեզանից: Ափսոս, էջ ձեզ կին
Այնպիսին, որին այդ միջոցները
Յարմար լինէին:

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ես արդէն գիտեմ,
Տիկի՛ն, այդ ոճը — էլ երկրորդ անգամ
Ինձ չէք խաբելու, ինչպէս խաբեցիք
Արանջուէցում: Այժմ աւելի
Լաւ եմ ճանաչում այն հրեշտակի պէս
Անմեղ Թագուհուն, որ այն ժամանակ
Այնպիսի պատուով պաշտպանեց իրան:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Այս ի՞նչ է:

ԹԱԳԱՒՈՐ

Տիկի՛ն, մի երդարացնէք,
Աննենգ խօսեցէք — Արդեօք իրա՞ւ է,
Այժմ էլ իրա՞ւ է որ ոչ ոքի հետ
Չէք խօսել այնտեղ: Ճշմարիտ է այդ:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ես իշխանի հետ խօսել եմ: Այո՛:

ԹԱԳԱՒՈՐ

Այո՞, ասում էք — Ուրեմն պարզ է,
Աշկարայ բան է: Այդպէս ըբաբար,
Այդպէս անխնա՞յ վարուել պատուիս հետ:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Տէր, թէ երկիւղ կար մի պատուի համար,
Ապա աւելի մեծին վտանգ կար,
Քան թէ կաստիլիան ինձ պարգևել է:

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ինչի՞ ուրացաք:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Որովհետև, տէր,
Սովոր չեմ, որ ինձ յանցաւորի պէս
Քննեն պալատի սպասաւորների
Ներկայութեամբը: Ես չեմ ուրանայ
Ճշմարտութիւնը, եթէ բարութեամբ

ЛЕНИНГРАДСКІЙ ИНСТИТУТЪ ИСТОРІИ ФИЛОСОФІИ И ЛИНГВИСТИКИ БИБЛІОТЕКА

Եւ պատուով հարցնեն։ Բայց արդեօք այդպէ՞ս
Խօսեցաք ինձ հետ Արանջուէցում
Ձեր մեծութիւնը։ Մի՞թէ պալատին
Պէտք է հաշիւ տան թագուհիները
Իրանց ընթացքում։ Ես ընդունեցի
Այնտեղ իշխանին, որովհետև նա
Սաստիկ խնդրում էր։ Այդպէս վարուեցայ,
Որովհետև ես այդպէս կամեցայ —
Որովհետև ես սովորութեանը
Հաշիւ տալու չեմ երբէք այն բանում,
Ինչ որ անպատշաճ չէ իմ կարծիքով. —
Եւ թէ ծածկեցի ես այն ձեռանից,
Պատճառը այն էր, որ չէի ուզում
Իմ ծառաների առաջ պաշտպանել
Ձեր մեծութեան դէմ իմ իրաւունքը։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Շատ համարձակ է քօսում դուք, տիկին։ —

ԹԱԳՈՒՀԻ

Եւ որովհետև, աւելացնում եմ,
Իշխանը դժուար թէ իւր հօր սրտում
Գտնում լինի այն արդարութիւնը,
Որին իրաւամբ արժանի է նա։ —

ԹԱԳԱՒՈՐ

Արժանի է նա։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ի՞նչ հարկաւոր է
Ծածկել ձեռանից — ես շատ յարգում եմ
Եւ սիրում նորան ինչպէս թանգագին
Իմ աղգականին, որ համարուած էր
Երբեմն արժանի կրել աւելի
Սիրելի անուն։ — Ես չեմ հասկանում,
Ինչ՞ ինձ համար պէտք է նա լինի
Աւելի օտար, քան թէ միւսները,
Որովհետև նա երբեմն ինձ համար
Աւելի թանգ էր, քան թէ ամենքը։

Եւ եթէ որ ձեր քաղաքականութիւնն
Կապեր է կապում իւր ուզածի պէս,
Ապա նոյնքան հեշտ չի լինի նորան
Լուծել կապածը։ Ձեմ ուզում ասել
Ուրիշի կամքով — և որովհետև
Ստիպուած եմ խօսել — Ուրեմն իմացէք —
Որ այսուհետև ես էլ կամք չունիմ
Սիրտս կաշկանդել։ —

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ո՛հ, Էլիսաբէթ,
Դուք ինձ տեսել էք թոյլ ժամանակս։
Այդ յիշատակը ձեզ սիրտ է տալիս։
Դուք հաւատում էք ձեր զօրութեանը,
Որ այնքան անգամ փորձել էք ինձ վրայ —
Բայց ըզգոյշ եղէք, ըզգոյշ, վախեցէք։
Այն բանը, որ ինձ հասցրեց թուլութեան,
Կարող է հասցնել և կատաղութեան։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ես ի՞նչ եմ արել։

ԹԱԳԱՒՈՐ (բռնում է նորա ձեռը)

Թէ ճշմարիտ է։
Մի՞թէ արդէն չէ՞, թէ աւելանայ
Ձեր մեղադրանքը մաղաչափ գոնեա —
Թէ որ խաբուած եմ —

(թողնում է նորա ձեռը)

Այս թուլութեանն էլ
Կարող եմ յաղթել։ Այո՛, կարող եմ
Եւ կամենում եմ — Եւ այն ժամանակ
Վա՛յ ձեզ և վա՛յ ինձ։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Բայց ի՞նչ եմ արել։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Եւ այն ժամանակ արիւն կը թափուի —

ԹԱԳՈՒՀԻ

Տէր Աստուած, — բանը այդ տեղն է հասել։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Այժմ ինքս ինձ էլ չեմ ճանաչում —
Ես էլ չեմ յարգում, ոչ սովորութիւն,
Ոչ բնութեան ձայնը, ոչ դաշնադրութիւն։ —

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ես շատ ցաւումեմ, արքայ, ձեզ համար։ —

ԹԱԳԱՒՈՐ

(չկարողանալով ինքն իրան զսպել)

Անառակ կնոջ ցաւակցութիւնը,
Կարեկցութիւնը —

ԻՆՖԱՆՏԻՆԱ

(վախեցած կպչումէ մօրը)

Արքան բարկացաւ
Եւ իմ դեղեցիկ մայրը լալիս է։

ԹԱԳԱՒՈՐ

(կոշտութեամբ հեռացնումէ Թագուհուց երեխային)

ԹԱԳՈՒՀԻ

(քնքշութեամբ և վսեմութեամբ, բայց դողդոջուն ձայնով)

Ձեր հալածանքից գոնեա ազատեմ
Այս երեխային։ Ե՛կ, որդեակ, գնանք։
(առնելով նորան իւր գիրկը)
Եթէ քեզ արքան էլ չէ ճանաչում,
Ես Պիրինէեան լեռնաշղթայի
Միւս կողմից պէտք է վկաներ կանչեմ,
Որոնք մեր արդար գործը պաշտպանեն։

(ուզումէ գնալ)

ԹԱԳԱՒՈՐ (զարմացած)

Թագուհի։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ո՛չ ոչ։ Ես էլ չեմ կարող։ —

Արդէն չափն անցաւ —

(նա ուզումէ հասնել դռանը, և չեմքի մօտ վեր է ընկնում երեխայի հետ միասին)

ԹԱԳԱՒՈՐ

(չփոթուած վազումէ նորա մօտ)

Աստուած, այս ի՞նչ է։

ԻՆՖԱՆՏԻՆԱ

(աղաղակումէ սաստիկ վախեցած)

Ա՛խ, վա՛յ իմ մայրը արիւն է թափում։

(դուրս է վազում)

ԹԱԳԱՒՈՐ (սաստիկ անհանգիստ)

Սոսկալի դիպուած։ Արիւն։ Ինչի՞ ինձ
Այդպէս պատժումէք։ Վեր կացէք գետնից,
Շո՛ւտ հանգստացէք։ Վեր կացէք — ահա
Եկան, կը տեսնեն — ուզումէք ամբողջ
Պալատս զմայլի՞ այս տեսարանով,
Պէտք է խնդրե՞մ ձեզ, որ դուք վեր կենաք։

(Թագուհին վեր է կենում Թագաւորի օգնութեամբ)

ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ԵՐԵՒՈՒԹ

ԱՌԱՋԻՆՆԵՐԸ, ԱԼԲԱ, ԴՕՄԻՆԳՕ վախեցած ներս են մտնում, նոցա հետևում են նաժիշտներ.

ԹԱԳԱՒՈՐ

Տարէ՛ք Թագուհուն շուտ իւր սենեակը,
Նա տկարացաւ։

(Թագուհին դուրս է գնում իւր նաժիշտների հետ. Ալբան և Դոմինգօն առաջ են գալիս)

ԱԼԲԱ

Տէ՛ր իմ, Թագուհին
Լացած աչքերով, երեսն արիւնոտ։ —

ԹԱԳԱՒՈՐ

Այդ զարմացնո՞ւմ է սատանաներին,

Որոնք այդ բանը ինձ անել տուին։

ԱԼԲԱ և ԴՕՄԻՆԳՕ

Մե՞նք։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Որոնք ինձ շատ բան ասացին,
Որ կատաղեցնեն, բայց ոչինչ բանով
Չըհամոզեցին։

ԱԼԲԱ

Մենք տուինք այնքան,
Որքան ունէինք։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Դժոխքը լենի
Շնորհակալ ձեզնից։ Ես զլջում եմ իմ
Արածի վերայ։ Միթէ կարո՞ղ է
Ցանցաւոր խիղճը այն տեսակ խօսիլ։

ՄԱՐԿԻԶ ՊՕԶԱ (բեմի ետև)

Կարո՞ղ եմ հիմա տեսնել արքային։

ՅԱՍՆԵՒՄԻԵՐՈՐԴ ԵՐԵՒՈՑԹ

ՄԱՐԿԻԶ ՊՕԶԱ, ԱՌԱՋԻՆՆԵՐԸ

ԹԱԳԱՒՈՐ

(Լսելով Մարկիզի ձայնը ուրախանում է և մի քանի քայլ դէմ է գնում նորան)

Ահա՛ նա եկաւ։ Բարով ձեզ, մարկիզ —
Դուք հարկաւոր էք, Ալբա՛, հեռացէք։

(Ալբան և Դօմինգօն զարմացած նայում են միմեանց և դուրս են գնում)

ՅԱՍՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ԵՐԵՒՈՑԹ

ԹԱԳԱՒՈՐ ԵՒ ՄԱՐԿԻԶ ՊՕԶԱ

ՄԱՐԿԻԶ

Տէր իմ, ծերունուն, որ քսան անգամ
Պատերազմներում դէմ է գնացել

Ձեզ համար մահուան, ծանր կըթուայ,
Տեսնելով իրան այդպէս հեռացրած։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ձեզ կըվայելէ այդպէս մտածել,
Ինձ այսպէս վարուիլ։ Ինչ որ դուք էիք,
Մարկիզ, ինձ համար քանի մի ժամում,
Նա այդ չէ եղել իւր ամբողջ կեանքում։
Ես չեմ կամենում ծածկել իմ սէրը,
Իմ արքայական շնորհը պիտի
Լուսափայլ դրոշմեմ ես ձեր ճակատին։
Ես կամենումեմ, որ նախանձելի
Լինի ամենին իմ բարեկամը։

ՄԱՐԿԻԶ

Եւ այն ժամանակ, երբ որ խաւարի
Թաղանթը միայն արժանայնումէ
Նորան այդ անուան։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ի՞նչ էք բերում ինձ։

ՄԱՐԿԻԶ

Ես անց եմ կենում նախասենեակում
Եւ մի սոսկալի լուր եմ իմանում,
Որ ինձ թւումէ անհաւատալի —
Սաստիկ վէճ — արիւն — իբր թագուհին —

ԹԱԳԱՒՈՐ

Այնտեղից՞ եկաք։

ՄԱՐԿԻԶ

Սարսափ կըպատէր
Ինձ, եթէ որ այդ լուրը չըստուէր,
Եթէ որ մի բան պատահած լինէր
Այդ միջոցին ձեր մեծութեան կողմից —
Շատ նշանաւոր գիւտեր եմ արել,
Որոնք փոխումեն գործի դրութիւնը։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ի՞նչ կայ, ասացէ՛ք։

ՄԱՐԿԻԶ

Ես յարմար միջոց
Գտայ ձեռք բերել կարլոս իշխանի
Պահարանը իւր միջի թղթերով,
Որոնք, յոյս ունիմ, փոքր ինչ լրպարզեն —

(Նա տալիս է Թագաւորին կարլոսի պահարանը)

ԹԱԳԱՒՈՐ

(չտապով աչքի տակն է անցկացնում թղթերը)

Նամակ իմ հօրից — որի մասին ես
Բան չեմ իմացել:

(Նա կարդում է այդ նամակը և դնում է մի կողմը և սկսում է կարդալ միւս նամակները)

Մի յատակագիծ
Բերդի շինութեան — քանի մի մտքեր
Տացիտի գրքից — բայց այ՞ս, այս ի՞նչ է —
Գիրն ինձ ծանօթ է: Կնոջ գրած է:

(Նա ուշադրութեամբ կարդում է երբեմն ձայնով երբեմն կամաց)

«Այս բանալիքով — — սենեակները
«Թագուհու բաժնում» — Ա՛հ, այս ինչ բան է —
«Այնտեղ կարող է սէրը համարձակ —
«Եւ գեղեցիկ վարձ» — Ո՛հ, դժոխային
Դաւաճանութիւն: Իմացայ, նա է,
Այս նորա գիրն է:

ՄԱՐԿԻԶ

Թագուհո՞ւ գիրը:

Անկարելի է —

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ո՛չ, ո՛չ, էլ ոչ
Իշխանուհունն է: —

ՄԱՐԿԻԶ

Ուրեմն սուտ չէր,
Ինչ որ Հենարէց մանկլաւիկը ինձ
Փոքր առաջ պատմեց: Նա ինքն էր տարել
Գիրն ու բանալին:

ԹԱԳԱՒՈՐ

(սաստիկ վրդոված բռնում է մարկիզի ձեռը)

Մարկիզ, ո՜հ, Մարկիզ,
Ի՞նչ զարհուրելի մարդկանց ձեռին եմ:
Այդ կինը — պէտք է խոստովանիմ ձեզ —
Այդ կինը կոտրեց Թագուհու արկղը,
Եւ առաջինը նա ինձ զգուշացրեց —
Ո՛վ գիտէ, ո՞րքան միախորհուրդ է
Հետը աբեղան — ես մի անօրէն
Նենգութեան զոհ եմ:

ՄԱՐԿԻԶ

Ապա ուրեմն

Լաւ էր, որ —

ԹԱԳԱՒՈՐ

Մարկիզ, ես վախենում եմ,
Որ ամուսնուս հետ շատ խիստ վարուեցայ:

ՄԱՐԿԻԶ

Եթէ իշխանի և Թագուհու մէջ
Կայ մի կերպ ծածուկ համաձայնութիւն,
Ես համոզուած եմ, որ նպատակը
Այն չէր, որի մէջ ամբաստանուած են:
Ես հաստատ գիտեմ, որ Դօն Կարլոսի
Բրիւսսէլ գնալու միտքը յղացաւ
Ամենից առաջ Թագուհու գլխում:

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ես ինքս էլ այդպէս էի միշտ կարծում:

ՄԱՐԿԻԶ

Տէր իմ, Թագուհին շատ փառասէր է —
Կարող եմ արդեօք աւելի ասել —
Նա սրտի ցաւով տեսնում է իւր մեծ
Ցոյսերից խաբուած և իշխանութեան
Մասնակցութիւնից իրան հեռացրած:
Իշխանի անփորձ, մանուկ հասակը
Ցարմար էր նորա նպատակներին —

Իսկ Նորա սիրտը — դժուար թէ սիրոյ
Ընդունակ լինի։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ես չեմ վախենում
Նրա քաղաքական նպատակներից։

ՄԱՐԿԻԶ

Արդեօք սիրո՞ւմէ Նորան իշխանը —
Արդեօք այլ երկիւղ չկա՞յ Նորանից,
Այդ հարցը ահա՛ պէտք է լաւ քննել։
Մեծ զգուշութիւն է հարկաւոր այստեղ։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Դուք Նորա համար երաշխաւոր էք —

ՄԱՐԿԻԶ (կարճ մտածելուց յետոյ)

Եթէ ընդունակ համարում էք ինձ,
Տէ՛ր, այդ պաշտօնին, ապա խնդրում եմ,
Որ ինձ անսահման իրաւունք շնորհէք
Վարել այդ գործը ինչպէս կամենամ։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ես համաձայն եմ։

ՄԱՐԿԻԶ

Գոնեա մի՛ տաք
Ինձ օգնականներ, որոնք գործիս մէջ
Ինձ արգելք լինին։ —

ԹԱԳԱՒՈՐ

Լաւ։ Խոստանում եմ.
Դուք բարի հրեշտակ էիք ինձ համար։
Որքան շնորհակալ եմ ես ձեզանից
Այդ բանի համար։

(կոմս Լէրմային, որ վերջին խօսքերի ժամանակ ներս է մտնում)

Ի՞նչ դրութեան մէջ
Թողնք թագուհուն։

ԼԷՐՄԱ

Դեռ ևս շատ թոյլ
Ուշաթափ լինելուց։

(Նա մի կասկածոտ հայեացք է ձգում մարկիզի վերայ և դուրս է գնում)

ՄԱՐԿԻԶ

(կարճ լռութենից յետոյ թագաւորին)

Մի զգուշութիւն էլ
Պէտք է գործ դնել։ Գուցէ իշխանին
Զգուշացնեն Նորա բարեկամները —
Գուցէ ունենայ յարաբերութիւն
Ապստամբների հետ գէնտ քաղաքում։
Երկիւղն յուսահատ քայլեր կարող է
Անել տալ Նորան — եւ այդ պատճառով
Վատ չէր լինելու առաջուց տեսնել
Պատրաստութիւններ այդ դէպքի առաջն
Իսկոյն առնելու։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Շատ ճշմարիտ է,
Բայց ի՞նչպէս անենք։ —

ՄԱՐԿԻԶ

Ձեր մեծութիւնը
Կըտաք ինձ ծածուկ արգելման հրաման,
Որ կարողանամ իսկոյն գործ դնել,
Երբ վտանգ լինի — և —

(տեսնելով որ թագաւորը դժուարանում է)

Թող առ այժմ
Տէրութեան գաղտնիք լինի, մինչև որ —

ԹԱԳԱՒՈՐ

(գնում է գրասեղանի մօտ և ստորագրում է արգելման հրամանը)

Երբ տէրութիւնը վտանգի մէջ է,
Պէտք է գործ դնել զօրեղ միջոցներ։
Առէ՛ք այս, մարկի՛զ։ Ձեզ աւելորդ է
Խնայել պատուիրել —

ՄԱՐԿԻԶ

(արգելման հրամանը ընդունելով)

Ձերդ մեծութիւն,
Կարիք միջոցի համար է միայն։

ԹԱԳԱՒՈՐ

(դնելով ձեռը Նորա ուսին)

Գնացէք, սիրելի՛ Մարկիզ, գնացէք —
Որ խաղաղութիւն բերէք իմ սրտին,
Բերէք հանգիստ քուն իմ դիշերներին։

(Նոքա դուրս են գնում զանազան կողմերից)

Ճեմելիք

ՅԱՍՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ԵՐԵՒՈՒԹ

ԿԱՐԼՈՍ գալիս է սաստիկ չփոթուած, ԿՈՄՍ ԼԷՐՄԱՆ հանդիպումէ Նորան

ԿԱՐԼՈՍ

Ձեզ եմ որոնում։

ԼԷՐՄԱ

Ես էլ ձեզ, իշխան։

ԿԱՐԼՈՍ

Ճշմարիտ է, կոմս, ի սէր Աստուծոյ, ճշմարիտ է։

ԼԷՐՄԱ

Ի՞նչ։

ԿԱՐԼՈՍ

Որ Նա Նորա վրայ դաշոյն է հանել,
Որ արիւնլուայ տարել են Նորան
Նորա սենեակից։ Երդուեցնում եմ Ձեզ
Բոլոր սուրբերով, պատասխանեցէք,
Ինչի՞ն հաւատամ, ի՞նչն է ճշմարիտ։

ԼԷՐՄԱ

Նա ուշաթափուեց և վեր ընկնելով
Ցետեց երեսը։ Ուրիշ բան չը կար։

ԿԱՐԼՈՍ

Այլ վտանգ չը կայ։ Իրաւ չը կայ, կոմս,

Խօսեցէք իբրև մի պատուաւոր մարդ։

ԼԷՐՄԱ

Թագուհուն չը կայ վտանգ, բայց ձեզ կայ։

ԿԱՐԼՈՍ

Իմ մօրը չը կայ։ Օրհնեալ է Աստուած։
Սարսափելի լուր հասաւ ականջիս,
Թէ Թագաւորը զայրացել է մօր
Եւ աղջկայ վրայ, թէ խմացուել է
Մի դաղտնիք։

ԼԷՐՄԱ

Գուցէ վերջինն ուղիղ է —

ԿԱՐԼՈՍ

Ուղի՞ղ է, ի՞նչպէս։

ԼԷՐՄԱ

Իշխան, ես այսօր
Ձեզ մէկ զգուշացրի — արհամարհեցիք։
Օգուտ քաղեցէք երկրորդ անգամից։

ԿԱՐԼՈՍ

Ի՞նչպէս։

ԼԷՐՄԱ

Եթէ որ չեմ սխալվում, իշխան,
Ես այս օրերում տեսայ ձեր ձեռին
Կապոյտ թաւիշով ծածկած և ոսկով
Բանուած պահարան։

ԿԱՐԼՈՍ (մի փոքր զարմացած)

Այո՛, ես ունիմ
Այդպիսի մէկը —

ԼԷՐՄԱ

Մի մարգարտապատ
Պառկեր կայ վերան —

ԿԱՐԼՈՍ

Այո՛, այդպէս է։

ԼԷՐՄԱ

Երբ փոքր ինչ առաջ ես անակնկալ
Մտայ արքայի առանձնարանը,
Նորա ձեռին էր նոյն պահարանը,
Եւ Մարիզ Պօղան մնաը կանգնած էր։ —

ԿԱՐԼՈՍ

(կարճ լռութենից յետոյ տաքացած)

Սուտ է։

ԼԷՐՄԱ (վիրաւորուած)

Ուրեմն ես խաբեբայ եմ։

ԿԱՐԼՈՍ

(երկար միջոց նայում է նորան)

Հա՛, խաբեբայ էք։

ԼԷՐՄԱ

Ա՛խ, ես ներում եմ։

ԿԱՐԼՈՍ

(սաստիկ չփոթուած մանէ գալիս, յետոյ կանգնում է նորա առաջ)

Ի՞նչէ արել քեզ։ Ի՞նչեն արել քեզ
Մեր մտերմութեան անմեղ կապերը,
Որոնց ուզում ես քանդել դիւական
Հնարքներովդ։

ԼԷՐՄԱ

Ինձ յարգելի է,
Իշխան, այդ վիշտը, որ ձեզ անում է
Իմ դէմ անարդար։

ԿԱՐԼՈՍ

Ո՛հ, Աստուած, Աստուած, —
Աստուած, դու պահիր սիրտս կասկածից։

ԼԷՐՄԱ

Այլև յիշում եմ արքայի խօսքը,
Որ ասաց նորան, երբ ես ներս մտայ,
Շատ հնարհակալ եմ ձեզանից ես այս
Ջամբաւի համար։

ԿԱՐԼՈՍ

Ո՛հ, կամ, լռեցէք։

ԼԷՐՄԱ

Դուքս Ալբան արդէն շնորհից զրկուել է,
Տէրութեան կնիքը ռուի Գոմէցից
Առան և տուին մարիզ Պօղային։ —

ԿԱՐԼՈՍ

(խոր մտածմունքի մէջ ընկղմած)

Եւ նա ինձ չասաց։ Ինչի՞ չասաց ինձ։

ԼԷՐՄԱ

Բոլոր պալատը համարում է նրան
Հզօր նախարար և թագաւորի
Միակ սիրելին։ —

ԿԱՐԼՈՍ

Նա ինձ սիրում էր։
Ես նորա համար այնքան թանգ էի,
Որքան իւր հոգին։ Ո՛հ, ես այդ գիտեմ —
Հազար փորձերով ապացուցուած է —
Բայց մարդկութիւնը, բայց հայրենիքը
Ի՞նչպէս նա մէկից թանկ չըհամարէր։
Մէկ բարեկամի համար շատ մեծ էր
Նորա վեհ սիրտը, և նորա սիրոյ
Համար շատ փոքր կարլոսի բաղդը։
Նա ինձ զոհեց իւր առաքինութեան —
Այժմ հաստատ է, այո՛, հաստատ է,
Ես նորան կորցրի։

(գնում է մի քանի քայլ առաջ և երեսը ծածկում է)

ԼԷՐՄԱ (կարճ լռութենից յետոյ)

Թանգագին իշխան,
Ի՞նչ կարող եմ ես ձեզ համար անել։

ԿԱՐԼՈՍ (առանց նորան նայելու)

Գնալ արքայի մօտ և նոյնպէս մատնել։
Ոչինչ կարող չեմ ես ձեզ պարգևել։

ԼԷՐՄԱ

Միթէ կը սպասէք հետևանքներին։

ԿԱՐԼՈՍ

(թեք է ընկնում սիւներից մէնի վերայ և անթարթ աչքով նայում է իւր առաջ)

Ես Նորան կորցրի։ Այժմ մենակ եմ։

ԼԷՐՄԱ

(կարեկցութեամբ մօտ գնալով)

Ձեր ազատութեան վերայ պէտք է ձեզ
Մտածել, իշխան։

ԿԱՐԼՈՍ

Իմ ազատութեա՞ն —
Ո՛վ բարի հոգի։

ԼԷՐՄԱ

Միթէ էլ ուրիշ
Ոչ ոքի համար երկիւղ չէք կրում։

ԿԱՐԼՈՍ (յանկարծ)

Տէր Աստուած, ի՞նչ բան յիշեցիք դուք ինձ—
Մայրս—նամակը, որ տուի Նորան,
Որ չէի ուզում թողնել Նորա մօտ,
Եւ վերջը թողի։

(յուսահատութեան մէջ քայլում է յետ ու առաջ)

Ինչո՞վ այդ բանին
Արժանի էր նա։ Նա ի՞նչ մեղք ունի։
Նորան գոնեա պէտք է խնայէր։
Այնպէս չէ՞, Լէրմա, պէտք է խնայէր։

(շուտ վճռելով)

Ես պէտք է գնամ Նորա մօտ — պէտք է
Ձգուշացնեմ Նորան — պէտք է պատրաստեմ —
Սիրելի Լէրմա,— ես ո՞ւմ ուղարկեմ։
Էլ ոչ ոք չունիմ։ Օրհնեալ է Աստուած։
Դեռ մի բարեկամ — Այսպէս աւելի
Վատանալու չէ գործը։

(շուտ դուրս է գնում)

ԼԷՐՄԱ

(գնում է Նորա ետեւից և կանչում է)

Իշխա՛ն, ո՞ւր։

(դուրս է գնում)

թագուհու սենեակը

ՅԱՍՆԵՒՉՈՐՍԵՐՈՐԴ ԵՐԵՒՈՅԹ

ԹԱԳՈՒՀԻ, ԱԼԲԱ, ԴՕՄԻՆԳՕ։

ԱԼԲԱ

Եթէ կը ներէք մեզ, մե՛ծ թագուհի —

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ի՞նչ էք կամենում։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Անկեղծ, ճշմարիտ
Հոգացողութիւն Ձեր արքայական
Վեհ անձի համար թոյլ չէ տալիս մեզ
Մի հանգամանքի մասին լուռ մնալ,
Որից անկասկած մեծ վտանգ կայ ձեր
Ապահովութեան։

ԱԼԲԱ

Ահա վաղօրօք
Ձգուշացնում ենք ձեզ դաւադրութիւնից,
Որ կազմուել է ձեր մեծութեան դէմ։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Մենք մեր ջերմեռանդ ծառայութիւնը
Եկել ենք դնել ձեր ոտի տակը։

ԹԱԳՈՒՀԻ (զարմացած նայում է նոցա)

Գերապատիւ տէր, և դուք, ազնիւ դո՛ւքս,
Դուք բոլորովին զարմացնում էք ինձ։
Իրաւ, այդպիսի հաւատարմութեան
Ես չէի սպասում ոչ Դօմինգօից,
Ոչ դուքս Ալբայից։ Ես գիտեմ, ինչպէս
Կը գնահատեմ — Դուք ինձ ասում էք,
Թէ դաւադրութիւն կազմուել է իմ դէմ։
Արդեօք կարող եմ իմանալ, թէ ո՞վ — —

ԱԼԲԱ

Մենք ձեզ խնդրում ենք, որ զգուշանաք
Մարկիզ Պոզայից, որ ունի գաղտնի
Ցանձնարարութիւն արքայի կողմից։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ես շատ ուրախ եմ արքայի յաջող
Ընտրութեան վերայ։ Վաղուց լսել եմ
Մարկիզի մասին, որ նա շատ բարի
Եւ խելօք մարդ է։ Բարձրագոյն շնորհը
Այդպէս իրաւամբ տուած չէր մէկին։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Մենք աւելի լաւ գիտենք այդ բանը։

ԱԼԲԱ

Այժմ ամենքը գիտեն այդ մարդու
Արած գործերը։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ի՞նչ է արել նա։
Հետաքրքիր եմ ես էլ իմանալ։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Շատ ժամանակ է արդէօք, տիրուհի,
Որ բաց էք արել ձեր աչքը։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ի՞նչ։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Միթէ ոչինչ բան պակաս չէ մէջից։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ի՞նչ կայ. ի՞նչ բան է։ Իմ կորցրածը
Արդէն յայտնի է ամբողջ պալատին —
Բայց մարկիզ Պոզան. նա ի՞նչ գործ ունի
Իմ կորուստի հետ։

ԱԼԲԱ

Ունի, թագուհի —
Իշխանի մօտ էլ անյայտացել են

Հարկաւոր թղթեր, որոնց տեսել են
Այսօր առաւօտ արքայի ձեռին —
Երբ որ նորա մօտ էր մարկիզ Պոզան։

ԹԱԳՈՒՀԻ (կարճ մտածմունքից յետոյ)

Զարմանալի է, Աստուած վկայ, շատ
Զարմանալի է — այստեղ գտնում եմ
Ես մի թշնամի, որի մասին ես
Չեմ էլ երազել և նմանապէս
Երկու բարեկամ, որոնց յիշում չեմ
Թէ ունեցել եմ — խոստովանում եմ,
(մի թափանցող հայեացք ձգելով երկուսի վերայ)
Որ փոքր մնաց ձեզ մեղադրէի
Այդ վատ գործի մէջ։—

ԱԼԲԱ

Մե՞զ։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ձե՞զ։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Ալբա, մեզ։

ԹԱԳՈՒՀԻ

(դեռ ես աչքերով քննելով նոցա)
Որքան ուրախ եմ սխալս այսպէս
Շուտ նկատելուն — արդէն ես ինքս
Որոշել էի այսօր իսկ խնդրել
Արքային, որ իմ ամբաստանողին
Բերէ իմ առաջ։ Լաւ եղաւ։ Հիմա,
Ես դուքս Ալբային վկայ կը կանչեմ։

ԱԼԲԱ

Ի՞նձ, միթէ, իրաւ։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Այո՛, ինչի՞ չէ։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Որ բոլորովին ոչնչացնէք մեր
Ծառայութիւնը, որ մենք ձեզ ծաղուկ —

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ի՞նչպէս թէ ծածուկ։

(հպարտութեամբ և ծանրութեամբ)

Ցանկալի է ինձ

Իմանալ, արդեօք ձեր թագաւորի

Կինը ի՞նչ ունի ծածուկ խօսելու

Ձեզ հետ, դո՛ւքս Ալբա, կամ ձեզ հետ, տէր հայր,

Որ իւր ամուսնուն պէտք չէ իմանալ — —

Արդեօք անմե՞ղ եմ, թէ մեղաւոր եմ։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Այդ ի՞նչ հարցմունք է։

ԱԼԲԱ

Բայց եթէ արքան

Արդար չըլնի՞, այժմ զոնեա

Արդար չըլնի՞։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ապա կսպասեմ,

Մինչև որ լինի — Երանի նորան,

Ով որ այդ բանից շահուելու ունի։

(Նա դուրս է տալիս նոցա և դուրս է գնում. նոքա դուրս են գնում ուրիշ կողմից)

Էբօլի իշխանուհու սենեակը

ՑԱՍՆԵՒԻՖԻՆԳԵՐՈՐԴ ԵՐԵՒՈՑԹ

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ ԷԲՕԼԻ, փոքր ինչ յետոյ ԿԱՐԼՈՍ։

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ

Ուրեմն ուղի՞ղ է այն զարմանալի

Լուրը, որ արդէն ամենքը գիտեն

Ամբողջ պալատում։

ԿԱՐԼՈՍ (մտնում է)

Ո՛հ, չըվախենաք

Իշխանուհի, ես հանդարտ կըլինիմ

Երեխայի պէս։

ԷԲՕԼԻ

Իշխան —

ԿԱՐԼՈՍ

Ո՛հ, մի՞թէ

Դեռ նեղացած է։

ԷԲՕԼԻ

Իշխան։

ԿԱՐԼՈՍ (ջերմութեամբ)

Ասացէք,

Աղաչում եմ ձեզ. դեռ բարկացա՞ծ է։

ԷԲՕԼԻ

Իշխան, այս ի՞նչ է։ Դուք մոռանում էք —

Ի՞նչ էք կամենում։

ԿԱՐԼՈՍ

(ջերմեռանդութեամբ բռնելով նորա ձեռը)

Մի՞թէ յաւիտեան

Պիտի ատես դու։ Մի՞թէ վշտացած

Սէրը չէ ներում։

ԷԲՕԼԻ

Իշխան, այդ ի՞նչ է։

Իմ միտը բերում։

ԿԱՐԼՈՍ

Քո բարութիւնը,

Ո՛վ հրեշտակ և իմ ապերախտութիւնն —

Ո՛հ, ես լաւ գիտեմ, որ քեզ շատ ծանր

Վիրաւորել եմ. ես պատառելեմ

Քո փափուկ սիրտը և հրեշտակային

Այդ աչքերիցը արտասուք քամել —

Ա՛խ, ես հիմա էլ չեմ եկել, որ իմ

Արածը քաւեմ։

ԷԲՕԼԻ

Իշխան, թողի՛ք ինձ —

ԿԱՐԼՈՍ

Եկել եմ քեզ մոտ, որովհետև դու
Հեզ և բարի ես, որովհետև ես
Ցույս դրել եմ ավնիւ սրտիդ վրայ։
Ամբողջ աշխարհում այժմ ես չունիմ
Մի հատ բարեկամ բացի քեզանից։
Երբեմն ինձ հետ շատ բարի էիր —
Միթէ կարո՞ղ ես յաւիտեան ատել,
Միթէ կըմնա՞ս յաւիտեան անհաշտ։

ԷՐՕԼԻ

(երեսը մի կողմ դարձնելով)

Լռեցէ՛ք, իշխան, ի սէր Աստուծոյ —

ԿԱՐԼՈՍ

Ո՛հ, թող յիշեցնեմ ես քեզ ոսկեղէն
Այն ժամանակը — թող քեզ յիշեցնեմ
Սէրդ, որի դէմ այնպէս անարժան
Գտնուեցայ ես։ Թող այժմ լինիմ,
Ինչ որ երբեմն էի քեզ համար,
Ինչ որ քո սիրտը երազել էր ինձ —
Էլի մէկ անգամ, միայն մէկ անգամ,
Քո սրտիդ համար թող լինիմ ես այն,
Ինչ առաջ էի, և այդ ստուերին
Զոհի՛ր, ինչ որ ինձ էլ զոհելու չես —

ԷՐՕԼԻ

Տէր Աստուած, իշխան, ինչպէս անողորմ
Խաղում է՛ք ինձ հետ։

ԿԱՐԼՈՍ

Վերհանձն եղիր
Քան թէ քո սեռը։ Հրեշտակ, մոռացի՛ր
Անպատուութիւնը։ Արա՛ այն, ինչ որ
Քեզանից առաջ մի կին չէ արել —
Քեզանից յետոյ մի կին չի անի։
Ես պահանջում եմ չըլսուած մի բան։
Ես ծունկ խոնարհած աղաչում եմ քեզ —
Թո՛ղ ինձ երկու բառ խօսեմ մօրս հետ։

(ընկնում է նորա առաջ)

ՏԱՍՆԵՒՎԵՑԵՐՈՐԴ ԵՐԵՒՈՒԹ

ԱՌԱՋԻՆՆԵՐԸ, ՄԱՐԿԻԶ ՊՕԶԱ չտապով ներս է ընկնում, նորան հետևում են թագաւորի թիկնապահ օֆիցերներ

ՄԱՐԿԻԶ

(շունչը կտրած և սաստիկ չփոթուած կանգնումէ երկուսի մէջ)

Ի՞նչ խոստովանեց ձեզ. չըհաւատաք։

ԿԱՐԼՈՍ

(դեռ ևս ծնկան վրայ, աւելի բարձր ձայնով)

Ի սէր Աստուծոյ։ —

ՄԱՐԿԻԶ (շուտ կտրումէ նորա խօսքը)

Սա խելագար է։

Մի՛ լսէք սորան։

ԿԱՐԼՈՍ (աւելի բարձր և թախանձագին)

Կեանքս և մահս
Ձեզնից է կախուած։ Տարէ՛ք նորա մօտ։

ՄԱՐԿԻԶ

(սաստկութեամբ քաշում է իշխանուհուն մի կողմը)

Ես Ձեզ կսպանեմ, եթէ կը լսէք։

(օֆիցերներից մէկին)

Արքայի անուամբ

(ցոյց է տալիս արգելման հրամանը)

Կո՛մ, իշխանը ձեր
Կալանաւորն է։

(Կարլոսը կանգնած է քարացած, ինչպէս կայծակից զարկուած. իշխանուհին սարսափած աղաղակումէ և ուզումէ փախչել։ Օֆիցերները զարմանումեն։ Երկար և խոր լռութիւն։ Մարկիզը սաստիկ դողումէ և հազիւ կարողանում է իշխել ինքն իրան վրայ)

Իշխան, խնդրումեմ
Տաք ինձ ձեր սուրը — Դուք, իշխանուհի՛,
Կըմնաք այստեղ։

(օֆիցերներին)

Դուք, կո՛մ կորդուա,

Երաշխաւոր էք, որ իշխանի հետ
Ոչ ոք չըխօսի — ո՛չ ոք — ո՛չ էլ դուք։
Դուք ձեր գլխովը երաշխաւոր էք։

(Նա էլի մի քանի խօսք ծածուկ խօսումէ օֆիցերի հետ և յետոյ դառնում է միւսին)

Ես իսկոյն կերթամ և հաշիւ կըտամ
Նորին մեծութեան։

(Կարլոսին)

Ձեզ նոյնպէս, իշխան —
Մի ժամից յետոյ ձեզ մօտ կըլինիմ։

(Կարլոսը բոլորովին անզգայ թոյլ է տալիս որ իրան տանեն։ Նա մարկիզի մօտով անցկենալիս ձգում է նորա վրայ մի շատ տխուր հայեացք. մարկիզը ծածկում է իւր երեսը։ Իշխանուհին կրկին փորձում է փախչել, բայց մարկիզը բռնում է նորա ձեռից և յետ է բերում)

ՑԱՍՆԵՒԵՕԹՆԵՐՈՐԴ ԵՐԵՒՈՑԹ

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ ԷԲՕԼԻ, ՄԱՐԿԻԶ ՊՕԶԱ.

ԷԲՕԼԻ

Ի սէր Աստուծոյ, թողէք հեռանամ։ —

ՄԱՐԿԻԶ

(քերում է նորան բոլորովին առաջ. սարսափելի ծանրութեամբ)

Ասա՛, տարաբաղդ, ի՞նչ ասաց նա քեզ։

ԷԲՕԼԻ

Ոչինչ — թողէք ինձ —

ՄԱՐԿԻԶ

(բռնութեամբ պահում է նորան. ուժգի խստութեամբ)

Ո՞բքան իմացար
Դու էլ իմ ձեռից ազատուելու չես,
Դու այն ոչ ոքին էլ պատմելու չես։

ԷԲՕԼԻ

(վախեցած նայում է նորա երեսին)

Տէր Աստուած, ի՞նչ էք կամենում ասել։
Մի՞թէ ուզում էք դուք ինձ սպանել։

ՄԱՐԿԻԶ (հանում է մի դաշոյն)

Այո՛, իրաւ որ այդ միտքը ունիմ։
Կարճ կոլիր։

ԷԲՕԼԻ

Ի՞նձ, ինձ։ Ո՛վ տէր Արարիչ,
Ե՛ ի՞նչեմ արել։

ՄԱՐԿԻԶ

(վեր նայելով և դաշոյնը նորա կուրծքին դէմ անելով)

Դեռ ժամանակ կայ։
Դեռ ես թոյնը չէ՛ ապականել
Այս շրթունքները։ Ահա կրփշրեմ
Այս անօթը և ամեն բան կըմնայ
Ինչպէս առաջ էր — Հիսպանիոյի
Ճա՛ատագիրը և մի կնոջ կեանք —

(Նա մնում է այդ դրութեան մէջ տարակուսած)

ԷԲՕԼԻ

(ընկել է նորա առաջ և անսրկիւզ նայում է նորա երեսին)

Ի՞նչ էք ուշացնում։ Ես չեմ խնդրում ձեզ,
Որ ինձ խնայէք — Ո՛չ։ Արժանի եմ
Մահուան — ես ինքս ուզում եմ մեռնել։

ՄԱՐԿԻԶ

(կամաց վեր է թողնում ձեռը. երկար մտածելուց յետոյ)

Ո՛չ։ Այս կըլինէր և երկչոտութիւն
Եւ անդթութիւն — Ո՛չ, ո՛չ, չեմ ուզում։
Երդնեալ է Աստուած. ուրիշ միջոց կայ։

(դաշոյնը վեր է ընկնում նորա ձեռից և նա շուտ հեռանում է։ Իշխանուհին դուրս է վազում ուրիշ դռնից)

թագուհու սենեակներից մէկը

ՑԱՍՆԵՒՈՒԹԵՐՈՐԴ ԵՐԵՒՈՅԹ

ԹԱԳՈՒՀԻ, ԿՈՄՍՈՒՀԻ ՖՈՒԷՆՏԷՍԻՆ

Այս ի՞նչ շփոթ է ամբողջ պալատում։
Այսօր ամեն ձայն ինձ վախեցնում է։
Գնացէք, իմացէք, արդեօք ի՞նչ բան է։

(Կոմսուհի Ֆուէնտէսը դուրս է գնում և նորս է վազում իշխանուհի Էբօլին)

ՅԱՍՆԵՒԻՆՆԵՐՈՐԴ ԵՐԵՒՈՑԹ

ԹԱԳՈՒՀԻ, ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ ԷԲՕԼԻ

ԷԲՕԼԻ

(չնչասպառ, գունաթափ և սարսափած ընկնում է թագուհու առաջ)

Թագուհի՛, շուտով օգնութիւն հասէք,
Նա արգելուած է։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ո՞վ։

ԷԲՕԼԻ

Մարկիզ Պօզան
Կալանաւորեց նորան արքայի
Հրամանագրով։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Բայց ո՞ւմ։

ԷԲՕԼԻ

Իշխանին։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Խելագարուե՞լ ես։

ԷԲՕԼԻ

Այս իսկ բոպէին
Տանում են նորան։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Բայց ո՞վ, ասացէք,
Կալանաւորեց։

ԷԲՕԼԻ

Մարկիզ դէ Պօզան։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Լաւ է, որ նա է կալանաւորել։

ԷԲՕԼԻ

Այդ դո՞ւք էք ասում և այդպէս հանգիստ —

Տէր Աստուած, միթէ չէ՞ք գուշակում դուք —
Ոչինչ չը գիտէ՞ք —

ԹԱԳՈՒՀԻ

Թէ ինչի համար
Բանտարկուած է նա. անշուշտ անզգոյշ
Մի քայլի համար, որ նորա կրակոտ
Բնաւորութեան շատ բնական է։

ԷԲՕԼԻ

Ո՛չ, ես լաւ գիտեմ — Ո՛չ, ո՛չ, Թագուհի.
Մի սարսափելի դժոխային գործ —
Նորան փրկութիւն չըկայ։ Կրմեռնի։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Կրմեռնի՞։

ԷԲՕԼԻ

Եւ ես նորա սպանողն եմ։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Կրմեռնի՞, անմի՛տ, խօսքդ մոռացիր։

ԷԲՕԼԻ

Եւ ինչի՞ պիտի նա մեռնի — ինչի՞ —
Ո՛հ, գիտենայի, թէ բանը մինչև
Այդտեղ կը հասնի։

ԹԱԳՈՒՀԻ

(բարեսրտութեամբ բռնում է նորա ձեռը)

Իշխանուհի՛, դուք
Դեռ վըդոված էք։ Դեռ հանգստացէ՛ք,
Յետոյ պատմեցէ՛ք հանդարտ, անվըդով,
Ոչ թէ սոսկալի այդ եղանակով,
Որ իմ սրտի մէջ սարսափ է ձգում։
Ի՞նչ էք իմացել, ի՞նչ է պատահել։

ԷԲՕԼԻ

Ո՛հ, մի՛ երկնային այդ խոնարհութեամբ,
Մի՛ այդ բարութեամբ վարուէք, Թագուհի։
Դա դժոխային բոցերի նման

Այրում, կիզում է իմ խղճմտանքը:
Ես անարժան եմ իմ ապականուած
Աչք՝ բարձրացնել դէպի ձեր վառքը:
Կոխեցէք ոտով թշուառականին,
Որ խղճից տանջուած, ամօթով ծածկուած,
Ինքը իրանից զզուած, սողում է
Ձեր ոտի տակը:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Տարաբաղդ, ի՞նչ կայ,
Ի՞նչ պիտի ասէք:

ԷՐՕԼԻ

Ո՛վ լուսոյ հրեշտակ,
Ո՞վ վեհ սրբուհի, դուք դեռ չըգիտէք,
Դեռ չէք ճանաչում այն սատանային,
Որի երեսին սիրով ժպտում էք—
Այսօր դուք նորան պիտի ճանաչէք—
Ես եմ ձեր դողը:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Դո՞ւք:

ԷՐՕԼԻ

Ես յանձնեցի
Ձեր նամակները Թագաւորին:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Դո՞ւք:

ԷՐՕԼԻ

Ես յանդգնեցայ ձեզ ամբաստանել—

ԹԱԳՈՒՀԻ

Դո՞ւք էիք —

ԷՐՕԼԻ

Վրէժ,— սէր — կատաղութիւն:
Ձեզ ատում էի, Իշխանին սիրում:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Եւ որովհետև դուք սիրում էիք —

ԷՐՕԼԻ

Որովհետև ես խոստովանեցայ
Նորան իմ սէրը և սէր չը գտայ:

ԹԱԳՈՒՀԻ (կարճ լռութենից յետոյ)

Ո՛հ, հիմա պարզուեց բանը — վեր կացէք:
Դուք սիրում էիք — Արդէն ներեցի,
Արդէն մոռացայ — վեր կացէք:
(մեկնում է նորան իւր ձեռը)

ԷՐՕԼԻ

Ո՛չ, ո՛չ,
Դեռ էլի ունիմ մի զարհուրելի
Խոստովանութիւն, մինչև որ չասեմ—

ԹԱԳՈՒՀԻ (ուշադրութեամբ)

Ի՞նչ պիտի լսեմ: Ասացէք տեսնեմ:

ԷՐՕԼԻ

Աղքան — պատիւս — Դուք հեռացնում էք
Ձեր աչքը ինձնից — Եւ արհամարհանք
Ձեր դէմքի վերայ — Այն մեղքը, որ ձեր
Վզին կապեցի,— ինքս գործեցի:

(Նա սխմում է իւր բորբոքուող երեսը գեանին. Թագուհին դուրս է գնում. Երկար լռութիւն. Մի քանի բոպէից յետոյ սենեակից, որի մէջ մտաւ Թագուհին, դուրս է գալիս դքսուհի Օլիվարէցը, և գտնում է Իշխանուհուն նոյն դրութեան մէջ ընկած: Նա կամայ մօտ է գնում նորան. նորա քայլերի ձայնի վերայ բարձրացնում է Իշխանուհին իւր գլուխը և տեսնելով որ Թագուհին չըկայ՝ կատաղածի պէս վեր է թռչում.)

ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ԵՐԵՒՈՒԹ

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ ԷՐՕԼԻ, ԴՔՍՈՒՀԻ ՕԼԻՎԱՐԷՑ.

ԷՐՕԼԻ

Տէր Աստուած, նա ինձ թողեց ու գնաց:
Բանը վերջացաւ:

ՕԼԻՎԱՐԷՑ (մօտ գնալով)

Իշխանուհի:

ԷՐՕԼԻ

Ո՛Հ,

Ես արդէն զիտեմ, ինչ է ձեր գալը.
Ձեզ ուղարկում է Թագուհին յայտնել
Դատավճիռս — էլ մի՛ ուշացնէք:

ՕԼԻՎԱՐԷՑ

Ես հրաման ունիմ Թագուհուց ստանալ
Ձեզնից ձեր խաչն ու բանալիները:

ԷՐՕԼԻ

(առնում է կուրծքից մի ոսկէ խաչ և տալիս է դքսուհուն)

Էլի մի անգամ ինձ Թոյլ կըտրուի՞
Արդեօք համբուրել ամենաբարի
Թագուհուս ձեռը:

ՕԼԻՎԱՐԷՑ

Սուրբ Աստուածածնի
Վանքում կըլսէք դուք ձեր վճիռը:

ԷՐՕԼԻ

(աչքերից արտասուք թափելով)

Մի՞թէ Թագուհուն ես էլ չեմ տեսնի:

ՕԼԻՎԱՐԷՑ

(գրկում է նորան երեսը մի կողմ դարձնելով)

Ո՛չ, իշխանուհի՛: Մնացէք բարով:

(Նա շուտով հեռանում է։ Իշխանուհին հետևում է նորան մինչև Թագուհու առանձնարանի դուռը, որ դքսուհու ետևից կողպվում է։ Մի քանի րոպէ լուռ և անշարժ ծնկան վերայ չոքած մնում է դռան առաջ, յետոյ շուտ վեր է թռչում և շտապով դուրս է գնում երեսը ձեռներով ծածկած)

ՔՍԱՆԵՒՄԻԵՐՈՐԴ ԵՐԵՒՈՑԹ

ԹԱԳՈՒՀԻ, ՄԱՐԿԻԶ ՊՕԶԱ.

ԹԱԳՈՒՀԻ

Վերջապէս, մարկի՛զ, ի՞նչ լաւ, որ եկաք:

ՄԱՐԿԻԶ

(գունաթափ, այլայլած դէմքով, դողդոջուն ձայնով և այս բոլոր տեսարանի միջոցին հանդիսաւոր ձևերով)

Արդեօք մենա՞կ է.ք, ձերդ մեծութիւն,
Ոչ ոք կարող չէ՞ կից սենեակներից
Ականջ դնել մեզ:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ոչ ոք. ի՞նչ ունիք:

(աւելի մօտիկ զննելով նորան և վախեցած յետ քաշուելով)

Ի՛նչպէս փոխուել է.ք. ի՞նչ է պատահել:
Մարկի՛զ, դուք ինձ վրայ սարսափ է.ք բերում:
Ձեր դէմքը ուղիղ մեռնողի դէմք է:

ՄԱՐԿԻԶ

Անշուշտ ձեզ արդէն յայտնի կըլինի:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Որ բանտարկուած է կարլոս իշխանը,
Եւ որ ձեր ձեռով, ինչպէս ասում են:
Ուրեմն ուղի՞ղ է: Չէի կամենում
Մարդու հաւատալ, մինչև ձեզանից
Ես չըստուգէի:

ՄԱՐԿԻԶ

Այո՛, ուղիղ է:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Դո՞ւք բանտարկեցիք:

ՄԱՐԿԻԶ

Այո՛, ես ինքս:

ԹԱԳՈՒՀԻ

(մի քանի վայրկեան կասկածելով նայում է նորան)

Ես յարգում եմ ձեր բոլոր գործերը,
Թէև շատ անգամ չեմ էլ հասկանում.
Սակայն այս անգամ — ներեցէք, մարկի՛զ —
Ես վախենում եմ, որ շատ համարձակ
Խաղ է.ք ըսկսել:

ՄԱՐԿԻԶ

Եւ ես տարուեցայ:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Արարի՛չ Աստուած —

ՄԱՐԿԻԶ

Ո՛վ իմ թագուհի,
Դուք հանգի՛ստ եղէք։ Ես նորա հոգին
Արդէն քաշելեմ։ Ես ինքս եմ տարուել։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Աստուածիմ, արդեօք ի՞նչ պիտի լսեմ։

ՄԱՐԿԻԶ

Ինձ ո՞վ էր ասում, որ մի անգամից
Բոլորը յանձնեմ անհասատաս խաղին,
Եւ երկնքի հետ այսպէս յանդուգն
Եւ վստահ խաղամ։ Ո՞վ է այն մարդը,
Որ յանդգնում է դիպուածի ծանր
Ղեկը ձեռն առնել, երբ որ նա ինքը
Չէ ամենագէտ։ Ո՛հ, այս երկնային
Արդարութիւն է — Բայց ինչե՞ այժմ
Իմ մասին խօսիլ։ Վայրկեանը թանգ է,
Ինչպէս մարդու կեանք։ Եւ ո՞ւմ յայտնի է,
Թէ դատաւորի ժլատ ձեռն արդէն
Չէ քամում կեանքիս վերջին կաթիլներ։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Դատաւորի ձե՞ռ — Այդ ի՞նչ խօսքեր են։
Դոցա իմաստը մութն է ինձ համար,
Բայց սիրտս արդէն սկսում է դողալ։

ՄԱՐԿԻԶ

Նա աղատուած է. բայց թէ ինչ գնով,
Այդ մի Լնոյն է։ Բայց միայն այսօր։
Նա ունի միայն մի քանի վայրկեան։
Թող ղուր չընկորցնէ։ Արդէն այս գիշեր
Պէտք է անպատճառ. Մաղրիպը թողնէ։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Արդէն այս գիշե՞ր։

ՄԱՐԿԻԶ

Արդէն ամեն ինչ
Ես պատրաստելեմ։ Նոյն վանքում, որ մեր

Բարեկամութեան միշտ ծառայում էր
Իբրև ապահով ապաստանարան,
Այն տեղ սպասում են նորան ձիաներ։
Առէ՛ք ինձանից այս մուրհակները։
Այդ է բոլորը, ինչ որ այս կեանքում
Բաղդն ինձ տուել է։ Ինչ որ պակաս է,
Դուք կըլրացնէք։ Թէև սրտումս
Շատ բան կայ, ինչ որ պէտք է յայտնէի
Ես իմ Կարլոսին. բայց կարելի է
Ես էլ ժամանակ չըգտնեմ անձամբ
Հետը խօսելու — Դուք այս երեկոյ
Կըտեսնէք նորան և այդ պատճառով
Ես ձեզ եմ դիմում —

ԹԱԳՈՒՀԻ

Մարկի՛զ, խնդրում եմ
Պարզ խօսէք ինձ հետ, ոչ թէ այդպէսի
Անհասկանալի հանելուկներով։
Ի՞նչ է պատահել։

ՄԱՐԿԻԶ

Դեռ ևս ունիմ
Ես մի խոստովանք, և այն ձեր ձեռին
Պիտի աւանդեմ։ Ես բաղդ ունեցայ,
Որին շատ քիչ մարդ արժանանում է,
Ես սիրում էի արքայի որդուն —
Սիրտս նուիրած միմիայն մէկին,
Ամբողջ աշխարհն էր իւր մէջ ամփոփում։
Ես իմ Կարլոսի հոգում ստեղծեցի
Բիւրաւորների համար մի դրախտ։
Ո՛հ, ինչ գեղեցիկ երազներ էին —
Նախախնամութեան կամքն էր վաղօրոք
Ինձ իմ գեղեցիկ պարտէզից կանչել։
Շուտով Կարլոսը էլ չի ունենայ
Իւր Ռոդրիգոին, և բարեկամին
Կըփոխանակէ նորա սիրուհին։
Ես այստեղ — այս սուրբ սեղանի վերայ

Եւ իւր թագուհու գեղեցիկ սրտում
Ահա իմ վերջին կտակն աւանդում եմ,
Ուր նա կգտնէ, երբ էլ չեմ լինի։ —
(Նա դարձնում է երեսը մի կողմը, արտասուքները խեղդում են նորա ձայնը)

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ուղիղ մեռնողի լեզուով էք խօսում։
Ես դեռ յուսով եմ, որ դա արիւնի
Վրդովմունքից է — կամ գուցէ մի՞տք կայ
Այդ խօսքերի մէջ։

ՄԱՐԿԻԶ

(փոքր ինչ հանդարտուելով չարունակում է հաստատ ձայնով)

Խնդրում եմ ասէք
Կարլոս իշխանին, որ չըմոռանայ
Այն ուխտը, որ մենք ոգևորութեան
Օրերում արինք սուրբ նշխարի վրայ։
Ահա իմ ուխտը ես կատարեցի,
Եւ հաւատարիմ մնացի մինչև մա՞հ —
Հիմա նա պէտք է իւրը —

ԹԱԳՈՒՀԻ

Մինչև մահ։

ՄԱՐԿԻԶ

Ո՛հ, ասացէ՛ք, որ թող իրագործէ,
Նա այն ցնորքը, մի նոր տէրութեան
Գեղեցիկ ցնորքը, որ մեր երկուսի
Բարեկամութեան երկնային ծնունդն էր։
Թող նա միայն սկսէ։ Արդեօք կը յաղթէ,
Թէ կը յաղթուի. այդ միևնոյն է.
Թող միայն սկսէ։ Երբ որ կթռչին
Մի քանի դարեր, նորա պէս մէկին
Նախանձամութիւնը կը բարձրացնէ
Մի գահի վերայ և իւր ընտրածին
Կը ոգևորէ նոյն գաղափարով։
Ասացէ՛ք նորան, որ իւր մանկութեան
Երազներն յարգէ, երբ որ այր դառնայ,
Որ փառաւորուած իմաստութեանը,

Այդ կրծող որդնին, չը թողնէ մտնել
Այդ աստուածային ծաղկի սրտի մէջ —
Թող չը մոլորուի, երբ փոշեապատ
Իմաստութիւնը սկսէ հայհոյել
Նորա երկնածին ոգևորութիւնն —
Նորան առաջուց գուշակել եմ այդ։ —

ԹԱԳՈՒՀԻ

Մարկի՛զ, մեկնեցէ՛ք —

ՄԱՐԿԻԶ

Ասացէ՛ք նորան,
Որ նորա սրտին ես պարտք եմ դնում
Մարդկային բաղդը։ Ես պահանջում եմ —
Այո՛, պահանջում եմ ես նորանից,
Եւ պահանջում եմ մեծ իրաւունքով։
Ինձնից էր կախուած մի նոր առաւօտ
Շնորհել այս երկրին։ Թագաւորը ինձ
Իւր սիրտն ընծայեց. նա ինձ իւր որդի
Անուանեց։ Նորա կնիքն իմ ձեռին է,
Եւ Ալբաները այժմ էլ չը կան.
(լռում է և մի քանի վայրկեան նայում է թագուհու վերայ)
Դուք լաց էք լինում — ես ճանաչում եմ
Այդ արտասուքը, ով ազնիւ հոգի։
Այդ ուրախութեան արտասուքներ են —
Բայց անցաւ, անցաւ — կարլոսը, կամ ես —
Ընտրութիւնը շուտ և սոսկալի էր.
Մէկը մեզանից անշուշտ կորած էր։
Եւ ես կամեցայ այդ մէկը լինել —
Լաւ էր ես ինքս — Այսքան հերիք է.
Աւելի ասել էլ մի՛ պահանջէք։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Հիմա, հիմա միայն ես ձեզ հասկացայ։
Տարաբաղդ, ինչի՞ արիք այդ բանը։

ՄԱՐԿԻԶ

Երկու կարճատև իրիկնաժամեր
Ես զոհ բերի, որ փրկեմ մի պայծառ

Ամառնային օր։ Ես հրաժարուեցայ
Արքայից. և ի՞նչ կարող եմ լինիլ
Արքայի համար.— Այդտեղ, այդ մեռած
Հողում կարող չեն վարդերս աճել։
Ողջ Եւրոպայի ճակատագիրը
Հանում է իմ մեծ բարեկամի մէջ։
Նորան եմ յանձնում ես իմ Սպանիան։
Մինչ այն ժամանակ թող արիւն թափէ
Փիլիպպի ձեռին — Բայց վա՛յ, վա՛յ է ինձ
Եւ վա՛յ է նորան, եթէ որ գողամ
Իմ ընտրութեան վրայ — Ոչ, իմ կարլոսին
Ես ճանաչում եմ։ Այդ լինելու չէ —
Եւ դուք, թագուհի՛, դուք պիտի լինիք
Ինձ երաշխաւոր։

(կարճ լռութենից յետոյ)

Ես տեսայ ինչպէս
Ծլեց այդ սէրը։ Ես տեսայ ինչպէս
Նորա սրտի մէջ արմատ բռնեց այդ
Տարաբաղտ կիրքը։ Այն ժամանակը
Ես կարող էի դորա դէմ կռուել.
Բայց չկամեցայ։ Ես զգվում էի
Այդ սէրը, որից մի վատագ չըկար—
Աշխարհը այլ կերպ կարող է դատել.
Բայց ես չեմ զղջայ։ Սիրոս այդ բանում
Ինձ չէ մեղադրում։ Կեանք էր երևում
Ինձ, ուր այլ մարդիկ մահ էին տեսնում—
Անյոյս այդ բոցում նկատում էի
Ապագայ յուսոյ ոսկեփայլ լոյսը։
Ես ուզում էի կատարելութեան
Ամենաբարձր գեղեցկութեանը
Հասցնել նորան։ Բայց իմ մարդկային
Տկարութիւնը չէր գտնում պատկեր,
Ոչ լեզուս բառեր — Այն ժամանակ ձեզ
Ցոյց տուի նորան — Այդ օրից ահա
Իմ բոլոր ջանքն էր բացատրել նորան
Այդ աղնիւ սիրոյ նշանակութիւնն։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Մարկիզ, դուք այնչափ գրավուած էիք
Ձեր բարեկամով, որ ինձ մոռացաք։
Մի՞թէ դուք իրաւ հաւատում էիք,
Թէ չըկայ իմ մէջ կանացի բնութիւն,
Եւ ինձ շինելով նորա հրեշտակը
Կարծում էիք, թէ առաքինութեան
Ձէնք տուիք նորան։ Մի բանի վերայ
Ուշ չէք դարձրել, որքան վտանգ կայ
Կնոջ սրտի համար, երբ որ այդ տեսակ
Աղնիւ անուններ տալիս ենք կրքին։

ՄԱՐԿԻԶ

Ամենի համար, մէկի համար ոչ,
Որով երդվում եմ — Բայց մի՞թէ իրաւ
Ամաչում էք դուք այն աղնիւ ըղձից,
Արարիչ լինիլ վեհ, դիւցազնական
Առաքինութեան։ Փիլիպպոսին ի՞նչ,
Եթէ որ նորա Այլակերպութեան
Անմահ պատկերը Էսկուրիալի մէջ
Նկարչի հոգին անմահանալու
Ըղձով վառում է։ Նկրդաշնակութիւնն,
Որ ամփոփուած է քնարի լարերում,
Մի՞թէ գնողին է նա պատկանում,
Որ խուլ է նորա ձայների համար։
Ո՛չ, նա գնել է նորան փչելու
Լոկ իրաւունքը, ոչ թէ արհեստը
Անուշիկ ձայներ հանել լարերից
Եւ յափշտակուիլ քաղցր երգերից։
Ճշմարտութիւնը իմաստունինն է,
Գեղեցկութիւնը զգայող սրտինն է.
Նոքա երկուսը միմեանց համար են։
Այս է հաւատս, որ չէ խլելու
Երբէք ինձանից ոչ ոքի կարծիք։
Խոստացէք, որ միշտ կըսիրէք նորան,
Որ ոչ երկիւղով աշխարհի առաջ,

Ո՛չ ունայն և սուտ դիւցազնութեամբը
Չէք խաբուի երբէք ուրանալ նորան.
Այլ որ կըսիրէք միշտ և յաւիտեան—
Թագուհի՛, տուէք ինձ այս խոստումը:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Խոստանում եմ ձեզ, որ այսուհետև
Սիրտս կը լինի սիրոյս դատաւոր.

ՄԱՐԿԻԶ

Այժմ կարող եմ ես հանգիստ մեռնել—
Գործս վերջացրի:
(գլուխ է տալիս Թագուհուն և ուզում է գնալ)

ԹԱԳՈՒՀԻ

(լուռ նայում է նորա ետևից)
Մարկի՛զ, գնում էք
Առանց ասելու, թէ ի՞րբ մենք դարձեալ
Միմեանց կըտեսնենք:

ՄԱՐԿԻԶ

(յետ է դալիս երեսը մի կողմը դարձնելով)
Անշուշտ մենք էլի
Կըտեսնենք միմեանց:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Հասկացայ, Պօղա:
Ես լաւ հասկացայ: Ա՛խ, ինչի՞ արիք
Դուք ինձ այդ բանը:

ՄԱՐԿԻԶ

Կամ նա, կամ թէ ես:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ոչ, դուք էք ձգում ձեզ այդ բանի մէջ,
Որ համարում էք շատ բարձր և վսեմ:
Մի՛ ուրանաք: Ես ճանաչում եմ ձեզ:
Վաղուց այդ բանին փափագում էիք —
Թող հազարաւոր սրտեր կոտրուին.
Այդ ձեր հոգսը չէ, միայն թէ դուք ձեր
Հպարտութիւնը բաւականացնէք:

Ո՛հ, հիմա՛ — հիմա՛ ճանաչեցի ձեզ:
Դուք ուզում էիք միայն զարմացնել:

ՄԱՐԿԻԶ (զարմացած ինքն իրան)

Ո՞չ, ես այդ բանին պատրաստուած չէի —

ԹԱԳՈՒՀԻ (կարճ լռութենից յետոյ)

Մի՞թէ փրկութիւն չըկայ ձեզ, մարկի՛զ:

ՄԱՐԿԻԶ

Ո՛չ:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ամենևի՞ն — լաւ մտածեցէք:
Միթէ հնար չըկա՞յ: Ոչ էլ ի՞մ ձեռով:

ՄԱՐԿԻԶ

Ոչ էլ ձեր ձեռով:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Միայն կիսով չափ
Ճանաչում էք ինձ: Ես աներկիւղ եմ:

ՄԱՐԿԻԶ

Գիտեմ:

ԹԱԳՈՒՀԻ

Գիտէ՞ք, և չըկա՞յ փրկութիւն:

ՄԱՐԿԻԶ

Չըկայ:

ԹԱԳՈՒՀԻ

(թողնում է նորան, երեսը ծածկելով)
Գընացէ՛ք: Ես այսուհետև
Էլ յարգելու չեմ ոչ մի այր մարդու:

ՄԱՐԿԻԶ

(սաստիկ շարժած ընկնում է նորա առաջ)
Թագուհի՛ — աւա՜ղ, կեանքը շատ քաղցր է:
(նա վեր է թռչում և շտապով դուրս է գնում. Թագուհին գնում է իւր առանձնարանը)

թագաւորի հախտանենակը

ՔՍԱՆԵՒԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ԵՐԵՒՈՅԹ

ԴՈՒՔՍ ԱԼԲԱ և ԴՕՄԻՆԳՕ լուռ մանեն գալիս մի կողմը, ԿՈՄՍ ԼԷՐՄԱ, դուրս է գալիս թագաւորի առանձնարանից, փոքր ինչ յետոյ մանում է ԴՕՆ ՐԱՑՄՕՆԴ ՏԱՔՍԻՍ, սուրհանդակապետ։

ԼԷՐՄԱ

Արդեօք մարկիզը դեռ հս եկել չէ՞։

ԱԼԲԱ

Դեռ ոչ.

(Լէրման ուզում է կրկին ներս գնալ)

ՏԱՔՍԻՍ

Կոմս Լէրմա, յայտնեցէ՛ք գալս։

ԼԷՐՄԱ

Արքան ոչ ոքին ընդունելու չէ։

ՏԱՔՍԻՍ

Ասացէ՛ք, որ ես խօսելիք ունիմ—
Շատ հարկաւոր է արքայի համար,
Շուտով յայտնեցէ՛ք, շատ շտապով գործ է։

(Լէրման դնում է)

ԱԼԲԱ (մօտենում է սուրհանդակապետին)

Սիրելի՛ Տաքսիս, համբերող եղէք։
Դուք արքայի հետ չէք կարող խօսիլ։

ՏԱՔՍԻՍ

Ո՞չ, պատճառն ի՞նչ է։

ԱԼԲԱ

Ձեզ հարկաւոր էր
Իրաւունք խնդրել մարկիզ Պօզայից,
Որ հօրն ու որդուն դերի է արել։

ՏԱՔՍԻՍ

Պօզա։ Հա, ուղիղ։ Դա նոյն իսկ մարդն է,
Որից ըստացայ ես այս նամակը։

ԱԼԲԱ

Նամակ. ի՞նչ նամակ։

ՏԱՔՍԻՍ

Որ նա ինձ յանձնեց
Բրիւսսէլ ու զարկել։

ԱԼԲԱ

Բրիւսսէլ

ՏԱՔՍԻՍ

Եւ որ ես
Այժմ բերել եմ, որ արքային տամ—

ԱԼԲԱ

Բրիւսսէլ, լսեցի՞ք, Դօմի՞նգօ, Բրիւսսէլ։

ԴՕՄԻՆԳՕ (մօտ գալով)

Այդ նամակը շատ կասկածաւոր է։

ՏԱՔՍԻՍ

Եւ ինչ երկիւղով, ինչպէս շփոթուած
Յանձնեց նա այն ինձ։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Երկիւղով, իրաւ

ԱԼԲԱ

Բայց ո՞ւմն է գրուած։

ՏԱՔՍԻՍ

Նասսաու Օրանեան
Վիլհելմ իշխանին։

ԱԼԲԱ

Վիլհելմ իշխանին—
Դաւաճանութի՞ւն.

ԴՕՄԻՆԳՕ

Անշուշտ այնպէս է։
Ի հարկէ իսկոյն պէտք է նամակը
Յանձնել արքային։ Ինչ մեծ վաստակ է
Ձեր կողմից, Տաքսիս, որ այդպէս ճիշտ էք

Ձեր թագաւորի ծառայութեան մէջ։

ՏԱՔՍԻՍ

Գերապատիւ տէր, ես կատարում եմ,
Ինչ որ իմ պարտքն է։

ԱԼԲԱ

Շատ լաւ էք անում։

ԼԷՐՄԱ

(դուրս գալով թագաւորի սենեակից Սուրհանդակապետին)
Արքան կանչում է։

(Տաքսիս գնում է)

Ձեկաւ մարկիզը։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Ը՞նկայ ոչ մի տեղ։

ԱԼԲԱ

Զարմանալի է։
Իշխանը բանտում, բայց դեռ չըգիտէ
Արքան պատճառը։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Ձեկաւ, որ գոնեա
Հաշիւ տայ նորան։

ԱԼԲԱ

Արդեօք ի՞նչ ասաց
Արքան այդ մասին,

ԼԷՐՄԱ

Ոչինչ չէ ասել։
(աղմուկ առանձնարանում)

ԱԼԲԱ

Լսեցի՞ք, ի՞նչ էր։

ՏԱՔՍԻՍ (առանձնարանից)

Կոմս Լէրմա։
(երկուսն էլ ներս են գնում)

ԱԼԲԱ

Ի՞նչ կայ։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Ի՛նչպէս վախեցած ներս կանչեց նորան։

Եթէ նամակը, որ բռնուել է — —
Լաւ բան չէ, Ալբա։

ԱԼԲԱ

Լէրմային կանչեց։
Մի՞թէ չըգիտէ, որ մենք այստեղ ենք։—

ԴՕՄԻՆԳՕ

Մեր ժամանակը արդէն անց կացաւ։

ԱԼԲԱ

Մի՞թէ էլ նա չեմ, որի առաջը
Շուտ բացվում էին բոլոր դռները։
Ի՛նչպէս ամեն բան փոխուել է իմ շուրջ —
Ի՛նչպէս օտար է —

ԴՕՄԻՆԳՕ

(կամաց մօտենում է դռանը և ականջ է դնում)
Ս՛ս —

ԱԼԲԱ

Ի՛նչպէս լուռ է։
Շունչը լսվում է։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Հաստ վարագոյրը
Զայնն արգելում է։

ԱԼԲԱ

Հեռու։ Գալիս են։

ԴՕՄԻՆԳՕ (հեռանում է դռնից)

Սիրտս դողում է։ Ալբա, այս րոպէն
Խորհրդաւոր է և օրհասական։

ՔՍԱՆԵՒԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ԵՐԵՒՈՑԹ

ՊԱՐՄԱՑԻ ԻՇԽԱՆԸ, ՖԷՐԻԱՄԷԴԻՆԱ ՍԻԴՕՆԻԱ ԴՈՒՔՍԵՐԸ մի քանի իշխանների հետ, ԱՌԱՋԻՆՆԵՐԸ։

ՊԱՐՄԱ

Կարո՞ղ եմ հիմա տեսնել արքային։

ԱԼԲԱ

Ո՛չ։

ՊԱՐՄԱ

Ո՞վ կայ մնաը։

ՖԷՐԻԱ

Պոզան անկասկած։

ԱԼԲԱ

Ոչ, նորան ամեն բոպէ սպասում են։

ՊԱՐՄԱ

Իսկոյն եկանք մենք Սարագոսայից։
Բոլոր Մադրիդը սարսափի մէջ է։—
Մի՞թէ ուղեղ է։

ԱԼԲԱ

Ավսոս, ուղեղ է։

ՖԷՐԻԱ

Ուղե՞ղ է, որ նա Մալտացու ձեռով
Բանտն է դրուած։

ԱԼԲԱ

Այո՛։

ՊԱՐՄԱ

Բայց ինչի՞։

Ի՞նչէ պատահել։

ԱԼԲԱ

Ինչի՞։ Պատճառը
Մարդու յայտնի չէ։ Գիտեն միայն արքան
Եւ մարկիզ Պոզան։

ՊԱՐՄԱ

Առանց խորհրդի
Կօրտէսների հետ։

ՖԷՐԻԱ

Վա՛յ նորան, ով որ
Մատը խառն ունի այդ յանցանքի մէջ։

ԱԼԲԱ

Վա՛յ նորան, ես էլ կրկնում եմ նոյնը։

ՄԷԴԻՆԱ ՍԻԴՕՆԻԱ

Եւ ես։

ՄԻԻՍ ԻՇԽԱՆՆԵՐԸ

Ամենքս։

ԱԼԲԱ

Ո՞վ կը գայ ինձ հետ —
Ես կերթամ կընկնեմ արքայի ոտը։

ԼԷՐՄԱ (դուրս է վազում առանձնարանից)

Դուքս Ա՛լբա։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Ահա։ Փառք քեզ, Տէր Աստուած։

(Ալբան շտապով ներս է մտնում)

ԼԷՐՄԱ

(շնչասպառ և սաստիկ վրդովուած)
Երբ Մալտացին գայ, ասացէք, արքան
Այժմ մենակ չէ, յետոյ կըկանչէ —

ԴՕՄԻՆԳՕ

(Լէրմային, որի շուրջը ժողովվումեն բոլոր իշխանները սաստիկ հետաքրքրուած)

Ասացէք մեզ, կոմս, ի՞նչէ պատահել։
Մեռելի գոյն է ծածկել ձեր դէմքը։

ԼԷՐՄԱ (ուղումէ գնալ)

Սարսափելի է։

ՊԱՐՄԱ ԵՒ ՖԷՐԻԱ

Ի՞նչէ, ի՞նչ, Լէրմա։

ՄԷԴԻՆԱ ՍԻԴՕՆԻԱ

Արքան ի՞նչպէս է։

ԴՕՄԻՆԳՕ (միասին)

Սարսափելի՞է։

Ի՞նչը, կոմս Լէրմա։

ԼԷՐՄԱ

Արքան լաց եղաւ։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Լաց եղաւ արքան։

ԲՈԼՈՐԸ (միասին զարմացած)

Լաց եղաւ արքան։

(առանձնարանից լսվում է զանգակի ձայն. Լէրման շտապով ներս է գնում)

ԴՕՄԻՆԳՕ

(Լէրմայի ետեւից, աչխատելով յետ պահել նորան)

Կոմս Լէրմա, մի խօսք — ներեցէք — գնաց,

Եւ մենք սարսափած մնացել ենք կանգնած։

ՔՍԱՆԵՒՉՈՐՍԵՐՈՐԴ ԵՐԵՒՈՑԹ

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ ԷՐՕԼԻ, ՖԷՐԻԱ, ՄԷԴԻՆԱ ՍԻԴՕՆԻԱ, ՊԱՐՄԱ և միւսները

ԷՐՕԼԻ (շտապով ներս է վազում)

Ի՞նչտեղ է արքան, ի՞նչտեղ է. հետը

Խօսելիք ունիմ։

(Ֆէրիային)

Դուք, դուք կըտանէք

Ինձ արքայի մօտ։

ՖԷՐԻԱ

Արքան զբաղուած է։

Նա չէ ընդունում իւր մօտ ոչ ոքին։

ԷՐՕԼԻ

Ստորագրում է նա արդէն սոսկալի

Դատավճիռը։ Նորան խաբել են.

Ես կըհաստատեմ, որ նա խաբուած է։

ԴՕՄԻՆԳՕ

(հեռուից խորհրդաւոր նշաններ է տալիս նորան)

Իշխանուհի։

ԷՐՕԼԻ (գնում է նորա մօտ)

Դուք այստեղ էք, տէր հայր։

Ուրախ եմ, դուք ինձ շատ հարկաւոր էք.

Դուք իմ վկան էք։

(բռնում է նորա ձեռը և ուզում է տանել Թագաւորի սենեակը)

ԴՕՄԻՆԳՕ

Ե՞ս. ի՞նչ էք ասում։

ՖԷՐԻԱ

Ո՛չ, յետ գնացէք։ Արքան ձեզ հիմա

Կարող չէ լսել։

ԷՐՕԼԻ

Պէտք է որ լսէ

Ճշմարտութիւնը, պէտք է նա լսէ —

Ճշմարտութիւնը, թէ և տասն անգամ

Նա Աստուած լինի։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Հեռացէք, հեռու։

Շատ անզգոյշ էք։ Մընացէք, մի՛ գնաք։

ԷՐՕԼԻ

Դու դողա կուռքիդ բարկութեան առաջ,

Ես էլ ոչ ինչ բան կարող չեմ կորցնել։

(այն ինչ ուզում է մտնել Թագաւորի սենեակը, դուրս է վազում

ԴՈՒՔՍ ԱԼԲԱՆ

Նորա աչքերը փայլումեն, գնացքը յաղթական։ Նա վազում Դոմինգոի մօտ և գրկում է նորան)

Թող տաճարներում մաղթանքներ երգեն.

Մերն է յաղթութիւնն։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Մերն է

ԱԼԲԱ (Դոմինգոին և միւս իշխաններին)

Չիստ ներս

Թագաւորի մօտ։ Մնացածը յետոյ։

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ

Մի սենեակ թագաւորական պալատում, վանդակաձեւ դռնով բաժանուած մի մեծ գաւթից, որի մէջ մաս են գալիս պահապանները:

ԱՌԱՋԻՆ ԵՐԵՒՈՅԹ

ԿԱՐԼՈՍ, նստած է մի սեղանի առաջ, գլուխը ձեռների վերայ հանգըստացած կարծես թէ քնած է։ Սենեակի եռեվի կողմը մի քանի օֆիցերներ, որոնք նորա հետ միասին փակուած են։ ՄԱՐԿԻԶ ՊՕԶԱ, ներս է մտնում Կարլոսից չըտեսնուած, և կամաց խօսում է օֆիցիրների հետ, որոնք իսկոյն հեռանում են. նա բոլորովին մօտենում է Կարլոսին, և մի քանի վայրկեան լուռ և տրտում նայում է նորան։ Վերջը մի շարժողութիւն է անում, որից Կարլոսը սթափում է իւր թմրութենից

ԿԱՐԼՈՍ

(վեր է կենում, տեսնում է Մարկիզին և վախենում է։ Ցեռոյ մի քանի ժամանակ սառած նայում է նորան և ձեռով չփում է ճակատը, կարծես թէ ուզում է մի բան միտը բերել)

ՄԱՐԿԻԶ

Այս ես եմ, Կարլոս։

ԿԱՐԼՈՍ *(տալիս է նորան ձեռը)*

Դու եկար ինձ մօ՞տ։

Որքան բարի ես։

ՄԱՐԿԻԶ

Մտածեցի, որ

Բարեկամդ այստեղ հարկաւոր է քեզ։

ԿԱՐԼՈՍ

Ճշմարիտ, այդպէս մտածեցիր դու։
Ես շատ ուրախ եմ — անչափ ուրախ եմ։
Ախ, ես գիտէի, որ ինձ սիրում ես։

ՄԱՐԿԻԶ

Ես արժանի եմ այդ համոզմունքին։

ԿԱՐԼՈՍ

Այնպէս չէ՞. միմեանց դեռ հասկանում ենք։
Այդ գութն ու խնամքը վայել է մեզ պէս
Վեհանձն մարդկանց։ Դիցուք թէ մէկը
Իմ պահանջներից շատ անիրաւ էր,
Մի՞թէ և արդար պահանջմունքներս
Պէտք է մերժէիր։ Առաքինութիւնն
Կարող է լինել խիստ և անաչառ,
Բայց երբէք անգութ, երբէք անողորմ —
Գիտեմ, այդ բանը քեզ շատ թանգ արժէր.
Գիտեմ, որ սիրտդ արիւն կըպատէր,
Երբ դու քո զոհը զարդարում էիր
Մորթելու համար։

ՄԱՐԿԻԶ

Կարլոս, ի՞նչ է քո
Խօսքերի միտքը։

ԿԱՐԼՈՍ

Այժմ դու ինքդ
Կիրագործես այն, ինչ որ պարտքս էր, բայց
Զը կարողացայ։ — Եւ Սպանիացոց
Դու կըպարգևես այն ոսկեդարը,
Որ նոքա ինձնից զուր ակն ունէին։
Իմ բանը արդէն վերջացաւ գնաց։
Դու այդ ի հարկէ լաւ ես նկատել —
Ո՛հ, այս սոսկալի սէրը վաղորդք
Զորացրեց հոգուս բոլոր ծաղիկներն։
Ես քո մեծամեծ յոյսերի համար
Մեռած եմ արդէն։ Նախախնամութիւն,

կամ թէ մի դիպուած առաջնորդում է
քեզ արքայի մօտ — և իմ գաղտնիքի
գնով նա քոնն է — դու նորա համար
Հրեշտակ ես դառնում: Բայց ինձ էլ չըկայ
Ոչինչ փրկութիւն — գուցէ Սպանիային...
Այստեղ բան չըկայ դատապարտելի,
Չըկայ, ա՛խ, չըկայ, բացի խելացնոր
Իմ կուրութենից, որ մինչև այսօր
Չէի նկատել, թէ դու հաւասար
Մեծ ես և քնքոյշ:

ՄԱՐԿԻԶ

Ո՛չ, ես այդ բանին
Նախատես չէի — նախատես չէի,
Թէ բարեկամի վեհանձնութիւնը
Կարող է լինել շատ հնարագէտ
Քան քաղաքական խմաստութիւնս:
Իմ շինութիւնը յանկարծ քանդվում է—
Ես իմ Կարլոսի սիրտը մոռացայ:

ԿԱՐԼՈՍ

Եթէ դու նորան խնայել էիր—
Անչափ շնորհակալ կլինէի քեզնից:
Մի՞թէ ես մենակ չէի կարող տանել:
Ինչո՞ւ նա պէտք է երկրորդ ըն լիներ —
Բայց ո՛չ, հերիք է — ես չեմ կամենում
Ցանդիմանութեամբ սիրտդ ծանրացնել:
Ի՞նչ է քեզ համար թագուհին: Մի՞թէ
Սիրում ես նորան: Ի՞նչ փոյթ են քո խիստ
Առաքինութեան իմ սիրոյ փոքրիկ
Հոգսերը: Ների՛ր — անիրաւ էի:

ՄԱՐԿԻԶ

Այո՛—բայց ոչ այդ յանդիմանութեամբ:
Եթէ որ մէկին ես արժանի եմ,
Ապա բոլորին էլ արժանի եմ—
Եւ այն ժամանակ ես չէի կանգնի

Այսպէս քո առաջ:

(հանում է նորա պահարանը)

Ահա այստեղ են
Դեռ մի քանիսը այն նամակներից,
Որոնց յանձնեցիր իմ պահպանութեան:
Ա՛ռ, պահի՛ր:

ԿԱՐԼՈՍ

(զարմացած նայում է մէկ նամակներին, մէկ մարկիզին)

Ի՞նչպէս:

ՄԱՐԿԻԶ

Վերադարձնում եմ,
Որովհետև այժմ նոքա կըլինին
Քեզ մօտ աւելի ապահով, Կարլոս:

ԿԱՐԼՈՍ

Այս ի՞նչ է: Մի՞թէ չըկարդաց արքան,
Մի՞թէ չըտեսաւ:

ՄԱՐԿԻԶ

Այդ նամակնե՞րը:

ԿԱՐԼՈՍ

Մի՞թէ բոլորն էլ չըտարա՞ր նորան:

ՄԱՐԿԻԶ

Այդ ո՞վ ասաց քեզ, թէ ես տարել եմ:

ԿԱՐԼՈՍ (սաստիկ զարմացած)

Մի՞թէ — կոմս Լէրման:

ՄԱՐԿԻԶ

Նա է ասել քեզ—
Ո՛հ, հիմա պարզ է: Այդ ո՞վ կարող էր
Նախագուշակել — Ուրեմն Լէ՞րման —
Նա ստախօս չէ: Այո՛, ուղղէ է:
Միւս նամակները արքայի մօտ են:

ԿԱՐԼՈՍ

(երկար միջոց նայում է նորան զարմացած)

Բայց ես ի՞նչ բանի համար այստեղ եմ:

ՄԱՐԿԻԶ

Զգուշութեան համար, որ երկրորդ անգամ
Քեզ խորհրդակից չընտրես Էբոլին:

ԿԱՐԼՈՍ

(կարծես երազից զարթելով)

Ո՛հ, ես վերջապէս հիմա հասկացայ —
Հիմա պարզուեցաւ։

ՄԱՐԿԻԶ (գնում է դէպի դուռը)

Այս ո՞վ է գալիս։

ԵՐՐՈՐԴ ԵՐԵԻՈՑԹ

ԴՈՒՌՍ ԱԼԲԱ, ԱՌԱՋԻՆՆԵՐԸ.

ԱԼԲԱ

(յարգանքով մօտենում է Իշխանին։ Նա այս բոլոր տեսարանի միջոցին մէջքը դարձրած ունի մարկիզին)

Իշխան, ազատ է՛ք։ Արքան ուղարկեց
Ինձ, որ յայտնեմ ձեզ։

(Կարլոսը զարմացած նայում է մարկիզին։ Ընդհանուր լռութիւն)

Եւ նոյն ժամանակ
Ես շատ երջանիկ համարում եմ ինձ,
Որ առաջինը շնորհ ունեցայ —

ԿԱՐԼՈՍ

(զարմացած նայում է երկուսին. կարճ լռութիւնից յետոյ)

Ինձ բանտարկում են և բանտից հանում.
Բայց ես չգիտեմ ոչ մէկի և ոչ
Միւսի պատճառը։

ԱԼԲԱ

Մի սխալմունք, Իշխան,
Որքան ես գիտեմ, որի մէջ անշուշտ
Զգեց արքային խաբեբայ մէկը։

ԿԱՐԼՈՍ

Չէ՞ որ արքայի հրամանովն է, որ
Այժմ այստեղ եմ։

ԱԼԲԱ

Այո՛, մի սխալմամբ
Նորին մեծութեան։

ԿԱՐԼՈՍ

Շատ ափսոսում եմ —
Բայց եթէ արքան սխալուել է, անձամբ
Վայել է նորան իւր սխալը ուղղել
(որոնում է մարկիզի հայեացքը և արհամարանք է ցոյց տալիս դէպի)
Ես Փիլիպպոսի որդի եմ կոչվում,
Հետաքրքրութեան և զլպարտութեան
Աչքերը այստեղ միշտ ինձ են նայում։
Ինչ որ իբրև պարտք արել է արքան,
Ես չեմ կամենում, որ շնորհ համարուի.
Թէ չէ պատրաստ եմ ես կօրտէսների
Վճռին դիմելու — Սուրս ձեր ձեռից
Ես չեմ ընդունի։

ԱԼԲԱ

Անշուշտ կը յարգէ
Արքան ձեր արդար պահանջը, Իշխան,
Եթէ թոյլ կը տաք, որ առաջնորդեմ
Ես ձեզ նորա մօտ։

ԿԱՐԼՈՍ

Այստեղ կը մնամ,
Մինչև որ արքան, կամ թէ Մադրիդը
Հանեն ինձ բանտից։ Գնացէ՛ք, Ալբա,
Տարէ՛ք արքային իմ պատասխանը։

(Ալբան հեռանում է. նա մի քանի ժամանակ մնում է նախագաւթում, ուր հրամաններ է տալիս)

ՉՈՐՐՈՐԴ ԵՐԵԻՈՑԹ

ԿԱՐԼՈՍ, ՄԱՐԿԻԶ ՊՕԶԱ.

ԿԱՐԼՈՍ

(Գնալ հեռանալուց յետոյ մարկիզին լի ակնկալութեամբ և զարմանքով)

Այս ի՞նչ է։ Մի՞թէ էլ նախարար չես։

ՄԱՐԿԻԶ

Ինչպէս տեսնում ես, էի, բայց էլ չեմ։

(մօտ է գնում նորան սաստիկ վրդոված)

Ո՛վ իմ սիրելի Կարլոս, յաջողեց,
Բանը լաւ գնաց։ Օրհնեա՛լ է Աստուած։

ԿԱՐԼՈՍ

Յաջողե՞ց, բայց ի՞նչ։ Չեմ հասկանում քեզ։

ՄԱՐԿԻԶ (բռնում է նորա ձեռը)

Կարլոս, փրկուած ես — Ազատ ես — բայց ես —

ԿԱՐԼՈՍ

Բայց դո՞ւ

ՄԱՐԿԻԶ

Բայց ես — ես — Ահա իմ կուրծքին
Սխմում եմ ես քեզ առաջին անգամ
Մեծ իրաւունքով։ Ո՛հ, ես գնել եմ
Այդ իրաւունքը այն միակ բանով,
Ինչ որ ինձ համար ամենից թանդ է։ —
Ո՛հ, ինչպէս քաղցր է, ինչպէս վսեմ է
Այս րոպէն, Կարլոս։ Ես գոհ եմ ինձնից։

ԿԱՐԼՈՍ

Այդ ինչպէս յանկարծ փոխուեց քո դէմքը
Ես քեզ իմ օրում այդպէս չեմ տեսել.
Ինչպէս քո կուրծքը հպարտ բարձրանում.
Ինչպէս աչքերդ անսովոր փայլում։

ՄԱՐԿԻԶ

Պէտք է միմեանցից բաժանուինք, Կարլոս։
Ո՛հ, մի՛ վախեցար։ Ցղամարդ եղիր։
Խոստացի՛ր, Կարլոս, քո անսասան վշտով,
Որ անվայել է վեհանձն մարդկանց,
Զրկաժուարացնել այս բաժանումը —
Դու ինձ կորցնում ես — շատ տարիներով —
Բայց յիմարների լեզուով — յաւիտեան։

(Կարլոսը յետ է քաշում իւր ձեռը, անշարժ նայում է նորան և ոչինչ չէ պատասխանում)

Ա՛յր եղիր։ Քեզ վրայ շատ վստահ էի։
Եկայ անցկացնել քեզ հետ այս ժամը —
Այս ժամը, որին սոսկալի կերպով

Ասում են վերջին — խոստովանում եմ,
Սիրելի Կարլոս — ես շատ ուրախ եմ
Այդ բանի վերայ — Ե՛կ նստենք — սաստիկ
Յոգնած եմ և թոյլ։

(Նա մոտենում է Կարլոսին, որ դեռ ես կանգնած է քարացածի պէս և մեքենայաբար նստում է նորա կողքին)

Չե՞ս պատասխանում — Ես կարճ կրկտրեմ։
Մէկ օրից յետոյ, երբ վերջին անգամ
Խօսեցանք վանքում, կանչեց ինձ արքան։
Հետևանքը քեզ արդէն յայտնի է.
Յայտնի է նոյնպէս ամբողջ Մադրիդին։
Բայց դու չըգիտես, որ քո գաղտնիքը
Յայտնի էր նորան, որ գտել էին
Թագուհու արկղում թղթեր, որոնք քեզ
Մեղադրում էին, որ այդ բանը ինձ
Արքան ինքն ասաց և որ ես նորան
Մտերիմ էի։

(Նա լռում է, որ լսէ Կարլոսի պատասխանը, բայց սա մնում է առաջուայ դրութեան մէջ)

Այո՛, իմ Կարլոս,
Ես քեզ իմ բերնով դաւաճանեցի։
Ես էի գլուխ այն դաւադրութեան,
Որ պատրաստում էր քեզ համար կորուստ։
Բայց արդէն բանը բանից անցել էր։
Քեզ արդարացնել արդէն շատ ուշ էր։
Ուրիշ ճար չըկար, բայց եթէ նորա
Վրէժխնդրութեան սանձը ձեռք բերել,
Եւ այսպէս դառայ ես քո թշնամին,
Որ քեզ աւելի ազդու ծառայեմ։
— Դու չես լսում ինձ։

ԿԱՐԼՈՍ

Լսում եմ։ Պատմի՛ր։

ՄԱՐԿԻԶ

Մինչև այս րոպէն ես անմեղ էի.
Բայց շուտ մատնում է ինձ արքայական
Շնորհի շուքը։ Զայնը հասնում է

Եւ քո ականջին։ Սակայն կաշառուած
Սնոտի սիրով, մեծամտութեամբ
Կուրացած մենակ վերջացնել գործը,
Ծածուկ եմ պահում ես իմ գաղտնիքը
Իմ բարեկամից։ Ահա այդ բանում
Սաստիկ սխալուեցայ և մեղանչեցի։
Ես հիմա գիտեմ. վստահութիւնս
Անմտութիւն էր։ Ներիր ինձ, Կարլոս,
Դա հիմնուած էր քո բարեկամութեան
Հաստատութեան վրայ։

(Նա լռում է։ Կարլոսի թմրութիւնը փոխվում է սաստիկ վրդովմունք)

Եղաւ, ինչպէս որ
Երկիւղ ունէի։ Քեզ վախեցնում են
Սուտ վտանգներով. իբր թագուհին
Վիրաւորուած է — Բոլոր պալատի
Ահ ու սարսափը — Լէրմայի անբաղդ
Ծառայութիւնը — անհասկանալի
Իմ պապանձուիլը, բոլորը մէկտեղ
Ցարձակվում են քո ապշած սրտի վրայ —
Տարակուսում ես — և ինձ քեզ համար
Կորած համարում — Սակայն լինելով
Ինքդ շատ ազնիւ, դու չես կասկածում
Քո բարեկամի ազնուութեան վրայ,
Եւ զարդարում ես մեծութեան անուամբ
Նորա անկումը։ Դու հիմա միայն
Համարձակվում ես անհաւատարիմ
Համարել նորան, որովհետև դու
Նորան և այդպէս կարող ես յարգել։
Զրկուելով միակ քո բարեկամից,
Գնում ես ընկնում Էբօլու գիրկը —
Տարաբաղդ, նոյն է թէ սատանայի,
Որովհետև նա է քո մատնիչը։

(Կարլոսը տեղից վեր է կենում)

Տեսնում եմ, որ դու վազում ես նրա մօտ։
Ես անհանգիստ եմ։ Հետևում եմ քեզ,
Բայց արդէն ուշ է։ Դու նորա առաջ

Ընկած ես գետնին։ Արդէն դուրս թռաւ
Խոստովանութիւնը քո բերանից.
Եւ էլ փրկութիւն չկայ քեզ համար։

ԿԱՐԼՈՍ

Ո՛չ, ո՛չ։ Ես նորա սիրտը շարժեցի։
Դու սխալվում ես։ Հաւատա՛, որ նա
Սաստիկ շարժուած էր։

ՄԱՐԿԻԶ

Այստեղ աչքերս
Ցանկարծ մթնեցան։ Ոչինչ ճար չկայ։
Չկայ փրկութիւն։ Չկայ ոչ մի տեղ։
Ցուսահատութիւնն ինձ դև է շինում,
Գազանացնում է — ես կնոջ կուրծքին
Դաշոյն եմ ուղղում — Բայց յանկարծ միտքս
Լուսաւորվում է մի ճառագայթով։
«Եթէ արքային ես մոլորեցնեմ։
Եթէ յաջողի յանցաւոր հանել
Ինձ նորա առաջ։ Ճշմարիտ, թէ սուտ —
Այդ բաւական է Փիլիպպոսի պէս
Մի մարդու համար։ Թող այդպէս լինի։
Ես այդ կը փորձեմ։ Դուցէ կայծակը,
Որ բռնակալին յանկարծ կը զարկէ,
Նորան ափշեցնէ։ Ուզածս էլ այդ է.
Նա կը մտածէ, և այդ միջոցին
Կարող է փախչել Կարլոսը Բրաբանտ»։

ԿԱՐԼՈՍ

Եւ դու, Օդրի՛գօ, արի՞ր այդ բանը։

ՄԱՐԿԻԶ

Վիլհելմ իշխանին գրում եմ, որ ես
Սիրահարուած եմ թագուհու վերայ,
Որ ինձ յաջողեց խաբել արքային,
Օգուտ քաղելով նորա կասկածից
Իւր որդու վերայ, որ ես արքայից
Իրաւունք ստացայ տեսնել թագուհուն
Երբ և կամենամ։ Աւելացնելով,

Որ վախենում եմ բանը իմացուի,
Որ դու այդ մասին տեղեկանալով,
Գնացիր Էբօլի իշխանուհու մօտ,
Որ նորա ձեռով գուցէ թագուհուն
Մի կերպ զգուշացնես — որ այդտեղ իսկոյն
Քեզ բանտարկեցի. բայց որովհետև
Բանը վատ գնաց, ես մտադիր եմ
Հեռանալ Բրիւսսէլ — եւ այդ նամակը —

ԿԱՐԼՈՍ

(վախեցած կտրում է նորա խօսքը)

Միթէ յանձնեցիր դու այն փոստային:
Գիտես, որ Ֆլանդրիա և Բրաբանտ գնացող
Բոլոր նամակներն —

ՄԱՐԿԻԶ

Իսկոյն տանում են
Ցանձնում արքային — Հանգամանքներից
Երևում է, որ Տաքսիսը արդէն
Կատարել է իւր պարտաւորութիւնն:

ԿԱՐԼՈՍ

Աստուած իմ, ուրեմն ես կորած եմ:

ՄԱՐԿԻԶ

Դո՞ւ: Բայց ինչի՞ դու:

ԿԱՐԼՈՍ

Տարաբաղդ, դու էլ
Կորած ես ինձ հետ: Հայրս չի նէրի
Այդ անօրինակ խաբէութիւնը,
Երբէք չի ների:

ՄԱՐԿԻԶ

Խաբէութի՞ւնը:
Ուշքդ ի՞նչտեղ է: Մտածիր: Նորան
Ո՞վ կասէ, թէ այդ խաբէութիւն է:

ԿԱՐԼՈՍ

(անթարթ աչքով նայում է նորան)

Ո՞վ, հարցնում ես դու: Ես ինքս կասեմ:
(ուզում է գնալ)

ՄԱՐԿԻԶ

Խելագա՞ր ես: Կա՛ց:

ԿԱՐԼՈՍ

Թո՛ղ ինձ, թո՛ղ գնամ:
Ի Սէր Աստուծոյ, մի՛ արգելիր, թո՛ղ:
Այն ինչ մենք այստեղ այսպէս խօսում ենք,
Արդէն վարձում է նա սպանողներին:

ՄԱՐԿԻԶ

Ուրեմն բոպէն մեզ համար թանգ է:
Դեռ շատ բան ունինք միմեանց ասելու:

ԿԱՐԼՈՍ

Ի՞նչ: Մինչև որ նա —

(նա կրկին ուզում է գնալ: Մարկիզը բռնում է նորա ձեռը և խորհրդաւոր կերպով նայում է նորան)

ՄԱՐԿԻԶ

Լսի՛ր ինձ, Կարլոս —
Մի՞թէ ես քեզ պէս շտապեցայ, քեզ պէս
Խղճահարուեցայ, երբ դու ինձ համար
Արիւն թափեցիր դեռ փոքր տղայ:

ԿԱՐԼՈՍ

(սաստիկ շարժուած և զարմացած կանգնած է նորա առաջ)

Բարերա՛ր Աստուած:

ՄԱՐԿԻԶ

Փրկիր քո անձը
Ֆլանդրիայի համար: Թագաւորելը
Է քո կոչումը և իմ կոչումն է
Քեզ համար մեռնել:

ԿԱՐԼՈՍ

(մօտ է գնում նորան և մի ջերմեռանդութեամբ բռնում է նորա ձեռը)

Ո՛չ, ո՛չ, կարող չէ
Նա ընդդիմանալ — այդ վեհանձնութեան
Նա չի դիմանայ — ես քեզ կը տանեմ
Իսկոյն նորա մօտ: Թե թեմի տուած
Կերթանք միասին: Ես կասեմ նորան.

«Հայը, մի բարեկամ արեց այդ բանը
Իւր բարեկամի փրկութեան համար։
Կը շարժենք նորա սիրտը։ Հաւատա՛,
Հայրս անողորմ չէ բոլորովին։
Անպատճառ նորա սիրտը գութ կը զգայ,
Նորա աչքերից առատ կը վազեն
Ջերմ արտասուքներ, և նա կը ներէ
Թէ քեզ և թէ ինձ —
(վանդակաչէն դռնից հրացան են արձակում)
Այս ո՞ւմ համար էր։

ՄԱՐԿԻԶ

Կարծեմ ինձ համար։

(վեր է ընկնում)

ԿԱՐԼՈՍ

(սաստիկ աղաղակելով վեր է ընկնում նորա մօտ)
Ողորմա՛ծ Աստուա՛ծ։

ՄԱՐԿԻԶ

Շատ շուտ է — արքան — ես յոյս ունէի —
Փրկի՛ր քո անձը — լսո՞ւմ ես — փրկի՛ր —
Մայրդ ամէն բան դիտէ — չեմ կարող —
(Կարլոսը մեռելի պէս մնում է ընկած դիակի մօտ։ Մի քանի ժամանակից յետոյ մտնում է Թագաւորը շատ իշխանների հետ միասին և զարմացած յետ է քաշվում տեսնելով այդ բանը։ Իշխանները կազմում են մի կիսաշրջան այդ երկուսի բոլորը և փոփոխակի նայում են Թագաւորի և նորա որդու վերայ։ Սա դեռ ես ընկած է մեռածի պէս — Թագաւորը նայում է նորան խոր մտածմունքի մէջ ընկղմած։)

ՉՈՐՐՈՐԴ ԵՐԵՒՈՅԹ

ԹԱԳԱՒՈՐ, ԿԱՐԼՈՍ, ԱԼԲԱ, ՖԷՐԻԱ և ՄԷԴԻՆԱ ՍԻԴՈՆԻԱ ԴՊՍԵՐԸ, ՊԱՐՄԱՑԻ ԻՇԽԱՆԸ, ԿՈՄՍ ԼԷՐՄԱ, ԴՈՄԻՆԳՈ և շատ իշխաններ։

ԹԱԳԱՒՈՐ (ողորմած կերպով)

Իշխա՛ն, խնդրեցէք ես ընդունելի։
Ա՛հա ես ինքս անձամբ եկել եմ

Իմ իշխաններով, որ աղաւոութիւն
Շնորհեմ քեզ։
(Կարլոսը գլուխը բարձրացնում է և նայում է իւր չուրջ կարծես երազից զարթելով։ Նորա աչքերը ուղղվում են երբեմն Թագաւորի, երբեմն մարկիզի դիակի վերայ։ Նա չէ պատասխանում։)
Ա՛հա, յետ առ քո սուրը։
Սխալմունք պատահեց։
(Նա մօտ է գնում նորան, տալիս ձեռը և օգնում է վեր կենալ)
Որդուս տեղը չէ։
Վե՛ր կաց, ելի, որդեակ, ծնողիդ գիրկը։

ԿԱՐԼՈՍ

(առանց իմանալու թէ ինչ է անում ընդունում է Թագաւորի ձեռը — բայց յետոյ յանկարծ մտածում է, և աւելի մօտիկ նայում է նորան)
Սպանութեան հոտ է գալիս քեզանից։
Ո՛չ, ես կարող չեմ երբէք քեզ գրկել։
(Նա յետ է մղում նորան։ Բոլոր իշխանները վրդովվում են։)
Ինչի՞ ափշեցաք։ Ի՞նչ զարհուրելի
Բան արի արդեօք։ Օձեալնն դիպայ։
Ո՛չ, մի՛ վախենաք։ Ձեռս նորա վրայ
Ես չեմ բարձրացնի։ Մի թէ չէ՞ք տեսնում,
Ինչէ դրոշմած սորա ճակատին։
Աստուա՛ծ է դրոշմել։

ԹԱԳԱՒՈՐ (ուղում է գնալ)

Եկէ՛ք, իշխաններ։

ԿԱՐԼՈՍ

Ո՞ւր, արքա՛յ։ Ո՛չ, ո՛չ, տեղից չը շարժուի՛ք —
(Նա երկու ձեռով պինդ բռնում է նորան, մէկով քաշում է սրը, որ Թագաւորը բերել է իւր հետ, և հանում է պատեանից)

ԹԱԳԱՒՈՐ

Դու քո հօր վերայ սո՞ւր ես մերկացնում։

ԲՈԼՈՐ ԻՇԽԱՆՆԵՐԸ

(մերկացնում են սրերը)
Հայրասպանութի՛ւն։

ԿԱՐԼՈՍ

(հատ ձեռով պինդ բռնած ունի Թագաւորին միւսով մերկ սուրը)
Սրերը տեղը։

Դուք ի՞նչ էք ուզում: Միթէ կարծումէք,
Թէ խելագա՞ր եմ: Ո՛չ, խելագար չեմ:
Եթէ լինէի, լաւ չէր յիշեցնել,
Որ սորա կեանքը կախուած է այժմ
Իմ սրի ծայրին: Ես ձեզ խնդրումեմ,
Հեռո՛ւ կանգնեցէք: Այժմ իմ կամքին
Մի՛ հակառակիք — Հեռո՛ւ կանգնեցէք:
Ինչ որ ես հիմա խօսելիք ունիմ
Այս արքայի հետ, այդ ձեր երդմանը
Չէ վերաբերում: Տեսէ՛ք մատներից
Արիւն է կաթում: Լաւ, լաւ նայեցէք:
Տեսնո՞ւմէք: Հիմա այստեղ նայեցէք:
Այս սա է արել, այս մեծ վարպետը:

ԹԱԳԱՒՈՐ

(Իշխաններին, որոնք վախեցած շրջապատում են նորան)

Դուք յետ քաշուեցէք: Ի՞նչէք վախենում —
Հայր ու որդի չե՞նք: Ուզումեմ տեսնել,
Թէ բնութիւնը ի՞նչ չարագործութեան —

ԿԱՐԼՈՍ

Ո՞ւր է բնութիւն: Ես չեմ ճանաչում:
Այժմ սպանութիւնն է տիրապետում:
Մարդկութեան կապը արդէն քանդուած է:
Դու ինքդ, արքայ, քանդել ես բոլոր
Տերութեանդ մէջ: Ի՞նչպէս յարգեմ ես
Այն, որ քեզ համար ծիծաղելի է —
Նայեցէ՛ք այստեղ: Երբէք այսպիսի
Մարդասպանութիւն դեռ չէ պատահել —
Ի՞նչ: Միթէ չըկա՞յ Աստուած երկնքում:
Ի՞նչպէս կարող են այսպէս կատաղել
Արքաներ նորա արարչութեան մէջ:
Հարցնում եմ, միթէ էլ Աստուած չըկա՞յ:
Այն օրից, ինչ որ մայրեր ծնում են,
Սորա պէս անմեղ ոչ ոք չէ մեռել —
Բայց գիտե՞ս արդեօք, թէ ինչ ես արել —
Ո՛չ, նա չըգիտէ, նա այդ չըգիտէ,

Որ նա աշխարհից գողացաւ մի կեանք,
Որ շատ աւելի նշանաւոր էր,
Ազնիւ և թանգ էր, քան թէ նա ինքը
Իւր բոլոր դարը հետը առնելով:

ԹԱԳԱՒՈՐ (կակղութեամբ)

Եթէ շտապեցայ, մի՞թէ վայելէ
Քեզ, որի համար այդպէս վարուեցայ,
Դատապարտել ինձ:

ԿԱՐԼՈՍ

Այդ ի՞նչ էք ասում:
Միթէ չըգիտէ՞ք, ո՞վ էր ինձ համար
Այս հանգուցեալը: — Ո՛հ, դո՛ւք ասացէք:
Օգնեցէ՛ք նորա իմաստութեանը
Այս անմեկնելի խնդիրը լուծել:
Այս հանգուցեալը իմ բարեկամն էր —
Ուզո՞ւմ էք ասեմ, թէ ինչի մեռաւ:
Ինձ համար մեռաւ:

ԹԱԳԱՒՈՐ

Սիրտս ասում էր:

ԿԱՐԼՈՍ

Արիւնաշաղախ, ների՛ր, որ գործդ
Ապականում եմ այսպիսի մարդու
Առաջ պատմելով: Բայց թող ամաչի
Մեծ մարդագէտը, որ իւր ալևոր
Իմաստութեանը յաղթեց պատանու
Սրամտութիւնը: Իմացի՛ր, արքայ,
Մենք եղբայր էինք, եղբայր աւելի
Սուրբ, ազնիւ կապով, քան թէ այն,
Որով կապում է բնութիւնն: Նորա գեղեցիկ,
Ողջ կեանքը սէր էր: Սէր էր դէպի ինձ
Նորա գեղեցիկ փառաւոր մահը:
Նա իմն էր, երբ դուք նորա յարգանքով
Պարծենում էիք: Երբ որ պերճախօս
Նա իւր լեզուովը կատակում էր ձեր
Իմաստութիւնը: Դուք կարծում էիք

Իշխել նորա վրայ, և հլու գործիք
Դառաք նորա բարձր նպատակներին:
Բանտարկութիւնս առաջուց կշռած
Մի գործ էր նորա բարեկամութեան:
Նա իմ փրկութեան համար գրեց այն
Նամակը վիշտիս իշխանի վերայ —
Այդ նորա կեանքի առաջին սուտն էր:
Նա ինձ փրկելու համար դէմ գնաց
Մահուան, որ կրեց: Դուք պարգևեցիք
Նորան ձեր շնորհը — իսկ նա միմիայն
Ինձ համար մեռաւ: Դուք նորան բռնի
Առաջարկեցիք ձեր սիրտն ու սէրը,
Ձեր դաւաղանը մի խաղալիք էր
Նորա ձեռի մէջ. նա դէն ձգեց և —
Ինձ համար մեռաւ:

(Թագաւոր կանգնած է անշարժ աչքերը գետնին ուղղած, բոլոր իշխանները սաստիկ զարմացած և երկիւղով նայում են նորան)

Ի՞նչպէս այդ կոպիտ
Խաբէութեանը հաւատացիք դուք:
Որքան ստոր կարծիք ունէր ձեր մասին,
Որ վստահացաւ այդ խաղը խաղալ:
Դուք ուզում էիք գրգռաւել նորա
Բարեկամութիւնն և չըդիմացաք
Այդ թեթև փորձին: Նա ձեզ համար չէր,
Նա ձեր մարդը չէր: Այդ ինքն էլ գիտէր,
Երբ նա մերժեց ձեզ բոլոր թագերով:
Ձեր կոշտ ձեռի մէջ փշրուեցաւ այս
Փափուկ քնարը: Դուք կարող էիք
Միայն սպանել:

ԱԼԲԱ

(որ մինչև հիմա չարունակ նայում էր թագաւորին և անհանգստութեամբ նկատում էր նորա դէմքի բոլոր փոփոխութիւնները, երկիւղով մօտենում է նորան)

Տէր արքայ — ինչի՞
Այդպէս լռել է: Նայեցէք ձեր շուրջ,
Խօսեցէք մեզ հետ:

ԿԱՐԼՈՍ

Նա անտարբեր չէր
Նոյնպէս դէպի ձեզ: Վաղուց զգում էր
Նա կարեկցութիւն: Գուցէ դեռ ևս
Բաղդաւորէր ձեզ: Այնքան հարուստ էր
Նորա վեհ սիրտը, այնքան ազնիւ էր
Նորա մեծ հոգին, որ կարող էր ձեզ
Նա Աստուած շինել: Արքայ, ձեր ձեռով
Ձեզ կողոպտեցիք — ի՞նչ կըտաք հիմա,
Որ յարութիւն տաք սորա պէս մէկին:

(Խորին լռութիւն. Իշխաններից շատերը դարձնում են երեսները մի կողմը, կամ ծածկում են երեսները վերարկուների մէջ)

Դուք, որոնք այժմ կանգնած էք այստեղ,
Որոնց սարսափը պապանձեցրել է,
Մի՛ դատապարտէք երիտասարդին:
Որ իւր ծնողի և արքայի հետ
Այսպէս խօսում է — տեսէ՛ք, այս մարդը
Ինձ համար մեռաւ: Ո՛հ, թէ արտասուք
Կայ ձեր աչքերում, եթէ որ մարդու
Արիւն է հոսում ձեր երակներում,
Ոչ հալած երկաթ, տեսէ՛ք այս և ինձ
Մի՛ դատապարտէք:

(Նա դառնում է թագաւորին հանդարտութեամբ)

Գուցէ սպասում էք
Թէ ինչպէս արդեօք պիտի վերջանայ
Այս պատմութիւնը — Ահա՛ իմ սուրը:
Այժմ դուք կրկին իմ թագաւորն էք:
Զը կարծէք, թէ ես վախենում եմ ձեր
Վրէժխնդրութենից: Սպանեցէ՛ք ինձ էլ,
Ինչպէս սպանեցիք այս ազնիւ մարդուն:
Կեանքս իմը չէ, դէտեմ: Բայց ի՞նչ է
Ինձ համար կեանքը: Ես հրաժարվում եմ
Այն ամեն բանից, ինչ որ սպասում է
Ինձ այս աշխարհում: Օտարների մէջ
Որոնեցէ՛ք դուք ձեզ համար որդի —

Այստեղ ընկած է սհա իմ թագը։

(Նա ընկնում է դիակի վրայ և էլ ամենևին չէ մատնակցում հետևեալ անցքերին։ Այդ միջոցին լսվում է բազմաթիւ մարդկանց խառնաչփոթ աղմուկ և ձայներ։ Թագաւորի շուրջ տիրում է խորին լռութիւն. նա ման է ածում իւր հայեացքը ամենի վերայ, բայց ոչ ոք չէ նայում նորան)

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ոչ ոք չէ՞ խօսում — Ամենի աչքը
Գետնին է ուղղած — Ամեն մէկը իւր
Դէմք ծածկել է — Տեսնում եմ, արդէն
Դատապարտուած եմ, դատապարտուած իմ
Հպատակներից։

(առաջին լռութիւնը։ — Աղմուկը աւելի մօտ է լսվում։ Իշխանները իրար հետ շշնջում են և զարմացած զանազան նշաններ են տալիս միմեանց. վերջապէս կոմս Լէրման դուքս Ալբային)

ԼԷՐՄԱ

Ճշմարիտ, կարծես
Ապստամբութիւն —

ԱԼԲԱ

Ես էլ կարծում եմ։

ԼԷՐՄԱ

Այստեղ են գալիս։ Ահա մտնում են։

ՉԻՆԳԵՐՈՐԴ ԵՐԵՒՈՑԹ

ԹԻԿՆԱՊԱՀ ՕՖԻՑԻՐ, ԱՌԱՋԻՆՆԵՐԸ։

ՕՖԻՑԻՐ (չտապով)

Ապստամբութիւն։ Ի՞նչ տեղ է արքան։

(Նա բազմութեան միջով գնում է Թագաւորի մօտ)

Բոլոր Մադրիդը զէնք է բարձրացրել։
Ձորքը, ամբոխը կատղած վազում են
Պալատի վերայ, դոռում են, իբր
Կարլոս իշխանը դրուած է բանտը,
Եւ նորա կեանքը վտանգի մէջ է։
Տէր, ժողովուրդը ուզում է նորան

կենդանի տեսնել, եթէ ոչ, վառել
Ամբողջ Մադրիդը։

ԲՈԼՈՐ ԻՇԽԱՆՆԵՐԸ (չփոթվում են)

Շուտ, շուտ, փրկեցէ՛ք
Արքային։

ԱԼԲԱ

(Թագաւորին, որ հանդարտ և անշարժ կանգնած է)

Տէր իմ, փախէ՛ք այստեղից —
Վտանգալի է — Մենք դեռ չըգիտենք
Թէ ժողովուրդը ո՞վ է վրդովում —

ԹԱԳԱՒՈՐ

(սթափում է իւր թմրութենից, ուղղվում է և մեծանձնութեամբ մտնում է նոցա մէջ)

Միթէ կանգնա՞ծ է դեռ իմ աթոռը,
Դեռ արքայ եմ ես — Ո՛չ, էլ արքայ չեմ։
Այս երկչոտները լալիս են, շարժուած
Տղայի խօսքերից։ Սպասում են միայն
Նորա նշանին, որ թողնեն ինձ։ Ես
Դաւաճանուած եմ ապստամբներից։

ԱԼԲԱ

Տէր, ի՞նչ մտքեր են։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Այնտեղ չոքեցէ՛ք,
Այն երիտասարդ և ծաղկափթիթ
Արքայի առաջ — Ես թոյլ և անզօր
Ծերունի մի եմ։

ԱԼԲԱ

Ո՛վ Սպանիացիք,
Բանն այստե՞ղ հասաւ։

(բոլորը շրջապատում եմ Թագաւորին և սրերը մերկացնելով չոքում են նորա առաջ։ Կարլոսը մնում է մենակ դիակի մօտ)

ԹԱԳԱՒՈՐ

(քաշում է իրանից վերարկուն և դէն է ձգում)

Թագաւորական

Զարդերը հագցրէք — անցկացրէք նորան
Ոտնակոխ արած դիակիս վերայ —
(ուշաթափուած ընկնում է Ալբայի և Լէրմայի թևերի մէջ)

ԼԷՐՄԱ

Օգնութիւն հասէք:

ՖԷՐԻԱ

Արարիչ Աստուած,
Այս ի՞նչ դիպուած է:

ԼԷՐՄԱ

Իրանից գնաց:

ԱԼԲԱ

(յանձնում է թագաւորին Լերմային և Ֆէրիային)
Տարէք արքային իւր անկողինը:
Մինչև Մադրիդին խաղաղութիւն տամ:
(Նա դուրս է գնում: Թագաւորին տանում են, իշխանները հետևում են նորան)

ՎԵՑԵՐՈՐԴ ԵՐԵԻՈՑԹ

ԿԱՐԼՈՍԸ մնում է դիակի մօտ: Քանի մի վայրկեանից յետոյ մտնում է ԼՈՒԻԴՈՎԻԿ ՄԷՐԿԱԴՕ, երկիւղով նայում է իւր շուրջ և մի քանի ժամանակ լուռ կանգնում է իշխանի մօտ, որ նորան չէ նկատում.

ՄԷՐԿԱԴՕ

Ես ուղարկուած եմ թագուհուց, իշխան —
(Կարլոսը երեսը դարձնում է և չէ պատասխանում)
Ես եմ Մէրկադօ, նորա բժիշկը.
Ահա այստեղ է վկայութիւնս:
(Նա ցոյց է տալիս մի մատանի — Կարլոսը առաջուայ պէս լուռ է)
Նորին մեծութիւնը ցանկանում է
Այսօր անպատճառ ձեզ հետ տեսնուիլ.
Կարևոր գործ է —

ԿԱՐԼՈՍ

Եվ այս աշխարհում
Չըկայ ինձ համար կարևոր մի բան:

ՄԷՐԿԱԴՕ

Ինչպէս ասաց նա, յանձնարարութիւն
Մարկիզ Պոզայից —

ԿԱՐԼՈՍ (չուտ վեր է կենում)

Ի՞նչ: Ահա եկայ:

ՄԷՐԿԱԴՕ

Հիմա չէ, իշխան: Դուք պէտք է սպասէք,
Մինչև որ մթնի: Ճանապարհները
Բոլորը փակ են. պահապանները
Կրկնապատկուած են: Անկարելի է:
Իսկոյն կըտեսնեն: Վտանգաւոր է —

ԿԱՐԼՈՍ

Ապա՞:

ՄԷՐԿԱԴՕ

Միայն մի հնար կայ, իշխան,
Որ մտածել է ինքը թագուհին,
Եւ որ այժմ ձեզ առաջարկում է —
Բայց շատ յանդուգն է և վտանգաւոր:

ԿԱՐԼՈՍ

Ասացէք:

ՄԷՐԿԱԴՕ

Վաղուց աւանդութիւն կայ,
Ձեզ էլ յայտնի է, որ մէջ գիշերին
Սյ, ապարանքի կամարների տակ
Հանդուցեալ կայսրի հոգին շրջում է
Մի վանականի կերպարանք առած:
Ամբոխն այդ բանին հաւատում է, և
Պահապանները ահ ու սարսափով
Կանգնում են այնտեղ: Եթէ դուք, իշխան,
Կրվստահանաք այնպէս հագնուած
Այնտեղ երևիլ, ապա կարող էք
Պահապանների առաջ անցկենալ
Ազատ, անվնաս մինչև թագուհու
Առանձնարանը: Դուք այդ սրբազան

Կերպարանքի տակ աղատ էք ամեն
Ցարձակմունքներից: Շուտ որոշեցէք:
Զգեստն ու դիմակը ձեր սենեակումն են:
Ես պիտի շտապեմ ձեր պատասխանը
Տանել Թագուհուն:

ԿԱՐԼՈՍ

Իսկ ժամանակը:

ՄԷՐԿԱԴՕ

Ուղեղ գիշերուայ տասներկու ժամին:

ԿԱՐԼՈՍ

Գնացէք, ասացէք, որ նա սպասէ ինձ:
(Մէրկադօն գնումէ)

ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ ԵՐԵՒՈՑԹ

ԿԱՐԼՈՍ, ԿՈՄՍ ԼԷՐՄԱ.

ԼԷՐՄԱ

Իշխան, փրկեցէք շուտով ձեր անձը,
Արքան զայրացած է սաստիկ ձեր դէմ:
Վտանգ է սպառնում ձեր ազատութեան —
Գուցէ և կեանքին: Ոչ ինչ մի հարցնէք:
Ծածուկ հեռացայ, որ գամ զգուշացնեմ:
Փախէք անյապաղ:

ԿԱՐԼՈՍ

Ես ինձ յանձնումեմ
Աստուծոյ ձեռը:

ԼԷՐՄԱ

Ինչպէս Թագուհին
Իսկոյն ինձ ասաց, այս գիշեր արդէն
Պէտք է հեռանաք մայրաքաղաքից
Եւ փախչիք Բրիւսսէլ: Մի յետաձգէք:
Ապստամբութիւնը նպաստումէ
Ձեր հեռանալուն, և այդ իսկ մտքով

Թագուհին ինքը պատրաստել է այն:
Ձեն համարձակուի այժմ բռնութիւն
Գործ դնել ձեր դէմ: Ձեզ կարթէզիական
Վանքումն սպասումեն փոստի ձիաներ:
Եւ ահա ձեզ զէնք, եթէ որ ստիպեն —
(տալիս է նորան դաշոյն և ատրճանակներ)

ԿԱՐԼՈՍ

Շատ շնորհակալեմ ձեզնից, կոմս Լէրմա:

ԼԷՐՄԱ

Իշխան, այսօրուայ ձեր պատմութիւնը
Շատ շարժեց սիրտս: Այդպէս էլ ոչ ոք
Հիմա չէ սիրում: Բոլոր ճշմարիտ
Հայրենասէրներ ցաւակից են ձեզ:
Էլ աւելի բան չեմ կարող ասել:

ԿԱՐԼՈՍ

Այս հանգուցեալը ազնուամիտ մարդ
Անուանեց ձեզ, կոմս:

ԼԷՐՄԱ

Դարձեալ կրկնումեմ.
Գնացէք, իշխան և Աստուած լինի
Ձեր առաջնորդը: Կրգան աւելի
Լաւ ժամանակներ, բայց այն ժամանակ
Ես էլ չեմ լինի: Ահա առաջուց
Ընդունեցէք իմ երդումը:
(Նա խոնարհվում է նորա առաջ ծնկան վրայ)

ԿԱՐԼՈՍ

(կամենում է արգելել այդ բանը սաստիկ շարժուած)
Ո՛չ, ո՛չ.
Մի այդպէս, Լէրմա — Դուք ինձ շարժումէք:
Ես չեմ կամենում, որ սիրտս կակղի:

ԼԷՐՄԱ

(Ջերմեռանդութեամբ համբուրում է նորա ձեռը)
Իմ որդոց արքայ: Ո հ, իմ որդիքը
Կրկարողանան ձեզ համար մեռնել:
Ես այդ չեմ կարող: Ցիշեցէք, իշխան,

Ինձ իմ որդոց մէջ։ Ցանկանում եմ ձեզ,
Որ խաղաղութեամբ վերադառնաք դուք
Ձեր հայրենիքը։ Բարի մարդ եղէք
Դոն Փիլիպպոսի աթոռի վերայ։
Դուք էլ տանջուել էք։ Իշխան, ձեր հօր դէմ
Զէնք չբարձրացնէք, ո՛չ, չբարձրացնէք։
Փիլիպպ երկրորդը ստիպեց ձեր պապին
Աթոռից իջնել — և այսօր ինքը
Սեփական որդու առաջ դողում է։
Զբմռռանաք այս — և Աստուած ձեզ հետ։

(Նա չուտ հեռանում է։ Կարլոսը կամենում է ուրիշ ճանապարհով հեռանալ, բայց յանկարծ յետ է դառնում և ընկնում է Մարկիզի դիակի մօտ. որ մէկ անգամ էլ գրկում է։ Ցետոյ չուտ դուրս է գնում սենեակից)

Թագաւորի նախասենեակը

ՈՒՇԵՐՈՐԴ ԵՐԵՒՈՑԹ

ԴՈՒՔՍ ԱԼԲԱ, ԴՈՒՔՍ ՖԷՐԻԱ դալիս են խօսելով

ԱԼԲԱ

Քաղաքն հանդարտ է։ Ի՞նչպէս է արքան։

ՖԷՐԻԱ

Սաստիկ զայրացած։ Մենակ փակուել է
Իւր սենեակի մէջ և չէ ընդունում
Ոչ ոքին, ինչ որ կուզէ պատահի։
Մարկիզ Պօզայի դաւաճանութիւնն
Իսպառ փոխել է նորա բնութիւնը։
Էլ այն մարդը չէ։

ԱԼԲԱ

Ես պէտք է տեսնեմ
Նորան։ Այս անգամ չեմ կարող խնայել։
Մի երևելի, նշանաւոր դիւտ,
Որ իսկոյն արի։

ՖԷՐԻԱ

Դարձ՞ալ մի նոր դիւտ։

ԱԼԲԱ

Մի աբեղա, որ ուզում էր ծածուկ
Տեսնել իշխանին, և ուշադրութեամբ
Ականջ էր դրել մարկիզ Պօզայի
Մահուան պատմութեան, բռնվում է իմ
Պահապաններից։ Մահուան երկիւղից
Խոստովանում է, թէ ունի իւր հետ
Հարկաւոր թղթեր, որոնց մարկիզը
Տուել էր նորան յանձնել իշխանին,
Եթէ նա ինքը չըտեսնէր նորան
Մինչև երեկոյ։

ՖԷՐԻԱ

Ցե՞տոյ, պատմեցէ՛ք։

ԱԼԲԱ

Այդ նամակներից ես իմացայ, որ
Կարլոսն այս գիշեր մինչև առաւօտ
Պէտք է Մադրիդը թողնէ։

ՖԷՐԻԱ

Ի՞նչ։

ԱԼԲԱ

Արդէն
Պատրաստ կանգնած է Կադիկսում մի նաւ,
Որ պիտի տանէ նորան Ֆլիսինգէն —
Նիդերլանդիայի նահանգները միայն
Նորան են սպասում, որ սպանիական
Լուծը դէն ձգեն։

ՖԷՐԻԱ

Ա՛հ, այդ ի՞նչ բան է։

ԱԼԲԱ

Միւս նամակներից տեղեկանում ենք,
Որ Սոլիմանի նաւատորմիղը

Արդէն հեռացաւ Հռոդոսից, որ մեր
Նաւատորմիղը վերայ յարձակուի
Միջերկրականում։

ՖԷՐԻԱ

Ի՞նչ էք ասում, դո՛ւքս։

ԱԼԲԱ

Հիմա հասկացայ այդ նամակներից,
Թէ ինչի համար ճանապարհորդեց
Մարկիզ դէ Պոզան ողջ Եւրոպայում։
Նորա նպատակն էր զննաւորել
Հիւսիսի բոլոր պետութիւնները,
Որ սպանիական լծից ազատէ
Նիդերլանդացոց։

ՖԷՐԻԱ

Այդ էր ուրեմն։

ԱԼԲԱ

Այդ նամակներին կցած է նոյնպէս
Մի մանրամասն և ճիշտ նախագիծ
Այն պատերազմի, որ Նիդերլանդիան
Պիտի յաւիտեան բաժանէ մեզնից։
Ամեն բան մէջը ճիշտ ցոյց է տուած.
Զօրութիւնը և դիմադրութիւնը,
Տէրութեան բոլոր միջոցները և
Նաւատորմիղը։ Թէ ո՞ւմ հետ պէտք է
Դաշինք հաստատել — Այդ նախագիծը,
Թէև նենգաւոր, բայց ճշմարիտ որ
Հոյակապ գործ է։

ՖԷՐԻԱ

Ի՞նչ սարսափելի
Դաւաճան մարդ էր։

ԱԼԲԱ

Այդ նամակներում
Ցիշուած է նոյնպէս, որ իւր Մադրիդից
Փախչելու դիշեր Կարլոս իշխանը
Պէտք է իւր մօր հետ ծածուկ տեսնուի։

ՖԷՐԻԱ

Ուրեմն այսօ՞ր։

ԱԼԲԱ

Այո՛, այս գիշեր։
Այս մասին արդէն ես կարգադրել եմ։
Տեսնում էք, գործը ստիպողական է
Վայրկեանը թանգ է — բա՛ց արէք դուռը։

ՖԷՐԻԱ

Ո՛չ։ Արգելուած է։

ԱԼԲԱ

Ինքս բաց կանեմ —
Սաստիկ վտանգը արդարացնում է
Ցանդգնութիւնս —
(այն ինչ նա գնում է դէպի դուռը, սա բացվում է և դուրս է գալիս թագաւորը)

ՖԷՐԻԱ

Ահա նա ինքը։

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ԵՐԵՒՈՑԹ

ԹԱԳԱՒՈՐ, ԱՌԱՋԻՆՆԵՐԸ։

(Նորան տեսնելով ամենքը զարհուրում են, յետեն քաշվում և պատկառանքով ճանապարհ են տալիս Նորան։ Նա կարծես թէ արթուն երազի մէջ է, ինչպէս մի լուսնոտ — Նորա հագուստը և կերպարանքը դեռ ևս կրում են փոքր ինչ առաջ պատահած ուշաթափութեան հետևանքները։ Կամաց քայլերով անց է կենում նա ներկայ եղող իշխանների առաջ, խոր նայում է ամեն մէկին, բայց ոչ ոքին չէ ճանաչում. վերջապէս կանգնում է խոր մտածմունքների մէջ ընկղմած, աչքերը գետնին ուղղած, մինչև որ փոքր առ փոքր յայտնվում է Նորա հոգու դրութիւնը)

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ցե՛տ տուր ինձ, յե՛տ տուր այս հանգուցեալը,
Հարկաւոր է ինձ։

ԴՕՄԻՆԳՕ (կամաց դուքս Ալբային)

Խօսեցէ՛ք, Ալբա՛։

ԹԱԳԱՒՈՐ (առաջուայ պէս)

Արհամարհեց ինձ և այնպէս մեռաւ։
Ցեռ տուր ինձ կրկին, որ իւր կարծիքը
Փոխէ իմ մասին։

ԱԼԲԱ

(Երկիւղով մօտենում է Նորան)

Տէր—

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ո՞վ է խօսում։

(Նա մի երկար հայեացք ձգում է իւր շուրջ)

Մոռացե՞լ էք դուք իմ ով լինելը։
Ինչի՞ եմ տեսնում ձեզ ծունկ խոնարհած,
Թշուառականնե՛ր։ Ես դեռ արքայ եմ։
Հպատակութիւն պահանջում եմ ես։
Մի՞թէ էլ ոչ ինչ չէք համարում ինձ,
Որ մէկ անհատը արհամարհեց ինձ։

ԱԼԲԱ

Արքա՛յ, խնդրում ենք, մոռացէ՛ք Նորան։
Մի նոր, Նորանից շատ վտանգաւոր
Թշնամի յայտնուեց ձեր տէրութեան մէջ։—

ՖԷՐԻԱ

Կարլոս իշխանը—

ԹԱԳԱՒՈՐ

Նա մի բարեկամ
Ունէր, որ Նորան զոհեց իւր կեանքը—
Որ ինձ գահակից կարող էր լինել—
Ի՛նչ հպարտ, հպարտ նայում էր նա ինձ։
Այդպէս չեն նայում բարձր գահերից։
Պարզ երևում էր, որքան հպարտ էր
Իւր յաղթութեան վրայ։ Թէ ինչ էր կորցրել,
Այդ խոսաովանեց Նորա կսկիծը։
Ցնչին բանի վրայ, այնպէս չեն ողբայ—
Եթէ նա հիմա կենդանի լինէր,
Պատրաստ էի տալ ես մի Հնդկաստան։
Ի՛նչ օգուտ է ինձ իշխանութիւնս,

Երբ անկարող եմ ուղղել իմ սխալը,
Երբ անկարող եմ ես հանել Նորան
Գերեզմանից և կենդանացնել։
Ո՛չ, մեռելները էլ չեն վեր կենում.
Գերեզմանումն է այն մարդը, որ ինձ
Արհամարհել է։ Ես ի՞նչ գործ ունիմ
Ապրողների հետ։ Մի բարձր հանճար,
Մի հատ ազատ մարդ յայտնուեց կեանքիս մէջ—
Բայց արհամարհեց նա ինձ և մեռաւ։

ԱԼԲԱ

Ապա ի զո՞ւր ենք մենք ապրել—Եկէ՛ք,
Ո՛վ Սպանիացիք, գերեզման մտնենք.
Եւ մինչև անգամ մեռած խլում է
Այն մարդը մեզնից արքայի սիրտը։

ԹԱԳԱՒՈՐ

(Նստում է և գլուխը դնում է կռան վերայ)

Եթէ ինձ համար նա այդպէս մեռնէր։
Նորան չափազանց սիրում էի ես։
Որդու պէս թանգ էր նա սրտիս համար։
Այն պատանու մէջ ինձ համար մի նոր
Եւ գեղեցկագոյն լուսանում էր օր։
Ո՞վ գիտէ, թէ ինչ էի պատրաստում
Ես Նորա համար։ Նա իմ առաջին
Անդրանիկ սէրն էր։ Թող ինձ անիծէ
Ամբողջ Եւրոպան։ Փոյթ չէ։ Նորանից
Ես արժանի եմ շնորհակալութեան։

ԴՕՄԻՆԳՕ

Ի՞նչ կախարդութեամբ—

ԹԱԳԱՒՈՐ

Եւ ո՞ւմ բերեց նա
Այդպիսի մի զոհ։ Տղայի՛ն, իմ որդուն։
Անկարելի է։ Ես չեմ հաւատայ։
Պօղան չի մեռնի մի տղայի համար։
Բարեկամութեան աղքատիկ բոցը
Կարող չէ լցնել Պօղայի սիրտը։

Ո՛չ, ո՛չ, այդ սիրտը զարկումէր ամբողջ
Մարդկութեան համար։ Պօղան սիրումէր
Բոլոր աշխարհը գալոց սերունդով,
Իւր սիրոյ համար նա գտաւ մի գահ—
Եւ մօտով անցաւ։ Միթէ կընկերէ՞
Պօղան ինքն իրան, որ դաւաճանեց
Իւր մարդկութիւնը։ Ո՛չ, ո՛չ։ Ես նորան
Լաւ եմ ճանաչում։ Նա ոչ թէ զոհեց
Դօն Փիլիպպոսին Կարլոսի համար,
Այլ մի ծերունուն երիտասարդին,
Իւր աշակերտին։ Արդէն մայր մտնող
Հօր արեգակը էլ չէ տաքացնում
Նորաբաց օրը։ Դա նորա որդու
Ծագման է սպասում։—Ո՛հ, պարզէ, որ իմ
Մահուան են սպասում։

ԱԼԲԱ

Այս նամակներում
Կարող էք կարդալ հաստատութիւնը։

ԹԱԳԱՒՈՐ (վեր է կենում)

Բայց նա սխալուել է։ Ես դեռ ևս կամ։
Շնորհակալեմ ես քեզնից, բնութիւն։
Իմ ջղերի մէջ երիտասարդի
Ոյժ եմ շոշափում։ Ես ծիծաղելի
Կըշինեմ նորան։ Ցնորք է նորա
Առաքինութիւնն։ Նա մահ ընդունեց
Իբրև մի յիմար։ Նորա անկումը
Թող ճնշէ նորա և բարեկամին
Եւ բոլոր դարը։ Տեսնենք, առանց ինձ
Ի՞նչ են անելու։ Դեռ մի երեկոյ
Ինձ է աշխարհը։ այնպէս զործ դնեմ
Ես այդ երեկոյն, որ հազար տարի
Ինձանից յետոյ ոչ մի հողագործ
Զրկարողանայ հրկիզուած հողում
Մի սերմ աճեցնել։ Նա ինձ մարդկութեան,
Իւր կուռքին զոհեց, թող մարդկութիւնը

Քաւէ մ առաջ նորա յանցանքը—
Ուրեմն սկսեմ նորա թրթռուրից—
(դուքս Ալբային)
Ի՞նչ էիք ասում իշխանի մասին.
Մէկ էլ կրկնեցէ՛ք։ Ի՞նչ ենք իմանում
Այս նամակներից։

ԱԼԲԱ

Մարկիզ Պօզայի
Կտակը, գրած Կարլոս իշխանին։

ԹԱԳԱՒՈՐ

(չտապով կարդում է թղթերը, որի միջոցին բոլոր ներկայ անձինք ուշադրութեամբ նայում են նորան։ Թղթերը կարդալուց յետոյ գնում է մի կողմը և լուռ ման է գալիս սենեակի մէջ)
Կանչեցէ՛ք ինձ մօտ մեծ ինկուիզիտոր
Հայր Կարդինալին։ Ասացէ՛ք նորան,
Որ ես խնդրում եմ մի ժամ գալ ինձ մօտ։
(իշխաններից մէկը գնում է։ Թագաւորը կրկին առնում է թղթերը, կարդում է և էլի գնում է մի կողմը)
Ուրեմն այս գիշեր։

ՏԱՌՍԻՍ

Ճիշտ երկու ժամին
Փոստը կը սպասէ վանքում իշխանին։

ԱԼԲԱ

Եւ իմ ուղարկուած մարդիկ տեսել են
Որ տանում էին վանքը զանազան
Կապոցներ, դրոշմած արքունի դրոշմով

ՖԷՐԻԱ

Եւ մեծ դումարներ ժողովվում էին
Թագուհու անուամբ մաւրիտանացի
Գործակալներից փոխանակագրով
Բրիւսսէլ ստանալու։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Դուք ի՞նչտեղ թողէք
Կարլոս իշխանին։

ԱԼԲԱ

Մարկիզ Պօզայի

Դիակի մոտ, տէր:

ԹԱԳԱՒՈՐ

Դեռ ևս լոյս կայ
Արդեօք Թագուհու սենեակների մէջ:

ԱԼԲԱ

Այնտեղ տիրում է խորին լռութիւն:
Այսօր Թագուհին սովորականից
Շուտ էր արձակել իւր նաժիշտներին:
Դքսուհին Արնօս երբ որ դուրս եկաւ,
Արդէն Թագուհին խոր քնի մէջ էր:

(մտնում է մի Թիկնապահ ՕՖԻՑԻՐ: Նա տանում է դուքս Ֆէրիային մի կողմը և կամաց խօսում է նորա հետ: Սա զարմացած դառնում է դուքս Ալբային, միւս իշխանները մօտենում են նոցա և իրար մէջ սկսում են կամաց խօսել)

ՖԷՐԻԱ, ՏԱՔՍԻՍ, ԴՕՄԻՆԳՕ

Զարմանալի է:

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ի՞նչ է պատահել:

ՖԷՐԻԱ

Մի լուր, տէր արքայ, որին դժուար է
Հաւատ ընծայել—

ԴՕՄԻՆԳՕ

Երկու պահապան
Որոնք փոխուել են նոր իրանց տեղից
Պատմում են — սակայն ծիծաղելի է:

ԹԱԳԱՒՈՐ

Բայց ի՞նչ են պատմում:

ԱԼԲԱ

Իբր պալատի
Զախ թևում կայսր Կարլոսի հոգին
Երևացել է և հաստատ, հանդարտ
Քայլերով նոցա առաջ անցել է:
Մի և նոյն լուրը հաստատում են միւս
Պահապանները, որոնք այնտեղ են

Աւելացնելով, թէ ուրուականը
Գնացել Թագուհու սենեակն է մտել:

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ի՞նչ կերպարանքով երևացել է:

ՕՖԻՑԻՐ

Նոյն իսկ հանդերձով, որ վերջին անգամ
Նա հագած ունէր Սէնտ Իւստ վանքի մէջ
Իբրև աբեղայ.

ԹԱԳԱՒՈՐ

Իբրև աբեղայ
Ուրեմն նորան պահապանները
Տեսել են, երբ որ դեռ կենդանի էր:
Թէ չէ ի՞նչ գիտեն, թէ նա կայսրն է:

ՕՖԻՑԻՐ

Պէտք է նա լինէր, որ բռնած ունէր
Ձեռին գայիսօն:

ԴՕՄԻՆԳՕ

Ասում են յաճախ
Տեսել են նորան նոյն կերպարանքով:

ԹԱԳԱՒՈՐ

Հետը խօսել չէ՞ն:

ՕՖԻՑԻՐ

Ոչ. ոք չէ խօսել:
Պահապանները աղօթք կարդալով
Թողել են նորան անցնել իրանց մէջ:

ԹԱԳԱՒՈՐ

Եւ ուրուականը մտաւ Թագուհու
Առանձնարանը:

ՕՖԻՑԻՐ

Նախասենեակը:
(ընդհանուր լռութիւն)

ԹԱԳԱՒՈՐ

(շուտ դառնում է իշխաններին)
Դուք ի՞նչ էք կարծում:

ԱԼԲԱ

Մենք համր ենք, արքայ:

ԹԱԳԱՒՈՐ

(կարճ լռութենից յետոյ օֆիցիերին)

Թիկնապահներս թող զենաւորուին
Եւ բռնեն բոլոր ճանապարհները։
Շատ ցանկանում եմ ես այդ հոգու հետ
Երկու բառ խօսել։

(Օֆիցիրը դուրս է գնում։ Իսկոյն մտնում է մի մանկաւիկ)

ՄԱՆԿԱՒԻԿ

Տէր, ինկուիզիտոր
Կարդինալ հայրը։

ԹԱԳԱՒՈՐ (ներկայ գտնուողներին)

Այժմ հեռացէք։

(մտնում է կարդինալ մեծ ինկուիզիտորը, ինոսուն տարեկան ծերունի և կոյր, ձեռին գաւազան, երկու դոմինիկեան աբեղաներից առաջնորդած։ Երբ որ նա անց է կենում իշխանների առաջ, բոլորը ծունկ են խոնարհում և համբուրում են նորա հանդերձը. նա օրհնում է նոցա։ Բոլորն էր հեռանում են)

ՅԱՍՆԵՐՈՐԴ ԵՐԵՒՈՅԹ

ԹԱԳԱՒՈՐ, ՄԵԾ ԻՆԿՈՒԻԶԻՏՈՐ

(երկար լռութիւն)

ՄԵԾ ԻՆԿՈՒԻԶԻՏՈՐ

Արդեօք արքայի՞ առաջն եմ։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Այո՛։

ՄԵԾ ԻՆԿՈՒԻԶԻՏՈՐ

Երբէք այդ բանին էլ չէի սպասում։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ես մի տեսարան նորոգում եմ այժմ
Անցած օրերից։ Փիլիպպ ինքնանը
Խորհուրդ է խնդրում իւր վարժապետից։

ՄԵԾ ԻՆԿՈՒԻԶԻՏՈՐ

Երբէք կարօտ չէր իմ խորհուրդներին

Կարլոս սանս, ձեր մեծանուն հայրը։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Եւ նա ինձանից շատ բաղդաւոր էր —
Ես մարդ եմ սպանել, կարդինա՛լ, խիղճս
Հանգիստ չէ տալիս։

ՄԵԾ ԻՆԿՈՒԻԶԻՏՈՐ

Ինչի՞ սպանեցիք։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ո՛հ, խաբէութիւն մի անօրինակ —

ՄԵԾ ԻՆԿՈՒԻԶԻՏՈՐ

Ես արդէն գիտեմ։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ի՞նչ գիտէք։ Ումի՞ց։

Այդ ե՞րբ իմացաք։

ՄԵԾ ԻՆԿՈՒԻԶԻՏՈՐ

Ես վաղուց գիտեմ.
Ինչ որ դուք այսօր միայն իմացաք։

ԹԱԳԱՒՈՐ (զարմանալով)

Ուրեմն այն մարդուն ճանաչո՞ւմ էիք։

ՄԵԾ ԻՆԿՈՒԻԶԻՏՈՐ

Նորա կեանքը ճիշտ ստորագրուած է
Սկզբից մինչև վերջ Սատանա կաղայի
Ցուցակների մէջ։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Եւ նա ազատ էր։

ՄԵԾ ԻՆԿՈՒԻԶԻՏՈՐ

Երկար էր թելը, որով կապուած էր,
Բայց անխզելի։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Արդէն տէրութեան
Սահմանից դուրս էր։

ՄԵԾ ԻՆԿՈՒԻԶԻՏՈՐ

Ես ամենուրեք

Նորա հետ էի։

ԹԱԳԱՒՈՐ

(անբաւական քայլում է յետ ու առաջ)

Գիտէիք, թէ ում
Զեռն էի ընկել — ինչի՞ ուրեմն
Զըզգուշացրիք ինձ։

ՄԵԾ ԻՆԿՈՒԻԶԻՏՈՐ

Նոյն հարցը ես ձեզ
Վերադարձնում եմ — ինչի՞ չըհարցրիք
Մեզանից ոչինչ, երբ որ այն մարդու
Գիրկն էիք ընկնում։ Դուք ճանաչեցիք
Նորան։ Տեսաք, որ հերետիկոս է։
Ի՞նչը ստիպեց ձեզ ծածկել այդ զրհը
Մեր սուրբ ատեանից — երբ որ դուք, արքայ,
Ծածկում էք մեզնից յանցաւորներին,
Մեզանից ծածուկ միաբանում էք
Մեր թշնամու հետ, մենք էլ ի՞նչ անենք։
Եթէ որ մէկին պէտք է խնայել,
Ի՞նչ իրաւունքով ապա զոհուեցան
Հարիւր հազարներ։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Նա էլ զոհուեցաւ։

ՄԵԾ ԻՆԿՈՒԻԶԻՏՈՐ

Ոչ, նա սպանուեցաւ — խայտառակ կերպով,
Անիրաւաբար — եւ այն արիւնը,
Որ պիտի վազէր մեր փառքի համար,
Մարդասպանների ձեռները ներկեց։
Այն մարդը մերն էր։ Ի՞նչ իրաւունքով,
Ասացէք, դիպաք Ինկուիզիցիայի
Սեփականութեան։ Այն մարդը պէտք է
Մեր ձեռով մեռնէր։ Աստուած ինքը մեզ
Պարգեւեց նորան այս աղքատ դարում,
Որ ինքնահաւան իմաստութիւնը
Իւր մոլորութեամբ դատապարտելի
Բոլոր աշխարհի առաջ ամաչէր։

Այդ իմ առաջուց մտածած գործն էր։
Այժմ փչացաւ իմ այնքան տարուայ
Աշխատութիւնը։ Մենք կողոպտած ենք։
Եւ ձեզ ի՞նչ մնաց — արիւնոտ ձեռներ։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ների՛ր ինձ. կրքով յափշտակուեցայ։

ՄԵԾ ԻՆԿՈՒԻԶԻՏՈՐ

Կրքո՞վ — ի՞նչ։ Մի՞թէ Փիլիպպ ինքնանտն է
Ինձ պատասխանում։ Մի՞թէ մենակ ես
Ծերացայ — կրքո՞վ։

(անբաւականութեամբ գլուխը շարժելով)

Ազատի՛ր խիղճը
Քո տէրութեան մէջ, երբ դեռ կրում ես
Ինքդ շղթաներ։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ես դեռ անփորձ եմ
Այդ բաների մէջ։ Համբերող եղիր։

ՄԵԾ ԻՆԿՈՒԻԶԻՏՈՐ

Ո՛չ, ես ձեզանից անբաւական եմ —
Բոլոր նախընթաց ձեր վարչութիւնը
Արատաւորել։ Ո՞ւր էր Փիլիպպը,
Որի անսասան, հաստատուն հոգին,
Նման այն անշարժ աստղին երկնքում,
Անփոփոխ և միշտ ինքն իւր վրայ դառնում։
Մի՞թէ ձեզ համար ոչնչացել էր
Բոլոր անցեալը։ Մի՞թէ աշխարհը
Այն բոպէի մէջ դարձեալ նոյնը չէր,
Երբ դուք մեկնեցիք նորան ձեր ձեռը։
Թոյնը էլ թոյն չէ՞ր։ Մի՞թէ քանդուել էր
Զարը և բարին, ճշմարտութիւնը
Եւ ստութիւնը բաժնող միջնորմը։
Ի՞նչ է նպատակ, անսասանութիւն,
Ի՞նչ է այրական հաւատարմութիւն,
Երբ թոյլ բոպէին վաթսուն տարեկան
Կեանքի կանոնը հալվում է ինչպէս

Մի կնոջ հաճոյք։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ես նայում էի
Նորա աչքերում — Ներիր մարդկային
Տկարութեանս։ Աշխարհի համար
Մի մուտք պակաս է դէպի քո սիրտը։
Լոյսը հանդել է քո աչքերի մէջ։

ՄԵԾ ԻՆԿՈՒԻԶԻՏՈՐ

Ի՞նչ էիք ուզում արդեօք այն մարդուց։
Նա ի՞նչ մի նոր բան պէտք է ցոյց տար ձեզ,
Որ դեռ յայտնի չէր։ Այդքան ուրեմն
Ճանաչում էք դուք նորասիրութեան
Մոլեռանդութիւնն։ Նորաղանդների
Սնապարծ լեզուն մի՞թէ ծանօթ չէր
Ձեր ականջներին։ Եթէ բառերը
Արդէն խաղտում են ձեր համոզմունքը —
Ապա ասացէք, հարցնում եմ ես ձեզ,
Դուք ի՞նչ ճակատով մահով պատժեցիք
Հարիւր հազարներ, որոնք բարձրացան
Խարոյկի վերայ նոյն բանի համար։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Մարդու կարօտ էր իմ սիրտը. բայց այս
Դօմինիկոնները —

ՄԵԾ ԻՆԿՈՒԻԶԻՏՈՐ

Ի՞նչ են ձեզ մարդիկ։
Նոքա ձեզ համար միայն թուեր են։
Մի՞թէ նոր մէկանց սկսեմ քաղ անել
Ես իմ ալեզարդ աշակերտի հետ
Անցած դասերը։ Երկրի Աստուածը
Թող չըկարօտի այն բանին, որ նա
Պիտի չըստանայ։ Երբ համակրութեան
Ցայտնում էք կարօտ, չէ՞ որ աշխարհը
Խոստովանում էք ձեզ հետ հաւասար։
Եւ ի՞նչ իրաւունք, ասացէք, ունիք
Նոցա վրայ, որոնք հաւասար են ձեզ։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ես տկար մարդ եմ — Դու արարածից
Պահանջում ես այն, ինչ որ կարող է
Միայն Արարիչը։

ՄԵԾ ԻՆԿՈՒԻԶԻՏՈՐ

Ո՛չ, արքայ, դուք ինձ
Չէք կարող խաբել։ Ես ձեզ հասկացայ։
Դուք կամենում էք ազատուել մեզնից։
Ձեզ ծանր է թւում սուրբ ուխտի լուծը։
Ուզում էք ազատ և մենակ լինել։
(Նա խօսքը կտրում է։ Թագաւորը լուռ է)
Մեր վրէժը առանք։ Շնորհակալ եղէք
Սուրբ եկեղեցուց, որ ձեզ պատժում է
Իբրև բարի մայր։ Այն ընտրութիւնը,
Որ թոյլ տուինք ձեզ անել կուրօրէն,
Էր ձեր պատիժը։ Դուք խրատուեցաք,
Կրկին մեզ դարձաք — Եթէ որ հիմա
Ես չըլինէի ձեր առաջ կանգնած —
Վկայ է Աստուած, վաղը դուք, արքայ,
Պիտի կանգնէիք այսպէս իմ առաջ։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Այդպէս մի՛ խօսիր, զսպի՛ր քեզ, տէրտէր,
Ես չեմ համբերի։ Ես այդ խօսքերը
Չեմ կարող լսել։

ՄԵԾ ԻՆԿՈՒԻԶԻՏՈՐ

Ինչի՞ կանչեցիք
Սամուէլի ստուերը — Երկու թագաւոր
Արդէն տուել եմ Սպանիային,
Եւ յոյս ունէի մի հաստատուն գործ
Թողնել յիշատակ։ Իմ աշխատանքի
Պտուղը կորաւ։ Փիլիպպոս արքան
Իւր ձեռով քանդեց իմ շինութիւնը։
Այժմ ասացէք, տէր — ինչի՞ համար
Կանչուած եմ այստեղ։ Ի՞նչ էք կամենում։
Ես մտադիր չեմ միւս անգամ կրկնել

Այցելութիւնս։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Մի գործ, վերջինը,
Ցետոյ կարող ես գնալ խաղաղութեամբ։
Հաշտուինք միմեանց հետ — հաշտուեցա՞նք, թէ ոչ։

ՄԵԾ ԻՆԿՈՒԻԶԻՏՈՐ

Եթէ փիլիպպոս արքան ողջում է։

ԹԱԳԱՒՈՐ (կարճ լռութենից յետոյ)

Որդիս ինձանից ապստամբվում է։

ՄԵԾ ԻՆԿՈՒԻԶԻՏՈՐ

Ի՞նչ էք որոշում։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ոչինչ — ամեն ինչ։

ՄԵԾ ԻՆԿՈՒԻԶԻՏՈՐ

Ի՞նչպէս հասկանամ այդ ամեն ինչը։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Կը թողնեմ փախչել, եթէ չըսպանեմ։

ՄԵԾ ԻՆԿՈՒԻԶԻՏՈՐ

Ցետոյ։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Կարող ես նոր հաւատ հիմնել,
Որ արդարացնէ որդու սպանութիւնն։

ՄԵԾ ԻՆԿՈՒԻԶԻՏՈՐ

Աստուծոյ Որդին մեռաւ խաչի վրայ,
Որ նա իւր մահով հաշտեցնէ մեզ հետ
Ցաւիտենական արդարութիւնը

ԹԱԳԱՒՈՐ

Բայց դու կարող ես արդեօք տարածել
Եւրոպայի մէջ քո այդ կարծիքը։

ՄԵԾ ԻՆԿՈՒԻԶԻՏՈՐ

Ամեն տեղ, ուր որ պաշտվում է խաչը։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ես բնութեան դէմ պիտի մեղանչեմ —

Կարող ես նորա ձայնը լռեցնել։

ՄԵԾ ԻՆԿՈՒԻԶԻՏՈՐ

Բընութեան ձայնին խուլ է հաւատը։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Ես քեզ ուզիս եմ իմ իրաւունքը,
Դու ես դատաւոր։—Կարող եմ ինքս
Իսպառռ յետ քաշուիլ։

ՄԵԾ ԻՆԿՈՒԻԶԻՏՈՐ

Դուք ինձ յանձնեցէք։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Միակ որդիս է։—Ո՞ւմ թողնեմ, ինչ որ
Ժողովել եմ ես։

ՄԵԾ ԻՆԿՈՒԻԶԻՏՈՐ

Ապականութեան,
Քան ազատութեան։

ԹԱԳԱՒՈՐ (վեր է կենում)

Համաձայն եմ։ Գնանք։

ՄԵԾ ԻՆԿՈՒԻԶԻՏՈՐ

Ո՞ւր գընանք։

ԹԱԳԱՒՈՐ

Որ ձեզ յանձնեմ ձեր զոհը։
(Նա դուրս է տանում նորան։)

թագուհու սենեակը

ՎԵՐՋԻՆ ԵՐԵՒՈՑԹ

ԿԱՐԼՈՍ, ԹԱԳՈՒՀԻ, վերջը ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԵՏԵՒՈՐԴՆԵՐՈՎ

ԿԱՐԼՈՍ

(Կրօնաւորի հանդերձով, երեսին դիմակ, որ խակոյն վեր է առնում. թեի տակը մերկ սուր. Բոլորովին մութն է։ Նա մօտենում է մի դռան, որ բացվում է։ Դուրս է գալիս թագուհին գիշերազգեստով, ձեռին վառած մոմ։ Կարլոսը խոնարհում է նորա առաջ ծնկան վերայ.)

Էլիսաբէթ։

ԹԱԳՈՒՀԻ

(ախուր նայում է Նորան)

Ո՛հ, այսպէ՞ս ենք տեսնվում։

ԿԱՐԼՈՍ

Այսպէս ենք տեսնվում։

(լռութիւն)

ԹԱԳՈՒՀԻ

(աչխատելով հանդարտուիլ)

Վեր կացէք։ Միմեանց
Թող չըվրդովենք, Կարլոս։ Մենք անզօր
Արտասուքներով չըպէտք է պատուենք
Վեհ հանգուցեալին։ Արտասուքները
Թող թեթևացնեն փոքր վշտերը։—
Նա իրան զոհեց ձեզ համար։ Նա իւր
Թանկագին կեանքով գնեց ձեր կեանքը։
Եւ այդ արիւնը, մի՞թէ թափուեցաւ
Ցընորքի համար։—Ես ձեր փոխանակ
Խօսք տուի Նորան։ Նա, ունենալով
Ինձ երաշխաւոր, աւելի ուրախ
Հրաժարուեց կեանքից։ Մի՞թէ թոյլ կըտաք,
Որ ես սուտ դուրս գամ։

ԿԱՐԱՈՍ (ոգևորուած)

Ես մի մահարձան
Կանգնեցնեմ Նորան, որի նմանը
Դեռ չեն կառուցել ոչ մի արքային—
Նորա պաշտելի գերեզմանի վրայ
Դրախտ կըծաղկեցնեմ։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Կարլոս, ձեզանից
Այդ յոյսն ունէի։ Եւ Նորա մահուան
Մեծ իմաստն այդ էր։ Նա ինձ աւանդեց
Իւր վերջին կամքը և նշանակեց
Գտակակատար։ Ահա ձեր ուխտը
Ցիշեցնում եմ ձեզ։ Ես ինքս միշտ սուրբ
Կըպահեմ իմը։—Նա ինձ աւանդեց

Դարձեալ մի կտակ։—Ես խօսք եմ տուել—
Եւ ինչի՞ լռեմ—Նա իւր Կալոսին,
Նա ձեզ ինձ յաձնեց։—Ես էլ չեմ քաշուի
Աշխարհի առաջ—էլ մարդկանց առաջ
Դողալու չեմ ես։ Այժմ ուզում եմ
Աներկիւղ լինել, ինչպէս բարեկամ։
Թող այսուհետև իմ սիրտը խօսի։
Առաքինութիւն կանչեց մեր սէրը
Ես հաւատում եմ և էլ իմ սիրտը—

ԿԱՐԼՈՍ

Ո՛հ, մի՛ վերջացնէք։—Ես մինչև հիմա
Երազումն էի—Ես սիրում էի,
Այժմ զարթեցայ։ Մոռացութեան տանք
Բոլոր անցեալը։ Ահա՛, հետ առէք
Ձեր նամակները, և ոչնչացրէ՞ք
Դուք էլ իմերը։ Էլ մի՞ վախենաք
Սրտիս յուզմունքից։ Այժմ վերջացաւ։
Մի մաքուր կըրակ զտեց իմ անձը։
Իմ կիրքը արդէն դերեզմանումն է։
Ոչ մի յանցաւոր իղձ էլ չըմնաց
Այստեղ, կուրծքիս մէջ։

(կարճ լռութիւնից յետոյ բռնելով Նորա ձեռը)

Մայր—եկայ ձեզ մօտ
Որ հրաժեշտս տամ։—Զգացի վերջապէս,
Թէ կայ աւելի մի բարձր բարիք,
Քան թէ ձեր սէրը։—Մի գիշերուայ մէջ
Թևաւորուեցաւ իմ դանդաղ կեանքը։
Ես այր մարդ դարձայ։ Այսուհետև իմ
Կեանքի պաշտօնն է միմիայն Նորա
Սուրբ յիշատակը։ Իմ հունձը կորաւ։

(Նա մօտենում է Թագուհուն, որ ծածկում է իւր երեսը)

Մայր, դուք ինձ ոչինչ չունի՞ք ասելու։

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ուշք մի՛ դարձնէք, Կարլոս, լացիս վրայ—
Չեմ կարող չըլալ—Բայց հաւատացէք,

Դուք բոլորովին հիացնում է՛ք ինձ։

ԿԱՐԼՈՍ

Մեր դաշնակցութեան դուք էիք միակ
Խորհրդակիցը։—Այդ անուամբ կը մնաք
Ամբողջ աշխարհում դուք ամենից թանգ
Իմ սրտի համար։ Ձեմ կարող ձեզ տալ
Բարեկամութիւնս, ինչպէս որ երէկ
Չէի կարող տալ սէրս այլ կնոջ։
Բայց միշտ ինձ համար սուրբ կը համարիմ
Այրի Թագուհին, եթէ որ երբեմն
Նախախնամութեան կամքով բարձրանամ
Այս գահի վերայ։

(Թագաւորը մեծ ինկուիզիտորի և շատ իշխանների հետ երևում է բեմի ետևի կողմում. Կարլոսն և Թագուհին չեն նկատում նոցա։)

Այժմ Սպանիայից
Ես հեռանում եմ, և էլ չէմ տեսնի
Երբէ՛ք իմ հօրը—երբէ՛ք այս կեանքում։
Էլ այսուհետև Նորան չեմ յարգում։
Բնութիւնը մեռած է իմ սրտի մէջ։—
Եղէ՛ք դուք Նորան դարձեալ ամուսին։
Նա զրկուեց որդուց։ Ձեր ամուսնական
Պարտքերին մնացէ՛ք միշտ հաւատարիմ,—
Այժմ շտապում եմ իմ ժողովուրդը
Փրկել հալածող բռնութեան ձեռից։
Մադրիդն ինձ արքայ կը տեսնէ, կամ թէ
Երբէ՛ք չի տեսնի։ Հիմա մնա՛ք բարով։

(Նա համբուրում է Նորան)

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ո՛հ Կարլոս, ի՞նչ է՛ք անում դուք ինձ հետ—
Հասնել չեմ կարող ձեր մեծանձնութեան,
Բայց ձեզ հասկանալ, ձեզնով հիանալ—
Այդ կարողեմ ես։

ԿԱՐԼՈՍ

Ո՛հ Էլիսաբէթ,
Մի՞թէ ես պինդ չեմ։ Դուք իմ զրկումն է՛ք,
Ես չեմ սասանում։ Այստեղից երէկ
Ինձ չէր հեռացնի մեծեցող մահուան

Ահն ու սարսափը։

(Նա թողնում է Նորան)

Անցաւ։ Այժմ ես
Վստահ դէմ կերթամ իմ ճակատագրին։
Դուք իմ գիրկն էիք, չըսասանեցայ—
Այս ի՞նչ էր արդեօք բան չըլսեցի՞ք։

(Ժամացույցը զարկում է)

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ոչինչ չեմ լսում, բացի սոսկալի
Զանգակի ձայնից, որ յիշեցնում է
Հրաժեշտի ժամը։

ԿԱՐԼՈՍ

Բարի գիշեր, մայր։
Գէնտից կստանաք առաջին գիրս,
Որ մարդկանց առաջ կը քարոզէ մեր
Ցարաբերութեան բոլոր գաղտնիքը։
Այժմ ես պէտք է ասպարէզ դուրս գամ
Դօն Փիլիպպոսի դէմ բաց, համարձակ։
Էլ այսուհետև ոչինչ ծածուկ բան
Չի լինի մեր մէջ։ Ձեզ մարդկանց աչքից
Պէտք չէ վախենալ—Այս է իմ վերջին
Խաբէութիւնը։

(Նա ուզում է առնել դիմակը, Թագաւորը կանգնում է նոցա մէջ.

ԹԱԳԱՒՈՐ

Այո՛, վերջինդ է։

(Թագուհին ուշաթափվում է)

ԿԱՐԼՈՍ

(մօտ է վազում և ընդունում է Նորան իւր թևերի վերայ)

Մեռա՞ւ։ Ո՛հ, Աստուած։

ԹԱԳԱՒՈՐ

(սառնութեամբ և կամաց մեծ ինկուիզիտորին)

Կարդինա՛լ, ահա՛,
Ես իմը արի, արէ՛ք դուք ձերը։

(Նա դուրս է գնում.)

ՎՐԻՊԱԿՆԵՐ

ԵՐԵՍ	ՏՈՂ	ՍԽԱԼ	ՈՒՂԻՂ
3	13	զոհիլ	զոհել
7	5	դրոշմապանին	դրոշմապահին
9	11	Բրիւսսէլ	Բրիւսսէլից
15	10	վարկիան	վայրկեանն
27	15	արտեր	սրտեր
31	29	սղ	որ
52	20	Այդաէս	Այդպէս
69	34	դուրա	դորա
75	6	Զարմալի է	Զարմանալի է
75	16	վատահաց՛էլ	վստահացել
80	22	ամբաղտ	անբաղդ
83	1	Գողտուկ	Գաղտուկ
„	14	վերաւորուած	վիրաւորուած
93	31	ընարել	ընտրել
95	15	պալտտուամ	պալատում
	17	Գաքս	Դուքս
„ 96	1	աղմուկի	աղմուկի
103	12	Նանդաւոր	Նենդաւոր
126	12	Թագաւոր	Թագաւոր
134	33	Մանումէ	Մտնումէ
	34	Գումինգեն	Դումինդօն
„ 135	16	Տաճառների	Տաճարների
136	10	Աղէղ	Աղէղ
142	30	Ճամպորդութիւնից	Ճամբորդութենից
143	8	Լա Վարէտտայի	Լա Վալէտտայի
	13	Ուլուչիալի:	Ուլպուեալի
„ 155	14	Քրիստոնութեան	Քրիստոնէութեան
157	36	Քրիստոնեայ	Քրիստոնեայ
160	30	Սրեմն	Ուրեմն
	35	մռայլ (կերպով)	մռայլ կերպով
„ 172	33	Ես	Եւ
245	27	որը	սուրը
270	16	խաղտումեն	խախտումեն
274	10	աղոր	տնզոր

Խնդրում ենք ընթերցողներից կարդալուց առաջ ուղղել այս սխալները, որոնցից մի քանիսը կրկնուած են գրքում մի քանի տեղ: Միւս աննշան սխալները ինքն ըստ ինքեան նկատելի կըլինին:

69/69
221